

ÍGY ÉRTSD AZ ÓSZÖVETSÉGET!

OMC, Bécs, 1987

ÍGY ÉRTSD AZ ÓSZÖVETSÉGET!

ÍGY ÉRTSD AZ ÓSZÖVETSÉGET!

Solt J. azonos című könyvének második
átdolgozott kiadása

Az átdolgozás
A BUDAPESTI HITOKTATÓ TANFOLYAM
munkája

OMC Kiadó, Bécs
1987

Egyházi jóváhagyással

Copyright 1987. by Verlag Opus Mystici Corporis
(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

Satz und Druck: Eisenstädter Graphische GmbH., 7000 Eisenstadt, Jos. Haydngasse 10

Megrendelhető:

OMC Könyvkiadó
A-1090 Wien, Boltzmannngasse 14. Österreich

TARTALOMJEGYZÉK

BIBLIÁT SZERETŐ KEDVES FIATALOK	7
I. A MI SZENTÍRÁSUNK	9
1. Írásos üzenet érkezett	9
2. Beszélgessünk az ószövetségi Bibliáról!	12
3. Az Ószövetségről és a régi emberekről	14
4. Mit jelent „2Tim 3, 16–17”? (Hogyan idézünk?)	16
II. EGYIPTOM FÖLDJÉN	19
5. A szolgaság háza	19
6. Ábrahám, atyánk!	21
7. Ábrahám, a béke embere	23
8. A bűnös városok	24
9. Egy leánykérés a bibliai időkben	26
10. „Jákobot szerettem ...”	28
11. Istennel végig az életen	29
12. József, a gondviselés embere	32
13. Amikor még kedves volt a vendég	34
14. Megcsillan a szabadulás reménye	36
III. ISTEN NÉPE HAZÁRA TALÁL	39
15. Mózes, a szabadító	39
16. A legelső húsvét	41
17. A szövetség és a törvény	43
18. Lázadások és bűnhődések	45
19. A Szentírás csodáiról	48
20. Isten népe hazára talál	50
21. A Bírak kora	53
22. A legerősebb bíró	56
23. Rut története	57
24. Éli és Sámuel	59
25. Saul király	61
IV. A BIBLIA ORSZÁGA ÉS SZOMSZÉDAI	64
26. A Biblia országa	64
27. A szomszédos népek kultúrája	66
28. A választott nép és szomszédai	68
V. A JERUZSÁLEMI KIRÁLYSÁG	71
29. A vetélytársak	71
30. Dávid király	73
31. Bölcs Salamon király	76
32. Isten prófétákat küld	78
33. A Messiás prófétái: Izajás és Mikeás	81

VI. A JERUZSÁLEMI TEMPLOM IRODALMA	84
34. A próféták szavából Szentírás lesz	84
35. Salamon bölcsessége a Szentírásban	86
36. Elbeszélés az ember teremtéséről	88
37. A legelső esküvő	90
38. Az Éden-kert	93
39. Így kezdődött minden baj	94
40. Büntetés és ígéret	96
41. Az igaz Ábel	98
VII. AZ ÉSZAKI KIRÁLYSÁG	101
42. Az ország két részre szakad	101
43. Acháb, a leggonoszabb király	103
44. Illés utóda, Elizeus	105
45. Izrael országának pusztulása	107
VIII. A FOGSÁG ELŐZMÉNYEI, TÖRTÉNETE ÉS JELENTŐSÉGE	110
46. Jeremiás, a pusztulás prófétája	110
47. Ezekiel és száműzött népe	112
48. Jeremiás siralmai	114
49. Vigasztalások könyve – II. Izajás	117
IX. SZENTÍRÁS ÉS ÉLET A FOGSÁG UTÁN	119
50. Kúrosz engedélyezi a templomépítést	119
51. Az újjáépült templomban	121
52. A választott nép ünnepei	123
53. Elbeszélés a teremtésről	126
54. Amire a szívárvány emlékeztet	128
55. Isten a kevélyeknek ellenáll	130
X. A PERZSÁK URALMA ALATT	133
56. Zakariás és Malakiás a Megváltóról	133
57. Mire tanít Jónás könyve?	135
58. Jób, a béketűrő embere	137
XI. A ZSOLTÁROSKÖNYV	141
59. Énekeljetek zsoltárokat!	141
60. Királyzsoltárok	143
61. Szívünkben lakó Isten	146
62. Zarándokzsoltárok	148
XII. MESSIÁSRA VÁRVA	151
63. Judit megmenti népét	152
64. Eszter, a közbenjáró	154
65. Tóbiás könyve a jóság jutalmáról	157
66. A Makkabeusok	159
67. Örökélet hite az Ószövetségben	161
68. Dániel próféta az Emberfiáról	162
BÚCSÚZUNK AZ ÓSZÖVETSÉGTŐL?	166
TESZTLAPOK (167. lap) MEGOLDÁSOK (200. lap)	

BIBLIÁT SZERETŐ KEDVES FIATALOK!

Sok kérdésnek, sürgetésnek teszünk eleget, amikor második kiadásban jelentetjük meg számotokra ezt a könyvet, amely az első kiadásával összehasonlítva némi eltérést mutat.

1. Az utóbbi évtizedek szentírás-kiadásában megváltozott a Bibliát alkotó könyvek hagyományos egymásutánja. Így a Szent István Társulat 1973. óta megjelenő kiadásában is. Általában az egyes könyvek megjelenésének időrendjét követik. Az ifjúság számára készült bibliák és bibliamagyarázatok sem kezdődnek okvetlenül a világ teremtésének leírásával.

2. Ez a második kiadás még több történelmi, irodalomtörténeti és kultúrtörténeti vonatkozást hoz. A Szentírásnak mai tekintélyét is növelik múlttal kimutatott kapcsolatai.

3. Elkötelezetten, keresztény módon olvassuk és értelmezzük az Ószövetséget. Jézust és apostolait követjük ebben is. Állandóan felhívjuk a figyelmet, amikor az Újszövetség „szólal meg” a régiben.

4. A könyv anyaga is megnőtt némileg. Egy tanév alatt csak heti kétórás foglalkozás árán végezhető el. Ha ez lehetetlen, a legfontosabb szövegek ismertetése után válogassuk ki az érdeklődésre leginkább számító részeket.

5. Minden leckéhez készítettünk teszt lapot. Ezzel a tudást biztosító és ellenőrző segédanyagot kétszeresére emeltük. Segítse ez a második kiadás is a világ tájain a hittant magyarul tanulók számára az Ószövetség feladatát: legyen nevelőjük Krisztusra (vö: Gal 3, 3).

I.

A MI SZENTÍRÁSUNK

Biblia a világirodalom egyik legkiemelkedőbb alkotása. Irodalmi szépsége, erkölcsi mondanivalója, a kultúra, melyet hordoz, mind bizonyítják, hogy páratlan remekművel van dolgod.

A magyar irodalmat, történelmet, a művészeteket sem értjük Biblia ismerete nélkül.

A zsidóknak és nekünk keresztényeknek egyúttal szent könyvünk is. Ha értékeit a magad kincsévé szeretnéd tenni, jól kell ismerned.

Kérjük, ha olvasáshoz fogsz, nézd át a Biblia szövegére vonatkozó magyarázatokat: a bevezetéseket és a lábjegyzeteket. (Az új magyar kiadás a megfelelő könyv végén hozza ezeket apró betűkkel.) A keresztényeknek a Biblia Isten kinyilatkoztatását, tanítását közvetíti.

Sok értéke mellett számunkra ez a legfontosabb. Ez a könyv a hit dolgában tévedhetelen tekintély. Az Egyház szolgálatát igénybevéve, maga a Szentlélek vigyáz a Bibliára és hűséges olvasóira.

Amikor olvassuk Jézussal találkozunk.

Ezt éppen úgy tapasztalhatjuk, mint akiknek maga Jézus magyarázta az Írásokat. Két férfi így vallott erről: „Lángolt a szívünk – mondták –, amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat.” (Lk 24, 32).

1. Írásos üzenet érkezett

Bizonyára ti sem tartjátok neveletlenségnek azt a szokásomat, hogy amikor ismerősknél, hittanos gyermekek otthonaiban megfordulok, szememmel átfutom a könyvesszekerényt. Érdekel, milyen könyveket becsülnek, szeretnek, olvasnak.

Megdobban a szívem, ha Bibliára találok.

Amikor pedig ez a könyv nem sorakozik nagyságszerinti rendben a többi között, hanem a családtagok keze ügyében van az íróasztalon, vagy a kisasztalon, kimondhatatlanul boldog vagyok: **EBBEN AZ OTTHONBAN MEGKAPTÁK ÉS OLVASSÁK ISTEN ÍRÁSOS ÜZENETÉT!**

Hazánkban két, külföldön több könyvkiadó jelentet meg magyarul, teljes Szentírást, és szemelvényeket a Szentírásból az ifjúság számára. A példányszám több százezer.

A Biblia ismerete tantárgy a gimnáziumban is.

Megfigyelhettétek: egy könyvet két címen emlegettünk. Egyszer Bibliának, máskor Szentírásnak.

Jegyezzük meg, mind a két név ugyanazt jelenti. Mikor iskolába kerültem, hittanórákon a plébános úr sok történetet mondott el a Bibliából. Majd kiestünk a padból, úgy figyeltünk.

A ti hittankönyvekben is találunk bibliai történeteket. Ezek lényegében gyermekek számára készült kivonatok a magyarra fordított eredeti Szentírás-könyvből.

Ez a könyv az, amit kezemben tartok. Egészen új. Az eredetije azonban, amelyről valamikor lemásolták, majd jóval később magyarra fordították, az egyik legrégebbi könyv lenne a világon.

Ma ezzel a nagyon régi könyvvel, a Szentírással ismerkedünk.

Mi a Szentírás?

Feleletért először magát a Szentírás-könyvet kérdezzük meg. Mit ír magáról? Az egyik lapon ez olvasható:

„ÍRÁS, AMIT AZ ISTEN SUGALMAZOTT“ (2 Tim 16).

A rövid és kissé nehezen érthető bemutatkozást pótoljuk ki:

Isten azt akarta, hogy népe minden téren művelt legyen. Egyes embereknek a lelkiismeretük szavával különleges utasítást adott: vallási igazságokat és történeteket kellett leírniuk. Olyanokat, amiket másoktól hallottak, egyikét-másikat pedig Isten segítségével maguk okoskodták ki. Istennek – mondhatjuk – szívügye volt, hogy ilyenfajta sugalmazott írások készüljenek. Felelős emberekkel arra is vigyázott, hogy soha senki se hamisíthassa meg ezekben az írásokban közölt gondolatait és üzenetét.

Már Jézus születése előtt – az Ószövetség idején – sok ilyenfajta írást ismertek és őriztek Isten népének közösségében. A királyok és a templom könyvtárában volt a helyük. Ha a szükség úgy hozta, lemásolták a szent könyveket.

Az istentiszteletnek is lényeges része volt amikor ezekből a könyvek-ből az emberek számára felolvastak, majd magyarázatot fűztek a hallot-takhoz.

Az Úr Jézus megparancsolta, hogy vallásában ugyancsak fontos szerepe legyen a Szentírásnak. Példaadásul Ő maga is olvasott fel ebből a könyvből. Biztosan ez is eszükbe jut azoknak a fiúknak és lányoknak, akik vasárnaponként a felolvasó – lektor – tisztét töltik be a szentmisén.

Felállva hallgassunk meg egy tudósítást Jézus felolvasásáról:
Luk 4, 12–22.

Sokan jártunk már múzeumban. Egyeseket kincsek, másokat régi használati tárgyak érdekelnek. Ezek nagy része sokáig a földben vagy a lim-lomok között pihent. Mekkora volt az öröm, mikor a kutatók megtalálták a régi emlékeket! Legnagyobb értékük, hogy arról tanúskodnak, miként éltek és gondolkodtak a régi emberek.

Szentírásunk értékesebb kincs, mint a múzeumok másfajta értékei. Ezt nem kezdte ki az idő. Olyan szép és újszerű, mint amikor elkészült. Isten írásos üzenetéből nem vezett el egyetlen mondat sem. Nem csoda, hiszen lényegében az Isten Lelke az őrzője. Ugyanaz, mint aki az írás idején sugallta a gondolatait. Az őrzéssel kapcsolatos gyakorlati teendőket vallási közösségünk, az Egyház látja el.

A Szentírás valóban megérdemli, hogy saját értékünknek tartsuk. Rendszeres tanulmányozása amellett, hogy sok hasznos ismeretet nyújt és nagyobbítja műveltségünket, még a legfontosabbra is megtanít. Arra, hogyan lehetünk igazában boldogok.

Ha nálatok járnék, biztosan találnék Szentírást!

Ajánlom, igyekezz saját példányt szerezni. Erre nem kell majd olyan nagyon vigyázni. Belejegyezgethatsz, aláhúzogathatsz: a tied. – Erre megéri gyűjteni, vagy érdemes ajándékba kérni. Ha van rá mód, legyen teljes Szentírássod: ó- és újszövetségi. De legalább az utóbbi.

Van egy ötletem: Érdeklődjetek a nagyszülőknél, ismerősöknél Szentírás után. Padláson, ládák mélyén, könyvszekrények eldugottabb részein sokan fogtok Szentírássra bukkanni. Aki szerencsés volt, porolja le, borítsa be, hozza rendbe kincsét. Egyelőre így mutathatja meg, hogy megbecsüli Isten írásos üzenetét.

Nincs kizárva, hogy értékes régiségre bukkan. Arra is jó lesz, hogy az újabb kiadással összehasonlítsa. Előre megmondhatom: lényegbevágó eltérést nem talál. Isten írott üzenete örök és változatlan.

Befejezésül elmondok egy imát. Figyeljete minden szavára. így a ti imátokká válik.

Istenünk, hálásak vagyunk, mert azt akarod, hogy megismerjünk Téged és Fiadat, Jézus Krisztust. Hisszük, hogy a szívügyed a mi boldogságunk. Azért is hálásak vagyunk, mert az ismeretre és a boldogságra a Te írásos üzeneted, a Szentírás tanít meg bennünket. – Köszönjük, hogy Szentírást tanulhatunk. Segíts, hogy minél többet tudjunk.

2. Beszéljessünk az Ószövetségi Bibliáról!

1. Ha találomra felnyitjuk és beleolvasunk, meglehet, hogy egy szívből jövő vallási énekre, de az is, hogy forró szerelmes versre találunk. Esetleg egy elképesztő leírás arról, hogy a tenger árja védőfallá változott.
Komoly hangú közvetítés arról, hogyan beszél egy kígyó meg egy asszony;
könnyen találhatunk erkölcstelenségnek tűnő leírást, amit kisebbek kezébe tilos odaadni.
Azután meg vigaszt hozó szavakat a szenvedőknek.
De ne csodálkozzunk, ha arról értesülünk, hogy Isten megbánta az eget, amit az emberért tett.

Bennünk pedig rengeteg az összevisszaság. Utána a kérdőjelek erdeje: Ez lenne Isten szava?

2. Egy életből vett kép talán segít a megértésben.

Nagyon öreg papbácsi, 85 éves, gyémántmisés. Amikor régi tanítványai gratulálni mennek, megkérlik, mondjon valamit az életéről. Ő nem annyira beszél, inkább előszedi emlékeit a nyolcvan év előtti időktől máig, a gratuláló táviratokig.

Asztalra kerülnek levelek, levelezőlapok, albumok, bekeretezett és sárguló fényképek, verseskötetek – mert írogatott is –, emlékkönyvek nagy emberek bejegyzéseivel, tudományos könyvek – mert, ezeket is művelte –, oklevelek, számlák, rendelkezések, kivágott ujságcikkek, részletek lelki naplójából – mert hibáit is följegyezte –, stb. – Banálisak, közömbösek. Néha fontosnak látszanak. Az első pillanatra és külön-külön nem látszik, hogy komolyabb jelentőségük lenne. De egymás mellett, kevéske magyarázattal, lassanként egy familia élete. Nagyszülőké és szülőké. Majd egy férfi életútja az elsőáldozástól az oltárig. Az oltár és a nép szolgálatában, saját üdvössége munkálásában eltöltött hatvan esztendő.

A dokumentumok beszélnek, bizonyítanak. Lelkületet, életet mutatnak, eseményekre emlékeztetnek, és – összeáll a kép. Egy ember története, aki Isten útjain járt.

Valahogyan ilyen formán vagyunk a Szentírással is: a sokféle-fajta dokumentumból a legkülönbözőbb irodalmi műfajú írásokból összeáll a kép: a választott nép története. Két évezred folyamán hogyan fejeződött ki a hit, hogyan reménykedett, hogyan élt a nép, melynek Isten a szövetségese.

3. Igaz – nem igaz?

Tanulásunk során nagyon sokszor feltesszük még ezt a kérdést. Fontos. Másképpen nyúl az ember egy könyvhöz, ha mesegyűjteménynek, és másképp, ha az utolsó betűig igaznak tartja.

A Biblia igaz könyv az utolsó betűig. Hitünk tanítja róla: Isten szava. Isten maga az igazság!

Segít ezt megérteni a következő megfontolás. Igazság van a rendőrségi jegyzőkönyvben, amikor egy közúti balesetet megörökít. Ugyanígy van a számtankönyvben. De van igazság a mesében, meg a lírai költeményben is. Ahány műfaj, annyiféle igazság. A mesében talán csak annyi, hogy a jó győz a rossz felett. A versben pedig, hogy a költőnek ilyen vagy olyan érzések voltak szívében. Tehát nyugodt lélekkel igaznak mondjuk azt is, ami nem szigorúan vett történeti tény. A Biblia minden egyes könyve – vallásos vers vagy bölcselkedés – igaz, mert igaz dolgokat rejt. A formája, a ruha – amely rejt – lehet mesés, lehet költői, lehet csodálatos, alapulhat téves természeti megfigyelésen. A mondani-való igaz.

Amikor Bibliát olvasunk, előlegeznünk kell igazságába vetett hitünket. Tehát nem vehetjük úgy kézbe, mint a történész a múltat dokumentáló okmányt vagy történelmi emléket. Mint az irodalmár, aki a szépet keresi csupán benne. A hívő olvas a külsőségek, a szavak és a történetek mögött. Az igazság-tartalmat keresi, amit a szavak, a történetek hordoznak. Hittel elfogadjuk és bizonyos értelemben igaznak tartjuk tehát a külsőt is. Mert ez segíti a belsőt megérteni. Akik írták, azok is így voltak. Hittek és hitüket ilyen vagy amolyan formában fejezték ki (pl. a szombati pihenés parancsát a hatnapos teremtéssel).

5. A keresztény ember – az előbb említett okból – másképpen olvassa a Bibliát, mint egy hitetlen történész vagy esztéta. De másként olvassa, mint a hívő zsidó. – Azt mondják, hogy a régi zsidó családokban a családapák gondosan vigyáztak, nehogy a fiatalok olyan részekre találjanak Bibliában ahol Jézusra utaló jövendölések vannak. Nehogy kereszténnyé legyenek. – Mi pedig szinte úton-útfélen Jézust keressük az ószövetségben is. Mert benne van! Könnyű rátalálni! Nem is lennénk hűségesek az Íráshoz, ha nem így tennénk. Jézust, az apostolokat, meg az első keresztényeket utánozzuk. Nekik még nem volt újszövetségi Bibliájuk, csak az Ószövetséget forgatták. Ez volt nekik „Jézus élete”. A jövendölések ugyanis pontosan szóltak felőle és tanításáról. Jézusról beszélt, de méginkább Jézushoz vezette, hozzá kötötte hallgatóit.

Szent Pál ezt így mondja: „A törvény – vagyis az Ószövetség –, nevelőnk, vezetőnk lett Krisztushoz” (Gal 3, 24).

3. Ószövetségről meg a régi emberekről

Az újságok gyakran írják, hogy egy ország szerződést, szövetséget köt a másikkal. Megígérik, hogy segítik, támogatják egymást.

Őseink mielőtt ebbe a hazába jöttek, szintén szövetséget kötöttek. A hét törzs nevében vezéreik szövetkeztek: ez volt a vérszerződés.

Ma két másik szövetségről lesz szó. Ezeket nem emberek kötötték egymással, hanem Isten szövetkezett az emberekkel. Az egyik szerződést Ószövetségnek, a másikat Újszövetségnek hívjuk. Az elsőt régi szövetségnek is mondhatnánk, mert az „ó” őreget, régit jelent. Az idén elsősorban ezzel ismerkedünk. – Röviden elmondom a lényegét.

Jézus születése előtt jó ezer évvel már sok nép, sok nemzet élt a földön. Közöttük az egyik, az izraeliták népe különösen kedves volt Istennek. Vezetőket rendelt számukra. Megígérte velük lesz, vigyáz rájuk. Követei, a próféták által az igaz vallásra tanította őket. Mindezek fejében azt kérte, hogy a nép teljesítse akaratát, tartsa meg parancsait. A nép ezt megígérte. Ebben állott a szövetség, melyet ünnepélyesen megpecsételtek. Az esemény így olvasható a Bibliában:

Kiv 24, 3–8.

Ettől kezdve Isten és az izraeliták szövetségben voltak. Az Ószövetség több mint ezer évig, egészen az Úr Jézus koráig volt érvényben. Jézus ezután egy új és soha meg nem szűnő, örök szövetséget hozott létre Isten és az emberek között. Idővel erről is tanulunk, de előbb a régivel ismerkedünk.

Minden nemzetnek vannak történelemtudósai, akik régi feljegyzések és szájhagyományok alapján megírják népük történetét. Költők is teremnek, akik szívük vallásos érzéseit versekbe formálják. Okos emberek is akadnak, akik bölcsességüket foglalják írásba. Így volt az Ószövetség népénél, az izraelitáknál is. – Az ő kiválóságai közül sokan Isten különleges biztatását, segítségét is érezhették munkájuk közben. Hittanos kifejezéssel élve: sugalmazta őket Isten. Ilyen segítségben részesült sok pap, amikor a régiek írásaiból hittankönyv-félét állított össze. Isten szent emberei, a próféták pedig nyíltan kijelentették, hogy Isten üzenetét mondják el, illetőleg írják le. Az emberek vallási közössége ugyanígy fogadta, becsülte, őrizte az Írásokat.

Foglaljuk össze: Istentől sugalmazott tudósok, költők, hittantanítók és próféták könyveit Ószövetségi Szentírásnak mondjuk. Gyakran a szó: Ószövetség, szintén ezeket a könyveket jelenti. Megjegyezhetjük a könyvek számát: negyvenöt.

A Szentírás megismerésének feltétele, hogy megismerjük azokat az embereket is, akik a könyvek keletkezésének idején, az ún. bibliai korban éltek. – Az ő gondolkodásuk, természetfelfogásuk más volt, mint a miénk. Talán mert nem álltak rendelkezésükre olyan műszerek, mint korunk tudósainak. Kénytelenek voltak érzékszerveikre hagyatkozni. Nem csoda tehát, ha sokszor becsapódtak.

Volt idő, amikor a Napot óriási lámpásnak tartották, mely reggeltől napestig járja az égboltot. Nem tudták, hogy földünk gömbölyű és a Nap körül, de egyúttal saját tengelye körül is forog. Így hol az egyik, hol a másik oldala kap nappali megvilágítást.

Órákba telnék felsorolni a régiek téves ismereteit a világról. Isten azonban komolyan vette ezeket az embereket ismereteikkel együtt. Tanítását és vallási igazságait a Biblia írói olyan keretben adják elő, olyan példákkal és hasonlatokkal magyarázzák, amelyeket a természettudományi szempontból képzetlen emberek megértettek, és mi is megértünk. – Nincs mosolyogni való azon, hogy a régiek azt kérték imáikban Istentől, nyitná meg az égboltozat csapjait, így a felső vizek hasznos eső formájában hulljanak a földre. Szárazság idején a természet Urához fordulunk mi is, hogy ha nem is a régiek elképzelté módon, mégis mindenható jóságával adja meg mindennapi kenyerünket.

Még egy másik tulajdonság is jellemzi a régieket.

Ha hallottak vagy olvastak valamit, elsősorban nem az érdekelte őket, hogy igaz-e, tényleg megtörtént-e a szóbanforgó esemény. A történeti igazság csak másodrendű kérdés számukra. Azt tartották fontosnak, hogy az olvasmány szép, megragadó és tanulságos legyen. Olyan, aminek halálára elgondolkodnak és jobba lesznek. Ezért van annyi legenda a Szentírásban. A gondolkodó ember ezekből is megérti Isten üzenetét.

Nem lenne tehát helyes, ha valaki a Szentírásból akarná a csillagászatot vagy az élő világ ismeretét megtanulni. Nem ilyesmiért írták. A számtan könyvben sem keresünk földrajzot.

Az is érdekes, hogy az Ószövetség idején Isten nem kívánt annyit az emberektől, mint Jézus tőlünk az Újszövetségben. Isten lassanként vezette az embereket mindig nagyobb jóságra. Kezdetben megelégedett, ha az emberek elfogadták, hogy Istenük nem test, hanem lélek. Nem kézzel készült szobor, hanem élő személy. Örült, ha sikerült őket a durva, súlyos bűnöktől visszatartania és sok mindent elnézett nekik. (Pl. a többnejűséget.) Mégis jobb most élnünk. Az emberiség tudása igen sokat fejlődött. Okosabbak, műveltebbek lehetünk a régieknél. Isten üzenetét számunkra legfőképpen Jézus Krisztus közvetíti. Tanítása segít az Ószövetség teljesebb megértésében is.

Azonban elég nagy baj, ha valaki okos ugyan, de Istenről és Jézus Krisztusról keveset tud.

4. Mit jelent „2Tim 3, 16–17“?

(Hogyan idézzük?)

A címben szereplő 2Tim 3, 16–17 egy kód, vagyis nyilvántartó jel. Mindig és mindenütt ugyanazt jelenti: a Timóteushoz írt 2. levél 3. fejezetéből a 16. és 17. verset.

Ha felütöd, vagy bárki a világon, bármilyen nyelven felüti a Szentírás szóbanforgó helyét, ugyanazt találja. A magyarnyelvű új kiadásban ezen a helyen például ezt: „Minden Írás, amit az Isten sugalmazott, jól használható a tanításra, az érvelésre, a feddésre s az igaz életre való nevelésre, hogy az Isten embere tökéletes legyen és minden jóra hajoljon.“

Ezek szerint csak a kódot kell ismerni. Ha azután egy kód a hittankönyvben, vallásos könyvben előfordul, a kezem ügyében lévő Szentírásból megtalálom a kódnak megfelelő teljes szöveget.

Először ismerkedjünk a Szentírás kód- vagy jelzésrendszerével.

Az Ószövetség könyvei:

Ter	– Teremtés könyve (régebben: Móz 1)	Péld	– Példabeszédek könyve
Kiv	– Kivonulás könyve (régebben: Móz 2)	Préd	– Prédikátor könyve
Lev	– Leviták könyve (régebben: Móz 3)	Én	– Énekek éneke
Szám	– Számok könyve (régebben: Móz 4)	Bölcs	– Bölcsesség könyve
MTörv	– Második Törvénykönyv (Móz 5)	Sir	– Sirák fia könyve
Józ	– József könyve	Iz	– Izajás próféta könyve
Bír	– Birák könyve	Jer	– Jeremiás próféta könyve
Rut	– Rut könyve	Siral	– Sirmak könyve
1Sám	– Sámuel 1. könyve (régebben: Kir 1)	Bár	– Báruk könyve
2Sám	– Sámuel 2. könyve (régebben: Kir 2)	Ez	– Ezekiel próféta könyve
1Kir	– Királyok 1. könyve (régebben: Kir 3)	Dán	– Dániel próféta könyve
2Kir	– Királyok 2. könyve (régebben: Kir 4)	Oz	– Ozeás próféta könyve
1Krón	– Krónikák 1. könyve	Jo	– Joel próféta könyve
2Krón	– Krónikák 2. könyve	Ám	– Ámosz próféta könyve
Ezd	– Ezdrás könyve	Abd	– Abdiás próféta könyve
Neh	– Nehemiás könyve	Jón	– Jónás próféta könyve
Tób	– Tóbiás könyve	Mik	– Mikeás próféta könyve
Jud	– Judit könyve	Náh	– Náhum próféta könyve
Esz	– Eszter könyve	Hab	– Habakuk próféta könyve
1Mak	– Makkabeusok 1. könyve	Szof	– Szoferiás próféta könyve
2Mak	– Makkabeusok 2. könyve	Ag	– Aggeus próféta könyve
Jób	– Jób könyve	Zak	– Zakariás próféta könyve
Zsolt	– Zsoltárok könyve	Mal	– Malakiás próféta könyve

Nb. Ez a felsorolás a „Jer“-t és a „Siral“-t külön írja. Ezért a könyvek száma itt 46.

Az Újszövetség könyvei:

Mt	– Máté evangéliuma	1Tim	– 1. Timóteus levél
Mk	– Márk evangéliuma	2Tim	– 2. Timóteus levél
Lk	– Lukács evangéliuma	Tit	– Titusz levél
Jn	– János evangéliuma	Filem	– Filemon levél
ApCsel	– Apostolok Cselekedetei	Zsid	– Zsidókhoz írt levél
Róm	– Római levél	Jak	– Jakab levele
1Kor	– 1. Korintusi levél	1Pt	– Péter 1. levele
2Kor	– 2. Korintusi levél	2Pt	– Péter 2. levele
Gal	– Galata levél	1Jn	– János 1. levele
Ef	– Efezusi levél	2Jn	– János 2. levele
Fil	– Filippi levél	3Jn	– János 3. levele
Kol	– Kolosszei levél	Júd	– Júdás levele
1Tesz	– 1. Tesszaloniki levél	Jel	– Jelenések könyve
2Tesz	– 2. Tesszaloniki levél		

Nem ment mindig ilyen könnyen. Amikor pl. héberül megírták, azután meg lemasolták a Szentírás egy-egy könyvét, még nem volt kódrendszer. Ezenkívül sok minden másként volt. Az ékezeteket nem ismerték, szóközoket nem tartottak. Minden ment egybe. Esetleg egy „és”-t szorítottak a végződő és kezdődő mondat szavai közé. Nem voltak betűik a magánhangzókra sem. A szövegösszefüggés döntötte el a szóképet értelmét.

Egy magyaryelvű példából könnyebben megérthetitek.

A szövegben két betű, a „h” és a „t” áll egymás mellett. Magánhangzó híján a szóképet jelenthet: hitet, hetet, hátat, hetit, ehetet stb, stb. így bizony nagyon nehéz volt olvasni, és sok tévedés adódott. Még a régi idők írástudóinak is kemény dió volt a Biblia szövege.

Ha pedig egy könyv idézni akart a Bibliából, legjobb volt az egész mondatot kimásolni.

Középkorban kezdték el az egyes szentírási könyveket fejezetekre, később pedig a fejezeteket versekre bontani. Sorszámot kapott mind a fejezet, mind a vers, a könyv címe pedig rövidítést. Ez a Szentírásunk fentebb mellékelt jelzésrendszere.

Amikor a Szentírást vagyis könyvünket forgatjuk, lassanként a jelzésrendszert is megismerjük. Elsőnek észrevesszük, hogy ó- vagy újszövetségi könyvről van-e szó.

Azután, hogy a szóbanforgó könyv a megfelelő rész (szövetség) elején vagy a végén található. Lassanként „az ujjaink is rájáznak” már a Szentírás helyes lapozására.

Ezek azonban csak „technikai” utasítások.

A Szentírás Isten leírt szava: írásos üzenete. A betűkből álló szavakból Istenünk élő Lelke, a Szentlélek szól. Ezért figyelmesen, mintha imádkoznának, úgy olvassuk. A betűk életre kelnek lelkünkben és beszélnek: talán utasítanak, talán vádolnak valamiért, és sokszor dicsérnek. A Bibliát olvasó keresztény Isten és Jézus beszélő partnere.

II.

EGYIPTOM FÖLDJÉN

A fejezetben emlegetett események tőlünk nagyon távoli tájakon és időben zajlottak le. Ez a körülmény közös háttere a következő fejezeteknek. Az ószövetségi biblia eseményeinek színtere a mai Közel-és Közép-Kelet, ideje pedig 2000-től Krisztus születéséig. A fejezetek pontosabb korszaka a művelődés-történet szerint a középső bronzkor, számokkal kifejezve a i.e. 19. és 18. szd.

Híres emberek és nagy birodalmak korszaka ez. Ha az iskolában nem hallottál felőlük, itt az alkalom, hogy pótolod!

Egyiptom és Babilon már állnak.

Mezopotámiában ez időben kerülnek cseréptáblákra a teremtésről és a vizözönről szóló híres eposzok az Enuma Elis és a Gilgames. Babilonnak híres törvényalkotója, Hammurabi e korszak királya. Egyiptomban ugyanez a korszak uralomváltozást hoz. Idegen uralkodóház, a Hiksoszok adják a fáraókat.

Ez időben i.e. 1850 körül Ábrahám, az Isten embere Keletről Kánaánba érkezik.

E kornak eseményei határozottan megtalálhatók a következő szentírási szövegekben. A szövegek azonban jóval fiatalabbak, mint a kor, melyről szólnak. I.e. 1000 körül írták le őket. Forrásaik: a feljegyzések és a szájhagyomány Ábrahám koráig nyúlnak vissza.

Az egyes leckéket abban a képzeletbeli keretben halljátok, ahogy azt az Egyiptomban rabszolgáskodó héberek elmesélték ősatyáikról, a pátriárkákról.

5. A szolgaság háza

Perzselő egyiptomi nap. Már-már elviselhetetlen. Hőmérőink jóval negyven fok felett mutatnának.

Szenved a hőség-től még a papirusznád-fedte őrhelyén vigyázó munkafelügyelő is. Kegyetlen tekintettel figyel. Kezében mindig ütésre kész a büntető ostor. – Ez egyébként a „fizetés” is arrafelé. –

Mert a mai normát is teljesíteni kell. Csak így lehet megemelni a holnapit.

A robotoló rabszolgáknak – a hébereknek – elég világosan megmagyarázták: a földön élő istennek, az egyiptomi királynak – akit az ő nyelvükön úgy mondanak: fáraó – felette sürgős, hogy elkészítse saját emlékművét, majdani sírhelyét. És ő korszerűen, téglából kívánja.

A téгла pedig ott készül a héber rabszolgák keserves munkájából. Szegények azt sem tudják, miért fussanak. Víz sok kell, mert jó fél óra alatt kiszárad a nyers téгла anyaga, a vályog. Pelyva is kell, mert a téгла keményebb lesz, ha ezt kevernek az agyagba kiégetés előtt. Akiknek az a dolguk, rabszolga kosarakban szállítva a nyersanyagot teremtik elő. Mások formába rakják és „megvetik”, ismét mások száradni viszik. Megállás, lazítás nincs, mert a korbácsos felügyelő állandóan ütésre kész.

A megváltó este sajnos csak lassan közeleg. – Hála Istennek, végre mégis megérkezik.

A héber férfiak kunyhóikba térnek övéikhez. Szerencsére vacsorakor körülülhetik a húsfazekakat, és jut számukra fenséges finomságot jelentő hagyma is. Tudják, – az elégséges ételmet nem emberi mivoltuk, hanem a holnap teljesítményük kapja. És ők, együtt sok millió rabszolgával, csak egyért élnek, a fáraóért.

A test lassan megkapja magáét, a lelkek még éhesek. Sokat szeretnének tudni és megnyugodni. Súlyos kérdések gyötrik őket. Kérdések, melyek mindennapi lázadások a szabadságért.

– Miért, hogy rabszolgaként nyomorgunk a földön, kiszolgáltatva uraink kénye-kedvének? Palotákat építünk, melyekben ők dőzsölnek! Templomokat, melyekben bálványisteneiket imádják! Napnak, Holdnak vagy az aranybikának hódolnak. Nekünk még azt sem engedik, hogy a pusztába menjünk áldozatot bemutatni atyáink Istenének!

Királyaik családfájukat az istenekig vezetik vissza. Nekünk nincs híres ősünk? Nem híres föld az is, ahonnét elindult népünk sorsa? Nincs ország, mely otthonunk lehetne? Miért vagyunk mi mások: megvetett, agyonkínzott idegenek?

Igazából rabszolanép lennénk mi?! Lehetséges egyáltalán, hogy egy nép rabszolgaságrazüessék?! Hogy kerültünk mi ide, a rabszolgaság házába? – szakadoznak fel egymásután a kérdések.

Az apák, nagyapák és vének szeme a múltba mélyed. Sorra megfelelnek a kérdésekre. Mint a friss víz oltja a szomjat, szavuk a lázadó szíveket úgy hatja át reménnyel. És feleletük már évtizedek óta ugyanaz. Hagyomány. Szent kincs, amit sem elrabolni, sem megváltoztatni nem lehet: Eljön az idő amikor Atyáink Istene igazi szabadságra vezeti népét.

Istenük pedig együttérzéssel szemléli választottainak nehéz életét. Biztosan tudja, miért engedi.

Évszázadokkal később az egyiptomi rabszolgák utódai az egyik zsol-tárénékükben így köszönhették meg a régi időkben, a szolgaság házában kapott segítséget:

Zsolt 81, 6a–11.

Tudjuk, eljött a szabadságothozó idő. Utána olyan idő is, amely újabb gyötrelmekkel járt. De a remény, az Istenbe vetett bizalom örök maradt. Századokon át Istenük neve visszhangzott a szívekben. „Én veletek, értetek vagyok!”

Az öregek szavát, a hagyományt, mely nemzedékeken át szájról-szájra szállt –, idővel lejegyezték. Könyv, azaz Biblia lett.

A következőkben ezzel foglalkozunk. Mégpedig a pátriárkák, magyarul ősatyák korát ismertető részével.

Isten minden embert szabadnak teremtett. Rabszolga sors nem méltó az emberhez. Nem az Isten akarata! A későbbiek során látjuk, hogyan bűnhődött Egyiptom, amiért szolgaságra vetette Isten népét.

A Szentírás gondolatvilága szerint az is rabszolgaság, ha valaki bűnre adja magát: a bűn rabszolgája lesz. – Mi ugyan szabadok vagyunk, de sajnós, fennáll a veszély még hittanos számára is, hogy ilyen sorsra jut. Jézus nem ezt, hanem a szabadságot akarja mindannyiunknak. Aki vele jár, ismeri az igazságot és az igazság szabaddá teszi (Jn 8, 32). Ugyanígy tanít szt. Pál is: Róm 6, 19–23.

6. Ábrahám, atyánk!

A zsidó nép őseit akkoriban nem örökítették meg márványszobrok, mint Egyiptom fáraóit. Tetteiket sem őrzik ékírásos agyagtáblák tömegei. Életük története mégis fennmaradt az atyáktól fiúkra hagyományozott legendákban.

A zsidóknak Egyiptom uralkodóiról azt mondták: az istenek fiai. Ők mégis olyan őst tiszteltek atyjukként, aki ember fia volt. Aki élete folyamán megérdemelté az Isten barátja, tőlünk keresztényektől pedig „hitünk atyja” címet. Ki ez a híres ősatya? – Ábrahám.

Amikor története elindult, még nem így hívták. Ábrám volt a neve. Ábrám híres, igen művelt országból, Babilóniából származott. Itt már az emberek nagy része városokban lakott. Királyuknak hatalmas könyvtárai voltak. Építészeik égig érő tornyokat emeltek. Isten mégis elszólította innét Ábrámot. Miért? Mert Babilon népe bálványokat imádott. Napnak, Holdnak, csillagoknak hódolt. Félő volt, hogy a környezet elrontja

Ábrámot, és nem tud megfelelni hivatásának. Arra hívatott ugyanis hogy atyja legyen az izraelitáknak és magának a Megváltónak, hogy hite példaként álljon minden ember számára.

Ábrám hitének első nagy próbája volt, amikor el kellett szakadnia az atyai háztól, ott hagyni a jól megalapozott életet, a gazdag, művelt országot. Mindezt miért? Az ismeretlen és bizonytalan jövőért; idegen, meg nem nevezett földért, amit majd az Úr mutat neki. Ábrám engedelmeskedett. Háránon keresztül Kánaánba vándorolt. Innét, mint idegen Egyiptomba, majd mint szűkölködő menekült megint vissza Kánaánba.

Itt állta ki hitének második nagy próbáját, amikor Isten szavára el kellett hinnie, hogy gyermeke lesz. Nem volt könnyű, mivel ő is, felesége is öregek voltak már. Ábrám felfogása szerint a gyermek a legnagyobb emberi kincs. A gyermek az örök megújuló erő: benne él tovább az emberiség, s általa válik halhatatlanná.

Ábrám, mint mondtuk megöregedett. Mégis bízott Isten ígéletében: „Te a népek sokaságának atyja leszel. Ezért ne hívjanak többé Ábrámnak, hanem Ábrahám legyen a neved, mivel népek sokaságának atyjává teszek ...” (Ter 17.5–17).

Ábrahám leborulása hálaadás volt, nevetése az öröm nevetése. Kérdése: „Százéves embernek legyen-e még fia?” a meglepetés felkiáltása. Nem kételkedett Isten szavában. Odaadón bizakodott, szerette Istent. Azt tartotta a legbölcsebbnek. Egyszóval hitt.

Az elhangzott ígélet megvalósult. Ábrahámnak fia született: Izsák. Az öreg szülőknek legdrágább reménysége, legféltettebb kincse lett.

Isten mégis azt a parancsolta Ábrahámnak, hogy ezt az egyetlen mutassa be áldozatul. Még pedig égő áldozatul. Igazában ez nem volt rendkívüli kívánság. Teljesítése sem lett volna hallatlan dolog. Hiszen a környező népek pogány isteneiknek gyakran mutattak be emberáldozatot.

Ábrahám hűségét Isten mégis kemény, a legerősebb próbának tette ki. Ám ő az Isten iránti szeretet legértékesebb tanúbizonyságával szolgált: engedelmes volt.

Ábrahám Istene azonban megakadályozta a gyermekáldozatot. Célja pontosan az volt, hogy megmutassa: neki nem kedvesek a pogány népek vérengző szokásai.

Ábrahámnak erős hite volt. Olyan, ami éltet, amilyent az Isten elvár. Nem csoda, hogy példakép lett minden időkre azok számára, akik hisznek. Erőt adott rabszolgasorban élő népének, de Jézus népének is. Jézus is hitet követelt azoktól, akik folyton Ábrahámot emlegették: hitet abban, aki Ábrahámnál is nagyobb: önmagában (Jn 8, 31–41).

Ez a hit Szent Pál leveleiben is alapvetően fontos szerepet játszik, mint az üdvösség legelső feltétele. Ábrahám „hitt Istennek, és ez megigazulására szolgált” (Gal 3. 6).

Amikor a hit életirányító erő lesz, akkor reménynek, bizalomnak mondjuk. Ábrahám ebben is példakép. Ő „a reménytelenség ellenében is reménykedett.” (Róm 4, 18).

– Ábrahám nem szavával, hanem tetteivel mutatta meg hitét.

Ha kellett idegenbe, máskor meg az áldozat hegyére indult. Mindig engedelmesen. Ezt jelenti az előbbi mondat: a hit életirányító erő lesz.

A mi hitünknek is az engedelmesség a próbája. Akkor is, ha Isten kívánságát olykor értelmetlennek, máskor meg túl nehéznek tartjuk.

7. Ábrahám, a béke embere

Akkoriban még közösségben éltek a rokon családok. Együtt vándoroltak, együtt kerestek nyájaiknak gazdag legelőket, együtt telepedtek le. Ábrahám sem csupán saját házanépével vándorolt. Vele tartott rokona, pontosabban unokaöccse, Lót is.

Sok nyája és szolganépe volt mindkettőnek. Kánaán legtermékenyebb területei azonban régi birtokosok kezén voltak. Így esett meg, hogy Ábrahám és Lót nyájainak kevés lett a legelő. Pásztoraik civakodtak. Ábrahám így szólt Lóthoz:

„Ne legyen, kérlek, viszály köztem és közted ... Válj el tőlem; ha te balra mégy, én megyek jobbra, ha te jobbra mégy, én balra megyek.” A béke érdekében lemondott arról a jogáról, hogy mint idősebb, ő válasszon.

Közbevetve mondjuk: Lót a termékenyebb földet választotta. Nem törődött az ottani lakosok rossz életmódjával, bűnös szokásaival. A hely anyagi vonzóereje nagyobb volt félelménél. Szodoma környékére költözött. Ennek sajnálatos következményeiről később lesz szó.

Ábrahám pedig éppen a békességszeretet miatt került nehéz helyzetbe. Egy király szövetségeseivel megtámadta Szodomát és a szomszédos várost. Fogoly és túszer lett a lakossággal együtt Lót is. Ábrahám mikor megtudta, egy percre sem habozott. Hadat indított és élete kockáztatásával kiszabadította Lótot. Az elhódított városoknak is visszaszerezte szabadságát. Az egyik ilyen város Sále. Királya, Melkizedek hálaáldozatot mutatott be és az örökkévaló Isten áldását kérte Ábrahámra. Ábrahám elfogadta őt az egy és igaz Isten papjának, tizedet adott neki a zsákmányból. A győzelmet nem saját érdemének tulajdonította,

hanem – Isten akaratának. A zsákmányból nem vette ki jogos részét, de akik az ütközet veszélyét megosztották vele, megillető zsákmányrészt kaptak.

Ábrahám emberszeretetéről másott is olvashatunk:

Egy forró nyári napon sátra bejáratában üldögélt Ábrahám. Három férfit látott közeledni. Tisztelettel és szeretettel hívta őket: legyenek vendégei. Csekélységgént említette az ételt, amit adni tud, pedig mindene legjavát hozta eléjük.

Mindezt úgy csinálta, hogy a jó példából háza-népe is tanulhasson.

Ter 18, 23–33.

A biblia egyik közismert epizódját hallottuk. Szodoma és Gomorra sorsát az Úr már eldöntötte; el kell pusztulniuk. Ugyan kinek jutott volna eszébe szót emelni az ítélet ellen? Az átlagember legfeljebb örült volna: „Pusztuljanak, megérdemelték!” Ábrahám kivétel volt. Testvérének tekintett minden embert. Szíve szomorúsággal telt meg a szodomaiak és gomorraiak sorsa felett is. Küldött egymással igazságérzete: a gonoszoknak büntetés jár; s fájdalma, hogy emberek pusztulnak el. Könyörgött, alkudozott Istennel. Rámutat a történet arra is, hogy Isten kész könyörölni. Ő addig megy el az irgalommal, ameddig a szeretet a kéréssel.

Ábrahám a hit, a szeretet, a békesség embere. Ezt értékeli benne Jézus is, amikor így szól képmutató és hitetlen hallgatóinak: „Ha Ábrahám gyermekei volnátok, Ábrahám cselekedeteit tennétek.”

Ábrahám embertársi szeretetének példája a nép egész életére tör-ténelmére hatott. Ábrahámhoz tartozni annyit jelentett: gyakorolni a könyörületesség, az irgalmasság cselekedeteit. – Azt mondtuk, a mi hitünknek is Ábrahám az atyja. Vajon, mi mit teszünk barátainkért, vendégeinkért? Hogyan viselkedünk az ismeretlen emberekkel?

Emberek iránti szeretetünkben és tetteinkben Isten-szeretetünk mutatkozik meg. Hogyan is mondta Jézus?

„Amit eggyel a legkisebbek közül, tesztek velem teszitek” (Mt 25, 40).

8. A bűnös városok

Bizonyára nagyon elcsodálkoztak, akik hallgatták az elbeszélést Isten és Ábrahám alkujáról. Az alku tétje a két város volt. – „Hát ennyire jó az Isten. Tíz emberért két városnak megkegyelmezz?!” Nemsokára azonban meghallhatták azt is, hogy az irgalomnak és jóságnak – mely szinte végtelen – az emberek mégis határt szabhatnak. Azzal teszik, ha saját

magukkal, vagy bűneikkel eltele, nem hagynak helyet Isten jóságának. A választott nép fiai, a régiek elbeszéléséből megtudták, hogy Istenünk igazságos. Jutalmaz és büntet.

Szodoma-Gomorra legendás története azért is került be a Bibliába, hogy arról tudósítsa, milyen igazságos Isten.

A történet azzal a vendéglátással kezdődött, melynek során Ábrahám olyan szívesen fogadta a három látogatót. Ebéd után – mivel tiszteletudó, udvarias ember volt, egy darabig elkíserte őket. Útközben feltűntek a tengerparti városok, elsősorban Szodoma.

Isten azonban – mert az egyik vendég ő volt – nemcsak az erős falakat és magas tornyokat látta, hanem a lakosság szörnyű életmódját is. Bűnük olyan súlyos volt Isten szemében, mint Kain gyilkossága. A szodomaiak azonban nem doronggal gyilkoltak. Ők a hitet, meg a jóságot ölték meg maguk és mások lelkében.

A férfiak nem saját feleségüket szerették, hanem a másokét kívánták. Tiltott viszonyokat tartottak fenn. Ami még szörnyűbb, a férfiak gyakran egymással is vétkeztek. Ezt tetézte, hogy ilyesmiket nem tartottak bűnnek, nem szégyellték magukat. Súlyos bűnük volt az is – már az előzőekben említettük -, hogy megszegték a vendégszeretet parancsát. Városukba betérő idegenekkel gonoszul és kegyetlenül bántak.

Hallottuk, mint alkudozott Ábrahám a két város lakosainak életéért. De még őt igaz sem akadt, hanem összevissza csak négy igaz ember volt: Lót feleségestül és két lányuk. Értük már nem volt érdemes megkegyelmezni a városoknak, ezért csak őket mentette meg az Isten, akinek parancsára még idejében elmenekültek. Ezzel megpecsételődött a városok sorsa. Talán úgy, hogy a környék olaj- és földgáz forrásait villámcsapás kigyújtotta. Bizonyára földrengés is támadt, mely még fokozta a tüzet. Oltásra gondolni sem lehetett. Porrá égett minden élő és élettelen. Így pusztultak el a városok, melyeknek nevei, bűnei és szörnyű pusztulásuk örökre hirdeti; Isten a bűnt megtorolja. A két város neve így cseng vissza az újszövetségi Szentírásban is. „Elhamvasztotta és pusztulásra ítette Szodoma és Gomorra városát intő példaként azoknak, akik istentelenül élnek.” (2Pét 2, 6).

Isten igazságos. Ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a bűnt bünteti, hanem abban is, hogy a jókat jutalmazza.

Így szólt az Úr Ábrahámhoz: „Ne félj, Ábrahám, én védőpajzs vagyok, a jutalmad igen nagy lesz.” (Ter 15, 1).

Isten Ábrahám hitét, engedelmességét, jócselekedeteit jutalmazta. Korabeli emberek szemében – akik a halál utáni életről mit sem tudtak – igen fontos, hogy Isten tejjel-mézzel folyó országot ígért. Talán a leg-

nagyobb ígéret mégis az volt, hogy Ábrahám családjából születik majd a Messias.

Elgondolkodhatunk azon, hogy Isten önmagát ajánlja: „Én vagyok a te jutalmad.” Ez azonban már nem csak Ábrahámra, hanem mindenkire vonatkozik. Azokra is, akik nem tudnak olyan nagy dolgokat cselekedni, mint Ábrahám.

Az erős, a védelmező Istenbe vetett hit végigvonul a Biblián és kilép a Bibliából. Megmutatkozik életünkben. Mint tapasztalatot valljuk Isten szavát: „Az Úr menedékem, váram, szabadítóm, Istenem, sziklám, hozzá menekülök. Védőpajzsom, üdvösségem záloga, mentsvárom, akit magasztalok.” (18 Zsolt 3–4).

Az emberek igen eltérő módon vélekednek a sikeres élet titkáról. Vagyont, hírnevet a legtöbben „szükséges kellék”-nek tartják. – Biztos ez?! Igazában sikeres-e az az élet, melyben minden megvalósul, minden „bejön”, csak Isten marad ki belőle?

Igazában csődbe jutott, tönkrement-e, melyben semmi látványos nincs, „csak” Isten?!

Isten magában is jutalom, az Isten nélküli élet maga is tragédia. Jegyezzük meg az Ábrahámnak adott ígéretet:

„Én vagyok a te jutalmad.”

9. Egy leánykérés a bibliai időkben

Furcsa, hogy Egyiptomban csak a férfiakat nézik emberszámba. A nőket adják, veszik, mintha árucikkek volnának. Alkudoznak rájuk.

Az is furcsa: ha gyermekeik házasuló sorba kerülnek, nincs joguk eldönteni, kivel szeretnének élni. Engedelmeskedniök kell az apa parancsának.

Honnét az, hogy Isten Egyiptomban élő népénél ez másképp van?

Az izraeliták hagyomány-kincsében erre is van felelet.

Apáról-fiúra száll a történet. Izsákról, a második pátriárkáról, Ábrahám fiáról, akinek leánykérése, eljegyzése, házassága az akkori idők közfelfogásához mérten ugyancsak „modern” volt. Sokban példa még a későbbi nemzedékek számára is.

Izsák, – az ígéret gyereke – felnőtt. Elérkezett az idő, hogy megházasodjék. Nagy gond ez Ábrahámnak, mert úgy volt rendjén, hogy a szülők keressenek fiaiknak feleséget. De a legnagyobb gond: hol talál

rendes, isten-hívő lányt fiának. Azért volt ez olyan fontos, mert pogány földön, Kánaánban élt. Itt bálványokat imádtak, vallásos szokásaik nem egyeztek Ábrahám felfogásával.

Köztük biztosan nem, de akkor honnét lesz Izsáknak felesége? Ábrahámnak eszébe jutott Hárán városa. Ott volt első hazája, miután elhagyta Babilóniát. Rokonai is éltek ott.

Abban bízott, hogy a rokon lányok között akad megfelelő feleség Izsáknak. Útnak indította hát a család hűséges szolgáját Eliezert. Hogy szívesebben fogadják és célját biztosabban elérje, Ábrahám gazdagon ellátta nászajándéknak szánt ékszerekkel is.

Eliezer Hárán város határában lévő kútnál telepedett le kíséretével és számos tevével. Idejártak ivóvízért a város lakói és itt itatták barmaikat is. Eliezer bölcs ember lévén előbb Isten segítségét kérte, nehéz feladata teljesítéséhez. Így imádkozott:

Ter 24, 12–14.

Eliezer imájából kiderül, mit tart legfontosabbnak abban a lányban, aki Izsák jövődöbelije lesz. Azt, hogy jólelkű legyen és szolgálatkész.

Akadtt vajon ilyen lány Háránban? Szerencsére! Rebekka volt ez, Betuel lánya. Mindjárt megjegyezzük bátyja, – Lábán – nevét is. Sok szó esik majd róla.

A leány megtalálása simán ment. A kúthoz vízért menő Rebekka – csodálatosan ugyanúgy felelt Eliezernek, amint az imájában kérte.

„Igyál, uram ... Meríték tevéidnek is, míg teleisszák magukat.“ Rebekka tüstént otthonába hívta a leánynéző karavánt. Családjánál sem volt hiány vendégszeretben. Szívesen látták a távoli rokonnak, Ábrahámnak küldöttét. Örömmel vették a lánykérést is. Az apa és Lábán, a család „gazdasági szakértője“ rögtön beleegyezett a házasságba.

– Akkor itt is csak a szülők és rokonok döntötték el gyerekeik sorsát, azok megkérdezése nélkül –, gondolhatná az ember.

Igaz, – az előzetes megbeszélések a szülők és rokonok között folytak. De a döntés Rebekkáé volt!

„Akarsz elmenni ezzel az emberrel?“ – , kérdezték tőle.

„Akarok“ – , felelte Rebekka (Ter 24, 58).

De ha úgy gondolja, nemet is mondhatott volna. Eliezer számított erre az eshetőségre is.

Egy készülő házasság története volt ez, amely tele van hittel és imával. Ma már – sajnos – nem így kerül össze a két fiatal. Milyen jó lenne, ha minél többen ilyen imádságos hittel választanák egymást.

Szüleitek jókedvükben néha mesélnek nektek ismeretségük, jegyeségük idejéről.

Hogyan tervezték életüket, családjukat, titeket ...

Biztosan szépre, mint az álom. Az álmok egy részéből, amikor ti megszülettetek, növekedtek, hittanosok vagytok, valóság lett. De az álmok még tovább folytatódnak. Arról, hogy megértők, segítőkészek lesztek.

Ugye, nem rontjátok el szüleitek álmait?!

10. „Jákobot szerettem ...“

– „Mi nem imádunk bálványokat! – Családaink élete rendben. – Tisztességesen bánunk asszonyainkkal, lányainkkal. Az Úr mégis hagyja, hogy az egyiptomiak fölöttünk uralkodjanak!

Mi vagyunk a „választott nép“, mégis itt robotolunk, már ki tudja mióta. Mit ér akkor, hogy Isten választottjai vagyunk?!” –

– Mit jelent kiválasztottnak lenni? – Erről is tudtak történetet az öregek ősatyáik életéből.

Rebekka ikergyerekeket szült Izsáknak. Az ikrek általában hasonlítani szoktak egymásra. Nem így a két fiú! Ézsau aki – ha néhány perccel is – idősebb volt, a szabad természetet kóborolta napestig. Vadászott. Kissé vad volt maga is és könnyelmű. Kánaánitákkal is szívesen barátkozott.

Jákob, a fiatalabb, juhásztor volt. Inkább sátra körül szeretett tenni-venni. Természete szelídnek tűnt, Ennek ellenére ravasz ember volt. Kettőjük ellentétes természete sok nézeteltérés forrása lett.

Az első komoly bajt az okozta, hogy Ézsau volt az elsőszülött. Jákobot ez bántotta.

Elsőszülöttnak lenni sok előnnyel járt. A legidősebb testvér parancsolt az egész családnak. Háborúskodás esetén ő lett a vezér. Pereskedésnél bíraskodott. Az örökség nagyobb része is őt illette.

De ami mindennél fontosabb: az elsőszülött kapta az atyai áldást. Az áldás pedig Isten ígéreteit adta tovább és az Úr segítséget, védelmét hívta le a megáldottra. Ábrahám családjában ezenfelül az elsőszülött számíthatott arra, hogy utódai közül születik az emberiség megváltója.

Gondolhatjuk, mennyire fájt Jákob szíve erre az áldásra. – Egyszer lencsét főzött éppen, amikor testvére, Ézsau betoppant.

Fáradt is volt Ézsau, meg éhezett is az egész napi kóborlástól. Kért a főzelékből. Jákob megkockáztatta a legnagyobbat és merészen ki-

mondta vágyát: „Előbb add el nekem az elsőszülöttségi jogodat!” Ézsau vállat vont: Legyen! – Meglepő könnyelműség ekkora árat fizetni egy tál lencsefőzelékért! Aki ilyen könnyedén lemond természet-adta jogáról, meg sem érdemli, hogy kiválasztott legyen –, gondolhatta Jákob. Ennek tudatában küzdött az apai áldásért is. Az áldás tette lehetővé, hogy az elsőszülött gyakorolhassa jogát.

Izsák mit sem tudott fiai egyezségéről. Már öreg volt. Szemevilágát is elveszítette. Úgy gondolta, itt az ideje, hogy régi szokás szerint az elsőszülöttség áldásával Ézsaut megáldja. A fontos szertartás előtt azonban az édesanya Rebekka – akinek Jákob volt kedvesebb – közbelépett. Hallgassuk csak meg:

Ter 27, 8–46.

A biblia késői leírója nem szépítgetett: ami hiba volt, hibának írta, ami bűn, bűnnek. Pedig rossz olvasni, hogy egy anya igazságtalan valamelyik gyermeke javára. Nem is szólva a hazugsággal összekötött csalásról!

– Jákob keményen megfizetett érte, hogy a szokásokat kijátszotta. Nincstelenül kellett menekülnie a szülői házból. Bújdogolni Ézsau gyilkos-szándékú haragja elől. Mint szegény kisemmizett rokon érkezett meg nagybátyjának, Lábánnak házába.

Isten igazságosan büntet, még ha a kiválasztottjairól van szó, akkor is. Ne higyjük, hogy a kiválasztott élete könnyebb, hogy Isten elnézőbb iránta. Akit az Úr kiválaszt, azt nagy utakra küldi, megpróbálja. Miként Ábrahámot és Izsákot, úgy küldte Jákobot is.

Nem tartjuk különösnek, amit a kiválasztásról hallottunk? Nem gondoljuk azt, hogy talán igazságtalan a kiválasztás? Ilyenkor saját magunkra – arra gondolunk, hogy a választottak között vagyunk-e? Ebben a kérdésben nagy bűn lenne, ha kételkednénk. Biztosan!

Miután megkeresztelték bennünket, Jézus Krisztushoz való tartozásunk miatt, mindnyájan hitünk szerint kiválasztottak vagyunk.

Zarándokok, menekülők, átutazók vagyunk itt a földön, így tartunk Isten felé. Míg véglegesen elérjük, sok szép találkozásnak élményünk van vele. Ilyenről lesz szó Jákobbal kapcsolatban a következő tanulásban.

11. Istennel végig az életen

A kiválasztottak sorsát Jákob sem kerülhette el. Belekerült Isten vonzásába. Vándor lett. Vándortarisznyája többnyire üres maradt. Inkább a szíve volt tele Isten szándékaival, miket inkább csak sejtett, mint értett.

Jákob tehát útra kelt. Pontosabban Ézsau haragja elől menekült el hazulról. Szülei tanácsára északon élő rokonaihoz indult. Ott megélhetést, oltalmat, sőt magáhozvaló feleséget is találhat. Az otthonhoz szokott fiúnak félelmetes volt az első, ismeretlen vidéken, szabad ég alatt töltött éjszaka. Ez azonban nem bajt, hanem boldogságot hozott. Az ember számára a föld minden pontja lehet az „ég kapuja”.

Ter 28, 10–22.

Áz Ábrahámnak adott ígéretet Isten az unokának, Jákobnak megerősítette, és megvigasztalta őt elhagyatottságában. Jákob szabadteri oltár építésével mutatta meg háláját. Ott fogadalmat tett, hogy nem hagyja el Istenét.

Útja során ősei városába, Háránba érkezett.

– Az egyiptomi szolgaságban élő nép talán csak sejtette – hogy mint a pátriárkákat – úgy az egész népet is, mennyire jellemzi majd a vándorlás. Hogy nemsokára megkezdhetik menekülő útjukat Egyiptomból.

Majd 40 évig járják a Sínai félsziget úttalan útjait. Megismerik a fogásba-hurcolás, meg a szabadságba visszatérés útját. Nem gondolták, hogy a nekik adott ígéretek örökösei – mi keresztények – Isten vándorló népének valljuk majd magunkat.

Jákob tehát Háránban, anyai nagybátyjának, Lábánnak házában keresett menedéket. Lábán szívesen fogadta. Gondolta, megáldott emberrel – mégha amolyan kicsalt is az áldás – egy fedél alatt lakni sok haszonnal járhat. Lábán még Jákobnál is ravaszabb volt. Törte a fejét rögtön, mint kamatoztathatná a saját hasznára Jákob áldását.

„Itt kell fogni a fiút, szolgáljon” –, gondolta magában.

Jákob is tudta, mint szegény rokonnak, itt, idegen földön, nem sok választása van. Mivel azonban Ráchel, Lábán lánya, nagyon megtetszett neki, szívesen maradt: „Szolgállok neked hét esztendeig kisebbik lányodért, Ráchelért.”

Lábán úgy gondolta, két legyet üt egy csapással. Mert szíve szerinti gondolat volt az is, hogy rokonhoz adja lányát. Állt az alku.

Igen ám, de szokás szerint – erre hivatkozott később Lábán is –, a kisebbik lány addig nem mehet férjhez, amíg nővére el nem kelt. Ráchel nővére, Lea is pártában volt még.

Ahogy az évek múltak, Lábán szája sarkában egyre ravaszabb lett a mosoly. Megvolt már a terv, hogyan tegyen eleget a régi szokásnak, de úgy, hogy Jákobot is a házában tarthassa még egy időre. Jól számított. Jákob áldás volt a házra. Keze alatt felvirágzott a gazdaság. Lábán hatalmas vagyonna tett szert, ettől azután még kapzsibb lett.

Letelt a hét év. Itt az idő, hogy megüljék Jákob és Ráchel lakodalmát. Ekkor valószínűleg meg tervét Lábán. Ráchel helyett Leát adta feleségül Jákobnak. Ráchelért még hét évet kellett szolgálnia. Mivel ennek végén is csak feleségei és gyerekei voltak, Lábán még további hat évig dolgoztatta, hogy hozományt keressen nekik.

Jákobnak is helyén volt az esze, amikor a hozományért dolgozott. Ügyeskedései révén sokkal több vagyonra tett szert, mint azt Lábán tervezte. Apósa ezért a huszadik év végén sem akarta elengedni Jákobot. Még további hasznot remélt veje munkájából.

Ezért félig-meddig szökve indult hazafelé Jákob karavánja.

Félelmetes út volt ez is. Már nemcsak saját életét, hanem feleségeit gyermekeit, sőt egész vagyonát kellett Ézsau bosszújától féltenie.

– Alázatos bocsánatkérés és bőséges ajándékok végül is megtették hatásukat Ézsau szívére. Megbékéltek.

A hazaérkezés előtt még egy jelentős esemény történt Jákob életében. Igaz, álom volt, de Isten akaratából fontos álom. Ő ugyanis álom útján lényeges dolgokat közölhet választottaival.

Jákob álma – Ter 32, 24–30 – küzdelmekkel teli életet és egyben bátorítást jelentett. Aki még az égi hatalmakkal is megküzd, az legyőz minden földi nehézséget és győzelemre viszi a jó ügyet.

Jákob erős volt a küzdelemben, ezért másik nevet is kapott.

„Ne legyen többé a neved Jákob – azaz fondorkodó, aki ravaszkodással győz ellenségei fölött –, hanem Izrael.”

Ez a név győzelmet jelent. Nemcsak Jákob használta, hanem utódai is. Népüket – a zsidó népet – izraelitáknak is nevezik. Országukat pedig Izrael-orzágnak, vagy röviden Izraelnek.

Jákob tehát hazaérkezett. Szíve tele hálával az Isten iránt. Oltárt állított és így nevezte el: „Isten, Izrael Istene.”

Később még két maradandó emlékmű felállításával is megörökítette a nevét. Egyik bővizű ásott kút volt Szichem városa közelében. Nagy teljesítmény vízben szegény területen, sziklás talajban. Évszázadokkal később, Jákob egyik leszármazottja, Jézus is megpihent, majd tanított a kút mellett és ivott vízből.

Másik műve egy síremlék volt Betlehem közelében. Szeretett feleségét, Ráchelt temette itt el. Szomorú halála volt. Kisgyermek születésekor gyakran kerülnek életveszélybe az édesanyák. Ráchel a tizenkettedik fiú – Benjamin – születésekor halt meg.

Jákob keményen megbűnhődött, amiért agyafűrt módon elcsalta apja áldását. De miután sikeresen megküzdött saját természetével, Istentől új nevet kapott.

Jézus is új nevet ad kiválasztottjainak (Jel 2, 17). Így kapott új nevet a legtöbb apostol.

A név nemcsak kifejez valamit, de kötelez is. Jézus híveinek közössége Antiochiában kapta új nevét; keresztény, azaz Krisztushoz tartozó lett. Mit vagyunk az új Izrael, Isten új népe.

12. József, a gondviselés embere

A szolgaság házában nagyon jól tudták, hogy ők nem egyiptomiak. Héber néven – bizonyos megvetéssel – az urak hívták őket. Ők pedig öntudattal Izrael népének nevezték magukat. Nemzetükön belül tudták törzsük nevét is. Mindig örömmel hallgatták törzseik névadóinak, Jákob 12 fiának történetét.

Jákobnak ezek szerint 12 fia volt, meg egy kislánya.

Előfordul – már a Bibliában is volt rá példa –, hogy a szülők egyik-másik gyerekükkel kivételeznek. Jákob Ráchel két gyermekével volt így. Józsefet és Benjaminget szerette a legjobban. Benjamin még nagyon kicsi volt ahhoz, hogy az ő kényeztetése miatt lázadozzanak testvérei. Józsefekre viszont már ferde szemmel néztek.

Ő kapta mindig a szebb ruhákat. Állandóan apja körül sündörgött: kedves, szelíd természetével bearanyozta az öreg Jákob életét. De testvérei hibáit is elmondta apjának. Így azután mégjobban kihívta maga ellen az amúgy is neheztelő testvérek haragját.

József szelíd természetével szemben, tíz testvérét már megke-ményítette az élet. Elég sok volt köztük az irigy, bosszúálló, szeretetlen ember. Jól mutatja ezt húgukért, Dináért állt bosszújuk Sekem lakói felett. Kegyetlen cselekedet volt egy ember bűnét egy egész közösségen bosszulni meg.

Már említettük, hogy Isten néha álomban ad parancsot valakinek, vagy ilyen módon tárja fel a jövődőt. A kiválasztott álmot lát és ébredés után biztosan érzi, mit akar Isten, vagy mi történik a jövőben. Előfordult az is, hogy aki az álmot látta, nem értette a jelentését. Álomfejtőre volt szükség.

Isten akaratából József is álomlátó és álomfejtő lett. – József gyermekkori álmait hozzátartozói fejtették meg. – Ezek után még jobban forrt a testvérek gyűlölete. Szőtték terveiket, miként szabadulhatnának meg Józseftől örökre. Erre is mintha eljött volna az idő. – József, apja parancsára pásztorkodó bátyjaihoz ment, hogy ellenőrizze őket.

„Öljük meg“ –, mondta egyikük. Másikuk azt tanácsolta, hogy egy kiszáradt kútban hagyják elpusztulni éhségtől és szomjúságtól. Végül is kútba vetették. Míg további sorsáról vitakoztak, arra járó idegen kereskedők meghallották József kiáltozását. Erre a testvérek kihúzták a kútból és eladták rabszolgának. Az Egyiptomba tartó kereskedők húsz ezüstöt fizettek érte. Később áruikkal együtt túladtak Józsefen is.

A kegyetlen testvérek József eltűnését hazugsággal magyarázták, becsapták apjukat is. Megmutatták neki kedves fia kecskevértől nedves ruháját. Hadd higgye, hogy vadállat tépte szét Józsefet. Jákob éveken át siratta kedves fiát.

József a rabszolgapiacról jó helyre került. A király főudvarmesterének – egyiptomi nyelven Putifárnak hívták – lett a háziszolgája. Ügyes volt és becsületes. Ezért hamarosan személyzeti főnök lett. Alig örülhetett azonban a jó állásnak, bajba került. Szemet vetett rá Putifárnak felesége. József nem akart urának bizalmával visszaélni, sem pedig Isten ellen vétkezni. Elmenekült az asszony elől. Putifárné erre saját bűnét fogta a fiúra. Még műbotrányt is rendezett. A háznép amúgy is irigykedett Józsefekre, így szívesen hitt a hazugságnak. Sajnos, Putifár is elhitte. József fogoly lett a fáraó – Egyiptom királya – börtönében. Halála napjáig itt maradhatott volna, mert még az is elfeledkezett róla, akivel rabságában jót tett. Isten azonban úgy irányította a sorsot, hogy József visszakapja szabadságát.

A fáraó álmot látott. Álmában hét kövér tehén jött ki a Nilusból, utánuk pedig hét sovány. A sovány tehének fölfalták a kövéreket. Senki nem akadt az országban, aki ezt az álmot megfejtette volna. A hivatalos álomfejtőket is cserben hagyta tudásuk.

Így fordult a figyelem a börtönben sinylő József felé, aki hajdan volt rabtársának –, a fáraó főpohárnokának álmát megfejtette. Isten segítségével a fáraó álmának értelmét is megadta.

Ter. 41, 25–36.

Még jótanáccsal is szolgált. – A fáraó látta, alkalmasabb embert keresve sem találta a gazdasági ügyek intézésére. József személyében alkirályt nevezett ki országában. József parancsa alá került mindenki, az egyetlen fáraó kivételével. –

Hogyan bízhatott ennyire egyiptomi uralkodó egy idegenben? – Az akkori fáraók nem vérbeli egyiptomiak, hanem erőszakos úton trónra-kerülő idegen-fajta voltak. Azért bízott a király a szintén idegen Józsefben.

Fölvitte az Isten József dolgát! Mindez azonban nemcsak az ő kedvéért történt. Józsefekre az a feladat várt, hogy a választott népet, mely akkoriban

csak egy népes familiát tett ki, megmentse az éhhaláltól. Ez meg azért volt fontos, mert Jákob családjából nőtt ki az a nép, mely az igaz vallást hűségesen őrizte.

Jákob 12 fia 12 törzsnek lett az ősatyja. Ez a szám ettől fogva az egész népet jelentette. Belőle – Júda tözséből – született a Megváltó is. Ő ugyancsak 12 apostolt választott maga mellé. Így fejezte ki, hogy az üdvösség mindenkié. Izrael fiainak öröksége, amelyben minden ember részesedhet.

Jézus és József között – azonfelül, hogy mindketten népük megmentői – más közös vonás is van.

Így a vételár, amennyiért eladták őket.

Az ókorban a pénz értéke nem ingadozott annyira, mint századunkban. Egy rabszolga ára évszázadokon keresztül 20–30 ezüstpénz volt. A két kedves Fiút majd ugyanannyira értékelték testvérei.

Nem ismerjük az ezüstpénz nevét. Sem Forint nem volt, sem Dollár. Talán más pénznemek voltak? Talán a nevükre is következtethetünk? A gyűlöletnek, a közömbösségnek, a haszonlesésnek, kényelemnek és félelemnek pénze biztos ott volt közöttük.

13. Amikor még kedves volt a vendég ...

József története egyik legérdekesebb része a Bibliának. Tele izgalmas fordulatokkal, meglepetésekkel. Szereti, aki meséli, azok is, akik hallgatják. Jó azt hallani, hogy az igazság győz! Közben bűnhődnek és megjavulnak, akik hibáztak, az éhhaláltól megmenekül és dicsőségre emelkedik Izrael népe.

A fáraó álma – ahogy József megfejtette – valóra vált. A bőtermő esztendőket aszályos évek követték. Egyiptomban József irányítása mellett zavartalan volt a közellátás. Viszont a szomszédos Kánaánban, Jákob földjén, nem készültek fel az ínséges időkre – A hírre, hogy Egyiptomban lehet gabonát venni, Izrael ide küldte 10 fiát. A legkisebbet, József édesöccsét, Benjamingot fogta csak otthon. –

József már várta őket. Előzőleg parancsba adta, hogy külföldre csak személyes engedélyével lehet gabonát vinni. Így kerültek József elé a testvérek. Jól értette beszédüket, mégis tolmács útján váltott szót velük. Nem fedte fel kilétét. Alázatos meghódolásuk ellenére is kémkedéssel vádolta őket, mintha a határvidék felderítése lenne a céljuk. A védekező testvérek előadták családjuk történetét. Szeretettel emlegették ősz, öreg apjukat, kinek egyetlen öröme már csak a legkisebb fiában van, mert másik

öccsük, akit apjuk nagyon szeretett, nincs többé. Az ilyen szavak hallatára, József csak nagyon nehezen tudta visszatartani könnyeit ...

Egyiküket, Simeont, túszként Egyiptomban fogta. Csak úgy kaphatja vissza szabadságát, ha legközelebb a kis Benjamins is magukkal hozzák. Így kellett bizonyítani igazságukat.

A hazatért testvérek hiába vittek tele zsákokat, hiába találta meg ki-ki zsákjában a gabona árát – mert József titokban még azt is visszarakatta –, akaratokon kívül mégis nagy szomorúságot okoztak Jákobnak. Most már nemcsak a holtnak vélt József fiát, hanem Simeont is siratta. Annak pedig a gondolatától is félt, hogy Benjamins elengedje. Hiába, az éhség nagy úr! Esztendő múltával elfogyott az élelem. A család ismét csak Egyiptomból remélhetett segítséget. Ezt és Simeon szabadságát ahhoz kötötte József, hogy hozzák magukkal Benjamins. Rúben, a legidősebb testvér, saját két fiát adta biztosítékkul Jákobnak, hogy minden körülmények között hazahozzák a legkisebbet. Ezt azonban könnyebb volt megígérni, mint megvalósítani.

József barátságosan fogadta őket, hiszen becsületüket azzal is bizonyították, hogy visszahozták a múltkori gabona árát. Tisztelettel adták át apjuk ajándékát is. József boldog volt, mikor kisöccsét megláthatta. Simeon szabad lett. De a legnagyobb próba csak ezután következett.

A gabonazsákok megtöltése során, Benjamin zsákjába a vételáron kívül még József ezüst ivópohara is bekerült. Így indult hazafelé a mit sem sejtő tizenegy fiú. Nem jutottak messze, máris utolérték őket József rendőrei. A gonoszságot emlegették, mellyel a kapott jókért fizettek a testvérek. Azok meg ártatlanságuk tudatában, könnyen ajánlották, hogy József hatalmába adják annak szabadságát és életét, akinek zsákjából megkerül az ivópohár. Amikor pedig éppen Benjamin volt ez, Isten büntetésének látták az esetet. Most bántotta őket igazán, amit Józseffel tettek!

A következőkre csak erős férfiak és a legjobb testvérek képesek. Nem engedték Benjamins egyedül vissza. Együtt mentek József elé. Mind a tízen ajánlkozott túsznak, csak a legkisebb térhessen sértetlenül haza. Nem akarták, hogy apjukat a bánat vigye sírba. A testvérek nevében Júda beszélt. Ő mindenáron rabszolga akart maradni a kisfiú szabadsága fejében. –

A testvérek viselkedése meggyőzte Józsefet. Elérkezett a nagy pillanat, mikor felfedte kilétét.

Ter 45, 1–6.

A testvérek örömeben osztozott a fáraó és az egész nép. Mivel az éhség tovább tartott, a fáraó azt kívánta, hogy Jákob egész családja költözzék Egyiptomba. Kocsikat is küld értük.

Ilyen hírekkel tért haza a fiúk karavánja. Jákob nem akart hinni a fülének. A visszajuttatott vételár és a fáraó gazdag ajándékai végül is meggyőzték. De most már tartóztatni sem lehetett. Józsefhez indult, nehogy meghaljon, mielőtt megláthatná.

A király jótermő vidéket adott új lakóhelyül az izraelitáknak. Jákob azonban nem feledte, hogy nem ez az igazi hazája népének. Kánaán földje az, amit Isten annyiszor megígért. Abban a földben kívánt ő is megpihenni, apja Izsák és nagyapja Ábrahám mellett. – Halála előtt megáldotta fiait és megjövendölte sorsukat. A legszebb áldást József családja kapta. A legígéretebb jövedő Júda családjára várt. Az ő utódai emelkednek királyi méltóságra és leszármazottjuk lesz a Megváltó.

Így javultak meg József hazug és szívtelen testvérei. Komolyan megbánták bűneiket és a legnagyobb jóvátételre is készek. A testvéri szeretet szégyenei voltak, most a hősei lettek. Hozzásegítette őket ehhez József jelleme is. Bosszú helyett ő az emberiség követendő példáját mutatta. Tudott érzésein uralkodni: próbára tette testvéreit, s mikor azok kiállták próbáit, megbocsátott nekik. Önként, teljesen és szeretettel.

Mindennapi imánkban a Miatyánkban – ahogy Jézus tanította – azt kérjük Istentől, hogy így bocsássa meg vétkeinket. De az ilyen megbocsátás feltétele: Józsefhez hasonlóan mi is tudjuk elfeledni a megbántásokat, melyek bennünket értek, ne pedig megtorláson törjünk fejünket.

14. Megcsillan a szabadulás reménye

Eltelt már néhány emberöltő azóta, hogy Jákob vendégként érkezett Egyiptom földjére és József érdemeiért a fáraó jótermő területeket adott neki. A maga ura volt. Egész családja békében, nyugalomban élhetett. Így Izrael utódai lassan néppé szaporodtak. –

Időközben meghalt az a fáraó, aki befogadta őket. Utódjainak nem tetszett, hogy birodalmukban idegen nép vendégeskedik és számban egyre gyarapszik. „Rajta, bánjunk egy kissé keményebben velük, nehogy elszaporodjanak, és háború esetén ellenünk harcoljanak” – gondolta a fáraó. A első intézkedés az volt – és ezt már a héberek bőrükön is tapasztalhatták –, hogy robotfelügyelőket rendelt föléljük.

Rabszolgák lettek Jákob utódai! Virradattól alkonyatig dolgoznak a fáraótól elrendelt építkezéseknél. Roskadoznak a nehéz kosarak alatt, de a munkavezetők egyre gyorsabb tempót parancsolnak. Ha panaszra merik nyitni szájukat, csattan az ostor hátukon.

Mindez még nem elég! A robotnál is igazságtalanabb dolgot eszelt ki ellenük a fáraó. Ez már nemcsak egyesek életét, hanem egész nép és vallásuk megsemmisítését jelenti. A fáraó először a bábaasszonyokat – ma madámnak nevezik őket –, akarta rávenni, hogy pusztítsák el a zsidóknál született fiúgyermeket. De a jószívű asszonyok, akik maguk is édesanyák voltak, szembeszegültek a fáraó akaratával. Egyiptom királya erre egész nép számára adta ki parancsát: „Minden héber fiút a Nilusba kell dobni!” –

Van szíve a fáraónak? – kérdezhették egymástól az üldözöttek. Nem gondol a héber anyák könnyeivel, gyermekeiket sírató jajával, az égbe bosszúért kiáltó átkaival?!

Csordultig telt a szenvedés pohara! –

A sötét kilátástalanságban ekkor mintha fény gyúlna . .

Legendák szóltak egy kivételes gyermekről, aki férfivá érett. Remény kelt a héberek szívében, ha őrála beszéltek. Csodálatos már életének indulása is. Ő lesz talán a szabadító?

Egy asszony fiút szült. Nagyon szép gyerek volt. Ahelyett, hogy vízbe vetette volna, három hónapig rejtegette. Majd – mikor tovább már nem titkolhatta –, kosarat font gyékényből, bevonta gyantával és szuokkal, nehogy a víz átáztassa. Ebbe tette gyermekét Nilus partján, a sás közé.

Legendás a történet folytatása is. A fáraó lánya azon a vidéken szokott fürödni. Éppen ezért a szegény édesanya azt remélte, hogy a hercegnő szíve megesik a csöppségen. Jól gondolta. A hercegnő megtalálta és megsajnálta a kisbabát. Nem engedte megölni, sőt, szoptató pótyanyukáról gondoskodott számára a héber asszonyok közül. „Véletlenül” éppen édesanyja lett a dajkája. Amikor felcseperedett, a fáraó udvarába került, mint a királylány fogadott fia. Így Egyiptom legelőkelőbb családjainak gyermekeivel nevelkedett együtt. Mózeset – mert ezt az előkelő egyiptomi hangzású nevet kapta – megtanították mindenféle tudományra: algebrára, asztrológiára, egyiptomi viselkedésre, szokásokra.

Egyszer vajon eszébe jutnak azok a régi tanítások, amiket édesanyjától hallott igazi népéről és népe sorsáról?

Vagy átveszi az egyiptomi szokásokat? Úgy gondolkodik, mint az uralkodó osztály? Életcélja a gazdagság, a hatalom vagy a tudás lesz?!

Mózes hú maradt népéhez. Az előkelő egyiptomi megjelenés, műveltség mögött egyisten-hívő, népével érző férfi volt.

Amikor a zsidó robotosok erről beszélgettek, még halkabbra fogták a szót. Nem volt tanácsos, hogy valakiről kitudódják: politikai üldözöttként lelkesedik.

Az történt ugyanis, hogy Mózes gyakorta meglátogatta robotoló népét. Egyszer észrevett egy egyiptomit, amint éppen héber rabszolgát ütlegelt. Körülnézve, nem látott senkit, ezért leütötte és elrejtette a homokban. A gyilkosság azonban kitudódott. Mózes bujdosni kényszerült.

A fáraó üldözteti, meg akarja ölni.

Vajon mi történt azóta Mózessel? Él-e még egyáltalán? Ha megmenekült, vissza mer-e jönni, hogy segítsen rajtuk? Vagy talán elege van a kalandokból, és pásztor egy távoli vidéken?

Gondol-e népével? Számíthatnak-e rá övéi?

III.

ISTEN NÉPE HAZÁRA TALÁL

A következőkben kb. 40 év + kb. 200 év történetét: a pusztai vándorlás és a Bírák korában a honfoglalás eseményeit ismerheted meg.

Az események közvetlen előzményét már említettük: dinasztia változás Egyiptomban. A zsidóbarát Hikszoszok után, az 1300-ban trónra lépő II. Ramszesz már üldözőjük lesz.

Mózes, Isten küldötte, Kr. e. kb. 1240-ben teljesíti szabadító hivatását.

Nem hiába emlegetik annyit a 40 évet, a pusztai vándorlás idejét! Ez a legmeghatározóbb korszak Isten-népe életében. Három szó: Szabadság, Törvény, Szövetség a kor jelszava. A 40 évből – és amit jelent – éltek és élnek a zsidók ma is.

A rákövetkező mintegy 200 év, a Bírák-kora, a honfoglalás részletes feladatainak megoldásával telik el az 1000. évig.

15. Mózes, a szabadító

A szentírás sok történetet tud arról, hogy csak az emberek elől lehet menekülni, Isten elől nem. Sem a bűnösnek, sem a kiválasztottnak nem sikerül. Isten megtalálja őt menekülő útjain, és ráállítja a maga útjára.

Mózes történetét ott hagytuk el, hogy menekülni kényszerült Egyiptomból. Midianiták földjére ment, a Sínai félszigetre. Idáig nem ér el a fáraó keze. Azt hitte biztonságban lehet. Udvarias természete révén barátokat szerzett: Midián papjának családját. Jetró – mert így hívták a papot –, hálás volt Mózesnek, amiért megvédte lányait a durva pásztorokkal szemben. Befogadta, sőt feleségül adta hozzá egyik lányát, Cipporát. Mózes otthon érezhette magát. Talán el is feledkezett igazi népéről és sanyarú sorsukról –, nyugodtan járta a pásztorok útjait. Egyszer a pusztán túl, egészen a Hórebhez – Isten hegyének is mondják – vezetett nyáját terelő útja. Itt találta meg Isten. A találkozást, mely első élménye volt az élő Istenről, soha nem feledte el. És hogy valóban az élő, az egyetlen Isten volt, a Szentírás a tűzzel égő, de el nem hamvadó csipkebokor képével mutatja be.

Kiv 3, 1 – 15.

Isten küldetést adott Mózesnek: neki kell kivezetnie Egyiptomból Izrael fiait.

Mózes csak nehezen szánta rá magát, hogy teljesítse a parancsot. Elsősorban azért, mert többet szeretett volna megtudni arról az Istenről, aki így mutatkozott be neki: „Én vagyok az Isten, atyáid Istene: Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene.” (Kiv 3, 6)

Mózes nem elégedett meg ezzel, Isten nevére volt kíváncsi.

Előzőkben már említettük: a névnek az ókori népeknél nagyon nagy a jelentősége. Kifejez valami fontosat, a legfontosabbat viselője tulajdon-ságaiból.

Amikor Mózes Isten neve után kérdezett, az érdekelte: Mi az Isten hatalma, ami győzelemre segíti az elnyomott népet? Milyen az Isten természet, mi a lényege?

Isten válasza: „Én vagyok, aki vagyok”. Annyira lényege az öröktől tartó, saját erejéből való létezés, mint pl. testnek a kiterjedés. Nem olyan, mint a babiloni vagy egyiptomi istenek, akik születnek, meghalnak. Ő maga a létezés.

Sokan, még ennél is szebbet olvasnak ki Isten nevéből: „Én vagyok, aki veled leszek” – (ahogy Ábrahámmal, Izsákkal, Jákobbal volt).

Az embereknek akkoriban aligha lehettek olyan elvont fogalmai, mint a „kezdet”, a „lét” és „lényeg”. Azt viszont már őseik is megtapasztalták, hogy valaki védi és vigyázza őket.

- Az embert elgondolkoztatja a jelenés is, mely majd a jövőben igazolja, hogy Isten szólt. Még pedig úgy, hogy a jelenés helyén mutatják be a szolgálat áldozatát.
- Szolgálatból – szolgálatba?

A fáraó szolgálatából Jahve szolgálatába? Nem csöbörből-vödörbe út ez?

Nem! Az egyik a rabszolgák félelem-szolgálat, – a másik a szabadon szerződők szövetsége. Ez majd az Újszövetségben lesz teljessé: „Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljete, hanem a fogadott fiúság Lelkét nyertétek el, általa szólítjuk Istent: Abba, Atya!” (Róm 8, 15).

- Mózes ezután úgy gondolta, hogy kevés lesz, ha csak a küldője nevét tudja megmagyarázni. Jó lenne annak erejét is, mind a népnek, mind a fáraónak bemutatni. Isten ezért valamiféle csodatevő tudományt adott neki. – De Mózes még harmadik nehézséggel is előállt. Ugyanis egy kissé dadogós volt. Most megijedt, hogy a küldetéssel járó izgalmak miatt még jobban megromlik a beszéde, és emiatt elvesz a tekintélye. Isten ekkor Áront, a bátyját rendelte kísérőjének. Ez pap volt és és szépen beszélt. A munkát úgy kellett megosztaniuk, hogy Mózes végzi

a csodajeleket, Áron meg a szóvivő lesz. – A legközelebb kíséretükbe szegődünk mi is.

- Istenünk szabadító Isten. – A történelem folyamán ez abban látszott meg, hogy rabságból hozzá kiáltó népének mindig küldött szabadítót.
– Az első Mózes volt. – Ő viszont tudta, nem az utolsó. Halála előtt jövendölt Jézusról (MTörv 18, 15), aki a nevében is viseli, hogy szabadító.
- A táborhegyi jelenésnél azért áll Jézus mellett Mózes is, hogy mint őszövétségi Törvény embere, Jézus mellett bizonyítson (Jn 1, 45).

16. A legelső húsvét

Az Egyiptomban robotoló héber rabszolgák között furcsa hírek keringenek. Két férfit emlegetnek. Az egyikük rendkívüli küldetéssel jön Midiánból. A másik meg testvérbátyja, a Lévi-törzsbéli Áron. Mózeset emlegetik, akinek esete akkoriban felizgatta a rabszolga táborát. Egy héber fiú, aki tán egyiptomi herceg is lett volna, de akinek menekülnie kellett, mert kiállt elnyomott népe mellett.

A hírek igazat mondtak.

Mózesnek és Áronnak, mielőtt a fáraóhoz megy tudnia kell, hogy népük elfogadja-e őket vezetőnek? – Az izraeliták Isten segítségét látták a két férfi megérkezésében. – Így tehát Isten és választott népe megbízottaként állhattak a fáraó elé.

Először csak háromnapi szabadságot kértek népüknek. Legyen végre idejük, hogy kiimádkozhassák magukat a közös áldozatokon. A sok munka miatt ugyanis sohasem telt erre. A fáraót feldühítette a kérés. „Túl jól megy soruk, azért gondolnak imádságra meg áldozatra!” Tüstént kiadta a parancsot a norma megszigorítására. A jóakarát balul ütött ki. A nép zúgolódott helyzete romlásán és Mózesre hárította a felelősséget. Ő meg Istennek panaszkodott, aki megerősítette ígéretét: nem hagyja el népét.

Mózes ismét az egyiptomi vezetők elé állt és bemutatta Istentől kapott tudományát. Így igazolta, hogy a jó ügy szolgálatában jár. Első jele a földredobott pásztorbotja volt. Ez megelevenedett, tekergett és sziszegett: kígyó lett belőle. – Csak néhány percig tartott az egyiptomiak csodálkozása: a fáraót kísérő varázslók botjaival is valami hasonló történt. Trükk volt ez, vagy szemfényvesztés, kígyóbüvölés vagy a gonosz segítségével üzött rendkívüli jelenség? Főleg az, hogy Mózes kígyója a többit felfalta?

Mire gondolhattak a korabeli emberek, akiknek ezt a történetet elmondták? – Közismert volt, hogy a fáraó fejdíszé, a baziliskusz-kígyó a királyi és isteni hatalom jelképe. Most pedig, amikor a kígyótól szenved,

mintha a saját hatalma lenne egyúttal a büntetője is. A rabszolgái legyőzik. Őt épp úgy le lehet győzni, mint ismét botot csinálni kígyóból.

Érthetett ebből a fáraó is! De megkeményítette szívét és nem adott szabadságot a népnek.

Még izgalmasabb dolgok történtek ezután. A Nílus-parton találkozott a küldöttség a fáraóval és embereivel. Mózes botjának ütésétől olyan lett a víz, mint a vér. De a varázslóknak se kellett sok idő, ők is produkáltak hasonlót. – Következő ijesztésül békák lepték el a vidéket: hemzsegték az utcákon és lakásokban. És ha volt még üres hely – képzeljük – oda meg a varázslóknak sikerült békákat csalogatniok. Így ez a jel sem használt. Most egymás után következtek a természeti csapások. Szünyogok és legyek tömege, dögvész az állatokon, ragályos betegség az embereken, jégeső és sáskajárás a terményen. – Végezetül háromnapos sötétség következett. Egész Egyiptom szenvedett. Kivétel csak az izraeliták voltak. Őket nem érték a csapások.

És a fáraó? A csapások idején már-már megtört, ezek múltával ismét megkeményedett a szíve. Kínozta, uzsorázta Isten népét. Minden áron ragaszkodott az ingyen munkaerőhöz. Valahogy így gondolkodott: „Volt az én országomban légy és szünyog máskor is elég. Pusztítottak a járványok is. Áradás idején gyakran piros a Nílus. A szélkavarta homoktól sokszor elborult az ég, és lett éjszaka a nappalból. No meg a varázslóink is elég tökéletesen utánozták Mózes tetteit.” – Röviden: az egyiptomiak nem akartak gondolkodni. Nem értették meg, hogy a súlyos bünt mindenképpen el kell hagyni. Akár Isten büntetésének tartunk egy eseményt, akár nem. – Azt sem látták be, hogy a csapások Isten nevelő fenyegetései. Ahelyett, hogy egyetlen csapással semmisítené meg a zsarnokot, tízszer figyelmezteti türelemmel. Tíz csapással próbálja megtörni a gögőt: tíz alkalmat nyújt a megtérésre.

A kilenc büntetés semmit sem javított az egyiptomiakon. Elérkezett az utolsó, a tizedik csapás. Végül is ez hozta meg a szabadságot. Erre nagyon jól fel kellett készülni. – Isten valamiféle fizetést akart adni népének a rengeteg ingyen munkáért. Az asszonyok és lányok mintha ünnepre készülnének, kölcsönkérték az egyiptomi nők ékszereit. Visszaadásukra nem kerülhetett sor. Náluk maradtak munkadíj fejében. – A másik előkészület ugyancsak Isten akarta. Egy vacsorát kellett elfogyasztaniok. Így búcsúztak a rabságtól és ünnepelték szabadságuk első napjait. Isten úgy akarta, hogy népe örökre emlékezzék erre az éjszakára, és mindenegyves évfordulón hasonló módon vacsorázzanak. – Mózes így közvetítette a parancsot:

Kiv 12, 3b–11.

Nem volt tehát idő a késlekedésre. Mindennek menetrendszerű pontossággal kellett történnie. Sietségből az asszonyok nem kelesztettek

tésztát, hanem kovásztalan kenyeret sütöttek. A bárányt sem a szokásosan készítették el: egészben sütötték meg. Vándorbot a kezükben: bármely pillanatban indulhatnak.

A tizedik csapás éjszakája igen mozgalmas volt Isten népének és felette keserves az egyiptomiaknak. Isten akaratából minden családban meghalt, aki a legkedvesebb, az elsőszülött gyermek. Nem volt kivétel sem a fáraó, sem a börtönben szülő rabnő első gyermeke. Csak ott volt kegyelem, ahol a bárányvértől piroslottak az ajtófélfák: az izraelitáknál. – Ezen az éjen érkezett a szabadság. A fáraó maga könyörgött Mózesnek, hogy költözzenek, de minél gyorsabban, és vigyék, amijük csak van!

Elindultak. Maga Isten vállalta vezetésüket. Nappal egy különleges felhő, éjszaka pedig égi tűz húzott előttük. Érezték, velük van Istenük.

Örömük azonban rövidesen aggódásra változott. A fáraó megbánta engedékenységét és seregével elindult, hogy visszakeresse őket. Emberi okoskodás szerint nem volt menekülés.

Kétségbeesésükben már azt is megbánták, hogy szabadok lettek. Egyiptomban legalább megmaradt volna az életük. – Ekkor, az utolsó pillanatban érkezett a segítség. A Biblia úgy írja, hogy a felhő a két sereg közé húzódott. Az üldözők éjszakáját még sötétebbé, a menekülőket pedig világossá tette. Mózes imájára – melyet a tenger felé mutató vesszeje is jelképezett – csodát tett Isten. Szárító szél ostromolta a vizet, egyre jobban szárította, a talajt míg a meder alkalmassá vált a sereg átvonulására. – Hajnalodott, amikor a zsidók vonulása megkezdődött. Utánuk nyomban a fáraó serege. Alighogy az üldözöttek elhagyták a medret, Isten akaratából összecsaptak a vizek és elborították az üldözőket. A pusztulás teljes volt. Így állt ki népe mellett az Isten.

A választott nép – amint Isten megparancsolta – nemzedékeken keresztül ünnepelte szabadulásának és független életének születésnapját. Jézus is ezt a pászkának nevezett húsvéti vacsorát ünnepelte halála előtti napon tanítványaival. – A szabadság évfordulóján alapította az Eukarisztiát és övéinek adta, hogy népe általa emlékezzék a bűntől szabadító. Megváltó halálára és feltámadására. Hiszen húsvéti bárányunkat, Krisztust feláldozták. (1Kor 5, 7).

17. A szövetség és a törvény

A Biblia időszámítása szerint a harmadik hónapja volt már úton Isten népe, amikor a félsziget déli részéhez érkezett. Itt emelkedik a hegy, melyről az egész terület a nevét kapta: a Sínai. Nagy események színhelye lett ez a vidék. Isten itt és most akarta kiterjeszteni szövetségét az Egyiptomban néppé fejlődött egykori ősatyák, Ábrahám, Izsák és Jákob utódaira.

A szerződés ma is ünnepélyes és nagy dolog. Sokkalta nagyobb volt azonban a régiek szemében. Igazi testvéreké, elválaszthatatlan barátokká tette azokat, akik szövettek. Ilyen viszonyt akart Isten az izraelitákkal. Miért éppen őket érte ez a kitüntetés? Biztosan nem azért, mert rászolgáltak. Minden kiválasztás és hívás az Isten titka.

A szövetségnek Mózes volt a közvetítője. Kérésére a nép egy szívvel-lélekkel vállalta a szövetséget. Háromnapos lelkigyakorlat, ima és bűnbánat előzte meg a kötést. Tiszta szívvel kellett Isten elé állniuk.

Istent nem látja szemünk, fülünk se hallja hangját. Most mégis úgy akarta, hogy népe érezze, milyen nagy és hatalmas a szövetségese. Megjelenésekor dörgött és villámlott, tűzben és füstben állt a hegy, akár csak vulkán-kitörés idején. A nép úgy érezte, mintha harsonák is szólnának a magasból.

Mózes erre a félelmetes hegyre ment fel. Itt tanulta meg a szövetség törvényét, a Tízparancsolatot. Mi is mindannyian jól ismerjük. De csak rövidített, iskolás változatában. Hallgassuk meg szóról szóra:

Kiv 20, 2–17.

Mózes lejött és tovább adta a parancsot. A törvénykönyvből felolvasta a törvényt és a többi utasítást. A nép szíves-örömmel tett magáévá és vállalt mindent. Most már megpecsételheték a szövetséget. A táborban oltárt és 12 emlékoszlopot emeltek, törzsenként egyet. Ünnepélyes áldozat kezdődött. Mózes a bemutatott állatok véreinek egy részével az oltárt szentelte fel. Másikkal a népet. Közben mondta: „Ez annak a szövetségnek vére, melyet Isten köt veletek.” Ez volt az Ószövetség kötése és megpecsételése.

Isten a törvényeken kívül, még egy maradandó emléket akart a szövetségnek. Ennek átvételére a hegyre hívta Mózeset. – Fenntartózkodása idején szomorú esemény színhelye lett a tábor. Talán érthető is, hogy az emberek szerették volna, ha valami módon köztük lenne Isten. Egyiptomban láttak ilyesmit. Egyes különleges bikákról – mivel a bika igen erős állat – azt hitték, hogy az az Isten. Ezért szerették volna a zsidók is valamilyen formában látni Szövetségesüket. Áron volt Mózes helyettese, tőle kívánták kérésük teljesítését. A nők aranyékszereiből azután elkészült a bikaformájú bálvány. Tudatlanságukban eléje borultak, még áldozatokkal is megtisztelték.

Isten azonban semmiképpen sem akarta, hogy bálványimádó legyen a nép. A Tízparancs is ezért tiltja, hogy bármi formában ábrázolják Istent. Különböző elfelednék, hogy Ő lélek, egyetlen Valaki, és a kitalált istenekkel együtt imádnák. Mózes jól megértette ezt.

A hegyről lejövő Mózes még tettenérte őket a bálványozáson. Hirtelen haragú ember lévén, a szövetség emlékére készült és a Tízparancsot megőrkítő kőtáblákat földhöz vágta, a bálványt összetörte. Anyagát

porrá zúzta, vízzel keverte és megitta az emberekkel. Érezzék csak: milyen semmi az ilyen isten! Áron is megkapta a magáét! Végül szavazást rendelt el: kik választják Istent és kik a bálványt. Ez utóbbiakat megölette hűséges embereivel. – Ilyenfajta öldöklések elég gyakoriak a Bibliában. Egyszer majd ezekről is beszélünk.

Mózes ezután újból felment a Sínaira, új kőtáblákat készített. Ismét megkötötték a szövetséget, amit bálványimádással megszegett a nép. Gondoskodás történt a kőtáblák megőrzési módjáról is.

Sokat beszéltünk Mózesről, lelki tulajdonságairól. Milyen lehetett a megjelenése? Talán olyan, amilyennek a világ egyik leghíresebb szobra, Michelangelo műve ábrázolja? A művész azt a pillanatot örökíti meg, amikor az Isten embere, kezében a kőtáblákkal, a hegyről lejövet megpillantja az aranyborjúnak hódoló népet. Tekintete, de egész teste is csupa erő és indulat. Szinte érezzük: itt nagy valami van készülöben ...

Az ősrégi Szentírás szövegében egyes szavakat, amelyek azonban eltérő jelentésűek, hasonlóan írtak le. A későbbi fordítók nem mindig értették helyesen ezeket. Ez történt a «szarv» és a «ragyogás» szavakkal is. Már tudjuk, hogy nem szarva volt Mózesnek, hanem ragyogás ült az arcán, mert Isten közelében volt.

A két kőtáblát elég gyakran ábrázolják a templomi művészetben.

A mai ábrázolások római számai inkább csak emlékeztetők a szövegre.

Gyakran halljuk, hogy egyik vagy másik országban új törvénykönyvet készítenek, vagy módosítják a régebbit. – A törvényeknek igen fontos szerepük van az életben. Nélkülük lehetetlen emberi módon élni. Azok a jó törvények és azok hoznak boldogságot az emberiség életére, melyek az ősrégi Tízparancsolatot alkalmazzák modern életünk körülményeihez. Mert a Tízparancs tartalmazza az emberi együttélés legalapvetőbb szabályait.

A Törvényről még a Törvény alattvalóiról Isten emberei a szövetség végefelé már látták, hogy a Messiás új szövetségében másfajta szabályozó rendszer kell. Fenyegetésnél, anyagi dolgok ígéretésénél vannak hatásosabb eszközök is. – Új szívről és új lélekről, köszív helyett hússzívekről jövendőlnék (Ez 36, 26). Ezek kellene az új törvényhez, melyet mindenki önszántából tesz magáévá. Az emberiség új törvénye Jézus lett maga. Jól ismerjük szavait. (pl. Jn 13, 24)

18. Lázadások és bűnhódések

A tengeri átkeléstől az új haza kapujáig, Jerikó városáig, alig néhány hét lett volna az út. Isten azonban a Szentírás szerint jóval hosszabb

menetidőt: negyven évet szabott meg népe számára. A lázadás mindenegybes napjáért egy sivatagi esztendő járt. De volt valami jó is ebben. Hosszú idő kellett ugyanis, hogy vallásukat és törvényeiket megtanulják és erős néppé váljanak.

De addig fontos események történtek életükben.

A negyvenből még csak egy év telt el, amikor Sínaitól északi irányba, az új haza felé megindultak. Mózes tizenkét hírszerzőt, kémeket küldött előre, hogy Kánaán földjéről és lakóiról értesüléseket szerezzenek. – Ami földjét illeti – és ezt a visszatéréskor bemutatott termény-mintákkal is igazolták – tényleg remek ország volt. Képzeld el: két ember cipelt egy szőlőfürtöt! A lakosság harciasságáról azonban a legtöbb kém így beszélt: „Az emberek mindmegannyi óriások, a városok bevehetetlen erődök.” Ez viszont rosszakaratú túlzás volt. A hazug kémekek szándéka az volt, hogy lázadás támadjon Mózes és a vezetőség ellen. Sajnos, hittek nekik. Eleinte elvértve és csendben, majd egyre határozottabban bontakozott ki a lázadás. „Bárcsak haltunk volna meg Egyiptomban vagy akár itt a sivatagban ... Az országban, amit Isten ígér, úgyis csak kard vár ránk ... Az asszonyokra meg a gyerekekre pedig rabszolgaság ... Új vezért akarunk, aki visszavezet Egyiptomba!”

Nemcsak a nép, hanem a papság és Áron, sőt még Mária, Mózes nővére is belesett a lázadás bűnébe. Istennek fáj, hogy nem bízik benne a nép. Tervbe vette, hogy pusztulni hagyja. Mózes kérésére mégis megkegyelmezett és módosította a büntetést. Akik a lázadásban részt vettek, nem láthatják meg az Ígéret-földjét. A már említett negyven év alatt halt ki ez a lázadó nemzedék.

Tudták és viselték büntetésüket, mégis újra lázadoztak. Így Kádesben a vízhiány miatt. A két vezető imájára Isten vizet ígért, ha Mózes veszejevel ráüt a sziklára. Most Mózes is hibázott, ő is elvesztette bizalmát. Nem hitte, hogy lázadó népét megsegíti Isten és vizet fakaszt nekik. Kétkedve, kétszer ütött a sziklára. Azonnal víz csordult, de a két vezető megkapta büntetését, nem léphettek az Ígéret-földjére. Áron meghalt és fia lett a főpap.

Nagy kerülőkkel, lassan vonultak. Útjuk során egyes népek megtagadták a területükön való áthaladást, másoktól győzelem árán vették azt meg.

Idő múltán – talán már hallani is unalmas – a kemény sivatagi élet miatt lázadtak. A példás büntetést maga a sivatag adta meg. Feltételezhető, hogy a vidéken olyan kígyók éltek, melyek marása gyulladással, sajgó sebeket okozott, akár a tűz. Ezért tüzes kígyóknak hívták őket. A lázadás idején seregestől jöttek és a lázadókra vetették magukat. Lett nagy sírás és fogadkozás! Isten feltételhez kötötte segítségét. Mózesnek egy óriás-kígyót kellett rézből öntenie és fára függesztenie. – Milyen bánatot érez-

hettek, akik erre a kígyóra néztek! Eszükbe jutottak bűneik. Bánatukért nemcsak bocsánatot kaptak, hanem a kígyók büntetésétől is megszabadultak.

A kígyókon kívül még egy állatfajta is említést érdemel a vándorlás történetében: a szamár. A régiek szemében egyáltalán nem lenézett állat. A következőkben pedig egyenesen előkelő szerepe van: Isten rajta keresztül közli akarátát. Az eset már a Holt tenger közelében történt.

A pogány moabiták királya belátta, hogy Isten közeledő népe erősebb, mint az övé. Értésült ugyanis, hogy ezidáig minden ellenállást megtörttek. Ezért a gonosszal szövetségbe akart megküzdeni Izraellel. Élt ott egy Bálám nevű babiloni jós és varázsló ember. Bő jutalom fejében övele akarta megátkozni Izraelt. Gondolván, az átok majd tönkreteszi erejüket. Kivánságára egy magas helyről, – ahonnét az egész nép látható –, hangozzék az átok. – Bálám tisztességes ember lévén nem vállalta ezt. Nem átkozhatja azokat, kiket megáldott Isten. Később a király kibíratatlan unszolására és Isten engedélyével mégis nekiindult. De számára nem a kívánt irányba vitte. Visszatérítve, jobban mondva, visszaverve a helyes útra, megint megmakacsolta magát. Még a furkósbót biztatására sem indult. Lefeküdt. Mire újabb verés. Ekkor Bálám a lelkiismeretében úgy hallotta, mintha az állat szólna. Szemére veti a jogtalan ütlegeteket. Ekkor döbönt rá Isten akarátára, mely népét segíti. Ezzel nem lehet ellenkezni. Bálám előtt ekkor felvillant a választott nép sorsa: jövendőlt a Jákob családjában feltűnő, királyt jelentő csillagról, Jézusról.

Ahogy múltak a küzdelmes sivatagi esztendő napjai, úgy közelgett a már százhusz éves Mózes életének alkonya. – A vonuló sereg elérte Nébó hegyét. Innét már csak kb. tíz kilométer a Jordán torkolata, és látszik Jerikó, a pálmák városa is. Egészen közel vannak az Ígéret-földjéhez.

Mózes igen szép beszédben mondott istenhozzádot népének. Intette őket, hogy legyenek hűségesek Istenhez és a szövetséghez. Jövébelátó emberként szólt hozzájuk: „Mint engem, egy másik prófétát is küld majd nektek az Úr. Őrá is hallgassatok!” Szavaival a Megváltó jövetelét jövendőlte meg. – Ezután felment a hegyre és végigtekintett az új hazán. Genezáret tavától Jerikóig, Kelettől a Földközi tengerig. Láthatta a városokat: Názáretet, Bellehemet, Jeruzsalemét ... Szeme biztosan megtelt könnyel...

Ott, a látóhegyen halt meg Isten embere.

Befejezésül egy részlet a búcsúbeszédből:

MTörv 30, 15–20a.

A pusztai útnak, mint a krisztusi nép élete előképének, az újszövetségben is megtalálhatók nyomai.

Jézus pl. megváltói hivatását hasonlította a rézkígyó felállításához. „Miként Mózes fölemelte kígyót a pusztában, úgy fogják fölemelni az Emberfiát is, hogy aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3, 14–15).

Bálám jövődölése a Napkeleti bölcsek Jézus-keresésében visszhangzik: „Láttuk csillagát napkeleten” (Mt 2, 2).

Új hazát, az Istenországot kereső útunk miatt tartjuk Isten vándorló népének magunkat.

19. A Szentírás csodáiról

Amíg a pátriárkák korával ismerkedtünk, alig történt olyan rendkívüli esemény, melyet a Biblia csodának tart. Bár legendaszerűen, de minden a maga útján ment. Az izraeliták történetében azonban egyik csoda a másikat éri. A múltkori tanításban is volt vagy tucatra való: a tíz csapás, a népet vezető felhő, az imádságra szétnyíló tenger. – Biztosan rendkívüli események voltak ezek? Ilyen «nagyban» művelte volna Isten népe érdekében a csodákat?

Tudjuk, a Szentírás nem a mai értelemben vett történelemkönyv. Leírásai sem helyszíni közvetítések a régmúlt eseményekről. A Biblia hittankönyv. Inkább vallásunk igazságait kell benne keresnünk, mint történelmet. Így vall saját magáról: „Az Istentől sugalmazott írás hasznos a tanításra, az intésre, a feddésre, az igazságban való oktatásra, hogy az Isten embere tökéletes és minden jócselekedetre kész legyen.” (2Tim 6, 16–17). Az a célja, hogy a keresztény életre neveljen. Megvannak ehhez az eszközei is. Ilyenek pl. az irodalmi formák vagy műfajok. Azt a műfajt választja, amelyik a leginkább célravezető. Néha a történelemszerű leírás, máskor egy vers költői túlzásai, esetleg egy csodás esemény közlése a megfelelő irodalmi forma. Előfordulhat, hogy az esemény, mely történelmi csodaként hangzik, a képzelet műve. Arra szolgál, hogy megértessen velünk valamilyen vallási tanítást.

Hitünk egyáltalán nem követeli, hogy csodának tartsuk a Szentírásnak mindenegyes rendkívüli tudósítását. Nem is azért mondjuk vagy olvassuk el a csodás eseményeket, hogy egyikünk higgye, másikunk kételkedjék. Hittani igazságokat keresünk mögöttük.

A régiek felfogása szerint Isten úgy irányította a világ sorát és benne népe történetét, hogy sok mindent «saját kezűleg» intézett el. Kedvükért állandó készségben volt, cselekedett, ha jónak látta. Villámjával lesújtott egy emberre, szétvert egész hadsereget, üzenetét saját kezével írta le stb. – Manapság másként is gondolhatjuk Isten gondviselését. Megértése

kedvéért egy komputerről vegyük a hasonlatot, melybe betáplálják a programot. Erre a gép a legkülönbébb és legösszetettebb műveleteket végzi. A műveletek végén készen áll a kívánt eredmény. – A nagy világ-gépezetben is, mint valami vezérlő asztalánál megszületik egy terv, kifejezésre jut egy akarat. És működni kezd a gépsor: emberek okossága vagy oktalansága, jósága vagy bűne, a fizika és kémia törvényei, számunkra ismert és ismeretlen erők. Az eredmény pedig sokak szemében csodálatos, másokéban mindennapi. Közülük egyet-kettőt beírtak a Szentírásba és a hívő emberek elgondolkodnak: mit akart ezzel üzeni az Isten?

Nézzük a multkor említett tengeri átkelés «csodáját». Egy szóval sem állíthatjuk, hogy a siker nem Mózes rendkívül ügyes vezetési taktikájában rejlett. Jól ismerte Egyiptom és a Sínai félsziget útjait. Nem is a rendes karaván úton indult, melyen azonnal elérték volna őket. Északnak tartva, a határerődítmények őrségével gyűlik meg a bajuk. A délről megközelített Vörös-tenger pedig széles és mély lett volna számukra. Észak-kelet a helyes irány. Itt a keskeny és sekély tenger véget nem érő sástavakon folytatódik. Gondviselészerű lehetett a jó irányú forró, sivatagi szél, mely úgy-ahogy járhatóvá szárította a medret. – A két oldalról falszerűen merevedő víztömeg viszont inkább költői leírás, mint szószerinti igazság lehet. A költők már akkoriban is ismertek voltak túlzásaikról. – Az üldöző sereg könnyen lehetett saját vesztének okozója. A lovasság és a nehéz harci szekerek súlyától meglazított tengerfenék aligha lehetett szilárd út gyalogság számára.

Az elmondottak alapján: nem kell ott csodát látnunk, ahol enélkül is kielégítő magyarázatot találunk valamilyen eseményre. De akárhogy vélekedünk pl. a tengeri átkelésről, a Biblia betűi mögött biztos igazságot találunk. Isten segít azokat, akik benne bíznak.

Kísérjük még egy darabig a tengeren átjutott népet.

Az idegen földön is védte, vezette őket Isten. Szükség esetén élelmezésükről is gondoskodott. A Szentírás ezt a segítséget is csodaként könyveli el. – Előre bocsájtsuk, hogy akkoriban a Sínai félsziget nem volt annyira terméketlen, mint manapság. Nomád pásztornépek lakták, tehát kellett legyen legelő és víz. Mózes népének szintén voltak állatai. Lehetőségük nyílt cserekereskedelemre és vásárlásra is. Ezek ellenére gyakran adódtak élelmezési zavarok.

Az önmehtagadás, a böjtölés, meg a türelem nem voltak erényeik. Ha valamiben szűken voltak, máris zúgolódni kezdtek Mózes, Áron vagy Isten ellen. Visszasírták Egyiptomot, az ottani húsosfazekakat, a kenyeret meg a hagymát.

Vonulásuk során egy ihatatlan, keserűvíz-forráshoz értek. Máris kész volt a lázadás. De Mózesnek sikerült a vizet ihatóvá tennie.

Amikor ennivaló híjával voltak, Isten így gondoskodott róluk:

Kiv 16, 12b–20.

A hússzerzés aligha volt csoda. A nálunk is ismert fürjek hosszú, szinte halálra-fárasztó vándorútján, ma is pihenő a Sinai félsziget. Különösebb ügyesség sem kellett, hogy egy főzetre valót összeszedjenek belőlük.

A manna kérdésre sokkal nehezebb a magyarázat. De talán nem is szükséges. Elég és teljesen biztos magyarázat Isten gondviselő szeretete övéi iránt.

Tudnunk kell, hogy a kivonulás egész lefolyása másnak tűnik a történelem, mint a hit fényében.

Az előbbi alig tud róla valamit. A kortörténetre csupán a Szentírás elejtett megjegyzéseiből következtethetünk. Egyiptom pedig, mely az írásbeliségnek, a megörökítésnek a földje, semmit nem tud a tengeren át történő üldözés tragikus csatavesztéséről, sem héberek kivonulásáról, sem az ezt megelőző országos méretű csapásokról. Igazában az egész nem volt nagy eset Egyiptom számára.

A történészek úgy gondolják, hogy a kivonulás több fokozatban történt és különböző útvonalakon. Így a rövidebb gázai úton is. Ezen vonultak a szálláscsinálók.

Az eposz műfaja azonban – és eposz a kivonulás leírása is – mindig csak csodás, dicső, hősieket ismer. (Történelmünkben a Zrinyiász erre a példa.)

Jól kell azonban tudnunk: a választott nép számtalanszor megtapasztalta Istene segítségét. Egész léte Isten csodája! Élt, erőt és bizalmat kapott tapasztalataiból. Természetes, hogy hitt benne.

Hite és tapasztalatai minket is köteleznek! Isten nekünk is biztos segítségünk!

20. Isten népe hazára talál

Mózes kitűnő és előrelátó vezető volt. Még jóval halála előtt maga mellé vett egy Józsue nevű férfit és megosztotta vele a vezetés gondjait. Háború esetén ugyancsak Józsue volt a vezér. Mózes halála után pedig az egész nép teljhatalmú vezetője lett. – Ragyogó feladat várt rá. Ő vette birtokba azt a földet, melyet Isten Ábrahámnak és utódainak országul ígért. A honfoglalás és Józsue csatái mind azt bizonyítják, hogy Isten állta a szavát.

A hadműveletek időpontját jól eltalálták: Kánaán földjén akkoriban nem volt erős, egységes állam. Minden város és falu külön királyság, amolyan liliput-országok, élükön a törzsfőnökkel. A települések közti területek pedig senki-földje voltak. – Izrael keletről, a sivatag irányából vonult fel. Mint Palesztina természetes védővonala, a Holt-tenger és a Jordán állta útjukat. A folyó nyugati oldalán hatalmas falakkal megerősített város: Jerikó. Kánaán kapujának számított: aki áthalad rajta, megtette az első biztos lépést az egész terület elfoglalásához.

Józsue tudni akarta, milyen erős a város, milyen a lakosság hangulata, és mekkora ellenállással kell számolnia. Jerikóba küldött kémei igen jó értesüléseket szereztek, bár ők maguk bajba jutottak. Felfedezték és üldözték őket. Szerencsájükre egy Ráháb nevű kocsmárosné, a városfalba épült házában elrejtette, majd pedig egy kötélhágcsón megszöktette őket. Hálából viszont megígérték, hogy az ostrom során nem éri őt bántódás.

A megindult hadműveletek első győzelme a Jordánon való átkelés volt. Ezt ahhoz hasonlóan írja le a Biblia, mint a tengeri átkelést.

Még csodálatosabban hangzik a város elfoglalása. Az ostrom első szakaszában, bekerítve elzárták a külvilágtól. A továbbiakban azonban Józsue nem állítatott fel ostromgépeket, se létrákat a falak mellé. Tüzes nyílzáport se zúdítottak a városra. Ezek helyett hat napig napjában egyszer, a hetedikén pedig kétszer kellett egyre fokozódó lármával és trombitaszóval megkerülniök a várfalakat. A furcsa ostrom rendkívüli eredménnyel járt. Az utolsó napon leomlottak a falak, megnyílt az út a város birtokbavételéhez. – Nehéz lenne megállapítanunk, hogy mi történt pontosan. Tudjuk, a Szentírás nem helyszíni közvetítés a régmúlt eseményeiről, hanem hittankönyv. Az ilyenben inkább az író célját kell keresnünk és Isten üzenetét: Jegyezzék meg az utódok, hogy nem a maroknyi sereg, sem vezéreinek különleges tehetsége, hanem Isten adta kezükbe az országot. – Így látja az Újszövetségi író is: „A hit erejéből omlottak le Jerikó falai, miután hét nap körüljárták” (Zsid 11, 30).

Ez a tanítás a fontos, míg az eseményeknek – ez esetben a falak leomlásának – csak másodrendű jelentőségük van. Bibliatudósok, akik a történelmet is jól ismerik, Jerikóval kapcsolatban egy ősrégi zsidó szokásra hívják fel figyelmünket. Arra a köszönő hálálkodásra, hogy Istenük Jerikó városán keresztül nyitotta meg számukra az Igéret Földjére vezető utat. A hálaadás szertartása abban állott, hogy esztendőnként nagy ünnepélyességgel, a szövetség ládájával, ének és zeneszóval körmenetben járták körül a város romjait.

Ez a körmenet az idők folyamán legendás magyarázatot talált: monda született a csodálatosan leomló falakról. Évszázadokkal később, az írásbeli lerögzítés korában már a Szentírásban található változat volt a közismert.

A tudósok ehhez még hozzáteszik, hogy Jerikó ősi városa a honfoglalás évszázadában is romhalmaz volt. Eppen úgy, mint az ősi város területe napjainkban.

Megdöbbenő Jerikó további sorsa, ahogy a Bibliában olvassuk. Ráháb és vagyona kivételével a győzők mindent elpusztítottak. Sem gyerekeknek, sem állatnak, de még az ékszereknek sem kegyelmeztek. Ilyen totális pusztításról máskor is hallunk a Bibliában. Szabad lett volna megőlni az ártatlanokat, vagy érdemes elégetni a zsákmányt? – Akkoriban nem volt Vöröskereszt. A hadifoglyokat és az ártatlanokat nem védték nemzetközi egyezmények. Az erős megsemmisíthette a gyengébbet. Jézus vallásának köszönhető, hogy a lelkekben, ha nem keresztények, akkor is van valami emberség. –

A Szentírás mindig Isten szava volt. Miért nem tiltotta a kegyetlenkedéseket? Biztosan azért, mert emberi íróit a nagy cél vezette: mindenáron visszatartani a népet a pogány bálványimádástól. Ez ugyanis nagyon ragályos volt. Nemcsak az emberek, hanem életkörülményeik, sőt használati tárgyaik is terjesztették. Isten emberei ezért azt vallották, hogy ha a pogány elpusztul, már nem fertőz tovább. Vajon hogyan egyeznek az ilyenfajta parancsok keresztény hitünkkel, melyben azt valljuk, hogy Istenünk öröktől fogva végtelenül jó? Talán segíti a megoldást, ha meggondoljuk, hogy a Szentírásnak emberi szerzői is vannak, akik koruk gyermekei. Istenről nagyon is emberi, antropomorf módon gondolkodnak. Saját hitüket, felfogásukat az Isten ajkáról vélik visszahangzani. Főleg a jahvista hagyomány írásba foglalóit jellemzi ez az antropomorf szemlélet. Mindent „saját kezűleg” végeztetnek Istennel. (pl. ő zárja be kívülről Noé bárájának ajtaját).

Sok időbe telt, míg a legjobbak rádöbbenek, hogy Isten egészen más, mint az ember. A legteljesebb jóság, aki nem akarja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen.

Jézus szavaiból pedig már egyenesen azt vesszük ki, hogy a bűnöst nem is az Isten ítéli el, inkább az a körülmény, hogy miként viszonyult az ő igéjéhez.

Józsue harcairól a jóval későbbi időkben is sokat beszéltek. Amint a hőskölteményekben szokás, szívesen nagyították fel az eseményeket és szőttek csodás részleteket az igaz történet közé. A Szentírás összeállítói is olvasták ezeket a műveket és sokat átvettek belőlük. – Így pl. az Igazak Könyvéből idézi a Biblia Józsue harcainak egyik érdekes epizódját, amikor a Nap megállott az égen. – Őt király bosszúból megtámadta Gabaon városát, mert lakói megadták magukat, sőt szövetségtek a győzelmesen előnyomuló Józsueval. Ő természetesen sietett szövetségeseit segíteni. Estére hajlott már, mire kivívta a győzelmet és üldözőbe vehette a királyok seregét. Ezek menekülését még egy szörnyű zivatar is nehe-

zította. Jobban pusztította soraikat, mint az izraeliták kardja. De egyszer csak véget ért a jégzápor és kisütött a nap. Ez azonban az ellenség megmenekülését jelentette volna. Józsue imába kezdett, csakhogy a nap ne látszódjék, ne süssön az égen, tomboljon a zivatar és pusztítsa az ellenséget! – Imája meghallgatást talált. Az eseményt pedig úgy örökítették meg, hogy Józsue megállította a napot.

Józsue sok királyt győzött le és sok várost foglalt el. Így azután Kánaán földjén megtelepedett Isten népe.

A honfoglaláson kívül még Józsuéra várt az új haza felosztása a tizenkét törzs között és a nép békés életének megszervezése. Kijelölte a szentsátor állandó őrzési helyét, valamint a menedékvárosokat a nem szántszándékos gyilkosok oltalmára. Okos kormányzása békét hozott népének.

Amikor halálát érezte közeledni, hívatta a nép vezetőit, hogy elbúcsúzzék tőlük. Íme a búcsúbeszéde:

Józs 23, 1 – 11.

21. A Bírák kora

Az ószövetség egyik könyvének „Bírák könyve” a neve. Arról a korszakról tudósít, melyet bíráinak vezetésével élt át Isten népe. Ezek inkább csak viselték a bírói címet, de nem bíraskodtak. Legfeljebb alkalomadtán. Törzseik élén álltak, mint vezérek és szabadsághősök. – A Bibliában említett tizenhat bíra közül csak azokról lesz szó, akiknek nevét már hallottuk tanulásunk során.

A Kr. e. 1100-as években járunk. Kánaán földjén keresztül-kasul vándorol a Közel-Kelet majd minden pogány törzse. Izrael népének örök ellenségei. A zsidók mégis vonzódnak hozzájuk. Tetszenek bálványisteneik is, Baál elsősorban. Fiataljaik a törvény szigorú tilalma ellenére összeházasodnak a közelben lakó pogányokkal. Ahogy ilyen esetekben történni szokott, most is a rossz győz: Baál-imádó lesz az igaz Isten gyermekéből. Felejtik ígéreteiket, megszegik őseik szövetségét.

Isten büntetése rabló, fosztogató pogány hordák alakjában tört rájuk. Oda lett vagyonuk, vele a szabadságuk. Új uraik ugyancsak kizsákmányolták, nyomorgatták őket. Szerencsére, a bajban eszükbe jutott Isten: imádkoztak és javulást ígértek. Az Isten erre egy bírát, azaz vezért küldött, aki egy időre kivívta a szabadságot és nyugalmat szerzett a népnek. – Röviden ez a története mindegyik bíra működésének.

Ma két híres bíráról hallunk. Asszony az első. Igazi szabadsághős: Debora. Ellenfelének biztosbiztosan ismerősebb a neve: Sziszera. Ha valamből igen sok van, arra mondják, hogy sisera-had. – Az ország északi részén volt nagy a baj: Jábin király hadvezérének, Sziszeranak és tengerszéli megszálló seregének nyögték a terhét: bálványozásuk súlyos büntetését.

Debora Isten parancsára az előkelő férfit, Bárukot szólítja fel, hogy szervezzen felszabadító háborút. Ő azonban annak ellenére, hogy tízezer embere volt, megijedt a feladattól. Főképpen az ellenség forgókaszákkal felszerelt harckocsijaitól félt. – Debora bírónő ment a katonák közé, csak így indult meg a támadás. Isten megmondta: a győzelem dicsősége sem a férfié, hanem az asszonyé lesz. Az ütközet a Tábor-hegy közelében volt. Kimenetele a harciszekerek miatt – emberi számítás szerint – Sziszeranak kedvezett. Ekkor jött az isteni segítség. Zivatar támadt, és a megijedt lovak össze-vissza nyargaltak a harciszekerekkel. Kocsisaik ugyanis életüket féltve közéjük dobták a gyeplőt. Menekült, ki merre látott; jópéldával a fővezér Sziszera járt elől. Menekülés közben egy asszony sátrába került, ahol az álom elnyomta. A többi már könnyen ment. Az asszony kalapáccsal és sátorcövekkel a földhöz szegezte Sziszera fejét. Báruk, a hadvezér már csak ellenfele holttestének örülhetett. Az igazi győztes, Debora hálaénekét a Szentírásban is feljegyezték.

A másik híres bíra: Gedeon. Nevét egyik adventi énekünk Máriával kapcsolatban említi: „Gedeon gyapja, kire szállt égnek harmatja“. Rövidesen megtudjuk, mi köze volt ennek a bírának a gyapjúhoz, és a gyapjúnak Máriához.

Gedeon idejében a pogány mádianitákkal büntette Isten népe hűtlenségét. A Sínai félsziget felől, gyorsan nyargaló tevéiken bármikor érkeztek, mindig súlyos csapást hoztak. Vetés idején letaposták a szántóföldeket. Ami megmaradt és betermett, azért aratáskor jöttek el. Kenyér mellé hús is kell: magukkal vitték az izraeliták állatait. Ellenállás semmi. És így ment hosszú évek óta. Gondolhatjuk, mennyire elszegényedett a nép!

A hívő emberek bűnbánó imájára Isten Gedeont küldte. Hallgassuk meg bírói tisztre való meghívását:

Bír 6, 11b–17.

Gedeon a seprést saját háza előtt kezdte, mivel családjában is akadt bálványimádó. Apjának pl. a hegy tetején egy kis liget volt a szentélye, itt áldozott Baálnak. Gedeon elsőnek apja bálványoltárát rombolta le és kivágta a ligetet. Az apa látta, hogy Baál nem tud bosszút állni, gondolkodni kezdett és megtért. De nem így a környék lakossága! Elhatározták, hogy megölik Gedeont. – Ezzel a kocka el volt vetve. Gedeon néhány istenhű törzsből sereget gyűjtött és felkészült a harcra.

De bizonyosságot akart szerezni, hogy Isten tényleg őt hívja népe szabadítójának. – Egy este a szérűre (a falu széle, ahol a legelő kezdődik) egy maréknyi gyapjút tett ki. Az a csodajel volt a kívánsága, hogy reggelre semmire ne szálljon harmat, csak a gyapjú legyen harmatos. Íme Isten válasza: a száraz fűvön annyi harmat gyűlt a gyapjúba, hogy kicsavarva egy csészét töltött meg. Gedeon még biztosabb akart lenni: ellenpróbát is kívánt. Ez is megtörtént: száraz maradt a gyapjú a csupa harmat fűvön. – Adventi énekünk azért hasonlítja Máriát Gedeon gyapjához, mert vele is kivételt tett az Isten. Őrá nem, de mindenki másra rászállott az összülők bűne.

Gedeon tehát teljes szívvel engedelmeskedett. Mivel az ügy sokkal inkább volt Istené, mint az övé és a hadseregé, nem is kellett hozzá sok harcos. – Gedeon első felszólítására huszonkétezer félenkebb katona ment haza. A maradék tízezret is sokallta Isten. Újabb próbatétel után mindössze háromszáz embere maradt. Ennyivel akarta Isten bebizonyítani, hogy Ő fog győzni és nem a sereg. – Ez meg így esett:

Gedeon igazában mégiscsak megijedt a tengernyi ellenségtől. Féélme akkor szűnt, mikor az éj leple alatt az ellenség táborába lópódzva kikémlelte őket. Amit hallott, azt ti., hogy ugyancsak félnek, erőt öntött Gedeonba. Még az éjszakán harcra rendezte kicsi seregét.

Kard, nyíl és dárda helyett kürtöt, korsót és fáklyát adatott katonái kezébe. Három oldalról megközelítették a tábor és Gedeon parancsára megfűjták a kürtöket, csörömpöltek a korsókkal és lengették fáklyáikat. Csatakiáltásuk is volt: „Harcolunk az Úrért és Gedeonért!” – A hatás elképzelhetetlen: éjszakai álmából felriadt tábor teljesen összezavarodott. Katonái egymást pusztították. Majd meneküléssel próbálták menteni életüket. Az izraelita községek lakói azonban megfelelő módon fogadták a menekülőket: hegyszorosokban, folyóátkelő helyeken tört vetettek számukra. Megsemmisült az ellenség királyával, vezéréivel együtt.

Gedeon életéből említsünk meg még egy szép vonást. Hatalmas győzelme után, mellyel negyven évre békét szerzett, népe felkérte, hogy legyen a királyuk. Ő azonban elhárította ezt. „Isten tartsátok uratoknak és királyotoknak!” – volt a válasza.

Mindkét bírának, Deborának és Gedeonnak életében egy a tanulság. Az igazán nagy dolgok véghezviteléhez kellenek ugyan beleváló emberek, de az első mindig az Isten. – Igen fontos és nagy ügy, hogy mint a választott nép, mi se a bűnt szolgáljuk, hanem szabadok legyünk. Az igazi szabadság, a bűnnélküli élet Isten ajándéka. Igaz, kell hozzá a mi akaratunk és küzdelmünk is.

Ne sajnáljuk!

22. A legerősebb bíró

Ismerjük-e a magyar történelemben szereplő igen erős embereket? Hirtelenjében három név is eszünkbe juthat: Botond, Toldi és Kinizsi Pál. Ismerjük a mondákat is hatalmas erejükéről. – A választott népnek is voltak erejükéről híres hősei. Az egyik Sámson volt. Neki is volt kalandja a városkapuval, mint Bontondnak, meg a vadállatokkal, mint Toldinak.

Történetünk idején a filiszteusok népe volt az Isten ostora a választott nép hátán. Nevükre még emlékezünk Ők Palesztina névadói, sőt nagy részének urai. Ezzel az erős néppel egyetlen ember vette fel a harcot. Nem volt hadserege, de még barátja se sok. Vele volt azonban Urának, az Istennek segítsége, mely rendkívüli erőben nyilvánult meg. Igaz, Sámson nem akármilyen ember volt. Isten kedvéért nem ivott semmiféle alkoholos italt, kemény önfegyelmező életet élt. Mint akkoriban minden Istennek szentelt ember, ő sem vágatta le haját. Ezért az élelmódjáért kapta legendás erejét és bátorságát.

Mindezek ellenére Sámson is esendő ember volt és súlyos hibát követett el. Az volt a bűne, hogy pogány lányokba szeretett bele és ezeket vette feleségül. Végül is ez lett a veszte. Odáig azonban sok minden történt.

Az első házasságához megkívánt ruhanemű-hozományról úgy gondoskodott, hogy leütött harminc filiszteust, és ezek ruháját vitte az eljegyzésre. Alig kötötte meg házasságát, apósa máris eltiltotta feleségétől. Ezt a jogtalanságot különleges módon bosszulta meg a filiszteusokon. – Fogott háromszáz rókát, majd farkuknál összekötözve meggyújtotta őket. Futottak a rókák lángoló bozontos farkukkal mindenfelé. Oda főleg, ahova Sámson tervezte: a filiszteus-határba. Felgyújtották a beérett álló vetést, de a learatottat is. Tűz martaléka lettek a szőlők éppúgy, mint az olajfaligetek.

Mindez nem maradhatott bosszúlatlan. Mivel a filiszteusok voltak az erősebbek, kényszerítették az izraelitákat, adják kezükbe Sámson. Ő belegyezett, hogy megkötözve kerüljön ellenségei kezébe. Nagy örömnepnek ígérkezett az átadás ideje. Nagy tömeg gyűlt össze, hogy visszafizessen a rókákért. De nem így történt. Sámson összeszedte erejét és széttépte a köteleket. Még arra is telt erejéből, hogy egy ott talált számarállkapoccsal halálra verte a filiszteusokat.

Egyszer az ugyancsak filiszteus-kézben levő Gáza városba látogatott el. A lakosok boldogan zárták be mögötte a város kapuit. Ugyanis fal övezte a várost, és csak a kapukon lehetett ki-bejárni. A gázaiaknak az volt a terve, hogy a reggeli kapunyitáskor elfogják a távozó Sámson és végeznek vele. Neki azonban még éjfél tájban támadt mehetnéke. A bezárt kapu nem volt előtte akadály. Kiemelte szárnyait, a kapufélfákkal és a závarzattal együtt és felvitte a város melletti hegyre. Nézhettek reggel a gázaiak!

Legjobban mégis az bántotta ellenségeit, hogy nem ismerték Sámson erejének titkát, s így védekezni se tudtak. Nemsokára azonban mégis kitudódott a titok. Ez egyúttal Sámson élete végét is jelentette.

A baj úgy kezdődött, hogy ismét pogány lánynak, Delilának udvarolt. A filiszteus vezetők ezeregyszáz ezüsstel lepénzelték a lányt, hogy szedje ki a férfi titkát. Sámson – érthetően – semmiféle hízlegésre sem volt hajlandó igaz feleletet adni. Mindig csak mellébeszél. Alvás közben a lány három alkalommal is lekötözte erősnél erősebb kötelekkel. Végül még a hajánál fogva is a földhöz cövekelte. Mikor a lesben álló filiszteusok megérkeztek, hogy elfogják, Sámson mindig kivágta magát.

Delila addig hízleggett és zsörtölődött, míg Sámson megúnta. – Hogy végre nyugalma legyen, felfedte titkát: „Vas sohasem járta még fejemet, mert Istennek szentelt ember vagyok születésem óta. Ha megnyírják fejemet, eltávozik erőm és olyan leszek, mint a többi ember.“ Ez kellett a lánynak! Mikor Sámson elaludt, levágta haját. Ezzel bekövetkezett a férfi tragédiája. Elhagyta a nagy lelki és testi erő, amit a fogadalmát és a törvényt megtartó embernek adott az Isten.

A többit olvassuk el a Bibliából:

Bír 16, 21–31.

Mit szólunk Sámson történetéhez? Mindaddig legyőzhetetlen volt, míg fogadalmait megtartotta. De istenhívő létére pogány lányokkal házasodni, szinte a józan ész elvesztésével volt egyenlő. Tudnia kellett volna, hogy így a legnagyobb rossznak, a hit elvesztés veszélyének teszi ki magát. Nincs annál már józan ész, aki szövetezik vallásának és népének ellenségével és elárulja neki a titkát. – Hibás volt Sámson abban is, hogy nem tudott uralkodni a szenvedélyén. A lány utáni kívánsága arra vitte, hogy saját józan esze ellen tegyen.

A hosszú bánat és bűnhődés idején, míg haja újra megnőtt, Sámson biztosan megbékélt Istennel. Hozzá fohászkodva vitte végbe legnagyobb tettét, mellyel vége is lett szomorú életének.

Történetéből mi is vonhatunk le némi tanulságot. – Elsőáldozó korunkban nagy fogadalmat tettünk. Azóta végig gondolhattuk és megújíthattuk ezt a fogadalmat. Ellene mondunk az ördögnek és minden kísértésének. Röviden és magyarul: nem tartunk fenn semmi komoly kapcsolatot olyanokkal, akik kárt okozhatnak lelkünknek!

23. Rut története

A mai történet is a bírák idejében játszódik le, de nem bíráról, hanem egy igen rendes fiatalasszonyról szól. Neve szokatlan számunkra: Rut

(rövid u-vall) – Ismerősek viszont a tájak, ahol a történet szereplői éltek. Betlehem városa és a Jordántól keletre elterülő vidék Moáb földje. Amikor Józsué az országot felosztotta, Betlehemet Júda törzsének adta. Talán emlékszünk arra is, hogy Júdának jövendőlte meg Jákob pátriárka, hogy uralkodó származik majd családjából, Isten egész választott népének királya. A jövendölés akkor vált valóra, mikor Jézus eljött közénk. Nos, Jézus egyik őse az a betlehemi Rut, akinek történetét most megismerjük.

Betlehemre szomorú napok jártak. A hosszú ideig tartó szárazságot éhínség követte. A lakosság egy része úgy segített magán, hogy éhségtől nem sújtott vidékekre vándorolt. Így került egy házaspár két legény fiával együtt a Jordán és a Holt-tenger keleti partjainál elterülő vidékre, a moabiták földjére. Ez a nép pogány volt ugyan, de rokonságban volt az izraelitákkal. Jószándékú emberek, ezért a törvény sem tiltotta olyan szigorúan, hogy a két nép fiataljai összeházasodjanak.

Az említett két menekült legény is két moabita lányt vett feleségül. Az egyikük Rut, történetünk hőse. A család boldogsága azonban igen rövid volt. Előbb az édesapa, majd a két fia halt meg. Így maradt özvegyen, védelmező és kenyérkereső nélkül három asszony: az anyós, – jegyezzük meg szépen hangzó nevét: Noémi – és két menyee.

Abban a reményben, hogy Betlehemben már jobb napok járnak, elhatározták a hazatérést. Noémi azonban nem akarta menyzeit idegen országba, idegen emberek közé magával vinni. Kérte őket, menjenek vissza szüleikhez, ott jobb lesz a sorsuk. Előbb kapnak új férjet is. – Az egyik menyecske engedett a hosszas rábeszélésnek és hazatért. Rut pedig örökre és hűségesen hozzákötötte életét anyósához. Gondviselője akart maradni. Hallgassuk meg hűséget-ígérő szavait:

Rut 1, 15–17.

Aratás ideje volt, amikor Noémi és Rut hazaérkeztek Betlehembe. Nekik azonban nem volt földjük. Élelemért adták el, még mielőtt Moáb földjére indultak. Mózes törvénye azonban a szegényekről is gondoskodott. Minden hetedik év termése az övék volt. Parancs volt az is, hogy a gazda az aratáskor nem gyűjthette össze az elhullott kalászokat, mert azok a szegényeket illették. Így került Rut egy igen jószívű embernek, Boásznak a földjére kalászt szedvegetni. A komoly viselkedésű és szorgalmas fiatalasszony rövidesen mind a gazdának, mind aratóinak megnyerte rokonszenvét. Nem kicsinyeskedtek a kévék összegyűjtésekor sem. Hagyták, hogy szegényük minél többet gyűjthessen. Még jobb lett a viszony, amikor kitudódott, hogy Rut meghalt férje révén rokona a földtulajdonos Boásznak, és jószíve hozta Betlehembe: Noéminek akart támasza lenni.

Volt a zsidóknak egy számunkra igen érdekes törvényük. Megértéshez tudnunk kell, hogy akkoriban igen nagy szerencsétlenségnek tartották, ha kihal egy család. Ha egy családapa úgy távozott az életből, hogy nem maradtak fiúgyermekei, abban az esetben a törvény előírta, hogy a meghalt férj legközelebbi rokona vegye feleségül az özvegyet. Még akkor is, ha van már felesége. Az ilyen házasságból született gyermeket azután a törvény szerint úgy kellett tekinteni, mintha az elhalt első férj gyermeke lenne. Az ő nevét viselte. Így maradt fenn a család.

Ez a törvény Boászra is érvényes volt, és ő szívesen vette feleségül a jóhírű és szorgalmas Rutot. Házasságukból később mint unoka származott Dávid király. – Sőt mivel Jézus «Dávid fia», – azaz Dávid családjából származik –, Rut Megváltó Urunknak is ősanja.

Rut történetét hallgatva, gondolkozhatunk, mi készítette ezt a fiatalasszonyt, hogy hazáját, rokonságát, – sőt mint a Biblia mondja – isteneit is elhagyva anyósával Júda földjére telepedjék? Ezt feltehetjük: Rut szerette Noémit és ezért jött vele. Igaz. De vajon miért szerette? Miért hozott annyi áldozatot érte? – Azért szerette nagyon anyósát és annak hitét, mert míg együtt volt a család addig is, de az özvegy Noémi maga is, szépen élt, szépek mutatták vallásukat. Rut kedvet kapott a követésre. Biztos, sose rendeztek éles vitákat, melyik az igazi és szebb vallás, Izraelé, vagy Moábé. Biztos nem csúfolták ki egymás felfogását. A betlehemi család mindenben a vallás parancsa szerint élt. Rut láthatta: azért élnek szépen, mert vallásuk így írja elő. Istenük is segíti őket, hogy sok jót tehessenek. Amikor pedig választásra került a sor, örökre Isten vallásának követésére adta magát.

Rut történetéből mi is tanulhatunk. A fiatalok szeretnek vitatkozni gyakran vallás nélküli barátokkal is: Istenről, vallásról, hogy mit szabad, mit nem. – Nem érdemes sokat vitatkozni! Ezzel nem nagyon lehet megnyerni az embereket. Úgy kell élnünk, ahogy hitünk tanítja, ahogy a megbecsült és szeretett emberektől látjuk. Ez többet ér, mint a sok meddő vita. – Az első keresztényekre így mutogattak a korabeli pogányok: „Nézzétek, hogy szeretik egymást!” Az őszinte és tettetés nélküli szeretet keresztény vallásunk igazának legbiztosabb igazolása.

24. Éli és Sámuel

A Bírak Könyvében a választott nép híres főpapjának a történetét is megírták. Az egyik Héli, ez a szomorú sorsú öreg pap. A másik meg Sámuel, történetünk kezdetén még fiatal fiú. Két kor, a bírak és a királyság korának mesgyéjén éltek. Sámuel bíraskodott, majd ő avatta föl az első királyt is. Történetünk idején nemcsak az egyik vagy másik törzset, hanem az Isten

egész népét szorongatták a filiszteusok. Gyilkosság, rablás, gyűjtogatás jelezték útjaikat. – A szentsátornak Silóban az állandó helye, itt az ország vallási központja. A főpap meg Héli.

Nagyon öreg már. Ezért két fiára bízta a szolgálatot. Ők azonban csak névszerint papok, életmódjukban hitetlenek. Az ajándékba hozott áldozati állatokat, legalábbis azok legjavát maguknak tartották meg. Istennek a hitványát hagyták. A hívek joggal zúdultak fel viselkedésük miatt. Panaszukat Hélinek is elmondták. Ő azonban igen gyengekező ember. Nem volt ereje, hogy fiait kizárja a szent szolgálatból, csak figyelmeztette őket. Azok jót nevettek a kilencvenéves, majdnem vak apjukon. Nem hagytak fel bűneikkel.

Isten nem nézhette sokáig, hogy szolgálatát ily rosszul lássák el, híveit elidegenítsék a templomtól. Hélivel közölte sorsát és büntetését: mindkét fia egynapon hal meg, ellenség kezére kerül a szövetség ládája is. Még azt is megtudta, hogy helyette egy szíve-szerinti utódról gondoskodott Isten. Sámuel lesz az utód.

Sámuel már a születése előtt az Istennek szentelték szülei. Úgy tekintették ugyanis, mint az Ő ajándékát, mert édesanyja szinte úgy könyörögte ki, hogy fia születésénél: „Seregek Ura, ha nem feledkezel meg szolgálódról, hanem megajándékozod egy fiúval, akkor az Úrnak szentelem” (1Sám 1, 11). – Sámuel alig volt négyéves, amikor édesanyja papruhát varrt a számára, és elvitte Silóba, hogy a szentsátorban szolgáljon. Szülei – mivel egyébként is templomjárók voltak – gyakran felkeresték. Ha a fiú kinőtte ruháját, anyja nagyobbát vitt neki. Mindenki nagyon szerette, mert szépen látta el a szolgálatot.

Isten pedig azzal bízta meg, hogy Hélinek ő mondja meg a szomorú jövőt.

Ez a filiszteusok legközelebbi betörése alkalmával teljesedett be. – Felvonult a két sereg, Izrael és a filiszteusok. Az első ütközetet Izrael veszítette el. Ekkor eszükbe jutott Istennel való szövetségük jele, a Silóban őrzött szent-láda. A táborba hozatták. Azt hitték, hogy Isten így biztosan velük lesz és győzelemre segíti őket. Előre megünnepelték a biztosnak hitt győzelmet.

Lesújtó volt az ütközet kimenetele. Rengeteg halott, közöttük Héli két fia. A szövetség ládája az ellenség kezén. A szomorú napot Héli halála fejezte be. Világtalan szemeivel egyre az utat leste. Hírvivőt várt a csata kimeneteléről és a szövetség-láda sorsáról. Mindent megtudott. Akkora szomorúság szállt szívére, hogy meghalt bánatában.

Kísérjük figyelemmel a szövetség-láda sorsát. A filiszteusok pogány létükre is szerették volna, ha Izrael Istene jóindulattal van irántuk. Ezért egyik híres bálványuknak, Dágonnak templomában helyezték el a ládát. –

Mi tudjuk, hogy csak egy igaz Isten van. Még feltételezni is bűn, hogy kívülre más isten is lehet. Fontos volt, hogy az akkoriak is jól megtanulják ezt. A Biblia ezért leírja, milyen elgondolkoztató eset történt a pogány templomban a szövetség jelének elhelyezése utáni reggelen: Dágon bálvány szobrát arccal a földön, elterülve az Úr ládája előtt találták. Tüstént felállították. Az eset másnap reggelre megismétlődött. Ez alkalommal már szét is tört a szobor. A pogány lakosságot természeti csapások, betegségek sújtották. Nyilván mindmegannyi büntetés azért, amit a szövetség jelével tettek. – Végül nem volt mit tenni, elhatározták, hogy visszaadják annak a népnek, melynek Isten a szövetségese.

Amint a ládát hozó kocsi a határállomásra ért, örömmámorban tört ki az egész ország. Egészen elég áldozattal mutatták meg hálájukat. Ami még fontosabb, a nép új életet akart kezdeni, hűséget ígért Istenének. Sámuel pedig, mint az Urához megtért nép új vezetője, megkezdte bírói tisztségének gyakorlását. Hallgassuk meg, hogyan prédikált bemutatkozása alkalmával:

1Sám 7, 3–6.

Ezek után a filiszteusok már nem mertek tovább támadni, Sőt a választott nép régebben elvesztett városait is visszafoglalta tőlük.

A mai biblia-óra sok epizódja közül arra a jelenetre gondoljunk, ami Dágon szobrával történt a filiszteus templomban. Kétszer is az igaz Isten jele elé zuhant, majd széttört, Tanulsága nemcsak a régieknek szól. Igaz ugyan, hogy mi nem is gondolnunk arra, hogy két istenünk legyen, de tetteink – sajnos – mintha ilyesféléről árulkodnának.

Jézus jól ismeri az ilyenfajta embereket.

Akit pl. csak a pénz érdekel, annak ezt mondja: „Egy szolga sem szolgálhat két úrnak. Mert az egyiket gyűlöl, a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak” (Lk 16, 13). – Annak pedig, aki mindent arra tesz fel, hogy sikerei legyenek: „Mi hasznára van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja?” (Mt 16, 26)

Emlékezzünk Sámuel szavaira: „Készítsétek el szíveteket az Úrnak és szolgáljatok egyedül neki!”

25. Saul király

A bírák kb. kétszáz éven át vezették a választott népet. Ekkor királyok álltak a nép élére. A két vezető között az a különbség, hogy a király az egész nép felett van, és teljes a hatalma: törvényt alkot, bíraskodik és hadvezér. Halála után fia veszi át jogait. A történészek szerint a királyság a fejlettebb rendszer.

Sámuel idejében az izraeliták is úgy gondolták, hogy jobb lenne, ha felettük is király uralkodnék, mint a szomszédos népeken. Ezért kérték Sámuel, hogy királyt állítson följük. Ő azonban félt, hogy a király nagy tiszteletet kíván magának, az Isten helyében képzele majd magát. Felhívta a figyelmet, mi minden jár azzal, ha egy népnek királya van. Palotában lakik, testőrség kell, hogy őrizze. Nem is szólna a fényűző életéről, udvartartásról, amit a király magának megkíván. Mindez természetesen a nép adójából kerül ki. Hiába magyarázott Sámuel, a nép mégis királyt akart. Szomorú lelkében azonban hallotta Isten válaszát: „Hadd, legyen nekik is királyuk, mint a többi népnek!” Erre megnyugodott. Arra gondolt, hogy ő maga a király mellett marad. Vigyáz, rendben menjen minden.

Érdekesen ment az első királynak, Saulnak a kiválasztása. Parasztfiú volt, apja szamarakat tenyésztett. Ezek egyszer elcsatangoltak, mire Saul és egyik szolgájuk keresésükre indult. Közben Sámuel falujába jutottak, ezért tőle szeretettek volna biztosit tudni az állatok felől. Sámuel már várta őket. Isten ugyanis tudtára adta, hogy egy szamarakat kereső fiút szemelt ki királynak. Saul beleegyezett, és Sámuel drága, illatos olajjal – mint Isten kiválasztott embereit szokás – királlyá kente.

Saul kezdetben igen szerény, rokonszenves ember volt. Nem is akarta hinni, hogy ilyen magas tisztre állította őt Isten. Sámuel mutatta be a népnek, hogy megismerhessék urukat. Ezután már könnyű volt ráismerni: egy vállal és egy fejjel volt magasabb mindenkinél. Lett nagy öröm. A nép legnagyobb része ujjongva ünnepelt: „Éljen a király!”

A szép kezdetnél még szebb a folytatás. – Ebben az időben a Jordán melletti ammonita pogányok fenyegették a nép békéjét. Akkor a túlsúlyban voltak, hogy az izraeliták nagy része jobbnak látta meghódolni és adót fizetni nekik. Saul Isten Lelke vezette, és élére állt népének. Elsőnek kemény kézzel az egységet teremtette meg. Szemük láttára széttépett egy borjat. Így jelezte, milyen sors vár arra, aki megbontja az egységet. A harcban pedig személyes bátorsága adott erőt, és hadserege elsőprő győzelmet aratott. Erre azok is, kik eddig még nem voltak Saul pártján, egyszerre királyuknak fogadták. Sajnos, a továbbiakban már bajok mutatkoztak Saul viselkedésében.

Első ballépése a filiszteusok elleni hadjárat során történt. – Az ellenség most is nagy számbeli fölényben volt. Emiatti félelmükben egyre többen hagyták cserben a királyt. A csata sürgetett, de az ütközetet nem merték megindítani könyörgő istentisztelet nélkül. Az erre illetékes Sámuel pedig nem volt a közelben. Saul nem bízott eléggé Istenben, és noha nem volt joga, mégis bemutatta az áldozatot. Így kettős volt a bűne. A megérkező Sámuel már Isten büntető végzését hirdette meg Saulnak: kishitű volt és engedetlen, ezért nem érdemli, hogy utána fia örökölje az országot.

Ezt követte Saulnak egy másik hibája. Rossz haditaktika miatt a már biztos győzelmet ejtette ki kezéből. Ez alkalommal megint a filiszteusok voltak az ellenfél. Jonatás, a király fia, egyéni bátorságával úgy megzavarta őket, hogy egymást pusztították. Saulra csak a győzelem betetőzése maradt volna. Ehelyett katonáival oktanul koplalást fogadtatott, ami annyira legyengítette őket, hogy nem volt erejük megsemmisíteni az ellenséget.

A Biblia elmondja azt a bűnét is Saulnak, amely miatt Isten elvette tőle a királyságot. – Most egy másik régi ellenséggel harcoltak. Az ütközet előtt Sámuel Isten nevében megparancsolta, hogy sem az ellenségnek, sem vagonának nem szabad kegyelmezni. Pusztuljon minden, ami idegen Isten népétől!

Saul győzött ugyan, de akaratát nem tudta alárendelni Isten akaratának. Megint engedetlen volt. A rossz példa ragad, népe is követte. Az ellenség elfogott királyának jó váltságdíj ellenében megkegyelmeztek. Így tettek mindennel, ami szép volt és értékes. Csak a hitvány, silány dolgokkal tettek úgy, amint Isten parancsolta. Saul ráadásul képmutató volt és hazudott. A megkímélt dolgokból akart hálaáldozatot bemutatni, de csak azért, hogy nagy részben ezeket is megtarthassa. A megkímélt és elrejtett marhák bőgése hazudtolta meg Sault, mikor a prófétának azt állította, hogy mindenben Isten parancsa szerint járt el. Ezzel azután beteljesedett Saul sorsa. Ezt mint Isten üzenetét így mondta el Sámuel:

1Sám 15, 22–29.

Saul tudta, hogy uralmának meg vannak számlálva napjai, de nem mondott le a királyságról: tetszett neki a hatalom. Nem akarta kezéből kiengedni.

Milyen kár volt Saulért! Tanulhatunk történetéből. Vitéz, bátor katona, de egyet nem tudott: engedelmeskedni az Istennek, Kevesebb vitézséggel, több engedelmességgel az Isten embere maradhatott volna.

Szerepel még a következőkben. Láthatjuk majd, hogy bűnt bűnre halmozva éli életét szomorú haláláig.

IV.

A BIBLIA ORSZÁGA ÉS SZOMSZÉDAI

Ezt a fejezetet bizonyára azok olvassák majd szívesen, akiket érdekel az ókori történelem és földrajz. Amolyan kiegészítő művelődéstörténeti stúdiumot kapnak a Biblia értő-olvasásához. Elsősorban a középiskolás korúakra gondolunk.

Ez a kor és történelme ismét divatba jött.

Igen sok könyv és TV előadás választja témájának. Érdeemes lesz megismernünk a Bibliával való kapcsolatát.

26. A Biblia országa

Többször szóba került, már, hogy Istennek volt egy kedves népe, az izraeliták, másik nevén: zsidó nép. Szerződést kötöttek egymással, az Ószövetséget. Ennek egyik megállapodása, hogy Isten állandó hazába segíti népét, mely addig csak ide-oda vándorolt. – Erről szól a következő szentírási rész:

Józs 1, 1–6.

Istennek nagy tervei voltak ezzel a néppel, nagy feladatot bízott rá. Mint értékes örökséget kellett őriznie vallását. Ennek egyik főigazsága, hogy idővel az Isten személyesen jön el közéjük: ember lesz. Neve jelzi a feladatát is: Messiás, Megváltó lesz. A régi zsidóság hasonló megbízást kapott, mint táborozáskor a szálláscsinálók. Mindent elő kellett készítenie nagy ígéretük, a Messiás- király érkezésére.

Ebben az évben lényegében arról szólnak a bibliamagyarázatok, hogyan teljesítették feladatukat az Ószövetség emberei. Ezt megelőzően, mintha földrajzórán lennénk, megismerjük az országot, ahol a választott nép élete és története lejátszódott. A Biblia országáról hallunk.

Jézusnak, a Messiásnak földi hazája ma is az emberek érdeklődésének központjában áll. Rádió, TV, újságok foglalkoznak vele.

Ma már nem számít nagy dolognak, ha valaki elkerül külföldre. Régen csak a hadseregek, a kereskedők, meg a királyok követei jutottak el távolabbi országokba. Jó utak ugyanis ritkaságszámba mentek. Nagy dolog volt, ha egy is végigvezetett valamelyik országon. Világ központjának számított az az ország, melynek területén több fontos útvonal is találkozott! A Biblia országa is ilyen volt. Ha valaki Európából Ázsiába

Perzsia és India felé vagy Afrikába Egyiptom felé akart eljutni, útja erre vitt.

A Földközi-tenger legkeletibb partjainál, a mai Szuezi csatorna közelében terül el. A keresztények Szentföldnek is nevezik, de ismerős neve Palesztina. Ebből régi gazdáinak a filiszteusoknak a neve érthető ki.

Ha mai térképét nézzük, a több szín azt mutatja, hogy napjainkban több ország osztozkodik a régi Palesztina területén. A zsidók mai országa, Izrael, nem régóta szerepel a térképen. Bár Kr. e. 1200 évvel volt már országuk ezen a földön. A történelem folyamán azonban sokszor került az erősebb szomszédok hatalmába, népe pedig rabságba. Legutoljára nem sokkal Jézus földi működése után jutottak erre a sorsra. Ennek már 1900 éve. A hazátlanul, szétszórta élő zsidóknak fáj, hogy minden népnek van hazája, csak nekik nincs. – Századuk első éveitől kezdve úgy igyekeztek országot szerezni, hogy egyre többen vándoroltak ki, és telepedtek le régi országuk területén. A tehetősebbek pedig földbirtokokat, házhelyeket vásároltak itt. Világmozgalmat alapítottak azzal a céllal, hogy Palesztina ismét Zsidóország legyen. Törekvésüket siker koronázta: 1948-ban az ENSZ megalapította az önálló zsidó államot. Ismét Jeruzsálemet, ősi országuk fővárosát tették hazájuk központjává.

A mai Izrael nem nagyobb, mint a Duna-Tisza köze. Földje részben alig termő sivatag. Azonban napról-napra növekszenek a korszerűen művelt területek. Európaszerte ismerik a délgyümölcsöt, amit második legnagyobb városukból, Tel Avivból exportálnak.

A régi zsidók annyira szerették hazájukat, hogy tejjel-mézszel folyó országnak nevezték, de Isten ígérete alapján Ígéret-földjének is hívták. Néha Kánaánnak mondják, hagyományuk szerint Nőe három fiának egyike: Kám kapta meg a vízözön után.

A másik mai állam Palesztina területén Jordánia. Nevét a Jordán folyótól kapta. Kisebbfajta folyóinknál alig bővebb vizét mind Izrael, mind Jordánia a maga számára szeretné hasznosítani. Ez utóbbinak, de az egész vidéknek arab nemzetiségű és mohamedán vallású a lakossága. A zsidókat jövevénynek tekintik és ellenségnek tartják. Gyakori köztük a háborúskodás. A Jézus életében is szereplő helységek Betlehem, Názáret, Jerikó és Jeruzsálem város lakosai között egyaránt vannak zsidók, mohamedánok és kis számban keresztények. A Jordán folyó a gyönyörű szép tavon, a Genezáreti tavon, másik nevén a Tibériás tengeren folyik keresztül. A tó északi partja felől két arab ország, Libanon és Szíria néz Izraelre. – A Jordán, miután elfolyik Jerikó városa mellett, egy óriási tóba, a Holt-tengerbe ömlik. Ennek közepén már Jordánia határa húzódik, délről pedig az ország a Negev sivatagnál már a Sinai félszigettel, vagyis egyiptomi területtel érintkezik.

Kb. ennyit kell tudnunk a mai Szentföldről. – A bibliai időkben természetesen más volt ennek a területnek a képe. Akkoriban az arabok helyén más, Izraellel ugyancsak ellenséges pogány népek laktak. Közülük a filiszteusokat már említettük. – A zsidó honfoglalás után (1200. Kr. e.) a törzsek maguk között osztották fel az országot. Az egyes vidékeket ezekről nevezték el. Pl. Benjamin vagy Júda földje. Idővel a tizenkét törzsből két nagyobb nép lett. Délen Júda, északon Izrael országa. Ezek hol szövetségben, hol haragban éltek. – Jézus idejében ismét más volt az ország beosztása, erről az Újszövetség tanulásakor hallunk.

Mit jegyezhetünk meg ma? Talán csak a sok nevet és háborúskodást? Mily kár, ha a népek gyűlölik egymást. Hiszen mind Isten gyermekei és egymás testvérei vagyunk. Földünk is mindenkié. – Ha a Szentföldről vagy máshonnet ellenségeskedést hallunk, fájjon ez nekünk is!

27. A szomszédos népek kultúrája

1. Az előző tanulás földrajz volt meg rövid történelem a Biblia országáról. Egy mondatban említettük, hogy az ismert világ útjai rajta vezettek keresztül. Azt is, hogy nagy és erős államok ütközőpontja volt.

Ezek azonban igen jelentős körülmények egy kis állam életében. Kevés birodalom szívével – még békében is – szomszédjában, árnyékában meghúzódó kis államocskákat. Ha meg az óriások összezsapnak, jaj a kicsinek is. Nem maradhat független, semleges. Nagyon nehéz előre megjósolni, ki győz, és amellé állni. – Ha a béke idejének kereskedelmi útjai hadiúttá válnak, jaj a kis nemzeteknek!

A zsidók hazáját körülvevő közelebbi és távolabbi népekről tudnunk kell még azt is, hogy nemcsak gazdaságuk és katonai erejük volt hatalmas, hanem kultúrájuk is egyedülálló. A mai írásbeliség építészet, irodalom, csillagászat, számtan, a politikai tudományok, ezekben az országokban születtek.

2. A választott nép nemcsak kis lélekszámú volt, de a kultúrához tartozó dologban is nagyon a szomszédai mögött maradt. – Ezek ellenére nem kell szégyenkeznie a történelem előtt. Olyan szellemi kincse volt, mellyel a világ egyetlen népe sem dicsekedhetett: az egyistenhit, ennek következtében a többiekénél sokkal tisztább erkölcsi élet, fejlettebb szociális érzék.

3. Ami pedig a kultúrát illeti, ennek értékei, értéktelenségei a sokat emlegetett utakon eljutottak Izraelbe is. Meghatározták politikai és kulturális életét. Az értékek közül igen sok Isten akaratából a Bibliának és így a hitünknek is kincse lett.

4. Közületek talán sokan most hallják először, hogy az angyalokról vallott hitünk gyökerei Babilonba vezetnek, a halál utáni élet hitét az egyiptomiak vallása is segítette. Így vagyunk a bibliai jelképekkel is. A bűnbeesés utálatos és csupa-gonosz kígyójától már Babilonban is félték. A paradicsom tudás- és örökélet fája meg négy folyóját ábrázoló freskó az Eufrátesz-melletti Mari-város királyi palotájának a dísztermében olt volt már a Kr. e. 18. században. Azt pedig már sokan hallották, hogy Babilon törvényalkotó nagy királya, Hammurabi „közvetve besegített” az Ószövetség törvényhozásába.

5. Kánaánt, Palesztina északi részét, nem mint nagyhatalmat emlegetjük. Lakóival évezredek át harcban állt a választott nép, illetőleg leszármazottjai.

Gondolatvilága, hite, istenei azonban éppen a közvetlen szomszédság és a közösen birtokolt ország miatt nagy hatással voltak a választott népre. Ez nagyon gyakran megérezhető a Bibliában is.

Kultúrájuk fénykora egybeesik a pátriarkák-korával.

Még főistenük nevét: El – többesben Elochim – is ők kölcsönzik a zsidóknak. Kánaán azonban arany bika alakjában ábrázolta. Itt van tehát az „aranyborjú” probléma, amiről többször szó esik. Másik istenük, az ugyancsak „rosszhírű” Baál, aki a felhőkön lovagolt, mint a zivatar és eső istene. Nővére Astarte, a háború és a termékenység istene volt.

Ők ketten azok, akiknek a tévelygés idején – elsősorban az északi országrészben – a magaslatokon és a ligetekben szobrokat emeltek a zsidók. Sőt pogány, erkölcstelen módon áldoztak nekik.

6. Úgy látszik, mintha a Biblia istenfogalma, az emberekről, világról alkotott felfogása igen közel állna az ősi Kelet tanításához, mintha belőle származnék. A Biblia nem Isten üzenete, hanem több-tucatnyi régi forrásból összeszedett legendagyűjtemény lenne, – talán kissé emelkedettebb felfogásban.

Távolról sincs így!

Azonos szavak, sokszor azonos fogalmak, hasonló történetek nem jelentenek tartalmi azonosságot. – Majdnem azonos szókinccsel lehet a legszebben imádkozni és a legcsúnyábban káromkodni.

A Biblia főigazsága: „Halljad Izrael, az Úr, a mi Istenünk egyedül az Úr” (MTör 6, 4) – sehol másutt nem olvasható. A kelet mondáiban, mítoszaiban az *ember* „álmodik” az istenségről és különféle módokon, szertartásokkal, igyekszik annak segítségét megnyerni.

A Bibliában *Isten* szólítja az embert, aki felel neki. Felelete pedig ima, áldozat, szertartás, hit.

A Biblia sugalmazott frás. Ez azt jelenti, hogy azokat, akik tanítását kigondolták, majd továbbadták, végül pedig leírták, az Isten Lelke vezette. A sugalmazás megfér azzal, hogy más vallások egyes elemei „megszelídített formában”, mint Isten szavait megvilágító fogalmak is szerepet kapjanak a Könyvben. Akikhez azután eljutott ez az frás, féltve vigyáztak, nehogy bárki is meghamisítsa azt.

Szt. Péter szavai alapján, mi keresztények így vélekedünk a Szentírásról:

2 Pét 1, 19–21.

7. Hittanórát tartunk és az ókor országairól, azok kultúráiról hallunk. Ezek ugyanis – mint láttuk – szorosan hozzátartoznak a Biblia világához, Isten üzenetéhez.

Számunkra pedig haszon, hogy ezekkel is megismerkedünk: műveltebbek leszünk.

Egyébként is általános szabály: a két műveltség, a hittani és a szaktudományos, nem kizárja, hanem kiegészíti egymást.

28. A választott nép és szomszédai

1. Ez a tanulás kapcsolódik a megelőzőhöz: kiegészíti azt. Először is felsoroljuk az emlegetett népeket és elhelyezzük őket mai térképeinken.

Az ősi *Egyiptom* területe kb. azokat a vidékeket foglalta magába, mint a mai Egyiptom.

Mezopotámia földjén, melyet a bibliai időben egymást követve Babilon, AsszírIA és a perzsák birtokoltak, ma két arab állam Irak és Irán osztozik.

Szíria ma is áll, most is Damaszkusz a fővárosa.

A *görög birodalom* a bibliai időkben a mai Törökország nagy részét is bírta, sőt Nagy Sándor idejében „az egész világot”. Ma csak kis ország a Balkán félsziget déli részén.

Az Ószövetség legutolsó századában szerepel a Biblia lapjain a *Római Birodalom*, – Itália.

2. A nagy országok nemcsak politikai súlyukkal, hadseregükkel, gazdaságukkal vannak hatással a kisebbekre, hanem gondolkodásmódjukkal, kultúrájukkal, vallásukkal is. Előbb már említettünk néhány példát erre. Most pedig sorra vesszük a közel-keleti államokat, melyek gondolatvilága beleivódott a választott nép gondolkodásmódjába és így a Szentírásba is.

3. Egyiptom a nap és a fényesség országa. Főistenük Athon, a napisten, akinek ébredése a hajnal, uralma az öröm, a fény, lenyugta az éjszaka, a sötétség, a szomorúság, a bizonytalanság. – Egyiptom Életéhez tartozik a Nilus is; rendszeresen érkező és termékenyítő áradásaival.

Az egyiptomi istenekről azt tartják, hogy alapjában jószándékúak. Vigyáznak az emberekre, akik ha hívek, haláluk után az új élet fénye ragyog rájuk. Napjainkban sok könyv lát napvilágot a régi Közel-Keletről, főleg irodalmáról. Sokszor idézik a költő-fáraónak, Akhenatonnak Naphimnuszát, mely kétségtelen hatással volt a 104. zsoltár szerzőjére.

Az egyiptomi legendák a világ teremtését abban látják, hogy a levegőig istene elválasztotta egymástól a gyermekeit: lányát, az égboltozat istenét fiától, a föld istenétől.

A Biblia felfogása szerint Egyiptom nem a legeslegrosszabb ország. Jó oldalai is vannak. Amolyan veteményeskertféle, amelyben Isten népe, mint a palánta megerősödik. Oltalomhely, ahol védelmet talál Isten népe, sőt maga Jézus is (Mt 2, 15).

4. Mezopotámia görög-eredetű neve vizek – Tigris és az Eufrátesz – közötti területet jelent. Nagyon termékeny, hatalmas kiterjedésű föld. A „termékeny félhold” keleti része (a nyugati vizont Kánaán). Mezopotámia ősi lakóit és felfogását mégsem az öröm jellemzi, mint Egyiptomot. Borúlátók inkább. A folyók itt is kiáradnak, de áradásuk kiszámíthatatlan és katasztrófát jelent. (Ábrahám családja erről a földről hozta igencsak furcsa „eredetiben” és értékelte át a vízőzön történetét.)

Istenhitük eléggé emberi módon viselkedő, nagyon szeszélyes isteneket emleget, akik állandóan harcban élnek egymással. Az emberek fő törekvése, hogy amennyire lehetséges, biztonságba helyezték magukat ettől a harctól és távoltartsák magukat az istenek haragjától. Az istenek akarata viszont, hogy az embereknek meg kell halniok. De talán ez a jobb, mert mezopotámi felfogás szerint hazugság az egész élet.

A halál utáni élet sem ígér örömet: végnélküli, nyugtalan bolyongás.

Híres, ma is olvasható eposzaik az Atra-Hasis, a vízőzön mondája. Enuma elis az emberteremtés mezopotámiai változata. A legismertebb a Gilgames-eposz, amelyet közel minden keleti nép ismer. Egy emberről szól, aki szeretné elnyerni a halhatatlanságot, a titkát is megszerzi, de a kígyó elrabolja tőle, és így ő is meghal.

5. Mezopotámia mind három államának igen nagy politikai, illetve katonai hatása volt a választott népre.

721-ben az asszírok hurcolják fogságba az északi állam, Izrael lakosságát. Soha nem is térhettek vissza.

587-ben az asszírokat követő Babilon hadserege lerombolja a déli országrész fővárosát, Jeruzsálemet. Júda népe számára megkezdődik a hetvenéves babiloni-fogság. Mindezek az események elég részletesen és nagyon szomorúan tükröződnek a Szentírás lapjain.

Babilon hatalmát a perzsák királya, Kúrosz törte meg. Engedélyével térhetett haza és kezdetett új életet a választott nép. A Biblia hálából, mintha megváltó lett volna, úgy dicséri Kúroszt.

6. A perzsák hatalmát Görögország vette át. Görögország a világhódító Nagy Sándor uralmával került hatalomra. Ez azonban nem tartott soká. Utódai, „a tábornokok” osztoztak birodalmán. Országaik a választott népet és hazáját ugyancsak leigázták:

A fáraóktól Ptolemeusz leszármazottai veszik át Egyiptomot.

Izrael földjéhez egészen közeli Szíriában, Antiochiában és Damaszkuszban a szeleucidák az uralkodó család.

Hatalmukkal együtt a pogányságukat is rákényszerítették a választott népre és elkövették a világtörténelem talán első véres vallásüldözését. (A többi hatalmas népek, akikkel Izrael, mint legyőzött került kapcsolatba, vallásilag eléggé türelmesek voltak.)

Ez a kor a Bibliában mély nyomot hagyott. Igen sok szentírási könyv keletkezett ebben az időben. (I. XII. fejt.).

V.

A JERUZSÁLEMI KIRÁLYSÁG

Kereken a Kr. e. 1000. esztendőben Dávid elfoglalja Jeruzsálemet és valamennyi törzs számára királysága fővárosává teszi.

Salamon, az utóda pedig megszervezi az országot.

Egységes a nép és az ország. Egy a király, egy a templom, egy a hit. A nép történelmének egyik csúcspontján áll. Úgy gondolják, hogy minden ezt a történelmi „pillanatot” szolgálja, ezért volt az egész múlt: a világ és az ember. A jövő is ugyanez lesz: Dávid házának és uralmának véget nem érő folytatása.

29. A vetélytársak

Arról a «más valakiről» hallunk, akiről Sámuel beszélt Saulnak, mint akit helyette kiszemelt Isten, hogy népének új királya legyen. – Sámuel együtt érzett Urával. Neki is fájt, hogy ilyen rosszul jártak királyukkal. Isten parancsára örömmel indult Júda földjére, Betlehembe, hogy itt találja meg az új király-jelöltet. A városba érkező próféta Jessze otthonába tért be. – Templomi énekeinkben már hallottuk ezt a nevet: Jézust mondja az ének Jessze gyökere hajtásának, vagyis leszármazottjának, utódának. Ez igaz is, hiszen Jézust Dávid fiának hívták. Dávid pedig Jessze fia. Idézzük még emlékezetbe nagyszüleinek, a már ismert Boásznak és Rutnak nevét. Dávid az, akit a próféta keres, hogy királlyá tegye. Hallgassuk meg, hogyan találkoztak.

1Sám 16, 4b–13a.

Így lett király a pásztorfiúból. A pásztorkodás nem volt lealázó foglalkozás. Az ősatyák, Ábrahám, Ízsák, Jákob ugyancsak pásztorok. Maga Dávid tehetséges fiatalember volt. Erős: megbírt még a nyájra támadó kölyökoroszlánnal és medvével is. Jól forgatta a fegyvert, főleg parittyáját. Emellett szépen verselt és kitűnő zenész volt. Kedvenc hangszere a hárfa.

Saul – már hallottuk – nem tudott belenyugodni, hogy többé nem az Isten embere. Búskomor lett. Úgy gondolták, jót tenne a király idegeinek, ha valaki zenélne közelében és így nyugtatná. Erre a feladatra véletlenül éppen Dávidot fogadták fel, aki szívesen vállalta még a fegyverhordozói tisztet is a király mellett. (Saul természetesen még nem tudta Dávid kilétét.) Így kezdődött Dávid hősi tetteinek sorozata, de elkezdődtek szenvedései is.

Első hőstettét a filiszteusok óriásának: Góljátnak legyőzését, mindannyian jól ismerjük. Nagy dicsőséget szerzett számára ez a győzelem. Saul ezért állandó jelleggel magához vette és magas parancsnoki beosztást adott neki. – Rövidesen igen népszerű lett. Az utcán szélteben-hosszában őt ünnepelték.

Ami várható volt, Saul féltékeny lett Dávidra. Nem nézett többé rá egyenes szemmel, sőt szívből meggyűlölte. Odáig ment, hogy a hárfázó, mit sem sejtő Dávidhoz hajította dárdáját. Hajszálon, illetőleg Dávid ügyességen múlt, hogy nem szögezte a falhoz. Dávid az esetet a király idegrohamának tulajdonította, de elhatározta, hogy elhagyja az udvart, és csak a hadvezérséget tartotta meg.

Saul pedig abban reménykedett, hogy ellenfele majd csak elesik a csatában, ezért minél nagyobb életveszélynek akarta kitenni. Tervei érdekében másodszor is neki ígerte a lányát. (Első ígétét Gólját legyőzésekor tette, de megszegte.) A veszélyt az jelentette, hogy Saul száz filiszteus megölését kívánta eljegyzési ajándécul. Dávid erre nem száz, hanem kettőszázat pusztított el. Bizonyítécul mindegyik testéről levágta a férfitagot. Így számolt el a megkívánt jegyajándékkal. A sikerek láttán, még jobban fokozódott Saul féltékenysége. Végül kiadta a parancsot: ki hol éri, pusztítsa el Dávidot!

Amennyire Saul gyűlölte, fia Jonatán olyannyira szerette. Testi-lelki jóbarátok voltak. Jonatán maga is bátor katona, szerette az igazságot. Azt is tudta, hogy apja helyett Dávidot választotta ki Isten. Szövetségük értelmében állandóan segítette Dávidot, hogy elkerülhesse apja bosszúálását.

A bújdosás minden keserűségével együtt ugyancsak velejárója volt Dávid életének. Egy alkalommal bolondnak kellett tetetnie magát, hogy ne ismerjék fel üldözői. Máskor meg az istentiszteletre szánt kenyereket kellett a paptól elkérnie, annyira éhes volt. Saul 25 papnak és családjának kiírtásával bosszulta meg a jótékonytságot. A szentsátorban jártakor Dávid visszakapta az egykor fogadalmi ajándécul felajánlott híres emléket, Gólját kardját.

Fegyver már volt. Lassanként emberek is gyülekeztek Dávid köré. Rövidesen önálló hadivállalkozásokat is kezdetett a filiszteusok ellen. Ezzel viszont még jobban dühítette Sault és nehezítette saját bújdosását. Seregestül ugyanis nehéz volt a bújdosás. Saul pedig már egyenesen hadjáratot vezetett ellene.

Ekkoriban esett meg, hogy Saul elkóborolt seregétől. Ruháit letette és maga sem tudta hogyan, Dávidnak és embereinek közelében találta magát. Itt volt Dávid nagy pillanata. Vajon mit tesz most?

1Sám 25, 5–19; 17–23.

Mindegyikünk azt hihetné, hogy Saul ezután jó útra tért. Ellenkezőleg történt. Megint csak üldözte Dávidot. – Ismét úgy hozta a sor, hogy megint találkozott. Dávid ugyanis egy éjjel belopódzott Saul sátrába. Kezében volt Saul élete, de csak a király dárdját és kulacsát vitte magával. Biztos távolból, most ezeket mutatta meg Saulnak. Így bizonyította jószándékát. Ő pedig ismét csak fogadkozott. – Ezt a fogadalmát nem volt ideje megszegni. Gelboe hegyénél harcba keveredett a filiszteusokkal. Hősiesen küzdött fiaival együtt. De az ellenség erősebb volt. Saul szemeláttára ölték meg fiait, köztük a derék Jonatánt. A megsebesült király már-már az ellenség kezébe került. Ő inkább a kardjába dőlve kívánt meghalni. Az ellenség csak a holttestét csúfolhatta meg.

Dávid a halál hírére nemzeti gyászt rendelt el. Szívből megsíratta barátját Jonatánt, de még Sault is. Nem örült halálán és elfelejtette sok gonoszságát. Isten kiválasztottját látta benne, aki sokat harcolt népe szabadságáért. Így lelte halálát is. Voltak bűnei, de keményen bűnhődött miattuk. Dávid dicsőségének napja pedig delelőjéhez érkezett. Nagyságához az is hozzátartozik, hogy minden sikerét Istennek köszönte meg.

Szerénységében biztosan nem neheztel azokra sem, akik még világ-raszoló hőstettét, Gólját legyőzését is elvitatták tőle (2 Sám 21, 19; 1 Krón 20, 5). – Esetleg jelképes történetnek fogták fel a nevezetes párharcot: Isten segítségével a maroknyi választott nép győzött legerősebb palesztinai ellenfelén, a filiszteusokon.

Dávidnak a Gólját-eset nélkül is örök a dicsősége Isten népében.

Megcsodáltuk, milyen közel állt Jézushoz az igazi keresztény tulajdonság, a megbocsátás dolgában. Jézus Atyjáról mondta el azt, amit tőlünk is vár. Ne csak hétszer, hanem hetvenhétszer tudjunk megbocsátani (Mt 28, 22).

30. Dávid király

Isten ősi népe Dávidot tartotta legnagyobb királyának, aki egyaránt kedves volt az Úr és az emberek szemében. Ennek ellenére nem csupa jót mond róla a Biblia: elmondja emberi gyengeségeit, sőt bűneit. Ezért, akik odahaza a Bibliából is elolvassák életét, ne botránkozzanak meg rajta. Ő még nem ismerte Jézus tanítását, segítséget sem kaphatott tőle a jóra. Akkoriban még a bűn uralkodott a világon. A vérbosszú, gyilkosság, házasságtörés, többnejűség hozzátartozott még a jónak tartott királyok életéhez is. Isten, aki mérlegre teszi a jót és a rosszat, Dávidnál biztosan a jóból talált többet: erős volt a bizodalma, békeszerető és igazságos volt. Bűneit pedig komolyan megsíratta. Mindezek igen lényeges jótulajdon-ságai az igaz embernek.

Saul halála után Júda törzse tüstént királyává fogadta Dávidot. A többi törzs ellenben Isbaált, Saul életben maradt fiát akarta. Emiatt hét évig tartó szerencsétlen polgárháború tört ki. – Lassanként mégis megerősödött Dávid helyzete. A nép elhagyta Isbaál táborát, őt magát pedig saját katonái ölték meg. Végül az északi törzsek is királyukká fogadták Dávidot és helyreállt az egység.

Dávid most már teljes erővel vezethette a harcot a Kánaán földjén lakó pogányok ellen, akik a honfoglalástól kezdve mindeztidáig szintén urai voltak a területnek. Isten népét és vallását állandóan veszélyeztették. Dávid győzelmei után azonban már nem jelentettek veszélyt. A Józsue kezdte honfoglalást tehát Dávid fejezte be.

Dávid nemcsak mint hadvezér, hanem mint politikus is szerencsés volt. Szövetségre lépve az országát körülvevő népekkel, előnyös szerződéseket kötött. Így biztosította a szükséges anyagokat építkezési terveihez. – Szükségesnek látszott, hogy szép fekvésű és jól védhető fővárosuk legyen. Dávid Jeruzsálemet szemelte ki fővárosnak. Előbb azonban elfoglalta azon kerületeit, melyek még a jebuzeusok kezén voltak. Ekkor vette birtokba Sion hegyét. Erődítményt és királyi palotát épített rá. Országára-szülő áldozatokkal, szent zenével és táncokkal szépített ünnepség keretében hozatta ugyanerre a helyre a Szövetség ládáját, az új szentsátorba. – Ugyanitt megújította az istentisztelet rendjét. Papi énekkart és zenekart szervezett az ünnepélyesség emelésére. A templomépítő örömeiben azonban már nem lehetett része. Dávid buzgósága igen tetszett Istennek. Prófétaját, Nátánt küldte örömeinek tolmácsolására. De még többet is üzent: ígéretet tett, hogy Dávid királysága örökre fennmarad. Nem örökkétartó országot ígért – mert ilyen nincs –, hanem azt, hogy utódai között láthatja majd a Messiást, a lelkek királyát is, akinek jó emberekből álló országa soha nem pusztulhat el.

Dávid tehát elérte a legnagyobbat, amit uralkodó elérhet: Istene és népe egyaránt szerette. Ezt a szeretetet veszítette el, amikor egyszer igen nagy bűnbe esett. Szerencsére, bánatot indított és megbékélt Istennel. A nagy bűn pedig így történt:

Akkoriban nem a hadseregnél, hanem a fővárosban időzött. Megismert egy igen szép asszonyt, vitéz katonájának, Urijának a feleségét: Batsebát. Az asszonyt hívatta, és úgy élt vele, mintha felesége lenne. Súlyosan megszegte ezzel Isten akaratát, mellyel az emberek boldog házasságát védi. Hatodik és kilencedik parancsa ugyanis szigorúan tiltja, hogy valaki másnak a házastársát szeresse el, akihez semmi köze, aki nem az övé. Igen nagy bajok származnak az efféle bűnökből. – Dávid esetében is ez történt. Batseba is rövidesen megtudta, hogy gyermeke lesz, akinek nem a férje, hanem Dávid az apja. Hogy elkerüljék a botrányt, Dávid újabb szörnyű bűnt gondolt ki. – Urijával, a férjével, saját kezűleg küldte el halálos

ítéletét. A levél parancs volt a fővezérnek: „Uriját a legveszélyesebb helyre kell állítani a csatában, és ott magára hagyni!” Urija tehát elesett. Dávid pedig elvehette szeretőjét. Vele azonban belépett házába Isten büntetése is.

Érkezését Nátán próféta jelentette be. Hallgassuk meg szavait:

2Sám 12, 1–15. (A szöveg egyes kifejezései elhagyhatók!)

Dávid lelkiismerete felébredt. De bűnével együtt máris sírathatta Isten első büntetését. Azonban sem a sírás, sem a bőjt, de még az ima sem segített: Batseba gyermeke meghalt.

Nemcsak a kis halott, hanem a többi feleségétől született gyermekei is sok bánatot szereztek Dávidnak. Házától sohasem távozott el a kard, vagyis állandósult családjában a békétlenség, a gyilkosság meg a halál. Így üzent e Isten Nátán prófétával.

A legnagyobb szomorúságot Absalom okozta, aki egyébként igen szemrevaló fiú volt. Főleg hosszú és dús haja tetszett mindenkinek. Természete azonban már kevésbé. Bosszúálló, nagyravágyó, szeretelen fiatalember volt. Meggyilkolta például mostohabátyját bosszúból, mert az elvette kishugának ártatlanságát. A gyilkosság miatt külföldre kellett menekülnie. Később megbocsájtott ugyan Dávid, de családjába csak évek múlva fogadta vissza.

Alig lett béke közöttük, a fiú máris szervezkedett apja ellen. Eleinte csak a népszerűséget hajhászta és titokban lázított. Mindenkinek igazat adva apja igazságszolgáltatását bírálta. A közállapotokat ugyancsak. Sokat sejtetően híresztelte, hogy lenne valaki, aki rendet és igazságot tudna teremteni. Ezt természetesen magáról mondta.

Mikor elegendő párthíve volt, megfúvatta a csatakürtöket és szerteszét hirdette, hogy ő a király. Nyílt katonai lázadást robbantott ki apja ellen. Dávid erre nem számított, nem is volt felkészülve. A lázadás meg egyre nőtt. Dávid, hogy életét mentse, menekülni volt kénytelen. Erre Absalom elfoglalta a fővárost.

A szorult helyzet legalább arra volt jó, hogy az emberek megmutathatták, milyenek valójában. Volt, aki hű maradt királyához és segítette menekülését. Akadt olyan is, aki jobbnak látta megfordítani a köpenyeget. Sőt olyanok is voltak, akik kicsúfolták sírva menekülő királyukat. Ami még ennél is több, arra akadt volna vállalkozó, hogy meggyilkolja.

Idővel Dávidnak sikerült hadseregét rendeznie, Felkészült, hogy megütközzék fiával. Csak egyetlen parancsa volt az ütközet előtt. Szavaiból az édesapa szólt, aki még bűnös és lázadó fiát is szereti: „Életben hagyjátok ám az én Absalom fiamat!”

Az ütközet egy erdőben zajlott le és a lázadók teljes szétverésével végződött. Absalom is mentette életét; öszvéren nyargalva menekült. Lobogó hosszú haja azonban egy cserfa ágaiban megakadt, és az állat kiszaladt alóla. Rátalálói könyörültek volna, de a fővezér példásan akarta megbüntetni. Nem törődött Dávid parancsával, és átszúrta lándzsájával. Temetést is csak olyant adott neki, mint az útszélén elhullott állatnak: nagy rakás követ dobáltak holtteste fölé.

A győzelem hírének megjelentő követekhez ez volt Dávid első szava: „Békén van-e a fiam, Absalom?” Amikor pedig megtudta a történeteket, sírva fakadt. Szobájában fel-alá járva egyre csak mondogatta: „En fiam, Absalom, bárcsak én haltam volna meg helyetted. Absalom, én fiam!”

Emberi hasonlással kifejezve, valahogy úgy szerethet bennünket Isten, ahogy Dávid szerette fiát ...

Dávid nem csak ösatyja volt Jézusnak, hanem életük több mozzanata is megegyezik.

A városát sírva elhagyó, és az Olajfák-hegye felé menekülő Dávidról Jézus jut eszünkbe, akinek ugyanezen úton kezdődtek szenvedései.

31. Bölcs Salamon király

A történelem híres uralkodói rendszerint valamilyen melléknevet kapnak az utókortól. Királyoknak leggyakrabban a «nagy» nevet szokták adni. Ezt kapta pl. a mi I. Lajos királyunk. Hallottunk sok más melléknevet is. Az Ivanhoe-ban Földnélküli Jánosról és Oroszlánszívú Richárdról volt szó. — Gondolom, a legszebb mégis, ha valaki a «szent» nevet kapja.

Ma olyan királyról hallunk, aki ugyancsak szép melléknevet kapott: Dávid fia, Bölcs Salamon. Nemcsak azért lett bölcs, mert okosak voltak a szülei, sem azért, mert odafigyelt tanítói magyarázataira, vagy sokat olvasott. Bölcsességét Isten ajándékozta. Hallgassuk meg, hogyan kérte Salamon ezt az ajándékot. Jó példa arra, miért érdemes imádkozni:

1Kir 3, 4–14.

Mielőtt még arról beszélnénk, hogyan mutatkozott meg ez az okosság, szóljunk röviden uralomra-jutásáról. Az országot Dávid is öneki szánta. Nehogy mégis másvalakié legyen, kedves feleségének, Batsebának kívánságára még apja életében király lett. Ez úgy történt, hogy a főpap szent olajjal felkenete, Dávid pedig saját trónusára ültette. Salamon meghallgatta apja tanácsait és alig húszéves korában átvette a hatalmat.

Első híres ítélezését jól ismerjük. Két kötekedő asszony között tett igazságot. Az anyai szeretetre alapozta döntését: az igazi anya inkább

lemond arról, hogy mindig vele legyen gyermeke, mintsem beleegyezzék halálába. Az okosan megalapozott ítéletet ezóta nevezik salamoni ítéletnek.

Salamon bölcsessége kitűnő politikai érzékéből is meglátszott. Nevének magyar jelentése: békeszerető. Ennek megfelelően jobban szerette a békés tárgyalást és megegyezést, mint a háborút. Így sokkal többet ért el. Mivel békében élt, sok ideje maradt az okos dolgokra: építtetett és könyveket írt. Alkotásai az egész világon híressé tették nevét. Uralkodása idejének boldog békéjét és biztonságát a Biblia történésze így fejezte ki: „akkoriban mindenki saját szőlőtökéje és fügefája alatt ülhetett.”

Salamon az egyiptomi fáraónak, a világ leghatalmasabb királyának a lányát vette feleségül. A hozomány méltó volt az apához: Gáza városa és vára. Ezeket saját seregével foglalta el a pogányoktól és ajándékozta Salamonnak. Így most már teljesen Izraelé lett Kánnaán földje, és dél felől senki sem veszélyeztette az országot.

Említettük már, hogy akkoriban a tehetősebbek több feleséget vettek. Salamon északi irányból szintén királylány-házassággal biztosította a békét. Tírusz királyának a lányát is elvette. Apósa már Dáviddal is barátságban élt, most pedig saját szakembereivel, saját cédrusfaiból építette meg Salamon kereskedelmi és hadiflottáját. Földközi tengeren és az Akabai öbölben kikötőket és kikötői berendezéseket is létesített. Ezeken felül még iparvárosokat alapított Salamon számára.

Palesztina földrajzi helyzete folytán mintegy híd a három világrész között. Salamon idejében tényleg itt bonyolították le a világkereskedelem lényeges részét. Az ezzel járó adó- és vámjövedelmek ugyancsak Salamon amúgyis mesés gazdagságát nagyobbították. –

Természetesen nincs olyan vagyon, melyet ha rosszul kezelnek, akár évtizedekig megmaradna. Salamoné is gyorsan szertefoszlott. A Biblián kívül már csak azok az épületek és tárgyak emlékeztetnek rá, melyeket napjaink tudósai ásnak ki a földből.

Salamon azonban örök időre megmaradó gazdagságról is gondoskodott. A lelki kincseket is szorgosan gyűjtötte. Bölcsességének, okos mondásainak és tanácsainak gyűjteményét, mint örök kincstárat ma is mindenkinek szívesen osztogatja a Biblia.

Már Dávid méltánytalannak tartotta, hogy ő maga palotában lakik, a szövetség ládáját csak sátor alatt őrzik. Ezért tett előkészületet templom-építésre. A munka dicsősége és a befejezés öröme Salamoné lett. A mérhetetlen jövedelem legalább egy részében jó célt szolgált. A művészek és szakemberek a legnemesebb anyagok tömegét használták fel. Így készült el az egyik világcsoda: Salamon temploma. – A felszentelés alkalmának ünnepi áldozatára, az énekkarok gyönyörű számaira, Salamon

felszentelési imáira és az egész nép kimondhatatlan örömére Isten azzal válaszolt, hogy ezt a templomot is kitüntette jelenlétével.

Mennyi szépet és jót hallottunk ma Salamonról. Egy ember, akinek minden sikerült! Mi volt a titka? Szerette és vele volt az Isten. Ő pedig úgy alkalmazkodott Istenhez, mint a megfelelő jó szerszám az ember kezéhez. Egymáshoz illettek.

Mi nem vagyunk királyok, országot és népet sem bíztak ránk. Csak saját ügyeinkért, dolgainkért felelünk. Ezeket kell okosan és békességesen irányítanunk.

Milyen szép, ha valaki békeszerető és nem üt-vág azonnal. Nehéz ügyeit is békésen próbálja elintézni. – Ezeknek a szavaknak talán nem mindenki ad igazat. Sokan azt gondolják, hogy nem lehet megenni verekedés nélkül. Már csak azért sem, mert – amint mondják – az ellenfél is ütéssel kezdte. Ha azonban valaki ügyesen és igazságosan beszél, akkor nem kezd, jobban mondván nem válaszol a másik sem ütéssel. Verekedéssel egyébként se lehet semmit elintézni. Csak a verekedők lelke durvul el, és megtagadják a kereszténységet.

Áldjon és segítsen minket a békesség Istene!

Salamon – hallottuk – nem csak bölcs volt, hanem mérhetetlenül gazdag is. Szerette a szépet, híres volt királyi ruhatára. Templomba menet, meg amikor uralkodókat fogadott, kellett is öltözködnie. Utánozták is, akiknek tellett.

Még Jézus idejében is fogalom volt Salamon öltözködése. Az emberek törték magukat a szép ruhákért. Jézus ezek láttán a mennyei Atya gondviselésére hívta fel hívei figyelmét: Salamon madárijesztő a rét virágaihoz és a mezők liliomához képest. (Lk 12, 27). –

Aki öltözteti a liliomot, az gondol az emberekre is. Csak bölcsek legyenek, és előbb Isten országát és igazságát keressék!

32. Isten prófétákat küld

Már említettük Izrael-ország sorát: istentelensége miatt el kell pusztulnia. Ez a sorsa később Juda országának is. A választott nép mégis betöltötte Istentől rabizott feladatát: a pogány népek között is megőrizte egyisten-hitét. Ez a hit lett azután keresztény vallásunk alapja.

Az egyisten-hit megőrzésében egészen rendkívüli, mondhatjuk kulcsszerepük volt a prófétáknak, akikre mindig sokan hallgattak. Bár prófétasorsuk csaknem mindig üldözést és halált jelentett számukra.

Esett már szó ezekről a rendkívüli emberekről. Ma az egész tanítást nekik szenteljük. – Ha nevüket halljuk, először az jut eszünkbe, hogy a próféta ugyanaz, mint jövendőmondó. Olyan ember, akinek lelki szemét megélesítette az Isten, és átlát az időkön. Majd elmondja, vagy leírja a többi ember számára a még távoli jövőt. Azonban mégsem ez volt a próféták főfeladata.

Isten rendkívüli követői voltak a néphez; az ő nevében szóltak. Ez a nevük magyar jelentése is. Alkalmanként, ahogy a szükség kívánta, küldötte őket Isten. Mint régebben a bírákat. A bírák a nép politikai szabadságáért harcoltak, a próféták a vallási szabadságért. Voltak az Istennek rendes követői is, a papok. Ők tanították a törvényt és az istentiszteletet vezették. Amikor pedig nem jól látták el feladatukat, a próféták szólaltak meg. A nép elé állva prédikáltak a bálványadás ellen, az igazság és az elnyomottak védelmében. Se királyokat, se gazdagokat nem félve, keményen korholtak, ha kellett. De értettek a síró gyermekét vigasztaló édesanya nyelvére is.

Számunkra is fontos minden szavuk, mert Isten üzent velük. Ezért vagy a próféták vagy a tanítványaik leírták prédikációikat. Isten sugallatára a nép meggyőződéssel hitte, hogy a próféták szava Szentírás. – Ránk maradt írásbeli munkásságukat – mint a Biblia jelentős részét – Prófétai Könyveknek nevezzük.

Évszázadokkal később, Jézus napjaiban, sokan nem akarták elfogadni, hogy Isten őt Megváltónak küldötte. Az ilyeneknek ezt mondta Jézus: „Olvassátok az Írásokat, és azok bizonyosságot tesznek felőlem.” (Jn 5, 39) A próféták jövendöléseire célzott. Mi hiszünk benne, de azért mégis jólesik tudnunk, hogy Jézusra már régen gondoltak, és régóta várták őt a próféták.

Nemcsak Jézusról, hanem ahogy Isten tudtukra adta, a legkülönbébb eseményekről jövendöltek. Szárazságról, hirtelen bekövetkezett halálról, háborúkról, országok pusztulásáról és újjáéledéséről. – Ne gondoljuk azonban, hogy a próféta minden eljövendőt a legnagyobb részletességgel tudott. Inkább csak úgy láttak a jövőbe, mint mi az alkonyati félhomályban: nagy körvonalakban, elmosódottan. Így közeleink látszanak a távoli dolgok is.

A próféták nem mindig a szavukkal jelentették ki a jövendőt. Tudták ugyanis, hogy a beszéd sokszor elmegy a fülek mellett. Amit ellenben látnak, jobban megjegyzi az emberek. Ezért kedveljük mi is jobban a tévét, mint a rádiót. A próféták pedig mintegy rövid, rögtönzött jelenetekben játszották le, amit a jövőről közölni akartak.

Példából könnyebben megértjük. – Salamon öreg napjaiban, amikor feleségei kedvéért bálványokat is imádozott, Isten elhatározta, hogy az ország nagyobbik része ne Salamon utódaié, hanem más királyoké legyen. Tervét az egyik próféta a következő módon hozta a kiszemelt új királynak, Jerobeámnak tudtára. A szép új ruhát viselő próféta úgy intézte útját, hogy találkozzanak. Ekkor fogta ruháját és tizenkét darabra szaggatta. Majd felszólította Jerobeámot, hogy tíz darabot vegyen el magának. Tettét így magyarázta meg: „Ezt üzeni az Úr: én elszakítom a királyságot Salamon kezéből, és neked adok tíz törzset.” Néhány év múlva szószerint beteljesedett a jóvendülés.

Egy másik próféta, Jeremiás – nevével még találkozunk – igencsak szemléletes módon hozta a nép tudtára a jóvendőt és az Isten akaratát. Igát készített. (Ez az a szerszám, melyet az ökör nyakába helyeznek és vele húz.) Igával a nyakán jelent meg a fővárosban. Igát nyújtott át az ottani külföldi követeknek azzal, hogy királyaiknak adják át. A magyarázat egyértelmű: Mindenki vegye magára a babiloni király igáját és hódoljon meg neki. Az Isten embere ő, akivel tervei vannak. Rábízta Izraelt és szövetségeseit. Az ellenállás csak rontana helyzetükön. – Még be sem fejeződött a látványos prédikáció, egy másik próféta állt elő. Levette az igát Jeremiás nyakából és összetörte. Szavai is magyarázták a tettet: Nem kell meghódolni, Babilon megtorlása nem lesz túl komoly. – Ez az utóbbi ember hamis próféta, más néven álpróféta volt. Ilyenek is akadtak. Az igazi próféta életének elkeserítői. – Hízelegtek a népnek, elnézték hibáikat, alaptalan reményeket keltettek és kisebbítették a fenyegető veszedelmet. Nem prédikálták a bűnbánatot. – Az igazi próféták a bálványok prófétáinak nevezték ezeket az embereket.

A következők során sokat hallunk a prófétákról, főleg a leghíresebbekről, Izajásról, Jeremiásról, Ezekielről és Dánielről. – Mondottuk, hogy nemcsak koruknak, hanem nekünk is szól üzenetük. A szentmise igehirdető részében gyakran olvasunk fel részleteket a próféták írásából.

Igen szép feladatuk volt az is, hogy írásaikkal Jézushoz vezették a jószándékú embereket.

Fülöp apostol így örül: „Megtaláltuk, akiről Mózes törvénye és a próféták írnak, a Názáreti Jézust, Józsefnek a fiát.” (Jn 1, 45) Elősegítették azt is, hogy a hallgatók elfogadják Jézust és tanítását.

Az Újszövetség állandó hivatkozása: „Így teljesedett be, amit a próféták mondtak.”

Napjainkban egyre erősebb a vágy, hogy Egyházunkban a Szentlélek élesszen újra prófétai hivatásokat.

33. A Messiás prófétái: Izajás és Mikeás

A prófétákról szóló olvasmányból kezdtük megismerni Istennek ezeket az elkötelezett szent embereit: buzgólkodnak a jóért, bűntől, bálványtól, pogányságtól akarják visszatartani népüket, királyukat, papjaikat. Igen nehéz, legtöbbször hálátlan küldetés. – Értetleneknek prédikálni, akik megmakacsolták magukat bűneikben, megtorló büntetést emlegetni szinte kilátástalan feladat.

Ma bepillantunk a próféták küldetésének másik területére. Meghalljuk őket, mint a bocsánat, megbékélés, vigasztalás embereit. A legnagyobb vigasz, amit hirdettek, egy valaki, egy személy: a Messiás. Isten akaratából a Megváltó életének gyakran csak néhány, de alkalmanként feltűnően sok jövőbeli részletét mondják el és írják le.

Elsőnek a júdabeli, királyi családból származó, Dávid házának és küldetésének elkötelezett, igen rokonszenves férfiről hallunk.

Izajás ez a próféta. – Azokat az újszövetségi írókat, akik látták és hallották Jézust és így írták meg életét, evangelistáknak mondjuk. Nos, Izajás majdnem olyan sokat tudott előre, mint amennyit az említett fül – és szemtanúk tapasztaltak. Ezért nevezik Izajást az Ószövetség evangelistájának.

A prófétai meghívás élete legnagyobb eseménye. Lelkében biztosan érezte, hogy találkozott az Úrral. Ő maga ezt így mondja el.

Iz 6, 1–8.

Milyen szerény ember ez az Izajás! Önmagát kicsinynek és méltatlannak, a hívó Istent pedig nagynak és fenségesnek tartja. Mintha a kitáruló égben pillantaná meg, amint az angyalok szent, szent, szentet énekelnek neki. Izajás nem tartja magát méltónak, hogy Isten szavait mondja tovább az embereknek. Csak az égi áldozati oltárról hozott parázs égeti le nyelvéről a bűnöket, hogy ezután már bízva szólhasson.

Izajást nehéz körülmények közé állította új hivatása. Acház király, éppen úgy, mint Acháb, a hasonló-nevű izraeli király tette. Júda országába bevezeti a Baál-isten tiszteletét. Talán még tovább is ment a rosszban. Imádta még a legkegyetlenebb bálvány-istent, Molochot is. Megborzongató, amit tett: tüzesre hevítette Moloch vasszobrát és saját élő fiát helyezte annak karjaiba, ahonnet a szobor még izzóbb gyomrába zuhant.

Acháb jól látta, hogy a bálványozás, és az igaz Isten imádása nem fér meg együtt. Ezért bezáratta Salamon templomát. – Ennyi bűn után nem késhetett a büntetés.

Két szomszédos király, a szír és az izraeli, – ez még az ország utolsó éveiben történt – Jeruzsálem alá vonultak. Fenygetésükkel Júdat is be akarták vonni Asszíria-ellenes szövetségükbe. Másik céljuk a király megölése volt, – akinek már említett áldozata miatt gyermeke nem lévén –, Dávid családja is kihalt volna. Mi lesz az ősi ígérettel, hogy Dávid családjából születik a Megváltó? – Az istentelen Acháznak ez a jövődőlés lett a szerencséje, ennek kedvéért maradhatott életben. Sőt újabb biztatást is kapott.

Éppen a túlerővel körülzárt főváros falait járta és a vízvezeték-munkákat ellenőrizte, amikor Izajás hozzá lépett. Bátorította, ne féljen az ellenséges királyoktól. Biztosan megsegíti Isten. Nem hiszi? Égi jelet kíván? Megszólal az ég, ha óhajtja: ha kívánja a föld rendül meg. Jellel bizonyítja Isten, hogy segít. – A király meg csak képmutató módon aláztoskodott, és nem kért jelet. – A próféta mégis szabadulást jövődől. Szeme együtt látja a távoli és a közeli eseményeket. Egy fiatal nőről beszél, aki anya lesz, gyermeket szül, és benne Isten jelenik meg. – A város akkor tényleg megmenekült, mert az ostromlók eltávoztak. A királyi párnak gyermeke lett, vele fennmaradt Dávid családja. A közeli szabadulásban a távoli üdvösség gyökeredett.

A keresztények hitét kezdettől fogva erősítette Izajás jövődőlése. Így elsősorban Jézus anyjáról, Szűz Máriáról vallott felfogásukat. Egészen különleges módon kiválasztott asszony, aki rendkívül fontos szerepet tölt be Isten terveiben. Anyja a Fiúistennek, a Szabadítónak, aki mint ember Dávid családjából származott.

Izajás beszélt a vidékről is, amelyen a Messiás működését megkezdi. Nem az előkelő főváros lesz ez – ahogy azt sokan képzeltek –, hanem az északi Galilea, Izrael-ország régi területe, a megvetett félig zsidó, félig pogány tartomány. Az a nép látta meg elsőnek az igazi fényt, melyet a tudatlanság és a bűnök úgy betakartak, mint éjszaka a tájat. A Messiás úgy kívánt közénk érkezni, hogy istenségével és hatalmával senkit se ijesszen el magától. Gyermekként jött, akit mindenki szerethet. Izajás így mondta ezt: „Fiú születik nekünk, gyermek adatik nekünk, övé lesz a hatalom és Isten lesz.”

Júda királyát bizonyára öröm töltötte el, mikor hallotta, hogy utódai hosszú századokon át uralkodnak. Aki azonban jól figyelt a próféta szavaira, megérthette, hogy Júda családja, mint a fa kipusztul. Nem marad meg, csak a gyökere. A Messiás ennek a gyökérnek lesz új, kizöldellő hajtása.

Az «őszövetség evangelistája» az eddig elmondottaknál még sokkal többet jövődölt az Úr Jézusról. Megemlíthetjük, hogy előre látta őt, mint nagy csodatevőt, az emberek melegszívú barátját. Előre megmondotta feltámadását is.

Izajásnak a korabeli prófétákkal közösen volt egy nagyon kedves gondolata. Ezt fejezte ki a névvel is, amelyet egyik fiának adott: „A maradék visszatér.” – Azt a kevésszámú, Istenéhez hűséges népet értették rajta, amelyen nem fog a pogányság és a messiás-korban Isten népe és jele lesz a világban.

Minden ember megbecsüli azt a helyet, ahonnet származik. A gyermekek néha még büszkélkednek is szülőföldjükkel. Hozzájuk hasonlóan a költők szoktak egy-egy szemükben kedves községet, vagy tájat a másik elé helyezni. –

A bibliai időkben az egyik próféta-költő, Mikeás a júdabeli Betlehemet emelte ki a többezernyi helység közül. Kb. 700 évvel az esemény előtt megjövendölte, hogy mivel büszkélkedhet majd a lakosainak számát tekintve kicsi város. Igaz, Betlehemnek már régóta jó neve volt, mert idevaló születésű Dávid király is.

Mindannyian tudjuk miről van szó. Alig van karácsonyi énekünk, melyben ne emlegetnénk, hogy Jézus, a Megváltónk Betlehemben született. Igazolódott a próféta szava: „Betlehem, kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között, mégis belőled származik majd nekem Izraelnek jövődő uralkodója”. – A júdeai királyoknak, akik betlehemiek és Dávid leszármazottjai voltak, öröm tölthette el szívüket, mikor ezt hallották. Illett volna, hogy életükkel is rászolgáljanak erre a kitüntetésre. –

A Messiás nemcsak a betlehemiek és nem csak a királyok számára jött el, hanem minden embernek. A próféták idejében azért kellett, hogy minél többen tudjanak felőle és várjanak rá.

Jézus nekünk, barátainknak és minden embertársunknak példakép. Szava, tanítása igazi boldogságot ad.

Aki barátainak, ismerőseinek Jézusról beszél, az a mi korunkban tölt be prófétai küldetést.

VI.

A JERUZSÁLEMI TEMPLOM IRODALMA

Fejezetünk egyik leckéje részletesen szól arról, hogy a királyság és a nemzet helyzete szinte követelte a rendszeres irodalmi élet megindulását. Azt is, hogy elkezdjék összeállítani a Szentírás könyveit. A Dávidot megelőző korszakok most öltöznek könyvformába. Ettől az időtől fogva majdnem 1000 éven keresztül, Jézus Krisztus idejéig, állandó az Isteni üzenetnek írásbeli rögzítése.

A templom tudós emberei vallás- és történelem kritikai szempontból is fontos munkát végeznek. Az isteni kinyilatkoztatás szempontjai szerint „átszűrjük”, formálják a Kelet irodalmát és mondavilágát. Így lettek ezek is Isten igazságainak hordozói.

34. A próféták szavából Szentírás lesz

1. Salamon király és nemzete gazdagságát sok szempontból okosan használták. fel. Salamon igen művelt ember lévén műveltté akarta tenni nemzetét is. Ennek legelső feltétele az írás-olvasás elterjesztése volt. Ezt természetesen az akkori körülményekhez mérten kell értenünk.

A régi keleti királyok udvartartásának jellemző személyiségei az írások, íródeákok. Ezeknek egész serege működött a palotában. – Salamon nagy diplomata. A diplomácia egyik útja pedig a levelezés. De ezenkívül is, ami a király dolgait illeti, feljegyeztek mindent (1 Kir 11, 41). Írásbeli lett a közigazgatás, adóügyek, katona-nyilvántartás stb.

Nagyon sok ábrázolás maradt fenn ezekről a régi írásokról. Írólappal és írószerszámmal a kezükben, törökülésben vagy állva ábrázolták őket. Írtak a később kiégetett agyaglapokra és tintával. – Ez akkoriban mogyoróolajban oldott lámpakorom volt. – Ismerték a papirusz-lapokat. Ezek nádlevelek összeragasztásából keletkezett ívek. Nagyon kedvelték a fiatal állatok bőréből készült, jobb és erősebb anyagot, a pergamentet.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a királyi udvar irodájának, a kancelláriának működése nem volt szoros kapcsolatban a Bibliával.

2. Az irodalmi élet inkább a templommal kapcsolatos. Művelői pedig a papok. – Mindenki érezte, hogy Dávid és Salamon az állandó jellegű

templom építésével a nemzet történetének a csúcspontjához érkezett. Itt volt az alkalmas időszak, hogy visszapillantsanak a múltba, a történelembe. A zsidók vallása történelmi vallás. Történelme Jahve tapasztalható segítségén alapul. Ennek a megörökítése, a történelemírás, egyúttal istendícséret. Vallásos tevékenységnek számít.

Korban visszafelé haladva, Sámuel, Saul, Dávid története, majd a papok és a nép történelmi hagyományainak följegyzése, végül a Bírák és a honfoglalás kora most nyer állandó írásos formát. Mondhatjuk, most lett Szentírása. – A bibliatudósok azt mondják, hogy Salamon templomának történészei Isten nevét Jahvének írták. Ez magyar fordításban az új Szentírásban Úristennek nyomtatják. Tehát: ahol a Szentírásban Úristen szerepel (pl. Ter 2.), az valószínűleg ennek a templomi íróközösségnek munkája.

3. Salamon papjai és íródeákjai azonban nemcsak a történelmi hagyományok rendszerezéséhez és leírásához értettek. Mint uruk és gazdájuk, bölcs emberek is voltak, méltók a királyhoz. Ha a királynak a „bölcs” díszítő nevet adta a történelem, ilyenek voltak tudósai is.

4. Érdekes irodalmi műfaj keletkezett ezekben az időkben. Nem mintha maga a bölcs Salamon találta volna fel, de bölcsességre tanító írások kezdtek megjelenni a királyi udvarokban. Legtöbbjük egyiptomi eredetű. A Szentírás bölcsesség könyveit is ez ezeitben kezdték összeállítani. Némelyiket Salamon művének tartják. – Jóval később, évszázadok múltán is Salamon neve alatt jelentek meg a bölcselkedő könyvek.

5. Mi e könyveket bölcsesség irodalom néven szoktuk emlegetni. Igen nagy volt a keletjük. Még a Jézust megelőző időkben is gyarapodott a számuk.

Bölcs mondások életről, emberekről, barátságról, munkáról, hosszabb-rövidebb tanító példázatok az élet minden területéről. Az emberek pedig megbecsülték azokat, akik sok ilyen mondást tudtak. Esetleg maguk is próbáltak ilyeneket fogalmazni. Következő tanulásunk a bölcsesség-irodalomból mutat majd be szemelvényeket.

6. Salamonnak tényleg világhíre volt. Amint látni fogjuk, Sába királynője is eljött. hogy meggyőződjék tudásáról.

Jézus rossznéven vette, hogy sok kortársa nem hallgatott rá, pedig magára célozva mondotta: „Nagyobb valaki van itt, mint Salamon”. Mi tudjuk, Jézus Isten örök Igéje és Bölcsessége. Szt. Péter szavaival öhozzá csatlakozunk: „Uram, kihez mennénk, az örök élet igéi, az örök Bölcsesség tenálad van!”

35. Salamon bölcsessége a Szentírásban

Salamon hajóit és kereskedőit jól ismerték a Vörös-tenger, az Akabai-, Adeni- és a Perzsa öböl, és természetesen a Földközi-tenger partvidékén. A hajók nemcsak az ófíri aranyat, a perzsi illatszereket és Arábia fűszereit szállították. Olyan királynak vitték hírét, akinek nem akad párja bölcsesség tekintetében, mert magától Istentől kapta okosságát.

A Biblia elmondja, hogy ezekre a hírekre egy arabiai uralkodó, Sába királynője jött Izrael országába. Közelebbről akart Salamonnal megismerkedni. – A régi királyok udvarában a történetíró papok mellett még ún. bölcseket is alkalmaztak. Ő tanították a király gyermekeit, egyúttal ismerték és terjesztették a világ híres bölcseinek mondásait és tanítását. Könnyen lehet, hogy Sába királynője udvarában Salamon művei is tankönyvek voltak.

A királynő díszes kísérettel, aranyat, drágakövet, illatszereket hozó tevékkel és dromedárokkal vonult be Jeruzsálembe. A két bibliai uralkodó találkozásának fényét és pompáját aligha múlták felül a történelemben mind napjainkig ismétlődő találkozások. A hivatalos ügyek intézése után érdekes eszmecsere folyhatott le Salamon és vendége között. Amolyan kétszemélyes «ki mit tud?» lehetett. A vendég bizonyára kérdéseket tett fel, a házigazda pedig válaszolt. Biztos kitűnően szerepelt. Helyes választ adott akár az irodalomból vagy a természettudományból, akár a növény-, vagy lélektanból feltett legnehezebb kérdésekre. Próbáljuk meg elképzelni, milyen lehetett egy ókori «ki mit tud?»

A királyi palota mesés parkjában szépen gondozott, nyílegyenes úton sétáltak. A királynő kérdezi Salamontól, mi jut eszébe, amikor ilyen úton lépdel? A válasz tüstént kész. Még rímel is, ahogy előadja:

Péld 4, 11 – 19.

Mi talán nem tudjuk oly gyorsan megérteni, mint a királynő. Rövid magyarázat szükséges. Az egyenes út az okosságot és az igazságot juttatta Salamon eszébe. Az ilyen úton, és az okosságtól meg az igazságtól vezetve, könnyű a járás. Néha mintha jónak látszanék letérni az egyenes útról. Mégis fegyelmezzük magunkat és maradjunk rajta. Igaz, a másfajta út és életmód talán szebbnek kínálkozik, mint az igazaké. Ez a rosszak útja, a gonoszok ösvénye. Messziről kell kerülnünk, különben veszedelmes útitársakkal találkozunk. Olyanokkal, kik nem tudnak bűn nélkül lenni. A jóságért nem jár azonnal dícséret, és várat az idő, míg a becsület jutalmat kap. De ahogy napfény lesz a hajnalból, úgy jön el az egyenes út jutalma. A bűn és a gonzság viszont olyan, mint a fény nélküli, sötétbevivő út: tele van veszélyekkel.

A királynő talán még Salamon szavain gondolkodott, közben kicsinyke hangyát látott a földön. Máris készen volt következő kérdése: A hangyáról beszéljen a király. Nem kellett várnia. Kész volt a válasz, ugyancsak versben:

Péld 6, 6–11.

A hangya tehát a szorgalmat juttatja eszünkbe. Azt is, hogy nem ilyenek vagyunk néha. Hogy szalad és halad ez a kis állat, pedig nem küldi és nem ellenőrzi senki. Szorgalma mellett előrelátó. Az aratási bőség idején már a téli szűk napokat látja. – Hétalvók és Mátyás lustái, ébredjetek! A semmittevésből nem élünk meg! A lustát legyőzik és napjait megkeserítik az élet nehézségei. Jobb serényen és idejében elvégezni, ami szükséges.

A hangya tanítása is tetszhetett a királynénak. – Mennyi úr és szolga járt azon az úton, melyen sétáltak. Ahány ember, annyi világ. Magát mindenki jónak mutatja, de milyenek igazában? Ki lát az emberek lelkébe, és ki olvas szívükben? Mi Salamon véleménye az emberekről! Íme a felelet:

Péld 10, 23–25.

Szavainak ez az értelme: Kétfajta ember éli napjait, a dőre és az értelmes. Mindkettő ráteszi valamire az életét. A dőre úgy szereti a bűnt, mintha szórakozás lenne. Nem is tartja többnek, mint egy kis kalandnak. A másik fajta ember örömmel irányítja életét az okosság szerint. Mindenkinek letelik az ideje, és távozik az életből. Ekkor dől el a két életmód következménye. A gonosznak rettegnie kell Istentől. A földön sem hagy jó emléket. Örülnek, ha felejtethik. A jó embereknek pedig örömmel őrzik emlékét.

Három kis szemelvényben ismertük meg Salamon bölcs tanítását. De akár egy napig beszélhetnénk róla, akkor se tudnánk mindet elmondani. Háromezer bölcs mondást tudott, és ezeröttszáz verse volt. Tudott beszélni a fákról, mind a legnemesebb cédrusról, mind romokon növő giz-gazról. Ismerte az állatokat, madarakat éppúgy, mint a halakat. A királynő valójában még nagyobbnak látta Salamon bölcsességét, mint mekkorának a híret tartotta. Áldotta Istent, hogy ily nagy uralkodót adott népének, szétosztotta ajándékait és hazatért országába.

Milyen jó lenne egy kevéske Salamon okosságából! Nem lenne gond a felelés. A tanároknál többet tudnánk. Salamon elárulta azt is, hogy lehet bölcs valaki. Mi az első lépés. Jól jegyezzük meg mondását: „A bölcsesség kezdete az Úr félelme”. – Ha már gondolunk arra, hogy van Valaki, akitől mindent kapunk, és akinek számadással tartozunk, máris megtettük az első lépéseket a bölcsesség útján.

A bölcsesség az a tulajdonság, melyet nem mindenki igényel. Nem tolonganak érte.

Jézusnak fáj, hogy saját népéből sokan nem fogadták őt el. Szomorúan emlegette őset, Salamont, akit meg a messze-Dél királynője is megisztalt. Ő pedig nagyobb Salamonnál is! (Mt 12, 42).

Jézus nekünk az Atya bölcsessége, egyetlen mesterünk.

36. Elbeszélés az ember teremtéséről

1. A kicsit magyobbacska gyermeket már érdekli, hogyan lett, kitől kapták őt szülei. Az okos édesanya, amennyit a gyermek megért és amennyi számára szükséges, mindent igazán elmond. A nagyobbakat már születésünk titkai érdeklik. –

Az emberiség születéséről, származásáról, bűnéről és bűnhődéséről szóló elbeszélések, mint a keleti népek kultúrincsei ott éltek az emberek tudatában. A választott nép sokat magával hozott ezekből, amikor Keletről vagy Egyiptomból Kánaánba jött.

2. Az a nép, mely az egyetlen Istenben hitt, akit szövetségesének és védelmezőjének tartott, átértékelte szomszédai kincseit. Papjai, tudósai, íródeákjai, akik már megírták népüknek, királyaiknak történiáját, most magára az emberre irányították érdeklődésüket. Isten Lelke is vezette őket, hogy a sok furcsa történet után az igazságot írják meg az emberről.

Ez a mi Bibliánkban a Ter 2, 4b–25 alatt található.

Az írás nem is annyira az első emberről, mint magáról az emberről szól. A neve Ádám = ember; a felesége Éva = asszony, anya.

Azután sor került az ember problémáira is. Miért nem jó a világ, melyet pedig Édennek teremtett Isten? Miért olyan erős és szép a férfi és a nő szerelme, amely a házasságban teljesezik be? Honnét van a kísértés és miben áll a bűn? Írtak a bűn ijesztő tovaferjedéséről és a bűnért járó fenyegető büntetésről is.

Aligha a múltról, inkább az örök jelen örök emberéről szól Isten üzenete. A múlt amolyan „biztos fedezék”, amelybe az író elbújik, hogy nyugodtan valljon a jelenről.

Összefoglalva az eddigieket: a mondanivaló nyersanyaga – kocsihoz hasonlíthatjuk – Keletről jött. Isten népénél kinyilatkoztatássá formálódott –, ez lett a kocsi rakománya.

Azokban az időkben, amikor Jeruzsálemben Isten tulajdonnevét Jahvének mondták, Salamon korától kezdve a fogságig tartott ez az irodalmi tevékenység.

3. Az előbb említett munka „művelő házakban“, a királyi kancelláriában és a templomban történt.

A keleti népek kusza hagyományából Isten igaz tanítása tűnt elő. Azonban a „Kelet“ és a „hagyományok“ természetesen megmaradtak. Hiszen a Biblia írói hagyománytisztelő, hagyományok nyelvét értő keleti emberek voltak.

Mi pedig megpróbáljuk szövegüket mai nyelven magyarul elmondani. Ma ezt a néhány mondatot:

Ter 2, 4b–7.

További részletek felől hiába kérdezzük a Bibliát. Nem feladata válaszolni. Azt mégis kiérthetjük szavaiból, hogy Isten nem úgy gyúrta őünket, mint az alsósok a gyurma-emberkéket. A régiek szerettek Istenről úgy beszélni, mintha ember lenne, aki kezével formál, szájával lehel, sőt elfárad és megpihen.

Nyilvánvaló, hogy testünk anyaga földből való. Azok az anyagok vannak bennünk, mint termőföldben: víz, vas, foszfor stb. Napi táplálékunkat is a föld termi. — Az ember azonban sokkal több, mint a víz, mész, vas stb. együttvéve. A Biblia úgy mondja, hogy Isten lehel az ember testébe. Valami többletet adott neki. Ez mutatkozik meg abban, hogy gondolkodás után dönteni tudunk. Értelmünkkel és akaratunkkal úgy hasonlítunk Istenre, mint gyermek a szüleire. Az állatokra nem lehel az Isten.

A Szentírás ezek szerint inkább csak azt mondja el, hogy mi az ember (értelmes teremtmény), nem pedig azt, hogy miként lett az ember. Ezért tehát a tudomány szavát kell meghallgatnunk.

Millió évekkal ezelőtt földünk izzó tűz: teljesen lehetetlen rajta az élet. Kihűlése után anyagából, pontosabban: egyszerű elemeiből, mint a szén, oxigén, hidrogén és nitrogén, bonyolultabb szerves vegyületek alakultak ki. Ezek azután a tenger langyos vizében fehérjékké fejlődtek. Már csak az utolsó lépés: a fehérjék ismét más anyagokkal vegyülve, parányi önállóan mozgó, táplálkozó és szaporodó, tehát élő szervezeteket hoztak létre. Ezek teste csupán egyetlen sejt, mely a fejlődés magasabb fokán soksejtű szervezet lett.

A fejlődés csodálatos útjának elején az egysejtű állatkát, a végén pedig az emberi testet találjuk. — Ezek szerint nem Isten teremtette?! Dehogynem! — Emlékezzünk csak a kiscsibe «leszármazására». Az egyetlen csírára a tojásban, melyhez megfelelő meleg kell, és három heti fejlődés után kikel az állat.

Az emberi test legelső sejtje talán egy szervetlen anyagból létrejött fehérje-vegyület volt. Ezt őrizte, gondozta Isten.

Egyre fejlődött, végül is alkalmas lett arra, hogy Isten „rálehelje lelkét”, és mint ember éljen tovább. – Azonban azt a «léleklehelést» sem kell szórul szóra értenünk. Mintha Isten izgulva leste volna, mikor érkezik el az erre alkalmas pillanat. Könnyen lehetséges az is, hogy Ő már évmilliókkal előbb olyan törvényszerűség szerint irányította egy bizonyos sejt fejlődését, hogy alkalmas időben mint állat – «magától» váljék emberré. Az is lehet, hogy már a legelső ősatomot is ilyen programozással indította útjára. – Az emberréválás nem pillanat műve, hanem igen sok nemzedéken át tartó fejlődés eredménye. Az sincs kizárva, hogy nemcsak egyetlen, hanem több esetben is megtörtént.

Nincs abban semmi szégyellnivaló, hogy őseink élete inkább hasonlított a csapatokban élő majmokéhoz, mint a miénkhez, és hogy alakjuk sem volt valami bizalomgerjesztő. Olyan formák lehettek, mint az Élővilág könyvünkben az előembereket rajzolják. Köszönet Istennek, hogy kiemelt és magasan az állatvilág fölé helyezett bennünket.

Miben tér el a vallásos és a nem-vallásos tudósok felfogása a leszámazás kérdésében? Ez utóbbiak nehezen tudnak válaszolni egy-két igen igaztató kérdésre. Tegyük csak fel ezeket a kérdéseket!

Ha Isten nem teremtette, honnét van a világ, a földünk és egyszerű elemei: a szén, oxigén, hidrogén stb? Ha valaki nem rendeli el, hogy egyes szervetlen elemek másokat vonzzanak, hogyan keletkeznek a vegyületek? Véletlen-e az, hogy amíg annyi állatfaj kipusztult, az ember elődei fennmaradtak? – Aki tagadja Istent, hogyan felel ezeknél még izgalmasabb kérdésekre? Miért értelmes az ember, és miért oktalan az állat, ha agyvelejük kb. ugyanazon anyagokból áll? Hogyan jöhetnek okos gondolatok, szép versek, biztos következtetések az agyvelő anyagaiból?

A Biblia – természetéhez híven – mindezeket nem így, hanem a következő szavakkal mondja el: „Megteremtette Isten az embert a maga képére”. Szébbet és többet aligha mondhatna az emberről! Szt. Pál gyakran emlegeti Jézust, mint második, mint utolsó Ádámot. Nemcsak Jézus Krisztus igazi, emberi, – hozzánk hasonló – természetét vallja meg így.

Többet annál is, hogy az első Ádám sajnálatosan rossz képviselőnk volt az üdvösség dolgában: vesztítettünk vele együtt. Az apostol tanítása: Jézus az első a megdicsőült emberek között. Akit ha követünk, vele együtt mi is új teremtmények leszünk, az égi üdvösség részesei. (1Kor 15, 45–49).

37. A legelső esküvő

A jeruzsálemi királyok bölcs emberei, egyúttal az írás és a szerkesztés művészei, a Teremtés Könyvének összeállításával adtak feleletet a hívő

emberek nehéz kérdéseire. Egyik ilyen kérdés: Honnét van a szerelem, miért élnek házasságban az emberek? Foglalkoztak vele, akik jónak tartották, meg azok is akik szenvedtek miatta. Ugyanígy az asszonyok is.

A megoldás biztosan nem Egyiptom és Babilon mondavilágának átvétele. Méltatlan meséket nem fogadhat az igaz Isten népe. Isten Lelkének segítségével a Biblia írói adták meg a választ: a férfi és a nő egyenrangú. Közös emberek. Házassági kapcsolatukat Isten akarja éppen úgy, mint házasságuk egyik összekötő erejét a szerelmet. Ez nem magánügy: Istennek is, az emberi közösségnek is felelnek. Mindez így hangzik a Szentírás nyelven:

Ter 2, 18–24.

Az előbbieken kétszeres elbeszélést, majd ugyancsak két hittani igazságot hallottunk. – Az első elbeszélés az állatok szemléljét mondja el. Az ember, a férfi érdeklődve figyeli az előtte felvonuló állatvilágot. Megismeri jellemző tulajdonságaikat, felméri hasznukat. Ennek megfelelően kapnak nevet.

Kis átmenet: az állatok közül egy sem akadt, mely partnere lehetne az embernek. Pedig az nagyon érzi, hogy nem jó egyedül.

A második elbeszélés az operáció leírása. Úgy látszik, hogy a régiek is tudták, hogy mély álomban nem érezni a fájdalmat. Isten műtét útján eltávolítja a férfi testének egy részét és egy másik embert alkot belőle. Ez azonban már nem férfi, hanem nő.

Az elbeszéléseket a hittanilag jól képzett ember megjegyzései követik: mintegy az Isten igazságait mondja el. A férfi nem az állatvilágban, hanem sajátmagával azonos természetű nőben találja csak meg hozzá illő társát. Egyenrangúak, mindketten emberek. Származásukat tekintve nincs köztük különbség: mindkettőjüket ugyanazon céllal teremtette Isten. – Ma, természetesnek tartjuk ezt az igazságot. A közfelfogás azonban nem mindig – főleg nem az ószövetség kezdeti idején – tartotta ezt. Isten népének szomszédságában, sőt sokszor velük együtt olyan népek éltek, melyek a nőket alig vették emberszámba, legfeljebb mint rabszolgákat. Velük végeztették a legnehezebb munkákat: a földművelést, sőt a gabona-örlést is. Piacon adták-vették őket. Az ilyenfajta felfogás ellen küzd a Biblia az asszony teremtésének leírásával.

A Szentírás a második igazságot ugyancsak a felébredés után eszmélődő férfi-ember ajkára adja. Ez az igazság egyben a házasság rövid hittana: A házasság Isten akaratából egységes és felbonthatatlan élet-szövetség.

Ezen a jelzőn: egységes, azt értjük, hogy Isten akaratából egy férfinak egyidőben csak egyetlen asszonya, egy nőnek ugyanígy csak egyetlen férje lehet.

A házasságban a két ember egy szív-lélekké válik. Életüket egymás boldogítására szentelik. Szeretetük pedig olyan nagy, hogy még a szüleik iránti szeretetet is felülmúlja.

A Szentírás említett keret-története példával is segít a házasságról szóló igazságot megértenünk. Az egységet például azzal, hogy a Teremtő sok állatot mutatott meg az embernek, de csak egyetlen feleséget adott neki. Ugyanis az asszony ember-mivoltát és természetét alázná meg, ha férje más is szeretne. – Tanultuk, hogy a választott nép férfiai idővel megfedkeztek erről a törvényről, és – ahogy a pogányoknál szokás – több feleséget vettek. Azt is tanultuk, hogy a vallás ügy-ahogy elnézte ezt Jézus korától kezdve azonban a többnejűség megengedhetetlen Isten népe-nél. Azt is tudnunk kell, hogy vallásunkban a templomi esküvő alkal-mával adja egymásnak Isten a házastársakat. Ezért Isten és a keresztény közösség szemében csak azok igazában házastársak, akik templomban esküdtek.

Jézus mint szilárd alapra, az ószövetség hitére építette vallásunkat. Ha nem volt rá szükség, nem változtatott, sőt megerősítette az alapot. A házasság kérdésében is szinte idézi a régi törvényt:

Mt 19, 4–6.

Szt. Pál pedig így mondja el Jézus gondolatait a keresztény szülők házasságáról: A házastársakban, az édesapákban és az édesanyákban, Jézus szeretete él és munkálkodik. Jézus szeretetével szeretik egymást, vigyáznak egymásra és szebbé teszik egymás életét. Éppen úgy, mint Jézus, aki életét adta a hívek közösségeért az Egyházért, melyet annyira szeret, mint a legjobb édesapa a feleségét. (Ef 5, 25–33)

A keresztény fiatalok imádkoznak jövődöbelijükért talán már akkor, amikor még nem is ismerik. Azt kérik hogy Isten akaratára szerinti élettársuk legyen. – A legjobb előkészület pedig a keresztény életmód. Megszokjuk, hogy érett emberhez méltó módon tudjunk felelni mindenegyes szavunkért és tettünkért. Igazi örömlünket kell lelnünk abban, ha másoknak is örömet szerzünk. Tudnunk kell másokért is áldozatot hozni. Felelősség és áldozatos szeretet a boldog házasság két alapfeltétele.

Sok házasságról hallunk, mely megromlott és válással végződött. Mennyi emberi tragédia van a sok válás mögött! Az elvált felnötteké, de elsősorban ártatlan gyermekeiké. A végső ok majdnem mindig ugyanaz: fiatalokorban nem tanulták meg, vagy később felejtették el a felelősség-tudatot és az áldozatos szeretetet.

38. Az Éden-kert

A világmindenség és az ember megteremtésével kapcsolatban a Biblia beszámol egy kisebb otthonfélének a létesítéséről is.

Ter 2, 8–14.

Szinte kívánczik az ember ebbe a kertbe! Hazánkban is nagyon sok díszkertet, botanikus kertet, arborétumot láthatunk. Azt mondják, hogy a sivatagi oázisok pálmaligetei ugyancsak álomszépek. – Hát még milyenek lehettek a függőkertek a régi babiloni királyok palotái körül?! Azok az írók, akik az első emberek életéről szóló mondákat írásba foglalták, láthattak ilyen kerteket. Tudták, hogy a király kertjébe nem akárki, hanem csak az juthatott be, aki kegyben állott. A hercegek, meg a király barátai. Aki itt lehetett, biztosan igen jól érezte magát.

A választott nép hittantanítói úgy tudták, hogy az első embereknek kezdetben még kis bűnük sem volt. A bűnt ugyanis Isten nem teremtette bele az emberbe. Gyermekei és barátai voltak Isten-Atyjuknak. Igen jó volt közöttük a viszony. – A hittantanítók azzal tették érthetőbbé ezt a szeretetet, hogy találó hasonlatot használtak: Isten egy gyönyörűséges kertben együtt él az emberekkel, mint király a legjobb barátaival. – Így szóltak az első emberek boldogságáról más ősrégi népek mondái is.

Gondolkodjunk és feleljünk! Hiányozhat-e valami annak, aki Istent igazán szereti? Akinek Ő a szívében lakik, annak mindene megvan, még a fájdalmat is könnyebben viseli, a munka nem nyűg és teher, nem fél talán még a haláltól sem. Így éreztek az első emberek is. Bűnnélküli és boldog életük emléke azután tovább élt utódaikban. Legendák születtek a gyönyörűség kertjéről, ahol zöldellt, virágzott és termett minden. Ahol szórakozás volt a munka, a fáradalmakat pedig nem is vették észre. A félelmetes dúvadak szelíd háziállatok módjára símultak gazdáik lábához. Egyszóval, öröm volt itt az élet! – Ilyenféle ábrázolás azután mind a régieknek, mind nekünk segít elképzelni az egykori bűnnélküliség boldogságát. Röviden: a nagyon ideális környezet, a lakhely szépsége a nagyon szép belsőt: az Istennel jóbarátságban élő emberek lelkét jelentette. Felesleges lenne tehát számolgatni, hogy milyen fajta fák voltak abban a bizonyos paradicsom kertben, ahol a mi régi hitoktatónk szerint az áhított narancs, banán és datolya csak férges almának számított.

Azonban ha már a fáknál tartunk, a Szentírás külön megnevez két fát. A Jó és Rossz tudásának fáját, ez volt a tilalomfa, és az Élet-fáját. Milyen fák lehettek ezek és milyen gyümölcs termett rajtuk? Nincs olyan növénytan, mely felelni tudna! Nyilván nevük takar valamit. Azt pedig, hogy az emberek nem ehetik ezek gyümölcsét, szintén átvitt értelemben kell felfognunk.

Jó és rossz. Csak ez van a világon, Aki ismer jót és rosszat, az mindent ismer, mindent tud és meg is tehet. Ilyen valaki csak egyetlen van: Isten. (Mi tudjuk, hogy Isten nem tehet rosszat, mert az ellenkezőnek természetével.) – Az előbbiek alapján most már gondolhatjuk, hogy mit értettek a régiek az emlékezetes tilalmon: a Jó és a Rossz tudásának fájáról nem szabad enni! Emberlétükre elégedjenek meg azzal, hogy övék az egész világ. Ne akarjanak Isten lenni és mindent tudni. Ez nem vezethet jóra. Jobb belátni, hogy még felettünk is van valaki, Ő a Mindentudó.

Ebben az is bent van, hogy az ember nem követelheti magának a jogot: dönteni a nagy kérdésben: mi szabad és mi nem.

Nem lehet a növényhatározóban megtalálni a Gyönyörűség-kert másik híres fáját, az Élet-fáját sem. Amíg az első tilalmat jelentett, ez ígéretet tartogatott. Azoknak szánta termését, akik nem nyúlnak a másik fához és engedelmeskednek Istennek, meg akarnak maradni szeretetében. – Ezek számára a földi életen kívül állandósult volna egy másik élet: Isten gyermekeinek élete. Olyan élet, melyet a boldogságkert jelentett.

Odáig azonban idejét a kert foglalja le: művelnie kell és őriznie. Isten parancsából kötelessége az embernek dolgoznia.

Az Éden elveszett! Nincsen nép, mely ne emlékezne rá és ne síratná, mint pl. a rómaiak az aranykort. Isten azonban nem azért mutatja meg valaminek a szépségét – még ha egy pillanatban méltatlanok is lettünk rá –, hogy már soha többé ne lássuk azt.

Az Újszövetségből olvassuk, hogy az ember és az egész természet, mely most az Édenen kívül a bűn szolgátságában él, sóvárog a megváltás, a szabadság után (Róm 8, 21). Így lesz majd méltó otthona Isten üdvözölt gyermekeinek.

Szt. János az új égről és új földről, mintha álmodna, mégis az igazat mondja: Ez lesz az igazság hazája (Jel 21, 3–4).

39. Így kezdődött minden baj

Az okosan gondolkodó és lelkével törődő fiatalnak mindig lelki fájdalmat és szorongást okoz, ha bűnt követett el. Ha Isten szava és lelkiismerete ellen tett. Hányszor mondja az ember ilyenkor nagy szomorúan: „Hogy’ is tehettem ilyen?!“

Mert az ember, akár a régi királyi udvar szent prófétája, akár mai hittanos, megtapasztalja magában is, másban is, milyen rossz a bűn és szenved tőle.

Nem csoda, ha a kérdező embernek válaszoló Isten üzenete szól a bűnről is. A tudósításnak ezt a címet adhatjuk: A bűnbeesés.

A megértés kedvéért tudnunk kell, hogy a világ legelső bűnét – így olvasható ki a Szentírásból – nem az emberek, hanem egészen más természetű értelmes lény követte el. Megjelenési módja csupa titokzatosság. Okosságban és akaraterőben könnyedén versenyezhet velünk. Elég ereje van ahhoz, hogy szinte megszállva tartsa az ember gondolatvilágát és vágyait, mint a hipnotizőr teszi a médiummal. Ez a titokzatos valaki egész erejével arra törekszik, hogy ellenkezzék Istennel és tönkretegyen minden igazi jót. A Szentírás leginkább Sátánnak nevezi. Neve ellenfelet, riválist, kísértőt jelent.

A Biblia tehát ennek a Kísértőnek szerepeltetésével magyarázza meg a bűnbeesést. A boldogságban élő embereknek azt a gondolatot hipnotizálta, hogy akarjanak ők is olyanok lenni, mint az Isten. Zseniálisnak látszó gondolat! Az ember rájött arra, hogy magasan az állatvilág felett áll. Értelmes. Elég jó is ismeri, sőt alakítja a körülvevő világot. Ura és parancsolója mindennek, amit lát.

És mindezek ellenére még sem ő a mindenható! Életét másnak köszönheti. Érte hálásnak kell lennie. A hála legelső jele az engedelmes-ség lenne annak, aki parancsol. Ráadásul azt is Ő szabja meg, mi a jó és mi a rossz. Mit szabad és mit nem. El lehet ezt viselni?!

Nem megalázó ez a helyzet?! Milyen jó lenne Istennek lenni: tudni jót és rosszat, vagyis mindent. Milyen nagy dolog a függetlenség! – Mindennek egyetlen feltétele van: nemet mondani neki! – Robbantak a kísértés-bombák az ember értelmében és szívében.

Vajon, a bibliai időkben élt emberek megértették volna-e azt, hogy az emberben egy más valaki lázadó gondolatokat kelthet? Aligha értették volna meg! Ezért a hittantanítás során másként magyarázták számukra. Találó hasonlítással kellett megértetni, hogy mi a kísértés és mi a bűn.

Van egy állat, fél tőle mindenki és utálja. Mi éppen úgy, mint a régi izraeliták vagy a babiloniak. Nem olyan állat, mint a többi. Sunyi és ravasz: minden rossz kikelik tőle. – A kígyó ez az állat. A régiek nem igen tudtak olyan élőlényt elképzelni, melynek ne lenne teste. (Ez egyik mentségük a bálványimádás bűnére is.) – Azt vizsgálták, hogy van valaki, aki ellensége Istennek is, meg az embernek is. A sok bűn és baj, ami a világon van aligha lehet mástól, csakis tőle. A kígyóról gondolták tehát, hogy benne jelenik meg látható formában a gonoszság, ő a főellenség.

Ráadásul a kígyó Babilóniában bálványisten is volt – rajta már becsületből is kell egyet ütni –, keresve sem találhattak volna nála jobb valakit a sátán megszemélyesítőjének.

Ter 3, 1–6.

A Szentírásból az imént olvastunk fel egy párbeszédet a kígyó és az asszony között. A kérdések és feleletek során mindenki számára érdekes és főleg könnyen érthető megoldását találjuk a bűn kezdetének. A gonosz először csak érdeklődést kelt az iránt, ami tilos számunkra. Máris segít abban, hogy «fantáziát» is találjunk benne. Megszólal a lelkiismeretünk figyelmeztetése: „Nem szabad, baj lesz belőle!” – „Lényegtelen semmi az egész” – súgja amaz. Gátlástalan hazugsággal próbálja félrevezetni ítélőképességünket. A megkezdett párbeszéd már fél siker számára. Ezután már kevés van hátra: a megtévesztett, összezavart embernek nincs ereje, hogy a parancsot és Istent tovább is szeresse; beleegyezik a bűnbe, főként ha az kívánatos is.

Ez a bűnbeesés «menetrendje» a Biblia első embereinél, és ugyanilyen – sajnos – a mi eseteinkben is.

Amikor az előbb arról beszéltünk, hogy mennyire ravasz és erős a gonosz, láttam, egyiktek-másiktok arcára az ijedtség ült ki. Biztos arra gondoltatok, hogy nekünk is könnyen kárt okozhat. Ha az első embereket – akik pedig igen jóban voltak Istennel – könnyedén rászedte, velünk még könnyebben elbír. Kell félnünk, vagy nem kell?! Alig merem említeni, hogy a Szentírás egy helyen ordító oroszlánnak nevezi a sáránt, aki körüljár és úgy keresi, kit nyeljen el.

A történelem folyamán ez a kígyó óriássá, sárkánnyá nőtt. Küzd az Egyház ellen, azon van, hogy híveit elragadja (Jel 12. fej.), küzd a jószándékú emberek ellen is. (Szt. György legenda.) Gyilkos módszere, mint a bibliai bűnnél, úgy a mi bűneinknél is a hazugság. Jónak állítja a rosszat, mert ő a hazugság atyja (Jn 8, 44).

A közmondás azt tartja: jobb félni, mint megijedni. Jobb óvatosságnak lennünk, mint óvatosság hiányában nagy bajba esnünk. – A Biblia szomorú példájából láthatjuk, hogy nem szabad a kísértővel párbeszédet kezdeni, mert becsap. Inkább Jézus tanítása szerint kérjük Istent, ne vigyen bennünket a kísértésbe, de szabadítson meg a gonosztól.

40. Büntetés és ígéret

Gyakori kérdések: Miért kell meghalnunk? Miért szenvednek olyan sokan? Honnét az a sok baj? – Ezt nemcsak manapság, hanem már a nagyon régi emberek is kérdezték. Ha Jóisten teremtette a világot és benne mindent, hogyan talált magának helyet a sok jó és szép között a rossz is? Az egész emberiség nagy kérdésére eléggé kielégítő választ íratott be Isten a Bibliába.

Előbbi kérdéseinkre így felel a Biblia: Minden rossznak a bűn az oka. Ezt az igazságot azonban egy mindenki által jól megérthető és megjegyezhető tanítótörténetfélből olvashatjuk ki. A történet címe: Az első emberek megbüntetése:

Ter 3, 8–19.

Az emberek bűnét kellett, hogy bűnhődésük kövesse. Ennek leírása során mint ügyészt és bírót ismerjük meg Istent. Minden bírósági perben fontos szerepe van az ügyésznek és a bírónak. Az előbbi a törvényt és az igazságot védelmezi, a másik a bűnösség kérdésében dönt és kimondja az ítéletet. A bibliai történet során Isten kér számon, Ő vádol és ítélkezik. A vádlottak padján az egykor kedves gyermekek és csábítójuk, a Gonosz. – A vád- és védőbeszédre jól emlékezünk. Milyen művész az ember a felelősség áthárításban! –

Végül is hogyan lett rossz az emberek élete a bűn következtében?

Nagyon jegyezzük meg, hogy a legnagyobb kár az emberek lelkében esett. Azokéban, akik a bűnt elkövették, de még gyermekeik, sőt kései utódaik lelkében is. Szinte alig jóvátehető bajok keletkeztek. Beteggé lett az emberek lelke, és a betegség mint fertőzés terjedt tovább emberről emberre. Elhidegültek Istentől, nem úgy ragaszkodtak hozzá, mint kedves gyermekek. Nem kérték egész szívvel és nem is kaphatták meg teljes mértékben Isten segítségét életükhöz. Röviden: nem éltek együtt Istennel. A Biblia jelképes szavaival: elhagyták a gyönyörűség kertjét.

Ehhez még más bajok is jöttek. Van betegség, mely azzal jár, hogy a látszólagos gyógyulás ellenére, valami kellemetlen következmény marad vissza. (Pl. a fejtífusz után butuska maradhat, aki korábban igen okos volt.) A bűn második következménye: nehéz lett az emberek élete. Úgy jártak, mint aki elhagyja barátját és otthonát: egyik kellemetlenség a másik után éri. Az emberek számára pedig megmutatkozott az élet nehéz oldala: a fárasztó munka, a szenvedés és a halál. – Ha némely keveseknek nincs is bajuk az életben, a halál mindenkéért eljön, és ez eléggé elkészeríti az életet. Nem is szólva a végső elszámolásról, amely nehéznek ígérkezik.

Ha nem lett volna bűnük, nyilván akkor is távozniki kellett volna az életből, de ez nyugodt és biztos hazatérés lenne Istenhez.

A bűn elkövetése után odalett régi jó természetük. Sátánnal való egyszeri érintkezéstől szinte mágneses lett a lelkük: jobban vonzódtak a rosszhoz, mint a jóhoz. Az első bűnt a többi követte: már könnyen ment.

A bűnök éppen úgy, mint a sűrű erdő fái a kivezető utat, nehezzé teszik a tájékozódást. Nem látunk, nem értünk miattuk világosan. Ezért kell sok embernek még Isten létezését is bizonyítani, pedig az világos, mint a nap. – Régi hittanos kifejezés ezt így mondja: az emberek értelme elhomályosodott.

Az eddigieket összefoglalva: A bűn következménye nem annyira az életkörülményeink megromlása, hanem inkább az, hogy szembe kerültünk Istennel és rosszabb lett hozzáállásunk a világhoz. Nem Isten küldi ránk a rosszat, mi okozzuk azt saját magunknak. Sajnálatosan éppen azzal, ami örömkünk lehetne. A sokszor feleslegesen „veritékes” munkával. Úgy is, hogy emberi és családi kapcsolatainkban az önzés, az uralomvágy meg az értelenség, nem pedig a szeretet irányítanak.

Beszéljünk az ördög-kígyó bűnhődéséről is. – A régiek nem tanultak élettant, nem volt módjuk a kígyó életének alapos megfigyelésére sem. Biztos, hogy ennek az állatnak a bűnbeesés előtt sem voltak lábai, különben gyík lett volna. A bűnhődésről szóló hagyomány, illetőleg bibliai megörökítése, valami fontosra figyelmeztet. Ha látjuk ezt a hasoncsúszó rút állatot, jusson eszünkbe mindig jól vigyázni a nálánál is rútabb Sátánra. Ne feledjük el azt se, hogy Isten átka, büntetése sújtja a gonoszt. Isten az erősebb! –

Emlékezzünk a szavakra, melyekkel az Isten-bíró ítéletet mond felette. Véget nem érő küzdelemről beszél, mely az első emberek leszármazottai – ezek mi vagyunk – és az ördögfajzat között végbemegy. Élet-halál harc ez! A Biblia kígyóban lakó léleknek tartja a gonoszt, küzdelmük is olyan, mintha a kígyó és ember verekednének. Ez azon van, hogy széttiporja a kígyó fejét, amaz pedig, hogy halálosan megmarja az embert. – Mit gondolhatnak az emberek, amikor olvassák ezt a küzdelmet?

Isten nagyon szép és vigasztaló igazságot sugalmaz: Ne szomorkodjatok, hanem vigasztalódjatok emberek! Igaz, hogy győzött a sátán, de nem fog mindig győzni. A jó emberek aratnak végleges győzelmet a rossz felett! – Az ígéreten gondolkozó emberek – az őszövség vége felé biztosan maga Isten világosította meg őket – még többet is megértettek. Világossá vált előttük, hogy a sátángyőző jó embereknek vezérük is lesz. Az asszony ivadéka, vagyis fia. Egy igen nagy valaki, aki saját maga is teljes győzelmet arat a Sátán felett. Győzelme azonban sokba kerül, mert a gonosz tengernyi fájdalmat okoz neki is. – Idővel bőven hallunk arról, hogy ez a győzelmes Ember: Mária gyermeke, Jézus, a mi Megváltónk.

41. Az igaz Ábel

A legtöbb figyelmes hittanos észreveszi, hogy valami zavar van a Biblia Kain és Ábel elbeszélése körül. Miért kellett félnie a „vérbosszútól” Kainnak, ha szülein kívül nem élt más ember? És hogyan talált feleséget?

Úgy gondolom, hogy azoknak, akik a Szentírást összeállították, volt „raktáron” történetük a két fiúról és a szörnyű gyilkosságról. (Régen

ugyanis „mentek” az ellentétes természetű fiatalokról szóló történetek, Ugyanígy ismeretes volt az ellentét a két ősi főfoglalkozás: a földművelés és a pásztorkodás között.) Amikor tehát azt akarták példázni, hogy milyen szörnyű gyümölcsöket termelt a bűn, az első emberek bűne, aligha akadt jobb történet Kain és Ábel testvérgyilkos történeténél.

Ter 4, 1 – 16.

Kár lenne az eléggé csonka történetet – amint a hittanórákon szokták – saját képzeletünkkel kiegészíteni. Elég sok megszívlelendő dolgot mond ez magában is.

Az egyik az, hogy bűnös kezekből, szívektől nem szívesen fogad el Isten áldozatot. Majd látni fogjuk, hogy az ószövetségi törvény milyen komolyan vette a látszólagos, külső bűnnélküliséget is, amit megkívánt az áldozatbemutatóktól. Jézus ezt mondja ezzel kapcsolatban: „Ha tehát ajándékot akarsz az oltáron felajánlani és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak valami panaszja van ellened, hagyd ott ajándéodat az oltár előtt és menj, előbb békülj ki embertársaddal, aztán térj vissza és ajánld fel ajándéodat” (Mt 5, 23–24). „Ábel pedig a hittől vezettetve mutatott be értékesebb áldozatot, mint Kain, és kapott bizonyosságot igaz-voltáról, mert az Isten maga tett áldozati ajándékairól tanúságot. Hite által, még holtában is beszél” (Zsid 11, 4).

Azt is látjuk, hogy Isten szava, a lelkiismeret figyelmeztetése sosem némul el. Aki hallgat rá, elkerüli a bünt, aki pedig ellene mond és vétkezik, nem találja meg lelke nyugalmát. Hány embernek „ment már az agyára” a lelkiismeretet furdalás, hogy semmibe vette Isten szavát.

Ábel kedves alakja -pedig semmit sem jegyeztek fel róla, egyedül azt, hogy nem sajnálta báránykáját Istentől – gyakori szereplője a Szentírásnak. Szép jelzést is kapott: ártatlan és igaz.

Úgy látszik, már akkoriban sokra becsülték, ha ártatlanul szenvedett valaki és így halt meg.

Megrázóan súlyosnak minősíti a Szentírás a szándékos emberölést. Olyan szörnyű dolog, hogy kevés rá az emberi bíróság kemény ítélete, nem fizethet érte igazságosan a hozzátartozók vérbosszúja sem. Maga Isten a megtorlója, akihez bosszúért kiált fel az ártatlan vér. Nem folyhat el nyomtalanul, gondolták, – a szomszjas föld sem ihatja fel, amíg hangját nem hallja az ég.

Isten azonban más. Nem törvénye „a szemet szemért, fogat fogért”, és nem engedi meg a vérbosszút.

Ha egyik meghalt, miért haljon meg a másik is? Egyazon asszonynak fiai.

Kain megkapta jelét: „Isten védelme alatt áll. Kerüljétek, ne bántsátok! Elég neki a lelkiismeret terhe!”

Így csak Isten gondolkodik, aki együtt érez a testvérgyilkos Kainokkal is.

Jóelőre Fiát, Jézust látja, aki szintén ártatlan volt és igaz, mégis áldozata embertestvéreinek, akik ugyancsak Isten gyermekei.

Jézus nem kényszerből, vagy mert ő volt a gyengébb, hanem önként vállalta a halált a mi bűneinkért. A világ minden Kainjának, akinek Isten kegyelmezni akart, ő vállalta a vétkét. És vére, majd amikor a Kálváriáról az égre kiált, nem bosszút kér, hanem irgalmat. „Ez a szó még hathatósabban kiált, mint Ábelé” (Zsid 12, 24).

VII.

AZ ÉSZAKI KIRÁLYSÁG

A konkurencia igen nagy erő. Néha még az Isten ügye szekerét is előmozdítja. Így volt ez Júda és Izrael országának szembenállásával is. Északon sem volt minden rossz, délen sem volt minden jó. A vitát Jézus sem döntötte el (vö. Jn 4, 19–24).

A dávidi királyság hitmegőrző erejét északon a próféták (Ámosz, Ozeás) küldésével adta meg ottlakó népének Isten.

Jeruzsálemhez hasonlóan az északi királyság és a szentély környezetében is foglalkoztak szentírási könyvek szerkesztésével. Az itteniek „Elochim”-nak írták Isten nevét. A Bibliafordítások szövege – a magyar is – ezt ugyancsak ISTEN-nek fordítja. A déliek viszont a zsidó nyelven „JAHVÉ”-nak nevezett Istent ÚRISTEN-nek fordítják. Így tudhatjuk meg, hogy hol szerkesztették az első öt szentírási könyv részeit. (A fogság utáni kor hazatért papjai fogják majd összedolgozni a két iskola munkásságát.)

Izrael országa ezidőben új szomszédot kapott az akkoriban keletkezett Szíriai vagy Damaszkuszi királysággal. Ideig-óráig ez tartóztatta fel Izrael-ország végzetét: Asszíriát.

42. Az ország két részre szakad

Egy ószövetségi bölcs ember – talán éppen Salamon esetére gondolva – ezt a megállapítást tette: az ital meg az asszonyok még a bölcseket is képesek elfordítani Istentől. Ital talán nem, de annál több asszony szerepelt Salamon életében. Mindannyian bálványimádó pogányok, a király feleségei. A szomszédos országokban királylányok voltak, akik Jeruzsálemben tovább folytatták régi életüket. Az egyetlen Isten templomát felépítő királyt rászedték, hogy építsen az ő isteneiknek is templomot. Feleségei kedvében akart járni, ezért ő maga is odaállt a bálványok elé hódolni. – Hibáztassuk érte? Bizzuk Istenre az ítéletet. Ő pedig kimondotta az ítéletet azzal is, hogy csökkentette Salamon utódainak hatalmát. Országá két részre szakadt. A réginek még a felénél is kisebb része maradt meg kezükön.

Bűnhődött Salamon a mérhetetlen fényűzésért is. Sokezernyi lovat tartott, ezek nem az ekét a földeken, hanem a pogány királynők hintait húzták a díszfelvonulásokon. Az ezüst, mint a kavics, olyan sok volt Jeruzsálemben. De nem ám az emberek zsebében, hanem a király

palotájában. A túlzó fényűzésre csak a nép kiuzsorázása árán telik. Ez pedig elégedetlenségre vezet. Pillanatnyilag talán csend van, de mint a parázs a hamu alatt, izzik a szívekben a bosszú és a lázadás. Csak a pillanatot várja, hogy lángra gyúljon. Ki is gyulladt, amint azonnal megtudjuk.

Baj volt a trónörökös nevelése körül is. Erre a tisztre mindig az ország legkiválóbb embereit kéri fel. A jó nevelő arra nevel, hogy aki sokaknak akar, előbb saját magának tudjon parancsolni. Tudja fékezni vágyait és igényeit. Aki akarja, hogy megértsék, értsen meg másokat. – Salamonnak uralkodásra kismemelt fia nem ilyen nevelést kapott. Anyja pogány volt és nagyon elkényeztette. Társasága magához hasonló fiatalokból állt. – Ennél nagyobb kár nem érhetne volna Isten népét.

Alkotmányuk úgy írta elő, hogy az új király csak akkor lett az ország ura, ha a nép is megválasztotta. Nem kellett elfogadniok, akit a nyakukra akartak varrni. Ezért Salamon halála után Rechabeám nevű fiának megválasztására került sor. Országos ünnepség volt: összehívták az egész népet. Azonban szomorú vége lett. Hallgassuk meg a Bibliából:

1Kir 12, 3b–11.

Gondolhatjuk, mi volt a nép válasza. Ki akarja, hogy vessző helyett skorpióval verjék?! Ha már a jogokat megnyirbálják, ki egyezik bele a terror fokozódásába? Beteljesedett, amivel Isten Salamont fenyegette. Országát két részre szakadt.

Rechabeám mellett egyedül csak saját törzse, Júda maradt meg. Ez lett azután országának neve is. A számarányuk miatt tekintélyesebb törzsek Izrael országának nevezték hazájukat. Királyuk az a Jerobeám lett, akinek Isten még Salamon idejében, – éppen a király bűnei miatt – az ország nagyobbik, északi részét ígérte. – Rechabeám megpróbálta az északi részt is megtartani, de odaküldött főtisztviselőit agyonverték. A két király és a két ország ellenségévé vált.

Az északi király első dolga az új főváros kijelölése volt. Ezt elsősorban azért tette, hogy népét visszatartsa Jeruzsálemtől és mindattól, amit ez a város jelentett: a templomtól és az áldozatoktól.

Jerobeám tudta, hogy az emberek szíve alapjában vallásos. Erre azonban nem Isten szolgálatát, hanem népszerűségét építette. Egyúttal élete legnagyobb bűnét is elkövette. Országában két helyen szentélyt emelt. Ezekben azonban nem úgy imádták Istent, mint Jeruzsálemben. Ahogyan Jerobeám Egyiptomban látta, aranyból készített borjú előtt áldozott a nép. Sajnos szívesen, mert szerettek másokat utánózni. A bálványimádás még jobban terjedt, amikor a király felvette a főpapi méltóságot is. Áldozatot mutatott be és rendelkezett a papság felett. A két templom példáját rövidesen országszerte követték. Hegytetőkön, forrásoknál, erdők szélén álltak a bálványok ...

Isten az új szokások ellen prófétái által tiltakozott. Szerződésszegésnek, hűtlenségnek bélyegezte népe újfajta vallásosságát. Az áldozatot bemutató királyt még csodatettel is figyelmeztette bűnére. Jerobeám azonban nem tért le istentelen útjáról. Ezzel megpecsételte a két ország szétszakadását, és saját országa pusztulását.

A pusztulás már előbb, az emberek szívében is végbement. Az első király bűnét tizennyolc utóda kb. 200 éven át folytatta. Büntetésüket már a sorsukban hordozták: mindegyikük erőszakos halált halt. Egyik megölte a másikat, majd ő is gyilkosság áldozata lett. Végül az asszírok elfoglalták az országot és java lakosságát deportálták.

Szomorú dolgokról hallottunk. Csupa bűn és hűtlenség. A pusztulás előre veti árnyékát.

Mit tanulhatunk a mai történetből? Jerobeám király országot alapított, amelyből száműzték az igaz Istent. Nem csoda, hogy egymást ölték ilyen ország királyai, népe pedig béke és igazság nélkül, állandó háborúságban élt. Sem ország, sem család, sőt az ember sem lehet hosszú távon boldog Isten nélkül.

Jézust egyszer azzal vádolták ellenségei, hogy Belzebubbal, az ördöggel cimborál. Jézus visszautasította a vádaskodást és megfelelt rá. Az ördög műve a széthúzás, kicsiben is, nagyban is. Családban is, országban is. Ő, Jézus, belső rendet és békét teremt. Az ördög szétválaszt. Ő, Jézus, egyesít.

Kis közösségeinkben és az egyházban Jézus tart meg minket egységben minden gonosz széthúzással szemben.

43. Acháb, a leggonoszabb király

Amilyen a vetés, olyan az aratás. Jerobeám király bűn-vetése legkárhózottabb termését utódának, Acháb királynak éveiben hozta. Az északi országrész 200 éves története folyamán senki sem akadt, aki elérte volna őt gonoszság tekintetében. Ilyen a legfőbb vezető, milyen lehet a népe? Acháb király uralkodásának szomorú korszakáról szól a mai tanítás.

A Biblia a király bűneinek felsorolását a házasságkötésével kezdi. Egy szomszédos pogány ország királyának lányát, Izebelt vette feleségül. Tüstént templomot épített felesége Baál istenének és maga is mint a pogányok imádta a bálványt. Ezen az istentiszteleten nem az ima, hanem a részegeskedés és a kicsapongás volt a lényeg. Igaz ugyan, hogy Acháb nem tagadta meg régi hitének igaz Istent, azonban a pogány istent is melléje vagy fölé helyezte. Elfelejtette a parancsot: „Rajtam kívül más istened ne legyen!”

A királynő még férjénél is rosszabb volt. Üldözte és megölette az Isten prófétáit. Nagy volt a veszély, hogy az egész nép istentelenné válik.

Ilyen szomorú idők jártak, amikor az Isten parancsára Illés próféta elkezdett prédikálni. Odaállt a király és a nép elé és kemény szavakkal így szólt: „Meddig sántikáltok még kétfelé? Ha az Úr az Isten, kövessétek őt, ha pedig Baál, kövessétek azt!” A próféta nyilvánosan, a király és a nép jelenlétében akarja igazát bizonyítani. A nagy eseményre eljönnek a pogány papok is. Most fog eldőlni, ki az igaz Isten:

1Kir 18, 22–39.

Acháb elgondolkodhatott volna ezen a csodálatos eseményen. Ha nem volt elég, meggyőzhette volna Illés beteljesedett jóvendőlése, a hatalmas felhőszakadás, mely véget vetett a hosszú szárazságnak. Talán gondolkodott is, de nem jutott jó szóhoz, mert a királyné bosszút esküdött és halálra kerestette Illést. Nem tudta a kármelhegyi nagy próba kudarcát elviselni. A próféta ezért dél felé, a Hóreb hegyre menekült. Ide már nem ért Izebel keze.

Szegény menekülő Illés! Ugyancsak neki volt keseredve. Jót akart, Isten ügyét, és mi lett a vége! Próféta-társait már megölette a királynő, és most rajta a sor. A kedvesezett próféta azt az üzenetet kapta, hogy a Hórebbe Istennel fog találkozni.

Nagy élmény volt ez a találkozás! A hegy ormára állott és várta, hogy szíve eltelje Isten örömeivel. — Erős szél süvített mellette, de még semmit sem érzett Istentől. Földrengés rázta a hegyet, azonban ez sem hozta közelebb hozzá Őt. Látott pusztító tüzet is, de ebben sem volt az Úr. Majd enyhe szellő fuvallatát érezte, és benne az Istent. — Elgondolkodott: Mindig jót akart, de úgy látszik, mégsem tett mindig jót. Főleg annak a 450 embernek kivégzése bántotta. Erőszakos volt és vad, mint előbb a földrengés, mindent elsöpörni és pusztítani akart, ami nem tetszik, úgy mint a vihar tette meg a tűz. Pedig Isten nem ilyen. Nem a vadság, hanem a szelídség jelében, a szellőben érkezik. Ahol a vad fanatizmus pusztít, onnét távol az Isten.

Illés ezután parancsot kapott, hogy hazájába visszatérve, Elizeust avassa fel a prófétai tisztre. — Odahaza, éppen a fővárosban ismét szörnyű dolgokat tapasztalt.

A királyi palota és szőlőskert tözsomszédságában egy magánkézben lévő, ugyancsak pompás szőlőültetvény volt. Gazdáját Nabotnak hívták, aki szőlőjét a szüleitől örökölte. Ezért igen kedves volt számára. De tetszett a királynak is. Megkísérelte, hogy akár pénzért, akár egy másikért cserébe, megszerezze. Nem sikerült. Ekkor Izebel vette kézbe az ügyet. A király nevében megparancsolta két beijesztett bírónak, hogy Nabotot fogják perbe. Az legyen a vád, hogy káromlással szidta Istent és a királyt. Az ítéletet pedig két tanú vallomása alapján mondják ki, hogy törvényes

legyen. Nabot megszegyenítve, majd megkövezve halt meg. Acháb most nyugodtan elfoglalta a szőlőt. A törvény ugyanis a királynak ítéli a felségsértő birtokát.

Az Úr ítéletét pedig ismét Illés mondotta ki. A főváros nemsokára szörnyű dolgokat lát: Acháb meghal, és kutyák nyalják fel véré, éppúgy, mint kapzsága áldozatának, az ártatlan Nabotnak a véré. Erre a sorsra jut házanépével együtt a királynő is, de még szégyenteljesebben: őt ugyanott mindenestül megeszik a kutyák.

Acháb megijedt megjövendőlt sorsától. Böjtölve, vezekelve komoly bánatot tartott. Isten még ennek az embernek is elfogadta bánatát. Enyhítette a kimondott ítéletet: Achábnak nem kell végignéznie családja pusztulását. Egy csatában előbb hal meg, mint övéi.

Tudjuk, hogy Izrael királyai közül kevesen haltak természetes halállal. Legtöbbször hadseregük fővezére ölte meg őket, aki azután a királyságot is elfoglalta. Acháb fiainak is ez lett s sorsuk. A vezért Jehunak hívták, aki az ítéletet az apa által bűnös módon szerzett földön hajtotta végre: szíven dőfte a trónörököst. Már csak az anya volt hátra. Királynői díszben palotája erkélyén várta sorsát. A bevonuló Jehunak csak intésébe került, és szolgálai az utca kövére dobták. Itt zúzódott halálra. Amikot Jehu a temetésről akart gondoskodni, már csak néhány csontját találták. Beteljesedett Illés jövendölése.

A bibliai elbeszélések szerint nem a halál volt Illés földi élete vége. Századokon keresztül élt a hit: Illés még egyszer eljön, hogy meghalasson. Jézusról is, Keresztelő Jánosról is hitték, hogy Illés él bennük (Lk 1, 17). – Az Ószövetség Illést tartotta a legnagyobb prófétának. Mint ilyen kell, hogy a legszavahihetőbben tanuskodjék Jézus mellett. Ezt meg is tette. A tábor-hegyi megdicsőülésekor ott áll Jézus mellett. Mózessel együtt az összes próféták nevében tanusítja: Jézus a Messiás (Mt 17, 4).

44. Illés utóda, Elizeus

Illés a Hóreb hegyen parancsot kapott, hogy utódaiként Elizeust avassa fel a prófétai tisztségre. Elizeus, azelőtt igen gazdag földműves, szívesen társult hozzá.

A szerzetesekhez hasonlóan akkor is éltek Istennek szentelt emberek. Közös végezték munkájukat, imáikat és szent énekeiket. Hivatás-szerűen vigyáztak, nehogy a Baál-tisztelet terjedjen. Ezeket a férfiakat prófétaiaknak hívták. Felügyelőik pedig Illés és Elizeus voltak.

Mindkettő igen szent ember. Haláluk után legendák keletkeztek csodálatos életükről. A régi feljegyzések és a szájhagyomány alapján a Szentírás összeállítói ezek közül sokat lejegyeztek.

Csodálatos történet szól Illés földi élete végéről. Szélvihar és villámlás közben egy tüzes szekér élve vitte Illést Istenhez az égbe. A régiek szerint a tűzben az Úr jelenik meg. Itt találkozik azzal, akit ki akar tüntetni. Így történt a lánglelkű prófétával is. Nem tudták elhinni, hogy meghalhatson oly nagy valaki, mint Illés.

Azokban a válságos időkben kellett, hogy Isten ügyét híres ember védje. Ezért írja a Biblia, hogy Illés lelke Elizeusra szállott. – Sok legenda szól őróla is. Nem fontos, hogy biztosan megtörténtek-e vagy sem. A régiek se ezt kérdezték, amikor olvasták. Inkább a tanulságra gondoltak, amit a történet hordoz. Ez mindig igaz.

Kiskoromban egyszer kicsúfoltunk egy öreg koldust. Nagymama megtudta és keményen megszidott. Ekkor hallottam először Elizeus esetét a csúfolódó gyerekekkel. – A próféta egy hegyre tartott. Fáradtan a hosszú úttól. Gyerekek szaladtak eléje és csúfolódva kiabálták: „Jer föl kopasz, jer föl!” A próféta megátkozta őket, mire két medve jött elő az erdőből és széttépett 42 csúfolódó gyereket. – Igen megijedtem, mikor ezeket hallottam, de a büntetést igazságtalannak tartottam. Ennyi halál egy kis csúfolódásért! – Már tudom, miért írták be a Bibliába ezt az esetet. Régen sok szent ember fogadalomból, vagyis az Isten tiszteletére, kopaszra nyíratkozott. A gyerekek bűne ezért nem csupán a csúfolódás volt. Isten szent emberét nevelték ki, ezért bűnhődtek oly keményen.

Elizeus egyszer úgy segített egy szegény özvegyen, hogy cseppnyi olaját annyira szaporította, amennyi csak a házban levő edényekbe fért. Máskor egy napszúrástól meghalt kisiút támasztott fel és adott anyjának vissza. Ehetővé tette a prófétafiak rossz, fertőzés miatt ehetetlen közös ebédjét. Az éhség napjaiban pedig kenyeret szaporított.

A régiek bizonyára azt az igazságot értették ki ezekből a leírásokból, amire Jézus hívta fel figyelmüket: a jó Isten gondoskodik azokról, akik bíznak benne.

A következő elbeszélést magából a Szentírásból hallgassuk meg.

2Kir 5, 1–15a.

A pogány szírek Izrael szomszédai. Néha jóban voltak, néha háborúban éltek. Bizonyára ismerték a választott nép vallását. A próféták pedig kötelességszerűen közöttük is terjesztették a hitet. Eredményeik láttán odahaza is jobbak lettek az emberek. – Az előbbi történet is szép hitvallás az Isten mellett. Maga a szír király küldi a betegét Isten népéhez, és mekkora az eredmény! A meggyógyult ember hangosan hirdeti: „Már tudom, hogy nincs másutt Isten, csak Izraelben!” Itt még a folyók vize is jobb, itt ingyenes Isten segítsége. Amikor pedig izraeli földet visz haza, szinte már az isten-ország polgárának tartja magát.

A történet még tovább is tart. Gechaszi, Elizeus szolgája megtudta, hogy gazdája semmit sem fogadott el a gyógyításért. Kapzsi szíve fáj, hogy a sok hozott ajándékból semmi nem jut neki. Námán után futott és hazudva szép összeg pénzt és ruhákat kért a próféta nevében. Még ráadást is kapott. – Elizeus előtt azonban nem volt titok. Gechaszi vígadozott, hogy szőlőt, állatokat, sőt rabszolgákat is vesz a kicsalt pénzen. Ezek helyett, a próféta szavára, Námán kincseivel együtt rászállt annak betegsége, a lepra is.

Még egy történet. – Izrael és Szíria akkor éppen háborúban állt. A szír király titkos haditanácsában elhatározta, hogy az izraeli katonák szokott útvonalán lesben áll seregével és megsemmisíti őket. Elizeus megtudta a tervet és jöelöre saját népe katonáival szállatta meg a szírek kitervelt leshelyét. A szír király terve fordítva sült el. Mikor megtudta, hogy Elizeus keze van a dologban, megparancsolta elfogatását. Csapata körülvette a próféta tartózkodási helyét. Az nem ijedt meg. Imádkozott, erre az ostromlók megvakultak. Könnyű lett őket elvezetni Izrael fővárosának, Szamariának főterére. Lett nagy csodálkozás! Még nagyobb a szír csapat remegése Izrael királya előtt, aki kész is lett volna sebtében minden szírt felkoncoltatni. A próféta azonban szégyenletes dolognak tartott ilyesmit. Ehelyett parancsára fényesen megvendégelték, sértetlenül és békében hazaengedték a szír ellenséget.

Mintha ez a történet is példa lenne Jézus tanítására: „Szeressétek ellenségeiteket és tegyetek jót velük. Így lesztek gyermekei Atyátoknak, aki egyformán kelti napját és küldi az esőt jókra és rosszakra.” (Mt 5, 45).

Isten szava szól a régiek háborúkkal és nyugtalansággal teli korából: Emberek, én mindenkinek, hívőnek és hitetlennek Istene és Atyja vagyok. Ti pedig mindnyájan egymás testvérei vagytok. Éljetek hát békességben egymással!

45. Izrael országának pusztulása

Országszerte mindenütt találhatók szomorú emlékművek, a háború áldozatainak nevét megörökítő márványtáblák. Rengeteg vérről, könnyről és egy ország elpusztulásáról tanúskodnak ... Ilyenfajta emlékművek, sajnos, végigkísérik az emberiség életét.

Ma két igen híres háborús emlékműről lesz szó. Mindkettő a választott nép tragédiáját örökíti meg.

Az első kb. 2800 évvel ezelőtt, tehát Kr. e. 830 évvel készült. Idők folyamán egy város romjai alá került, ásatás hozta felszínre. Most a bagdadi múzeumban látható. Sötét színű márványból faragták. Fekete-

obeliszk a neve. Azt a jelenetet ábrázolja, hogy az asszír király méltóságteljesen áll, Jehu, Izrael királya pedig alázatosan a lábát csókolja. (Arról a Jehuról van szó, aki Izebelt ledobatta az erkélyről.) – Akkoriban Isten már nem segítette az északi országot. A hatalmas asszír sereggel szemben álló Jehu csatát veszített. Országának a Jordántól keletre fekvő részéről le kellett mondania és a győztesek adófizetője lett. A Fekete obeliszken látható az a jelenet is, amint az asszír király előtt hódolnak Izrael ajándékot vivő követei.

A Fekete-obeliszk figyelmeztető felkiáltójel volt Izrael számára. Egy kicsit mintha használt volna. Jehu király küzdött a bálványimádás ellen, sőt túlzó és kegyetlen volt e tekintetben. Utódait szintén derék uralkodóknak mondhatjuk. Jó hatással volt a közéletre Illés és Elizeus próféta működése is. Azonban már hiába álltak az uralkodók és a próféták hivatásuk magaslátán, az emberek belegyökereztek a bűnbe. A bálványimádást, erkölcstelenséget, igazságtalanságot, a szegények nyomorgatását éppúgy nem tudták elhagyni, mint csikjait a leopárd.

Ezekben az időkben egy új próféta, Ámosz lépett fel. Foglalkozására nézve fügetenyésztő és pásztorember volt. A déli országrészből küldte őt Isten, mintegy utolsó előtti figyelmeztetésnek. Próféta szeme az ország látszólagos rendjén is észrevette a halálos bajokat. Láta és hirdette a végpusztulást. Nagytekinélyű férfi, aki szembeszállt, ha kellett a királlyal, a főpappal vagy a legelőkelőbb emberekkel. Istenről azt tanította, hogy ő az egész világnak, minden népnek Istene. Testnélküli lélek, akit nem lehet és nem szabad mint bálványt tisztelni. – A bűnös ország legnagyobb büntetését abban látta, hogy Isten nem küld hozzájuk tanítókat, prófétákat többé. Ámosz csak a jövőben látta a pusztulást, de nem érte meg.

Prófétatársa Ozeás, már magának a pusztulásnak volt a szemtanúja. Az ország épülete minden eresztékében recsegett. A bálványozás minden eddiginél nagyobb méretet öltött. Kiveszett a hit, a jóság és a becsület az emberekből. Nem volt mi összetartsa a nemzetet. A hatalmas ellenség: Asszírria meg már a szomszédban. A nagyhatalom talán megelégedett volna azzal is, ha Izrael békés adófizetője marad. Amikor azonban rájött, hogy királyuk Egyiptommal próbál ellene szövetséget kötni, már nem volt kezelem.

A bekövetkező szomorú eseményeket egy másik háborús emlékmű örökítette meg. Jelenleg a londoni nemzeti múzeumban látható. Készítője II. Szárgon asszír király. Ábrázolás nincs rajta, csak ékiratos szöveg. Ez a tudósítás olvasható róla: „Uralkodásom első esztendejében foglaltam el Szamariát. 27.290 lakosát deportáltam. Ötven harci szekérrel mutattam ott meg királyi hatalmamot. Az általam elfoglalt országok lakóiból oda embereket telepítettem. Adót és beszolgáltatást vettem ki rájuk, mint az asszirokra.” – A szöveg lényege ugyanaz, mint a Szentírás tudósítása. Ez így írja le Izrael pusztulását.

2Kir 17, 3b–6; 24.

Egy bűnös nép pusztulásának történetét hallottuk. Asszíriából ugyanis soha nem kerültek vissza hazájukba. Megsemmisültek, mert senkinek a világon nem volt szüksége rájuk.

Hallottuk, hogy az asszír király telepéseket hozatott a deportált izraeliták helyébe. Ezek aztán idővel összekeveredtek az ottmaradt őslakossággal. Belőlük alakult ki a szamaritánus nép. A nevet hallva az Irgalmas Szamaritánus jut eszünkbe, akit igazi felebaráti szeretetért az Úr Jézus annyira megdicsért. – A zsidók nem szerették a szamaritánusokat, mert vallásuk nem őrizte meg a Biblia-szerinti eredetét, hanem pogány elemeket is tartalmazott. A jeruzsálemi templomba be sem engedték őket lépni. Igaz, ők sem nézték a zsidókat Szamariában jó szemmel. Jézus szép példát adott arra, hogy az idegenben, sőt az ellenségben is becsüljük meg az embert. Bennük is sok érték van. (Jn 4, 1–42)

Egy ország pusztulásáról, egy másiknak meg a keletkezéséről hallottunk. Ez a földi országok sorsa. Ilyesmikről szól az emberiség története. Van azonban egy ország, mely örökre megmarad, mert az embernél erősebb gonoszság sem fog rajta. Isten országa ez. Milyen jó, hogy mi ennek az országnak is a tagjai vagyunk!

VIII.

A FOGSÁG ELŐZMÉNYEI, TÖRTÉNETE ÉS JELENTŐSÉGE

A pusztai vándorlás évei és a jeruzsálemi királyság kezdete csúcspontok voltak Isten-népe életében. Éppen így a babiloni fogság is. Bár a maga idejében inkább mélypont volt. Teljesen mindegy azonban, hol a pont, az a lényeges, hogy ott Istennel találkozzék az ember és a nemzet.

Minden nemzet életében vannak történelmi sokkok. Ilyenkor úgy látszik, vége mindennek, megnyílt a sír, hol nemzet süllyed el. Nálunk pl. 1241-ben a tatárjárásnak és 1541-ben Budavár elestének lehetett ilyen hatása.

A nemzet-közösség elpusztul, vagy szétszóródik, egységesítő erő sehol. Úgy érzik, Isten is elhagyta őket.

Ha egy nemzet ér valamit, az azért van, mert van Istene is. Válság idején ez abban mutatkozik meg, hogy Isten új látásmódra tanítja meg az embereket. Ne azt nézzék merően, elbűvölten, ami elmúlt! Az úgy is rossz volt, azért pusztulhatott el! Azt kell nézni, ami a lehetséges legjobb!

A fogságba jutott zsidóknak ez sikerült. A kor hatalmas egyéniségei: Jeremiás, Ezeiel, II. Izajás prófétáktól ugyanis megtanulták, hogy a távoli és amúgy is rom-Jeruzsálem helyett – magukba nézzenek. Ott találhatják meg Istent, mert velük van!

Velük lesz még személyesebben Szenvedő Szolgája, a Messiás által, akit fogságukban a jövőndölések hirdetnek nekik.

46. Jeremiás, a pusztulás prófétája

Izrael, az északi ország 721-ben megsemmisül. Papjai Jeruzsálemben találnak menedéket. Mindez, mintha figyelmeztetés lenne Júdának! Izajás és prófétatársai munkássága nyomán Hiszkiája király idejében Júdában tényleg megújult a vallási élet. Az ország adófizetője ugyan Asszíriának, de belső élete még szabad.

Jozija király folytatja jó elődei munkáját. Tanácsadója Jeremiás próféta. Jozija nemzetmentő munkájának azonban nem volt folytatója, utódai nem követték példáját. Ellenkezőleg. Ismét elkezdődött a bálványimádás.

Ezzel minden remény elveszett az ország fennmaradására. Jeremiásra igen szomorú feladat hárult. Ő lett a pusztulás prófétája. Megjövendölte,

sőt meglátta a pusztulást. Nem semleges kívülállóként, hanem végigszenvedte azt saját életében is. Élete egyetlen harc Istenért. Őt érték az istentelenek csapásai. Pedig nem volt harcias, hanem békeszerető és csendes ember. Élete nagy részt félelemben telt el. Szavaiban mintha még Isten is siratná népét, mely elhagyta és megtagadta Atyját.

Szomorúságot okoztak Jeremiásnak az álpróféták is. Hazudozás volt állandó szövegük: a bűn nem bűn, elmarad a büntetés, elkerüli őket az ellenség. Rőgeszméiket átvették a nép vezetői: közöttük van Isten temploma, és az Úr a templommal együtt a várost is megvédi. Jeremiás szavainak pedig senki sem hitt.

A próféta ekkor abban remélt, hogy ha már süketekké váltak az emberek, talán látnak még. Ha szemükkel is nézhetik, ami rájuk vár, talán gondolkodni és érteni fognak. – Érdekes kísérletbe kezdett. Jeruzsálemet egy völgy választja el a mellette emelkedő hegytől. Hinnon fiainak a völgye. Ide hívta a nép vezetőit. Cserépkorsót vett a kezébe, és összetörte, amikor a város pusztulásáról szóló prédikációját befejezte. A magyarázat pedig: a városnak és a cserépkorsónak ugyanaz a sorsa.

A Szentírás beszámol a király és a próféta közötti ellentétekről. Az ország még Jozíja király óta adót fizetett Egyiptomnak. Ezt az adót a mostani király a néptől harácsolta össze, míg ő maga dúskált a javakban. Dávid és Salamon palotáját szűknek találta, külön nyári lakosztály kellett neki. Építőmesterei azonban nem kaptak fizetést. A király ilyen példát mutatott, hogyan élhettek hát főemberei? Mindenki visszaélt hatalmával: az igazság elveszett, a szegényeket elnyomták.

Mindezekről nem hallgathatott a próféta. Jövendöléseket mondott az ország és a város ellen. Hol a főváros forgalmas helyein, hol meg a templomban szólalt fel. Emiatt azután bajba került. Egyszer kalodába ültették, máskor halálra ítélték, mint rémhírterjesztőt. A higgadtabb vezetők közbenjárására azonban meghagyták életét. De kemény figyelmeztetés volt számára egy másik próféta halála, akit megöletett a király.

Közben elérkeztek a nehéz napok. Új világhatalom: Babilon jelent meg a történelem színén. Ereje mutogatását azzal kezdte, hogy elpusztította Asszíriát, Izrael-ország régebbi leigázóját. Most Egyiptomot vette sorra. Útjában állt mint jelentéktelen semmiség Júda kicsiny és belsőleg is szétzilált országa. A fáraó hatalma, melynek segítségét hatalmas áron vásárolták meg, és amelyben Júda királya bizakodott, egyetlen csatában lett semmivé.

A veszély, ahogy azt Jeremiás annyiszor mondta, észak felől közeledett. Babilon követői megjelennek a szent városban. Felszólítják a királyt, hogy önként adja meg magát. Egy halvány reménysugár a megmene-

külésre: a király meghódolhat, a templomkincs egy részét felajánlja és egy kis időre békét teremthet. Ez létre is jött. Ezt azonban ismét ő zúzta szét azzal, hogy megint Egyiptomhoz húzott.

Közben a városban ünnepet tartottak. Ez is, meg a félelem is a templomba vonzotta a népet. Jeremiás tehát itt olvasta fel bűnbánatot és megadást sürgető írásait. A főemberek már-már hajlottak szavára, a király azonban és szűkebb környezete semmibe vette a prófétát. Büszkén elvetették tanácsait, írásait a tűzbe dobták. – Ez volt Jeremiás utolsó próbálkozása.

A babiloniak elsőnek a behódolt csatlós-népeket, a zsidóság ősi ellenségeit indították támadásba. Szabad prédájukká lett az ország. – Közben új király került Júda trónjára. Jeruzsálemben még remélték, hogy uralkodása talán jó változást hoz. De már feltartóztathatatlan a sors.

A szent város ostromát maga a babiloni király akarta megvívni, hogy övé és seregéé legyen a győzelem. A falak mellé állította ostromgépeit, odavonatta mozgatható bástyáit.

Már késő volt a meghódolás. Hiába ment ki az egész király udvar kegyelmet kérni Nebukadnezár elé. Csak saját fogságukba sétáltak. A templom és a palota kincseit, mint a múltban, már nem Júda királya adta oda, hanem az ellenség vitte el. Mindent, amit találtak: Salamon mesés gazdagsága, mint hadizsákmány indult el kelet felé. Ugyanezen az úton haladt mint a kincsek szomorú kísérete a királyi család. Velük mentek a vezetők, a jobbmodú emberek, a tudósok, az iparosok nagy tömegben ...

Ez történt Kr. e. 597-ben.

Igy kezdett teljesedni, amit a próféta előre látott:

Jer 25, 3b-11.

Megkezdődtek a fogságban töltött hetven esztendő első napjai.

Mennyi van még hátra! Minden perce azt bizonyította, hogy megéri Istenre hallgatni.

47. Ezekiel és száműzött népe

Sokezeréves történetében a zsidó nép igen sok szomorú utat járt meg. Nagyszüleitek is biztosan tudnak beszélni az egyik ilyen zsidó útról. Arról, amikor a háború utolsó éveiben a magyar országutakon szuronnal és puskatussal hajtották a zsidókat. Gyermkeikkel együtt, lesóványodva, halál fáradtan vonultak a megsemmisítő koncentrációs táborok felé. Sokan útközben pusztultak el.

Hallottuk azt is, hogy Jeruzsálem elfoglalása után Nebukadnezár király a lakosság nagy részét Babilon felé irányította. 1500 km. gyalog, sivatagi utakon, nélkülözések között a bizonytalan jövőbe.

Isten ezekben az időkben sem hagyta magára népét. Szent embere Ezekiel ott gyalogolt közöttük, mint vigasztalója a hazáját veszített, már-már kétségbeeső népnek. – A babiloniaiak szerencsére nem tervezték a zsidók kiirtását. Földmivelő telepéseknek szánták őket. A főváros közelében a Kobar nevű öntözőcsatorna partvidékén kaptak helyet. Itt egy-kettőre városkát alapítottak: Tel Avivot. (Jelenlegi palesztinai nagyvárosuknak ez névadója). – A próféta is itt telepedett le. Otthona rövidesen a száműzöttek vallási központja lett. Innét kapta a nép Isten üzenetét, melyből megtudhatta, hogy Ura törődik velük.

Az új környezet új problémákat hozott. – A babiloniak bálványisteniszteletét ünnepélyes körmenetek, gazdag áldozatok jellemezték. Káprázatos szépek voltak templomaik is. Az ünnepélyesség, magukra a zsidókra is hatott. Irigyelték. Milyen messzire vannak ők most templomuktól és az áldozatoktól! Istenükre is csak a próféta szava és a magukkal hozott szentkönyvek emlékeztették őket. Féltő, hogy a bálványok pompája a választott népet is megkísérti.

Isten egy fenséges látomásban mutatta meg magát Ezekiel prófétának. Ő azután elmondta látomását: Az Úr sokkal szebb, mint a babiloni templomok bálványszobrai. A látomás szerint Isten diadalkocsin trónol. Kocsiját négy élőlény vontatja, ezek szolgálják az Úr dicsőségét. A próféta felismerte az élőlények alakját: bika, oroszlán, sas és ember formájuk volt. – A zsidók elgondolkodhattak a látomáson. Láttak ők ilyenforma alakokat a babiloniaiak templomi ábrázolásán is. Megértették a látomást. A legnagyobb erő – ezt a bika-kép jelenti – az igaz Istennek csak a szolgálja. Fenséges az oroszlán, de a hívők Istene sokkalta az. Széles tájakat lát a magasban szárnyaló sas, de nála is többet a mindenütt jelenlévő Isten. Minden állatnál nagyobb az ember, mert értelmes. Azonban az emberi okosság is csak akkor ér valamit, ha megmarad Isten mellett. Erre gondolhattak a zsidók, amikor az Isten-szekér vontatóiról hallottak. (Templomainkban is láthatjuk ezeket a jelképeket. A négy élőlény nálunk az evangélistákat jelenti.)

A bálványisteneknél még egy félelmetesebb és biztosan élő hatalmasság is volt Babilonban. Fenségesen hangzik már a neve is: Nagykirály. A mérhetetlen birodalom ura. Vele – vagy legalábbis hatalmával – gyakran találkoztak a száműzöttek. Isten közölte népével, hogyan vélekedjék a Nagykirályról. – Ezekiel tanítása szerint a király sem több, mint szerszám Isten kezében. Vessző, mellyel bűnös népét bünteti. Ha majd letelik az idő, Isten elhajtja a vesszőt.

Tudjuk, mikor Ezekiel és társai Babilonba indultak, még állt a város és a templom. Ezzel van kapcsolatban a próféta következő látomása. – Isten szent helye hemzseg a bálványistenek szobraitól és ezek imádoitól. Ezért szörnyű büntetésnek kell jönnie. Előbb azonban angyalát küldi Isten, hogy a homlokukra rajzolt kereszttel jelölje meg a hozzá hűséges embereket, akiknek fáj ez a szörnyű vallási eltévelyedés. A megjelölés után egy másik angyal kapott küldetést: pusztítson el mindent és mindenkit. Csak azokon a keveseken könyörüljön, akiken rajt van a kereszt, – vagy ahogy akkoriban mondták – a T-jele. – A várost 11 év múlva tényleg elérte sorsa. Ekkor azonban már igen kevesen maradtak életben. Őket is Babilonba vitték. A babiloni foglyok lettek azután az a nép, az a szent mag, mely új életre kelt a fogság végén. Belőlük származott a Megváltó is. A sok gond és baj között vigasztalás volt Isten szava.

Ugyanilyen a csontmezőről szóló látomás. Ezekiel hallgatósága már sok szörnyű pusztulásnak volt tanúja. Biztosan kínozta őket is a kérdés: Vajon pusztulás a sorsa mindennek? Isten népének is? Ezekiel látomása volt a válasz. – Képzeletében elhagyott csatateret látott, tele a holtak fehéredő csontjaival. Parancsot kapott, hogy prédikáljon a csontoknak. – Szavainak csodás hatása lett. Isten lehellete szállt a csontokra, mire mind mozgásba jöttek. Egymást közelítették, inakkal kötődtek össze, izomzat és hús épült rájuk, majd életre keltek. Rövidesen egész hadsereg állt ki a hajdani csontokból. – Akik a látomást hallották, azonnal saját nemzetükre gondoltak. Ők maguk az elszórt csontok, kikből Isten segítségével egyszer erős nép lesz. Új életet kezdek otthon, a Szentföldön. – Mi keresztények a jövődőlés hallatán feltámadásunkra is gondolhatunk. Isten erejéből új életet kapunk, és boldogan állunk majd Urunk színe elé. – A feltámadás az Isten nagy ígérete. Nem érdemeink miatt, hanem Isten jóságáért lesz benne részünk. Erről meg így ír a próféta:

Ez 36, 22b–28.

Látjuk, milyen jó az Isten! Oda áll és segít minden jó ügyön.

A legnagyobb jó, hogy szerethetjük őt. Még szívet is ad hozzá. Fogadjuk el!

48. Jeremiás siralmai

A babiloni deportáltaknak szomorú volt a sorsuk, de vigasztalta őket Isten. Erről szól Ezekiel könyve.

Ma gondolatban ismét Jeruzsálembe megyünk. – A kifosztott és gyéren lakott városban lassanként megindult az élet. A száműzetésbe vitt király helyébe a babiloniak másik királyt állítottak, Cidkiját. – Tehát nem vezett

el minden. – Azt gondolhatnánk, hogy ez a király tanult a történelemből. A hatalmas Babilon védelme alatt – amelynek hűséget esküdött – ha szegényen és kisebb önállósággal, mégiscsak éldelegélhetett volna népével együtt. Isten mindig szívesen megbocsájt a hozzá visszatérőknek. Jeremiás is a városban maradt, hogy Isten élő szava legyen közöttük. De hiába!

Cidkija még ezekben az időkben is istentelen maradt, mint legtöbb előde. Ráadásul mint ingatag és gyenge jellem, rosszul politizált. Hagyta, hogy az egyiptombarát-párt megerősödjék. Tagjai a fáraótól vártak mindent: Nébukadnezár legyőzését, sőt a foglyok hazahozását is. A királyt pedig Babilonhoz kötötte Isten előtti esküje. Tudhatta, hogy az esküszegésből nem származhat jó. Mégis, Istent és esküjét feledve Egyiptom mellé állt.

Amikor a fáraó követei a királyi palotába léptek, hogy a szövetséget megkössék, szokatlan esemény történt. Jeremiás a teherhúzó állat igáját vette a nyakába és így jelent meg az összegyűlt tömeg előtt. Tettével ezt prédikálta: „Viseljétek a babiloni igát, a Nagykirályt szolgáljátok, mert csak így maradhattok fenn!” – Sem a jelképes cselekedetre, sem a nyílt beszédre nem hallgatott a király.

Kevés idő múltán ismét feltűnik Babilon ostromló serege a város körül. Cidkija megrettenve küldi Jeremiáshoz követeit: „Mi lesz most? Megment-e még egyszer és utoljára Isten?” Lesújtó a próféta válasza: Isten a babiloniakkal lesz, őket segíti még azzal is, hogy pestisjárványt küld a városra. Egyetlen kiút van: menekülni a városból és az ellenségnél könyörögni az életért. A városra és védőire tűz vár. – A prófétának is csak arra van már ideje, hogy mentse az értékes vallási tárgyakat. Egy hegyen elrejtí a szövetségi ládát és a szentsátort. Ő maga is menekülni próbál, de a zsidók elfogják és mint lázítót bebörtönzik. Börtöne egy félig kiszáradt kút. A főemberek egyenesen a halálát kívánják, de most a király van jobb belátáson, és megmenti a próféta életét. – Saját magát azonban halálra ítélte, mert Jeremiás tanácsa ellenére a városban maradt. – Így érkezett el az 588. esztendő. A babiloni király megerősítette seregeit és elkezdte az ostromot. A zsidók hiába várták a fáraó felmentő seregét, az csak nem érkezett meg.

Két évig tartott az ostrom. A városban pusztított az éhség meg a járvány. A babiloniak végül is áttörték a várfalat és birtokba vették az egyik kaput. A király ekkor szánta magát a menekülésre. Remélte, ha országát nem is, az életét megmengetheti. Szökését észrevették és üldözték. Jerikó közelében elfogták. Senki nem akadt, aki védte volna. Így került megkötözve Nébukadnezár elé.

Egymással szemben a két király: a győző és a legyőzött. Az utóbbinak még odahozták főembereit és gyermekeit. Kegyetlen volt az ítélet. Júda

királyának végig kellett néznie övéinek kivégzését. Mivel ennél nagyobb rosszat és több bajt úgy sem láthat ember, a győző, az eszközök büntetését szabta ki rá: kiszúrták a szemét. – Nem láthatta, ami a szent várossal történt: lerombolták falait, kifosztották a templomot. A lángokat sem láthatta, melyek mindent elemésztettek. Beállt ő is a hosszú sorba, és a második szállítmánnyal elindult Babilon felé. Talán még örült is, hogy nem jutott a tömegesen kivégzettek sorsára.

A próféta sorsát kísérjük tovább. Számára az ellenség tényleg szabadságot hozott és fogságának végét. A fővezér felismerte benne Isten emberét, és tisztelettel bánt vele. Így elkerülte a deportálást. A városban maradhatott és sirhatott a pusztulás felett. Egy részlet Jeremiás siralmaiból:

Siral 5.

Rövidesen ismét fontos feladat várt a prófétára. A Nagykirály helytartót állított Júda-ország élére. Egy jószándékú embert, azzal a feladattal, hogy az otthon maradtak között fenntartsa a rendet és annyi pusztulás után indítsa el rendes életet. Jeremiás támogatta munkáját. Közös volt céljuk: megmenteni a nemzet maradékát. Ez azonban nem sikerült. – A harcok során szétszaladt zsidó vezetők most egymás után visszashöködtek és Egyiptom bátorításával megölték a jószándékú helytartót. Majd a fáraóhoz menekültek. Bosszúból magukkal helycserélték Jeremiást is.

Egyiptomban kegyetlen élet várt rá. Ő azonban itt is hű maradt hivatásához és Isten szavához. Isten helyett az Egyiptomban bizakodóknak megjövendölte, hogy erre az országra is Júda sorsa vár. Bálványimádása miatt Babilon elpusztítja. Ezt már nem tudták elviselni a zsidók: bosszúból agyonkövezték. Így halt meg ártatlanul, vértanúként a pusztulás prófétája.

Tetszett Jeremiás élettörténete? Valószínűleg nem, mert igen szomorú és üldözéssel, igazságtalanságokkal van tele. Életében nem úgy történt, mint a mesékben. A végén sem győzött a jó, és elmaradt a jutalom. Igaz, élete sem volt mese, hanem komoly valóság. – Jeremiás nem volt hősiess, bátor ember. A békét meg a csendet szerette. Bőven kijutó szenvedései között sokat félt és aggódott. Ha ereje és bátorsága sokszor el is hagyta, mégis mindig megmaradt hűsége és bizalma Istenben.

Az értetlen kortársak miatt szenvedő Próféta sokban hasonlít Jézushoz. Jézus együttértett vele és vértanú próféta társaival, akiket képmutató módon ünnepeleltek a későbbi zsidók (Mt 23, 29–30).

Érdekes Jézussal való hasonlósága abban is, hogy Jézus is megjövendölte és megsíratta a Szentváros pusztulását. (Lk 13, 34-35)

49. Vigasztalások könyve – II. Izajás

A kenyeret mindenki szereti. Ki a fehéret, ki a barnát. A régiek nem annyira a színe alapján különböztették meg a kenyeret. Legjobbnek azt tartották, amit az édesanya süített. A legkeserűbbnek a fogságban kapott kenyeret. Emlékezzünk Petőfi versére, melyben édesanyját nyugtatja meg, mert csak fekete kenyérrel tudta fogadni fiát: „De semmi az! Csak add elém anyám, bármilyen barna is a kenyér. Itthon sokkal jobb ízű énnekem a fekete, mint máshol a fehér.”

Messze idegenben ugyancsak keserű volt a választott nép kenye-re. Fogságban éltek, csak a szívük járt gyakran otthon. Igen lassan tudtak sorsukkal megbékélni. Idegen volt a táj, a nép, a nyelv. Még istenük sem volt közös. – Igen, az a más isten! Talán azoknak van igazuk, akik mondják: ha Isten elhagyja őket, hagyják ott ők is Istenüket! Tiszteljék az itteniek isteneit. Biztosan ezek az erősebbek. – Sokan a napokat számolgatták és dátumokat emlegettek: egy-két hónap és megdől Babilon hatalma. Akkor hazamehetnek a száműzöttek ... Így éltek, nem is tudtak másra gondolni.

A történelem azokat igazolta, akik Isten mellett maradtak és tőle várták a szabadulást. Ezek megértették, hogy Isten megtérésük és megjavulásuk érdekében engedte meg fogságba jutásukat. Hozzájuk küldte prófétáit is az Isten. Közülük az egyikről, Ezekielről már hallottunk.

Ezekiel meghalt. Nem sokkal utána Nebukadnezár, Jeruzsálem elfoglalója is. Utóda gyengekező volt. Az ő idejében kezdődött a babiloni világhatalom hanyatlása. Ugyanekkor egy másik ország másik királyának csillaga tűnt fel: Perzsia királyáé, Kúroszé. Legyőzte a gazdagságáról híres kisázsiai Krózus királyt, csak Babilon állott már világhatalmának útjában. Hirből a zsidó száműzöttek is ismerték Kúroszt. Talán ő lesz szabadítójuk, talán ő vet véget fogságuknak.

Ebben a rendkívüli izgalmas időben tűnt fel a foglyok között egy igen nagy prófeta. Isten sugallatára mondott prédikációit a Szentírásba is bevették. Csak neve maradt ismeretlen. Mivel mondanivalója igen hasonló Izajás prófétáéhoz, könyvét is hozzáírták Izajáséhoz. A szentírás-tudósok pedig II. Izajás nevet adták neki.

A száműzöttek ugyancsak felfigyelhettek szavaira: „Mint a rét füve és virága, elszárad, semmivé válik minden hatalom Csak egy örök: Isten igazsága.” – Megjövendölte, hogy Babilon lakói úgy csomagolnak és menekülnek hamarosan, mint egykor Júda lakói. A perzsa király Isten eszköze lesz: igazságot szolgáltat. Elnyomja az eddigi elnyomókat, szabadságot hoz Isten népének.

Amikor a prófeta Isten szolgájának, vagyis a választott népnek szabadulásáról beszél, nemcsak hallgatói boldog jövőjére gondol.

Beszédének kettős az értelme. Isten szolgáján az eljövendő Messiást is érti. A jövő boldogságon az üdvösséget is, melyet a Messiás hoz. A közeli időkről szólva együtt a távoli jövődőt is felfedi. Bennünket elsősorban ezek érdekelnek. Kereszténységünk igazolását találjuk meg ezekben a jövődölésekben, mert Jézus életében és művében vált valósággá a próféták szava.

Egy példa. A próféta az Isten Szolgájáról beszél, akit segít és szeret Isten. Szinte a lelkük is egy. Isten Szolgája annyira jó, hogy nincs szíve kioltani a füstölő gyertyabelet, sem eltörni a meghajlott nádszárat. Jósága mégsem gyengeség, hanem kitartás és erő, ha az igazságért küzd. (Vö. Iz 42, 1–7). A jövődölésben az Úr Jézusra ismerünk. Ő az Isten szolgája. Egész élete abban telik, hogy szelíd szeretettel segíti a bajbajutott testvéreit. Élethivatása még ennél is nagyobb: népét kell visszatérítenie az Istenhez. Népén kívül küldetése van minden nemzethez, a pogányokhoz is. Olyan a pogányok számára, mint a lámpás a sötétben botorkálóknak. A próféta szavaival: „A nemzetek világossága.” Jézusnak ezt a megvilágosító feladatát most Egyháza tölti be. (Vö. Lumen Gentium c. zsinati tanítás az Egyházzal.)

A próféta Isten Szolgájával kapcsolatban azt is kihangsúlyozza, hogy ő nem saját magától tudja, amit mond. Isten adta neki a nyelvét. Legszebb és legfontosabb az Isten Szolgája szenvedéséről szóló jövődölés. Nem saját bűneiért, hanem mások helyett szenved: az emberek bűneiért tesz eleget. – Ez a jövődölés egyedül Jézusra illik. Nem alkalmazható a sokat szenvedő választott népre, sem más prófétára. Jézuson kívül minden ember bűnös. Saját jóságunkból még tulajdon bűneink kiegyenlítésére sem telik, nemhogy a másokéra. Amikor az Isten szenvedő Szolgájáról hallunk, elcsodálkozunk. Hogyan tudhatott egy őszövétségi ember Jézusról ilyen hű képet adni?! Aki nem ismeri az Újszövetséget és Jézus megostorozásának leírása után a Fájdalmak Férfiáról szóló jövődölést hallja, szinte észre sem veszi, hogy a két szöveg keletkezése között több száz év van. Szó szerinti pontossággal vág össze a jövődölés és a megvalósulás. Egy részlete:

Iz 53,4–10a.

Hogyan hallgathatták ugyanezt a babiloni foglyok? Biztosan megvizgasztalódtak és könnyebben viselték el szenvedésüket. Olyan valakiről hallottak, aki még náluk is többet, sőt helyettük is szenved. – Mi pedig, amikor gyónni készülünk vagy az Isten Bárányát említjük, gondoljunk hálával Urunkra, aki a világ iránti nagy szeretetében egyszülött Fiát adta értünk. Ha hiszünk benne, nem veszünk el, hanem a bűnbocsánattal együtt örök életet kapunk.

IX.

SZENTÍRÁS ÉS ÉLET A FOGSÁG UTÁN

Az irodalom korszakait alig lehet hozzákötni pontos történelmi dátumokhoz.

A Babilon felé irányított papok motyójában ott volt a fogság koráig megírt Biblia, voltak vázlatok, feljegyzések, még írószerszámok is. – A visszaútra indulóknál ugyanígy volt. Legfeljebb még több kész és félkész írásmű. Hazaérve csak folytatni kellett.

Alig lehet tehát pontos időhöz és helyhez kötni egy-egy szentírási könyv keletkezését. Ebben a fogság utáni időkről szóló fejezetben hallunk a korabeli Szentírásáról.

Az istentiszteletről szóló írásokat az épülő, majd megépült templom sürgette. – A teremtésről, meg a többi kezdeti dolgokról szóló könyvekben érdekes írói megoldással találkozunk: A múltat írják, de a jelenben gondolkodnak. A „történelemben” a főszereplő mindig az ő történetük, újjáteremtésük, megmenekülésük és emberi mivoltuk kérdése.

A korszak a „majdnem Megváltónak” felmagasztalt Kúrosz uralkodásának ideje.

50. Kúrosz engedélyezi a templomépítést

Isten még akkor is jó hozzánk, amikor büntet. Hibáinkért, bűneinkért fájdalom, baj vagy más kellemetlenség ér, de nem olyan nagy, amilyent megérdemelnénk. És ha bánatosan elviseljük a büntetést, máris helyreállhat a béke. Mintha mi sem történt volna, ismét szerethetjük őt. – Isten nem tud haragot tartani.

Isten néha egy egész országot büntet. A zsidók számára a babiloni fogság volt a büntetés. Szerencsére, volt eredménye. Akik annak idején kigúnyolták és megverték Jeremiást és a többi prófétát, meg akik rémhírterjesztőknek tartották a büntetés jövendőloket, bánattal vallották be nagy hibáikat. Szomorúan gondoltak a templomra, melyben valamikor nem úgy viselkedtek, ahogy kellett volna. Babilon folyói mellett megült ünnepeiken igaz szívvel kíváncsoktak a templomba:

Zsolt 136, 1–6.

Ilyen bánat láttán Isten megelégette a büntetést és elhatározta, hogy jóra fordítja népe sorsát. Tervének végrehajtója a perzsa király, Kúrosz. Említettük nevét Babilon megdöntésével kapcsolatban. Jószándékú és

igazságos ember. Nem akarta, hogy szomorú népek éljenek birodalmában. Akiknek Babilon eddig csak fogságot jelentett, ő a szabadságot akarta adni. Noha pogány volt, nem terjesztette tüzzel-vassal a bálványimádást; türelmes volt más népek vallása iránt. A zsidók megmentőjüket látták benne, főleg amikor hazabocsájto okiratát megismerték.

Kiadott rendeletét a Szentírás lejegyezte. Saját irattára számára pedig ékírással egy agyaghengeren is megörökíttette. Ma is megvan ez az okmány.

Ugyanekkor a hazatérők vezérének kinevezte Zerubbábelt, és főpapjuknak Józsuét. Mindkettő igen bölcs ember. Ez meglátszott a hazatérés megszervezésében is. A hosszú úton sok élelemre van szükség. Odahaza sem kezdhetik üres kézzel az életet. Nem is volt tanácsos az összes hazatérőnek egy csoportban indulnia. – Az első csoport indulása előtt Babilon egész területén gyűjtést rendeztek. Eredményéből állatokat és szerszámokat vásároltak. Mindezekre szükség lesz odahaza.

Képzeld el, mintha mi is ott lennénk abban a kb. 200.000 embert kitevő karavánban, mely elsőnek kelt útra. Tervezgették, hogy ki mihez fogjon. Tervvel álltak elő prófétáik is: első legyen a templom meg a főváros újraépítése. Jól gondolkodtak. Ha már áll a templom és résztvesznek az istentiszteleten, Isten maga őrzi meg népe egységét és hitét. Így a részletfeladatokat is biztosan jól oldják meg. Jeruzsálemnek egyébként is komoly erődtítménynek kell lennie, ahol baj esetén az egész nép védelmet talál.

Hazaérve, amikor a tervek megvalósítására került a sor, komoly nehézségek jelentkeztek. Sokan nem tartották fontosnak a templomépítést. Mások elégnak találták, ha csak lassan épül fel.

Isten emberei közül Aggeus volt ekkoriban a legismertebb. Ő ezt mondta: „Hogyan akarhatok magatoknak díszes házakat, amikor az Isten háza még romokban var?” – Először a legfontosabbat, az oltárt készítették el az áldozatok bemutatására. A következő, az alapfalak lerakása már nehezebben ment. A kedvetlenség is fékezte a munkát. Ugyanis nem állt módjukban olyan díszeset tervezni, mint a régi templom volt. Ez főleg az öregeknek fájt.

A szomorkodókat a próféta vigasztalta: igaz, az épülő templom szerényebb, mint a régi, de ennek mégis nagyobb lesz a dicsősége. Idővel a Messiás ebbe a templomba jön el. Itt tanít és imádkozik majd. Tudjuk, Jézus mennyire szerette ezt a templomot. (Agg 2, 1–9)

A prófétai jövődőlés azután új lendületet adott az építésnek.

Nemcsak az volt baj, hogy sokan nem akarták, abból is baj lett, hogy mások nagyon is akarták az építést. Főleg az északi tartomány lakói, a szamaritánusok. A félig zsidó-fajta erősen ajánlkozott, hogy beáll a munkába. A próféták azonban joggal féltek a segítségtől. Mert ha ezeknek szavuk lesz a templomban, beviszik oda a pogányságukat is. Ezért tiltották a vegyesházasságot is a szamaritánusokkal.

A bosszú nem maradt el. „Ha mi nem építhetünk, ne építsenek a zsidók se!” Hol fegyverrel támadtak az építőkre, hol meg különféle ígéretésekkel akarták őket a munka abbahagyására bírni. Külön fegyveres őrökre lett szükség, mely az építőkre vigyázott. Előfordult, hogy a vakolókanál mellett a kardot is forgatták a kőművesek. — Később módszert változtattak az ellenségek. Kúrosz utódához, a perzsa királyhoz mentek panaszra. Lázadás előkészítésével vádolták a zsidókat. Elérték, hogy a király leállíttatta a munkát. Szerencsére az állami levéltárban sikerült felkutatni Kúrosz törvényét, mely előírta az építkezést. A király nemcsak a telfogását változtatta meg, hanem a költségekhez is hozzájárult, sőt kérte, hogy érte is mutassanak be áldozatot az új templomban. Évek múltán végre elkészült a templom. Álltak a város-falak is. A vezetők azonban tudták, hogy minden falnál erősebb az oltalmazó Isten. Rá azonban csak úgy számíthatnak, ha megtartják a szövetséget. Annak idején ezért ígérte Isten, hogy megvédi a népet. A feledésbe ment törvényeket ünnepélyesen felolvasták és megmagyarázták, majd a szövetséget újból megerősítették.

Ezekről az eseményekről Ezdrás és Nehemiás próféták könyvei tudósítanak részletesen.

Az Újszövetség kezdetén a templomnak még nagyobb jelentősége és teljesebb értelme lesz, mint a régi időkben.

A templom a Szentlélekisten hajlékát jelenti, így magát a keresztény embert is. Jézus is így értette. (Kor 3, 16; Mt 26, 61).

Isten szent temploma az Egyház is. Ennek szegletköve Krisztus, az apostolok pedig az alapkövek. Mindenkiné pólolhatatlan helye és feladata van ebben a templomban.

Szép lehetett mindkét ószövetségi templom, de csak árnyékai voltak az újszövetséginek!

51. Az újjáépült templomban

Ma és következő alkalommal, mintha kiránduláson lennénk, látogassunk el a hazatértek vallási közösségébe.

A Biblia segít, hogy kb. 2500 év és néhány ezer kilométer távolságot legyözve kiismerjük közöttük magunkat.

Említettük, hogy a Sinai-hegynél a Tízparancsolaton kívül más törvényeket is kapott a választott nép. Szabályozták mindennapi életét, igazságszolgáltatását, és igen részletesen istentiszteletét.

Amikor pedig a fogság után felépült az új templom, az elkezdődő istentisztelet megint az ősi törvények és szokások szabályozták. Így fejezték ki, hogy szabadító Istenüknek népe az ősrégi eredetű ünnepeken, őseik szokása szerint hódol.

Utunk idején ős van. Nagy ünnepek zajlottak már le idáig is. A tavaszi hónapban volt húsvét, az Egyiptomból történt kivonulás és szabadulás ünnepe. Elmúlt már a húsvétet ötvenedik napon követő pünkösd is. A Tízparancs kihirdetésére emlékeztek és az aratást köszönték meg ekkor. A gyümölcstermésért meg az olajért hálálkodtak a kora őszi sátoros ünnepen. Virágkoszorúk, pálma- és gyümölcsfaágak adták a díszítést ehhez a hét napig tartó ünnephez. – Sokkal komorabb a késő őszi nagy ünnepe, a hosszúnapi vagy engesztelő nap. Erre érkezünk mi is.

A városban semmi munka. Mégcsak nem is főznek. Kialudtak a háztűzhelyek. Étkezés sem lesz ma, csak ha feljö az esthajnal csillag. Igaz, bármely szombaton jönnénk, ugyanaz a teljes ünnepi csend és nyugalom fogadna, mert már pénteken elkészítik a szombati ételt. – A templom szentélye az istentisztelet helye.

Mozgalmas kép, színes látnivaló tárul elénk. A színteret nézzük előbb, aztán az eseményeket!

Kissé emelt helyen egy szokatlanul nagy négyszögletes oltár. Rézlemez borítja, és tűz lángol rajta. Négy sarkán ugyancsak rézből négy szarv. Sokan köszönhetik eltűnt ezeknek a szarvakkal. Törvény ugyanis, hogy ha valaki önhibáján kívül esett gyilkosságba, áldozatának rokonsága, csak az oltárig üldözhet. Ha sikerült megfognia az oltár szarvát, megmenekült.

Reggeli áldozat ideje van. Maga a főpap vezeti a szertartást. Jákob harmadik fiának, Lévinek leszármazottja, akit Mózes Isten parancsára szentelt pappá. Mikor a törzsek azon vitakoztak, hogy melyik adja a főpapot, 12 vesszőt tettek a szövetség ládája mellé, Isten Áront igazolta, mert a Lévi-törzs vesszeje virágzott ki.

A törzs férfi tagjait levitáknak hívják. Segítenek az áldozatnál, vezetik az éneket és imát. Isten azért tüntette ki ezt a törzset, mert az aranyborjú-lázadáskor ők álltak elsőként Mózes mellé.

A főpap hosszú, fehér gyolcsruhája felett térdigérő bíborköntöst visel, szélén arancscsengők. A köntös felett egy mellet és vállat fedő ruha. Ennek két részét a vállakon két hatalmas drágakő kapcsolja össze. A ruhát efódnak hívják. Az efód mellrészén egy különleges, tizenkét drágakővel díszített táskák van. Ennek tudakozó a neve. Két dobókockát rejt. Az egész

népet érintő döntések ügyében ezek segítségével tudta meg a főpap Isten akaratát. — Fején főpapi süveg. Arany táblácska fénylik rajta ezzel a felírral: Isten szentje. A papok és a leviták is ünnepi ruhát viselnek.

A hosszúnapi istentisztelet áldozatbemutatással kezdődik. Ehhez egy bárányt vezetnek elő. Vezetője az állat fejére teszi kezét, majd megöli. A kiömlő vért aranycsésze fogja fel, melyet az oltárra öntenek. Majd a bárány kerül az oltár tűzére, ahol teljesen elég. Megsemmisülése azt fejezi ki, hogy bemutatói kicsinyek, szinte semmik Istenhez képest. Meghódolva kell őt imádniok. — Lisztet, olajat és bort is adnak a főpap kezéhez. Az első kettőt elégetéssel áldozzák fel, a harmadikat az oltárra öntik. Ezzel ér véget a reggeli áldozat.

Később egy imádó áldozattal bűneik bocsánatát kérik. A főpap előbb a saját és a papok bűneiért áldoz. Ajándékuk egy fiatal bikaborjú, meg egy kos. A bika teste az egészen elégő áldozatok oltárán hamvad el. Ekkor az állat hamvaival meg előzőleg felfogott vérével és az arany tömjénezővel megindul a főpap és a papok körmenete a szentsátor felé. A nép ide nem léphet, csak szemmel kísérheti őket. A körmenet a rézből öntött vízmedence mellett halad. Itt végezték az áldozatok megkezdése előtt vallási tisztálkodásukat a papok. Lelkük bánatával és az előírt szertartással akartak méltók lenni a szent áldozatokhoz.

A szentélyhez, a templom legfontosabb helyéhez értünk. Itt folytatjuk látogatásunkat.

A teljesség kedvéért említsük meg a templom többi, az újszövetségi Szentírásban is emlegetett helyeit.

Maga a szent épület Mória, másnevén Sion hegyén épült, a királyi vagy másnevén a felsőváros szomszédságában. — A templomteret az egyik oldalról Jézus gyakori tanítási helye, Salamon tornáca határolta. Másik oldal a templomiskolák helye volt. Itt tanított a tizenkétéves Jézus. A templomtér legkülső része a pogányok udvara, tulajdonképpen a zsidó vallás iránt érdeklődők helye. Ezt egy oszlopsorba épített kapu, az ún. Ékeskapu választotta el az asszonyok udvarától, a nők és a gyermekek tartózkodási helyétől. Lépcsőkkel feljebb a férfiak udvara, mellvéddel elválasztva a papok udvarától. Itt kezdtük látogatásunkat.

Jézus mind ismerte ezeket a helyeket. Nagyon szerette Atyja házát!

52. A választott nép ünnepei

Gondolatban ott vagyunk a templomegyüttes legbelső, színarany tetővel fedett, kápolnaszerű első részében, a szentélyben.

Mellettünk balról a hatalmas hétágú gyertyatartó, akkori nevén a mécses. Igen nagy az értéke: hatvan kg. színarany! Három tányérkájában

állandóan nemes olaj ég, a teljes fényt majd éjszakára gyújtják meg. – A mécses mellett oltár. Kisebb a kintinél, de ezt az oltárt és szarvait is aranylemezzel borították. Ha itt az ideje, a másik oltárról parazsát hoznak, és drága, illatos füstölőszereket szórnak rá. Ez az illatáldozat oltára.

Nem áll meg a papok menete a szentély harmadik berendezése, a kenyerek asztala előtt sem. Itt csak szombatonként van szertartás, amikor a papok a tizenkét törzs ajándékát, az ugyanennyi friss kenyeret hozzák és elviszik a régieket. Szent kenyerek ezek, csak a papok ehetnek belőlük.

A papok menete most ismét függönyhöz ér. Ez zárja el a szentély másik részét, a szentek-szentjét. Mindenki számára és mindig tilos ide a belépés. Kivétel a mai, az engesztelés napja: ma a főpap beléphet. Ennek a helynek nagy kincse a szövetség ládája, másik nevén a frigyszekrény volt.

Mindez a jelenben már csak emlék. A szövetség ládáját szent emléktárgyaival együtt Jeremiás próféta még a város ostroma idején elrejtette. Azóta nyoma veszett.

A szertartást azonban úgy mondjuk el, ahogy azelőtt végezték. – A szövetség ládája lényegében kívülről és belülről aranylemezekkel bevont akácfa-láda. Fedelének – a neve kegyelem tábla – külön tisztelet jár. A Szentírás szerint innét hallotta Mózes az Úr hangját és efelett volt látható a felhő, – Isten ottlétének jele. A ládát két térdelő angyalszobor díszítette. Ezért nevezték az Istent a kerubok (azaz angyalok) felett trónoló Urnak.

A szövetség szekrénye annyira szent, hogy a teofánia – istenjelenlét – szavaival, kifejezéseivel írnak róla.

További értékes kincse: a Tízparancs táblái, tányérnyi manna, mint Isten jóságának emléke, végül Áron kivirágzott vesszeje. Említettük már a törvénykönyvet, mit Isten sugallatára írt Mózes. Ennek a láda mellett volt állandó helye.

Mekkora meghatódottság vehetett erőt a belépő főpapon Isten közelében! Az áldozati állat vérével meghinti a szövetség ládáját, mintegy emlékezteti Istent a szövetségre, majd a ládára teszi az arany tömjénezőt.

A hosszúnapi szertartásai között most ismét áldozatbemutató következik. A papság és a nép bűneiért áldoznak. A nép ajándéka két kecske és egy bárány, amihez a papok még egyet adnak. A bárányokból és az egyik kecskéből egészen elégő áldozat lett. A megmaradt kecskebakra más sors vár. A főpap kezét teszi föléje és ráolvassa az emberek bűneit. Ma úgy mondanók, hogy meggyónik az emberek nevében. Majd a városon kívülre, a sivatagba kísérik az állatot, és ott elpusztul. Így reméli a nép, hogy vele együtt bűnei is megsemmisülnek.

Az alkony közeledtével az esti áldozat ideje érkezik el. Ez egyébként mindennapi kötelező áldozat volt.

Az esthajnal csillag feltűnése jelentette az engesztelő nap végét. Akkoriban ugyanis nem éjfélől éjfélig, hanem alkonyattól alkonyatig tartott a nap. – Tanulmányútunk ezzel véget ért, de még távolról sem ismertük meg az izraeliták vallási életét.

A szent helyre nemcsak bűnbánatra, hanem hálaadásra és könyörgésre is jött a nép. Ilyenkor ajándékokat is hoztak. A tehetősök állatot, a szegények kis olajat, vagy gerlét. Az áldozatból azok is részesedtek, akik felajánlották. Így lettek Isten vendégei, aki a házigazda szeretete jeléül asztalt terít nekik, lakomára várja őket. Ez az áldozatok után megtartott szent étkezésen valósult meg. (Szentmise áldozatunk fontos részének, az áldozásnak is ugyanez az alapgondolata: a mennyei Atya terít nekünk asztalt. Rajta a felajánlott legértékesebb áldozat: Krisztus.)

A választott nép vallási életének igen fontos előírása a szombat törvénye. Szombat a heti munkaszünet, az istentisztelet, az ima és a templomi hittantanítás napja volt. A munkaszünet oly szigorú volt, hogy halállal bünhődött, aki dolgozott ezen a napon. –

Minden hetedik esztendő szombatévnek nevezték. Ezévből nem művelték meg a földeket; ami magától termett, az a szegényeké volt. Ugyancsak szociális gondoskodás érződik az ötvenévenként ismétlődő ún. jubileumi év törvényéből is. A földmivelés szintén szünetelt. Ha valaki szegénysége miatt rabszolgasorsra jutott, ez évben vissza kellett adni szabadságát. A szegénység miatt eladott föld szintén visszakerült eredeti tulajdonosához. Így gondoskodott Isten, hogy egyeseknél ne halmozódjék fel a földbirtok és ne alakulhasson ki a rabszolgaság.

Törvény szabályozza az étkezést is. Tilos például a sertéshús fogyasztása. egészségügyi és vallási okból. Meleg égővön könnyen juthatnak a sertésből az emberbe bizonyos betegségek. Vallási ok pedig az, hogy a sertés a pogányok áldozati állata volt, szent étkezéskor ették. Isten nem akarta, hogy népe hozzájuk hasonlítson.

Érdekesek az ún. szertartásos tisztaság törvények is. A mindennapi élet során lelkileg fertőzötté lehetett valaki, anélkül hogy bűnbe esett volna. Így, aki halottat érintett, kiütést kapott vagy az édesanya gyermeke születése után. Az ilyenek nem vehettek részt az istentiszteleten. Csak akkor mehettek a vallási közösségbe ismét, ha áldozatbemutatás, imák és vallásos mosakodás által megtisztultak. Ezen törvények célja volt kihangsúlyozni, mennyire fontos a lelki tisztaság az istentisztelet részeseinek. – Időnként, pl. Jézus korában, a szertartásos tisztaságot fontosabbnak tartották a szív tisztaságánál. Jézus keményen elítélte ezt a felfogást.

53. Elbeszélés a teremtésről

A babiloni száműzöttek papjai tudatában voltak feladatuknak: népüket kell megmenteni Istennek és visszaadni önmagának. A választott népet, mely úgy érezte, pusztá életén kívül mindene elveszett.

Hivatásukat azzal teljesítették, hogy vezették az imát, a zoltározást. Amíg imádság van, odáig hit is van, és Isten kész segíteni.

A papok ajka őrzi a tudományt (Mal 2, 7). Bizonyára volt alapja ennek a mondásnak, mert tanítottak is. Nemcsak írni és olvasni a fiukat, hanem hittant is. A hittantanításhoz könyvek kellettek. A papok hittankönyv-íráshoz fogtak. A Szentlélektől vezetett kezük munkáját vallási közösségük Isten üzenetének fogadta el. Könyveikből mi is tanulunk.

Rendkívüli módon értettek a szerkesztéshez. Néztek a múltat, a hagyományokat, a forrásokat, de látták, hogy népüknek itt és most mire van szüksége: a nép az igaz tudományt szomjazta. Környezetük a babiloniak csalóka, bogáncsmódra tapadó vallása: mesék, a bálványozás és a sokistenhit. Ezekről kellett megóvni őket.

A papok írásaikban hűségesek voltak a múlthoz és hűségesek a jelenhez. Így születtek az ószövetségi Szentírás könyvei.

Ma a világ teremtéséről szóló írással ismerkedünk. Ez napjainkban a Biblia első lapja. – Akik a Szentírás könyveinek sorrendjét régen megállapították, úgy találták, hogy ezzel kell kezdeni.

Könyvtárakat tesz ki az az irodalom, amely ezzel a jó egy lapnyi bibliai szöveggel foglalkozik. Talán nem is érdemes emlegetni a sok értelmezését és magyarázatát. Találkozunk velük. Ott szerepelnek a hittanórákon is.

Milyen jó lenne tudni, miért éppen így fogalmazták meg a fogságban lévő és fogságból hazatérő papok a mondanivalójukat. A régi hagyományokból és a néha nevetségesen, néha botrányosan hangzó babiloni és egyiptomi mondákból mi az, amit érdemesnek tartottak átvenni? Mi volt a céljuk ezekkel? – Lássuk előbb a szöveget.

Ter 1,1–2,4.

a) Világképe, amelyet ábrázol geocentrikus, föld-középponti felfogást tükröz. Az emberek akkoriban úgy képzeltek, hogy a föld egy hatalmas óceán közepén úszó lapos sziget. Ha igen magas hegyre mennének, láthatnák a földkorong szélét. A föld alatt voltak az alsó vizek, az égbolt felett pedig a felsők. Ezek hullottak időnként csatornákon át a földre, hogy megtermékenyítsék. A felső vizeket zsilipek zárták el, nehogy egyszerre vízőzön zúduljon a földre. – A nap, hold és a csillagok föld körül keringő kisebb-nagyobb lámpások.

Ma már minden gyerek tudja, hogy földünk is egy égitest a sok közül. Gömbölyű és nem lapos, forog saját tengelye és a Nap körül. A föld körül is égitest forog, a hold. Ez természetes számunkra. Azonban nem így ismerték a világot, akik a világ keletkezését leírták. Nem indulhattak ki másból, csak amit ismertek.

b) Isten teremő szavai. Tízszer a teremő ige: „legyen“, és így lesz a világ. Szinte magától adódik a párhuzam a tíz paranccsal. Ez pedig Istennek népet-alkotó törvénye.

c) A napok és az éjszakák sorolása. Mind csak azért van, hogy így érkezünk el a hetedikhez, a szombathoz, Ez az elsődleges célja a teremőstörténetnek. Hat napi munka után a pihenőnap megszentelése. Létfonosságú kérdés volt ez Babilonban. Megtartása egyenlő volt a vallás megtartásával. A vallás pedig annak a jele, hogy Isten a népe között él. A régi bűnökre, a szombat megszenteltségtelenítésére gondolva jegyezték fel róluk a papok. „Az ország szívesen megtartja a szombatjait, ugyanis elhagyatottságának egész ideje alatt kénytelen volt szombatot tartani, amíg le nem telt a hetven esztendő“ (2Krón 36, 21).

d) Láta Isten, hogy mindez jó. Szinte lázítóan hangzanak e szavak Babilonban, ahol rabszolga-kenyér volt ételük, könny az italuk. De a szavakban bent van, hogy Isten nem ezt, hanem a szebb és az igazságos világot akarja számukra.

e) Mint két szépen „világító lámpa“, csillog a két égi világító, a két mécses ... Ugyanazok a szavak, mint a jeruzsálemi templom ékességeinél, a két mécsesnél. „Istenem, hol vannak ezek most, a füstös romok között! De szépek voltak, érdemes őket még emlegetni is“! És a papok emlegetik is a teremőstörténetben. Isten rakta föl őket az égre, hogy ezután szent temploma a világ legyen, és ebben a templomban ott lehessenek a szegény babiloni rabok gyermekei is.

f) A hatodik nap legelőkelőbb teremtménye az emberi nem. Mint a templomi istentiszteleten a papi méltóságok, úgy vonulnak el a teremtmények az előző napokon szép sorrendben. A legeslegvégén a legfőbb személyiség, az ember.

Gyakran halljuk teremő hat napjának következő magyarázatát is: Az első három nap a helyek megteremőse, míg a másik három a helyek lakóinak a megalkotása.

Mennyi mindenre tanít néhány képpel, kevés szóval a hét nap története. Így indult meg az élet és a történelem. Isten benne van a történelemben. Amikor a nép Egyiptomból megszabadulva elfogadta a szombatot, szabad lett. Most a Babilonból való szabadulás reménye is a szombat megtartása.

Csodálatos a szombatnak, Isten pihenőnapjának tanítása. Az ember azért kapta, hogy folytassa a teremtést. Nem azzal, hogy megszegi a pihenés parancsát, és dolgozik, hanem hogy előbb magába tér, találkozik Istennel, hogy azután annak rendje és módja szerint alkothasson tovább.

g) A hatnapi teremtés és a tudomány. Tudjuk, hogy évmilliók teltek el, míg a föld kialakult, amíg a mai hegyek és völgyek, folyók és tengerek a helyükre kerültek, amíg kifejlődtek a növény- és állatfajok. Világunk még mindig változik, születik és meghal. – Hírek érkeznek súlyos földrengésekről, hegyek omlanak a tengerbe és víz árasztja el a szárazföldet. Vigyázunk néhány állatfajára, védettnek nyilvánítjuk, nehogy kipusztuljon, amiből sok volt valamikor.

A teremtéssel kapcsolatos régieknek szóló üzenetet elmondottuk.

Vajon mit mond nekünk a Biblia a teremtésről? Azt tudjuk, hogy nem szószerinti igazságot írtak le. Azt ellenben mi sem tudjuk, hogy hogyan történt. Hiába tágul ki az ember számára a világ, járhatja a csillagokat, figyelheti nagyítóival az anyag legkisebb részeit. Valamire híres műszereivel, méréseivel sose jön rá. Arra, hogy mindennek kezdetén, a kezdetben, mielőtt a világ lett, nem a semmi volt, hanem a teremtő Atya, aki szavával hívta a létbe a nemlétezőket. Eget, földet és vizet, nappalt és az éjszakát, csillagokat, fákat és madarakat, téged és engem végtelen szeretettel hívott. Mikor megérkezünk, akkor nevünkön nevez és jönak lát. Erről beszél nekünk a Biblia.

Jézus pedig az Atya gondviseléséről szóló tanításával bátorítja azokat, akiket megijeszt ez a nagyon szép, nagyon izgalmas, de nagyon furcsa világ.

54. Amire a szivárvány emlékeztet

A világ-teremtés és a vízözön-leírás rokon alap gondolata: Isten az életet akarja. Ha még nincs: legyen! Ha pedig az emberek gonoszsága miatt kellett elpusztulnia: legyen újra, de jobb, mint az előbbi! Ezért a vízözön-leírás is egyfajta teremtés-történet a Bibliában.

Azoknak a papoknak, akik a fogság végén nekiláttak a vízözön-hagyomány lerögzítéséhez, igen bőséges forrásanyagot kellett megvizsgálniuk. Rendelkezésükre álltak az ősrégi keleti legendák. Ezek hátborzongató vagy nevetséges mesék! Nem Isten Üzenete! – Hogy fogadhatták volna el, hogy az istenek közül a legfőbb, bosszúból tervelte ki a vízözönt? Az emberek ellen, mert lármájukkal megzavarták déli pihenését. Hogy terve ellenére lett oly nagy a pusztulás. Az istenek is szörnyen beijedve hanyatt-homlok menekültek. Végül meg összevesztek, hogy melyiküket terheli a felelősség.

A tudósok szerint az emberiség először Perzsia (ma Irán) területén, a Tigris és az Eufrátesz folyók vidékén jelent meg a földön. Más szavakkal: az előemberek itt jutottak olyan fejlettségi fokra, hogy Isten értelmes lelke irányította őket. Itt történt az emberréválás, itt volt az őshaza. Egy igen nagy katasztrófa érte itt az emberiséget, az özönvíz. A megmenekültek és utódaik soha nem felejtették el. Bármerre széledtek el a világon, magukkal vitték emlékét. A világ valamennyi népénél, a sárgáknál épp úgy, mint a rézbőrűeknél valamilyen formában tudnak a vízözönről. Tehát nem mese. Legfeljebb meseszerűen beszéltek róla. A legérdekesebben éppen azok, akiknél történt: a babilóniak.

A népek színes elbeszéléseinél sokkal megbízhatóbb volt az a hagyomány-anyag, ami az izraelitáknál Ábrahám ideje óta forgott közszájon. Biztos volt a kicsengése is: Isten megjutalmazza a jókat, megbünteti a gonoszokat. – A Biblia összeállítói őseik hagyománya mellett döntöttek.

A kezünkben levő Biblia anyaga is eléggé bőbeszédű. Rövidítés kedvéért így jelölhetjük ki magunknak:

Ter 6, 5–8; 13a, 14, 21, 22.

Ter 7, 1–9; 16b–17, 22, 23.

Ter 8, 6; 8–13; 18, 19.

A színes elbeszélésből jónéhány meggondolandó igazság adódik. Hallottuk Isten szavát: „Bánom, hogy embert teremtettem a földre!” Megbánhatja Isten, amit tett? Ha látta, rossz vége lesz, miért tette? – Dolgaihoz nem értünk, szándékait nem ismerjük. Biztosan nem köteles minden emberi gonoszságot eltűnni. Akkoriban is betelt a pohár!

Csodálatos Noé hite és engedelmsége. Még semmi jele az árvízveszélynek, Isten szavára mégis nekilát a bárkaépítésnek. A tömeg gúnyolta hitét, kinevette hiábavalónak tűnő munkáját és nyugodtan bűnözött tovább.

Mekkora volt a bárka, és mennyi az utasa, ki tudná azt pontosan?! Tény, hogy amikor elterjedt izgalmas története, megnőtt a nagysága is. A Biblia adatai csupán azt jelzik, hogy a hagyomány leírásakor mekkorának taksálták Noé mesterművét.

A vízözön pusztítása is nagy volt. Ha nem is az egész földet, hanem az akkor ott élő emberek lakóhelyét pusztította el. A bárka utasainak kivételével megsemmisült mindenki, minden bűnével, ahogy azt Isten elhatározta.

A történetből ne csak azt tanuljuk meg, hogy Isten büntet, hanem azt is, hogy megjutalmazza a jókat. Akkor csak egy család volt erre méltó. Milyen szerető gondoskodás olvasható ki abból a megjegyzésből, hogy Isten maga zárja rájuk biztonságosan, vízmentesen a bárka ajtaját. Kedves, ahogyan bejelenti nekik a tragédia végét és az új élet kezdetét. Gondoljunk csak a hollókra, meg az olajágot hozó galambra!

Elképzeli, hogyan álltak körül az oltárt a megmenekültek a hálaáldozat bemutatásakor. Örömmel hallották az ígéretet is: „Többé nem lesz vízözön”. Ha eső után kisütött a nap; örültek az égen feltűnő szivárványnak és az Istennel való szövetség és béke jelét látták benne. – Mint régen az első embereket, ezentúl Noét és családját segítette áldásával: Hadd növekedjék a jó emberek száma, és ezek uralkodjanak a földön.

Áldása mindenkinek jót tesz. Szövetségese lesz az egész világ: minden ember, sőt minden állat. Terveiben azonban már ott a másik szövetség, melyet Ábrahám közvetítésével kiválasztandó népével köt.

A vízözönnek nem csak a legenda-köre nagy.

A keresztségről vallott hitünk is fontos és világos magyarázatot talál benne, pontosabban a víz szimbolikájában.

A víz kettős jelkép: a halálé is, az életé is. A vízözön halála lett a bűnösöknek, a bárka kiválasztott lakóinak az életet jelentette. – A keresztség vízében meghal a bűn, és Isten gyermekeinek élete kezdődik el. (Vö. Róm 6, 4)

55. Isten a kevélyeknek ellenáll

A fogság utáni időkben kerülhetett be a Szentírásba a sokat emlegetett epizód a bábéli nyelzvarróról.

A népben még élnek a babiloni emlékek! Az ország gőgje és hatalma. Túl sokáig látták a ziggurátokat, Babilon csillagvizsgálóit, egyúttal holdimádó szentélyeit. Test-lelki kínjaik éledtek fel bennük, ha Babilonra gondoltak. – Papjaik számára itt az alkalom, hogy örökre megmaradó bírálatot írjanak egy kevély országról.

Elsőnek arról az igazságról hallunk, hogy minden nép és a sok nemzet, mely ezen a széles világon él, testvére egymásnak. Majd pedig arról, hogy a világ nepei egyszer összefogtak. Sajnos, ekkor sem jó, hanem rossz cél érdekében.

A nemzetekről szóló tanításhoz nem olvasunk fel szentírási szöveget. Kb. száz embernek és nemzetnek kellene meghallgatnunk a nevét. Úgysem tudnánk megjegyezni. A sok név a vízözönből megmenekült Noé utódaiból évszázadok folyamán keletkezett népeknek, vezetőiknek és városaiknak neve. – Az embereket mindig érdekelte, hogy kik voltak, és hogyan éltek őseik. Isten akarata is volt, hogy az emberek a Szentírásban olvashassanak ezekről. Mint az Úr szavát, úgy kell elfogadnunk: mind egybetartozunk, testvérei vagyunk egymásnak. Mindannyian Isten családja, házanépe. Ez alapja keresztyén hitünk tanításának. Az emberek, mint testvérek felelősek egymásért. Azért élünk, hogy egymást is

boldogítsuk. Ha valamelyik nép gazdagabb vagy tudósabb, támogatnia, tanítania kell az elmaradottabbat. A testvérek ne arra kötsék pénzüket, hogy fegyvert gyártsanak egymás ellen. Inkább, hogy kenyeret adjon, iskolát építsen egyik a másiknak. Nagy összefogással kellene bizonyítani, hogy Isten tényleg értelmesnek teremtett bennünket és jó kezekbe tette le a föld sorsát. – Sajnos, manapság is mekkora az összevisszaság az emberek között!

Egyszer azonban mégis összefogtak. Meg akarták mutatni, hogy Isten nélkül is tudnak nagyot, igazán értékeset alkotni. – Erről szól a bábeli torony mondája.

Ter 11, 1–9.

A gyermekek sokat versenyeznek, melyikük tud magasabb fát megmászni. A pilóták magassági rekordért küzdenek. Tudjuk mi is, tudták régen is, hogy igen izgalmas, jó érzés magasban lenni. A régi babiloni királyok építettek magas tornyokat. A túristák még a romjaikat is csodálják ezeknek az égbeszökő alkotásoknak. – Van abban rossz, ha egy király tornyot emel, ha az építés tudomány remekművet állít? Nyilván nincs! Rossz volt azonban a cél, melyet a babiloniak maguk elé tűztek. Nagyon okosnak hitték magukat és büszkék voltak isteneikre, melyek pedig sokszor csak állatok vagy szobrok voltak. Azután divatba jött Babilonban a holdat is istennek tartani. A tornyok pedig arra szolgáltak, hogy tetejükről imádkozzanak és áldozatot mutassanak be a holdnak. Közben a választott népet lenézték, hogy csak egy Istene van, az is lélek.

Visszatérve a tornyokhoz, ezek másként épültek, mint nálunk szokás építeni. Babilonia két folyó közötti hatalmas alföld. A kő hiánya miatt téglát égettek, a kötőanyag pedig mész helyett aszfalt volt. Ezt meg az olajforrások közelében lették.

Nagy dolog volt akkoriban magas épületeket emelni. Az építők azonban mégsem lehettek volna olyan kevélyek, hogy szinte Istennek tartsák magukat! A Bibliában az áll, hogy maga Isten is lejött az égből ilyen csodát látni és irigykedve nézte, mire vitték az emberek. Ez persze írói túlzás. Inkább azt érzékelteti, hogy a torony Istenhez hasonlítva igen kicsi, szinte semmi. Ma talán úgy mondanánk, hogy Istennek a legerősebb nagyítóját kell használnia, hogy valamit is lásson az emberek nagyon tartott művéből.

Isten ellenáll a kevélyeknek, megszégyeníti őket. A babiloniak beszédének összezavarodása ugyanezt az igazságot példázza. – A régi hittankönyvek abban látták a zavar okát, hogy a mesterek nem értették meg egymást. Aki téglát kért, habarcsot hoztak neki, a másiknak meg kőmiveskanál helyett falazólécet nyújtottak. Így azután nem lehetett dolgozni.

Inkább úgy fogjuk fel az esetet, hogy nem annyira a babiloniak nyelve, hanem az azt irányító értelmük forgott rosszul. A kevély egyúttal ostoba is: sokkal többnek tartja magát, mint ami. Azt hiszi, előtte nincs akadály. A kevélyek egyébként egymásközt sem férdnek meg. – Ezt érti a Biblia a nyelvzavarón. – Az építés kudarcából távolról sem következik, mintha Isten rossz szemmel nézné, hogy az emberek okosak és tényleg nagyot alkotnak. Ellenkezőleg!

Tudta ezt Isten népe is. Az övé volt az emberi tudás világcsoða épülete, a jeruzsálemi templom, melyet Isten is megbecsült. Jelen volt, ott lakott benne. Megszentelte az emberek alkotását. – Talán éppen a torony esetére gondolva énekelte a választott nép: „Hogyha az Úr nem építi a házat, hasztalan fárado, ki építi azt. Hogyha az Úr nem őrzi meg a várost, aki azt őrzi, hasztalan virraszt.” (Zsolt 127, 1)

Milyen jó lenne, ha minden ember elgondolkodnék a babiloni torony mondáján. Minden olyan alkotás, mely csak az emberi tudást akarja hirdetni, az Istent pedig feleslegesnek tartja, olyanféle, mint a bábeli torony.

Az az igazi teljesítmény, mely Isten nagyságát is elismeri, emellett az emberiség nagy családjának egymáshoz való közeledését és békességét is elősegíti.

Az Újszövetség megörökíti egy „ellen-babiloni” történetet, a pünkösdi eseményt.

Isten új népe bűnbánattal a szívében hallgatta vezetőit, az apostolokat, amikor „valamennyien elteltek Szentlélekkel és különféle nyelveken kezdtek beszélni, úgy, amint a Szentlélek szólásra indította őket. Ez idő tájt az ég alatt található mindenféle nemzetből tartózkodtak istenfélő zsidók Jeruzsálemben. Mikor ez a zaj támadt, tömeg verődött össze és zavarba jött, mivel ki-ki tulajdon nyelvén hallotta beszélni őket.” (ApCsel 2, 4–6)

X.

A PERZSÁK URALMA ALATT

Anyagi gondok és ellenségeskedés ellenére is megkezdik, majd befejezik a templomépítést. A papság folytatja szolgálatát, az áldozatbemutatást. A politikai vezető egy királyi sarj: Zerubbábel. Sokan úgy látják, hogy a jövő útja a múlt helyreállítása.

Újra megszólalnak a próféták. Elkötelezettségük szerint egyesek a belső, a lelki megújítást sürgetik; Messiást várnak mások és útját készítgetik.

Hazaérkezik Ezdrás is, az újjáépülés lelki vezetője. Szemében a hit tisztasága az első. Törvényeket hoznak, ezeket Isten törvényeinek tartják. Megújítják és ismét megerősítik a szövetséget Istennel. A papok vezetőszerepet kapnak az élet irányításában.

A templomi véres áldozatok bemutatása ritkul, fontosabb szerepet kap az imádkozás és a törvények ismertetése.

Az ősök nyelvét lassan feledve, az arám lesz az élet nyelve. A Salamonnal kezdődött bölcsesség-irodalom is folytatódik. Az élet nagy kérdéseire, pl. a szenvedésre, Jób könyve próbál felelni.

Híres lesz Jónás-könyve is. Főhőse más véleményen van mint Isten. Így csillan ki alapgondolata: az üdvösség mindenkié. A kezdődő zsidó szórványok, a diasporák, nagy lehetőségek ennek az igazságnak a hirdetésére.

56. Zakariás és Malakiás a Megváltóról

Milyen jó lehetett az új jeruzsálemi templomban! Hallgatták az igaz tanítást, szép zsoltárokat énekeltek és részt vehettek az áldozatokban. Isten tényleg vigasztalta népét. Még nagyobb örömeire prófétái által egyre többet üzent nekik a Megváltóról.

Ma ismét két prófétáról hallunk. Időrendben ők már az utolsók közül valók. Sok jövődőlésre nem volt szükség, az emberek már tudtak annyit, hogy majd ráismerjenek a Megváltóra.

Az egyik Zakariás próféta. Láta az építést és lelkesítette az építőket. Ő azonban többnek tartotta az új várost, mint kortársai, akik csak erődítménynek szánták, mely háború idején megvédi őket. Prófétai képzeletében kinyitotta és szélesre tárta a város kapuit. Hirdette, hogy innét indul az üdvösség nemcsak a zsidók, hanem az egész világ számára. Lélekben Isten új népét látta, az Egyházat, melyet mi joggal nevezünk új

Jeruzsálemnek. – Az üdvösséget a Messiás hozza majd. De nem úgy, mint a próféta kortársai közül sokan képzelték. Nem lesz politikus, sem hadvezér. Szelíd békességgel akar uralkodni. A jövőbe látó próféta előre megmondta a virágvasárnapi eseményt: a Messiás szelíden, számárháton vonul be városába. A hadba induló vezérek nem ezt az állapotot választják. Ez csak a pásztoroknak és más békés embereknek kell. A Messiás is békés lesz. Se harckocsik, se fegyverek nem kellenek neki. A lelkekben is béke legyen! (Vö. Zak 9, 9–10)

Amikor évszázadokkal később a jeruzsálemiek a megjövendőlt módon bevonuló Jézust látták, megünnepelték őt. Eszükbe jutottak Zakariás szavai. A próféta azonban nemcsak erről a bevonulásról jövendőlt. Előre látta a zsidó vezetők Jézus ellen izzó gyűlöletét és Júdás pénzsóvár lelkét. Jövendőlt a harminc ezüstről, melyet Júdás felvett. Tudott a pénz további sorsáról is. A fazekasmester földjéről, melyet megvettek rajta. Zakariás előrelátta Jézus halálát és annak következményeit. Az emberek bánattal és sajnálkozással néznek majd a Megfeszítettre, akit megölték bűneikkel.

A Szentírás prófétái közül Malakiás könyve a legutolsó. Ezt is a fogság után írták, és sok jövendölése szól a Messiásról. Megírja, hogy érkezését előhírnök jelenti az embereknek, hogy mindenki felkészülhessen fogadására, elsősorban megfelelő életúttal. Keresztelő János tényleg Jézus előhírnöke volt. Így kezdte beszédeit: „Készítsétek az Úr útját, egyengessétek ösvényeit!”

Malakiás működése az első hazatérő csoportok megérkezésének idejére esik. Látta, hogy nagy közöttük a fejtelenség, és sok a visszaélés. Az igazi erőskezű vezetők, Ezdrás és Nehemiás ugyanis csak a későbbi csoporttal érkeztek. Szomorúan tapasztalta azt is, hogy a zsidó vallási vezetők nem hivatásukhoz méltóan élnek, és mennyire botrányos a szolgálatuk. Jónak találták a hibás és selejtes áldozati állatokat, és bemutatták a mit sem érő ajándékokat is. Gondolták, Istennek ilyenek is megfelelnek. Lenézték Isten! A hívek részben követték a papok eljárását, részben botránkoztak rajta. Mindig az igaz vallásosság látta a kárát. Emiatt igen fáj a próféta szíve. Vigasztalására Isten felfedte a jövendőt, amikor majd egészen másként mutatnak be áldozatot. Hallgassuk meg:

Mal 1, 6–11.

Ha jól megfigyeljük, a próféta olyan áldozatról beszél, melyet szerte a világon, mindenütt bemutatnak. Tiszta, hibátlan és értékes áldozatról van szó – mely egyben ételáldozat is. – Pedig a zsidóknak csak Jeruzsálemben volt szabad áldozatot bemutatniok. A próféta nem a zsidók áldozatára gondolt. Jézus szavaiból tudjuk, hogy az Újszövetség áldozatát jövendőlte meg.

A mi áldozatunk Jézus Krisztus. Hibátlan és tiszta ajándék. Ahol és ameddig csak élünk, Őt ajánljuk mennyei Atyánknak. Nem látható emberi

formájában, hanem ahogy Ő rendelte, a kenyér és bor, tehát étel és ital alakjában. Ez az áldozat nem válik Isten szegényére, mint a zsidóké, hanem dicsőségére. Hangos örömmel és hittel valljuk ezt minden szentmisénkben: „Őáltala, Ővele és Őbenne a tiéd mindenható Atyaisten a Szentlélekkel egységben minden tisztelet és dicsőség. Amen“.

A próféták könyveinek sorát Malakiás műve zárja le.

Egészen röviden foglaljuk össze mi volt a feladat, melyet Mózes idejétől kezdve kb. 800 éven át a próféták betöltöttek. – A választott nép szomszédaihoz arányítva egészen kis nemzet. Kultúrája is sokkal jelentéktelenebb, mint pl. Egyiptomé vagy Babiloné. Ez a kis nép mégis nagyobb kincseket őrzött, és adott át az utókornak, mint a többi kultúrnépek együttvéve. Egyik kincse alapvető hitigazsága: egy az Isten, aki lélek. A másik a Tízparancs. Megtartóját szép és értékes életre segíti Isten. Mennyivel felülmúlja ez a pogányok bálványait, üres és sokszor embertelen életét! A választott nép – ha néha nehezen is – lényegében teljesítette feladatát. Őrizte hitét és a Tízparancsolatot. A próféták működése nélkül ez lehetetlen lett volna.

Keresztény hitünknek az ószövetség az alapja, erre épül. A próféták a mieink is, tanítóink és példaképeink. Vallásunkban is mindig szükség van prófétákra. Természetesen nem jövőmondókra, az utak-útfelek prédikátoraira, a szektásokra kell gondolnunk. Bár a szentmisén is csak hallgatni szerető katolikusok sokat tanulhatnak azoktól, akik a világ elé mernek állni meggyőződésükkel. A ma profétája eltelik Isten szeretetével és Lelkével és szívügyévé teszi Isten ügyét.

57. Mire tanít Jónás könyve?

Abban az időben, amikor még állt Júda és Izrael országa – tehát kb. 750 évvel Kr. e. –, az északi országrészben élt egy híres próféta: Jónás. A Királyok könyve feljegyzi, hogy az egyik királynak győzelmet jövendölt, és az beteljesedett. Ez a próféta azonban nem volt író-ember, nem hagyott hátra könyvet.

Jóval a fogság utáni időkben az egyik zsidó vallásos költővel fontos tanítást közölt Isten. Ezt azután a költő egy hosszú versben dolgozta fel. Az igazság pedig az, hogy Isten nemcsak a zsidó népé, hanem mindenkié, a pogányoké is. Őket is szereti; ha bánatot tartanak, szívesen megbocsát nekik. Ez a hosszú költemény alapgondolata.

A költő azonban nem akarta odairni nevét a vers elé. Mindig voltak költők – Petőfi is megtette olykor –, akik nem írták ki nevüket, hanem költői álnevet használtak. Így tett költőnk is. Jónás próféta nevét írta verse elé.

Gondolta, így jobban megszívlelik mondanivalóját. – Akik meg olvasták, úgy találták, hogy nemcsak emberi érzés szól a versből, hanem Isten Lelke is. Így került a Szentírásba Jónás könyve.

A könyv egyik főszereplője egy igen nagy hal. Valószínűleg egy cethal, másnéven bálna. – Néhány éve francia mutatványosok hoztak hazánkba egy kék bálnát. A városok piac-terén állították ki. Az állat már nem élt. Kikészített bőrét egy kompresszor levegője fújta eredeti nagyságra. Néhány adata: 5 mázsás szíve egy 10 LE motor teljesítményét nyújtotta a 7 hl vér mozgatásával. Fogai akkorák mint a síléc, de nem rágott velük. Kinyitott szájában két ember fért el egymás fején. Életében apró halakból élt, melyek mázsaszám csúszhattak lefelé a torkán. A fogak csak azért kellettek, hogy fogva tartsák a halakat egy jólsikerült szájkítítás után, amikor a vizet kiköpte. – Olvasható, hogy néha embert is nyel a bálna, de így ritkán. Ezt inkább a cápák teszik.

Jónás könyvének nagy hala embert nyelt, magát Jónást. Három napig volt a gyomrában, míg végül a partra tette. Ez röviden a vers tartalma. Mondanivalója – amint tudjuk –, egészen más. Hallgassuk meg egy részét:

Jón 1, 1–16; 2, 1.

Jónás a hal belsejében bűnbánó imádsággal töltötte az időt. Kiszabadulva Ninivébe, a nagy városba indult. – Nem ment hiába. A király, épp úgy mint a népe, őszintén sajnálta bűneit és megtért. Így nem teljesedett a büntetés, mellyel a prédikáló Jónás fenyegette őket: Ninive pusztulása negyven napra. –

Isten bocsánatának és a város megmenekülésének Jónás kivételével mindenki örült. A versbeli Jónás ugyanis igen irígy ember volt. Muszájból prédikálta ugyan a bűnbánatot, de az már fájt neki, hogy hallgattak szavára. Főleg azt vette rossz néven, hogy kegyelmet kaptak.

Mint durcás gyerek a sarokba, úgy vonult ki Jónás a városból. Egy kis dombon telepedett le, ahonnet beláthatta a várost. Számolta a napokat és reménykedett, hogy a negyven multával Ninive kigyullad és elpusztul. Úgy szerette volna, ha Isten csak igazságos és nem jóságos is egyben. Amikor pedig vágya nem teljesült, annyira kedvét veszítette, hogy még élni sem akart. Dúlt fúlt, hogy ennyire jó az Isten a pogányokhoz.

Közben Isten egy kis jelenettel leckét adott Jónásnak. Leshelyén a dombocskán, nappalanként elviselhetetlen volt a hőség. Szerencsére, az egyik reggel egy nagylevelű növény bújt ki a földből és rövidesen árnyat adott a prófétának. De nem soká. Valami féreg megrágtá, és a növény elszáradt. Odalett a hús hely. Jónás szerfelett méltatlankodott ezen. Isten így magyarázta meg az esetet: Ha Jónás sajnálja a növényt, mit nem

ültetett és nem gondozott, és melynek élete egyébként is pár nap, Isten mennyivel inkább sajnálhatja az embert, akit saját hasonlatosságára teremtett. Sajnálja, még ha bűnös is, és elfeledkezett Uráról. Mentségül fogadja tudatlanságát, és örömmel segít rajta, ha hozzá visszatér. – Így magyarázta a szentíró a versbeli Jónásnak, jobban mondva irigy kortársainak, hogy miért annyira jó az Isten.

Mit szólunk Jónás könyvéhez? Versről és nem történelemtől van szó. Nem kérdezhetjük, hogy férhetett le Jónás a bálna szűk torkán. Sem, hogyan maradhatott életben annak gyomrában. Itt a történeti igazság helyett másféle igazságot találunk.

A Szentírás szándéka annak az igazságnak hangsúlyozása, hogy Isten mindenkié. Még a politikailag ellenséges Ninivéé is.

Isten embere nem gondolkodhat úgy, mint Jónás, aki csak nyugat felé pislogott és nem fogta fel, hogy Isten szereti a keleten lakó pogányokat is. Az se jutott eszébe, hogy mindenkivel kötelessége jót tenni. – Mi pedig megjegyezhetjük: akinek figyelme és szeretete csak azok felé irányul, kikkel egy felfogáson van, nem igazi katolikus.

Biztosan ismeri mindegyikünk híres költőnknek, Babitsnak nevét. Ő is igen kedvelte Jónás legendáját, és Jónás Könyve címen versben is feldolgozta. A költő Jónás szavaival mond véleményt azokról, kik úgy gondolják, hogy elég a maguk gondja-baja és nem kötelességük másokkal is törődniök. Idézem: „Elküldtél engem, férgekhez a férget, kik ellenedre a fricskád nélkül éltek. Én inkább ültem volna itt a pusztán, sorvadva, mint ma, gyökéren és sáskán. De bőjt és jámborság néked mint a pélva, mert vétkesek közt cinkos, aki néma.” – Milyen kemény, igaz szavak! Mit teszünk azért, hogy jóra segítsünk másokat?!

Jónás esetét Jézus is idézi, de gyakran szerepel a képzőművészetekben is. A bűnbánatot prédikáló próféta és a bűnbánatra hajló Ninive lakói, ellentétben Jézus megátalkodott kortársaival! Pedig Jézus nagyobb Jónásnál. (Lk 11, 32). – A hinni nem akarók izgalmas csodákat szeretnének látni. Nem méltók rá! Nem is használna nekik! – Jézus jelét, amikor Jónást utánozva 3 nap múlva előjön a sírból, mindenki elfogadhatja. Ennél nagyobb és bizonyítóbb jel lehetetlen (Mt 12, 40).

58. Jób, a béketűrő embere

Sok embertársunknak csupa jajjal-bajjal van tele az élete. Ezért azután az emberiség egyik leggyakoribb kérdése: miért és honnét van annyi életet-keserítő rossz? A Biblia feleletét ismerjük: a rosszat, meg a bajt a bűn hozta életünkbe. – De más kérdések is felvetődnek: ha Isten igazsá-

gosan büntet, miért szenved gyakran az ártatlan is? Miért jut az egyik embernek kevés, másnak több, egyeseknek pedig tenger sok a szenvedésből? Van talán valami más célja Istennek az emberek szenvedésével?

A fiatalok általában a kisebb-nagyobb gyermekbetegségeken kívül alig éreztek komolyabb szenvedést. Hozzá tartozóink között azonban már lehettek súlyos betegek. Ránk is jöhet még súlyos szenvedés az életben. Az előbbi kérdéseket egyszer talán mi magunk is feltesszük. Ma a Szentírásnak azt a könyvét ismerjük meg, mely kimondottan a szenvedés kérdéseivel foglalkozik. Jó lenne sokat megtanulni belőle!

Nem történeti könyvet, hanem inkább egy bölcselkedő költeményt ismerünk meg. Főhőséről, a sok betegséget és csapást türelmesen elviselő férfiről, Jób könyvének nevezik. – A keleti népek körében ősidők óta élt a Jóbról szóló hagyomány. Ehhez az anyaghoz néhány száz évvel Kr. e. egy író hozzáfűzte a maga gondolatait a szenvedés értelméről és hasznáról. Szavai mögött ott találjuk Isten tanítását is. Ezért került műve a Szentírás könyvei közé.

Jób igen gazdag arab törzsfőnök volt. Nem tartozott a választott néphez, de mélyen vallásos férfi, szerette Istent. Az írás szerint Istennek is öröme telt Jóban: büszke volt rá, sőt nyilvánosan megdicsérte. Sátán, az örök ellenlábás, nem tudta kritika nélkül hallgatni ezt a dicséretet. „Könnyű Jóbnak – mondotta – megkapott mindent, ami boldoggá, meglegedetté és így vallássossá teheti az embert. Nagyon kérdéses azonban, hogy ha majd elvesz mindene, ugyanígy fog-e Uráról gondolkodni?!“ – A kihívás ezzel megtörtént. Isten megengedi a sátánnak, hogy az életen kívül minden jót elvegyen, és a halálon kívül minden rosszat bőségesen adjon Jóbnak. Mai hasonlattal Jób olyan lett, mint a futball-labda a két ellenfél, Isten és a sátán között.

Már fel is álltak, kezdődik a mérkőzés. A sátán kezd. Igen keményen játszik, kegyetlenek a húzásai. Jób hatalmas csordáját sivatagi rablók hajtják el, a szolgákat megölik. A juhokat a pásztorokkal együtt villám sújtja agyon. Gyermekre, pontosam amikor mind együtt voltak, a ház szakadt rá és halálra zúzta őket. Jób keményen állja a csapásokat és nem lázadozik. Megadással mondja örökszép szavait. Mi is nyomban megtanulhatjuk: „Az Úr adta, az Úr elvette, legyen áldott az Úr neve.“ Ezzel vége az első félidőnek, – győzött az Isten.

A másodikban helyzetelőnyhöz jut a sátán. Isten engedélyével a legsúlyosabb betegségek érik Jóbot. Emiatt a sátán reménykedik, hogy majd csak Isten ellen fordul. Jóbra tehát szörnyű napok következnek. Egész testét fájdalmas és kellemetlen sebek lepik el. Leprás lesz. Házában sem maradhat, a szemétdomb lett a fekhelye. Házsártos felesége: (öt ugyanis nem sikerült a csapások során elveszítenie) állandó szemre-

hányásai csak tetőzik fájdalmát. Asszonyi gondolkodással azt tanácsolja férjének, hogy káromkodjék egy nagyot, az talán megnyugtatja. Jób egy mondatával ismét megszívlelendő tanácsot ad. Jegyezzük meg ezt is: „Ha a jót elfogadtuk Isten kezéből, a rosszat miért ne fogadnánk el?” Ezt a féldőt is Isten nyerte meg.

A szemétdomb környéke, a szenvedő Jób tanyája, most színpaddá alakul át. Jóbarátok érkeznek. Versben, egymásnak felelgetve kifejtik véleményüket Jób szenvedésének okáról. Közben néha szóhoz jut a főszereplő is. Istennel perelő kifakadásában megátkozza a születése napját is: bárcsak soha ne látta volna meg a napvilágot. (Ne feledjük, hogy költeményről van szó!) A barátok szavából csak külsőleg hallik a jóakarát. Lényegében keményen vádaskodnak, sőt rágalmazzák Jóbot. „Biztosan bűnös, sőt nem is kicsit, ezért kell most bűnhődnie. Itt az idő, hogy bevallva bűnét, megtérjen.” Jób, bár tudja, hogy nincs ember hiba nélkül, de nem tartja magát nagy bűnösnek. Éppen a tiszta lelkiismeret az, ami eddig erőt adott neki a szenvedések elviselésére. Inkább Istent tartja igazságtalannak, mert ártatlanul bünteti. Egyébként csak a megszabadító halál segíthet már rajta. — Ez a kijelentés hiányzott csak! A barátok rácsapnak: „Hogy Isten ártatlant büntessen? Erre még nem volt példa!” Úgy gondolják, hogy a szenvedésnek az ad értelmet, ha az ember elhagyja bűneit. És a szenvedés mintegy figyelmeztető jel, mennyire függünk Istentől. Tehát jót tesz velünk Isten, amikor büntet. Ezzel ugyanis még nagyobb bűnöktől és fokozott büntetéstől tart vissza.

A barátok a megtérést ajánlják Jóbnak, mert csak így könyörül rajta Isten. Jób válasza ez: nyilván vannak gonoszok, akik nem bűnhődnek, ezért azok sem mind rosszak, akiket büntetés sújt. Lassanként feltárul előtte a szenvedés titkának nyitja: legjobb megnyugodni Isten akaratában:

Jób 9, 1–4, 11–15.

A barátok ezen is vitatkoznak és nem jutnak megegyezésre.

A színdarabban ekkor zivatar tör ki. Benne maga Isten jelenik meg és ad feleletet a vitatott kérdésekre. Ilyenformán: a természetet és titeket sem érti az ember, hogyan kívánhatja megérteni Isten intézkedéseit? Ezért titok marad az is, miért kell szenvednünk. Az életet Isten irányítja, ő nem akar rosszat és feltétlenül igazságos. Nem érdemes tehát a kérdéssel sokat törődni, jobb belenyugodni Isten akaratába. Jób ezután megbánja előbbi kemény kifakadásait, bocsánatot kér, hogy Urát bírálta, és lelkében megbékél. Reménykedik az egykori feltámadásban is.

A költemény igen megnyugtatóan fejeződik be. Jób meggyógyul. Testvérei segítségével új életet kezd. A szerencse is mellészegődik, és megint gazdag lesz. Fiatalt még, gyermekei is születnek.

Isten hosszú élettel ajándékozza meg és kárpótolja sok szenvedéséért.

Mit szólnánk, ha az elbeszélés nem így szerencsésen, hanem mondjuk Jób hosszú szenvedése után halálával zárulna? Ez esetben tényleg igazságtalan lenne Isten? – Tudnunk kell; hogy a régiek sokkal kevésbé ismerhették Őt, mint mi.

A keresztények Jézus által sokat megtudtak Istenről és az örök életről. Halálunkkor nem semmisülünk meg, hanem feltámadva tovább élünk.

Istennek tehát bőven van alkalma igazságot tenni. A régiek nem tudhatták, amit Jézus tett értünk, és amit vele együtt mi is megtehetünk. Ez a másik helyett elviselt szenvedés. Az egyik ember szenvedésének a másik bűne adhatja magyarázatát. Régen azt sem tudták, hogy a szenvedéssel együtt Isten különleges szeretetét is adja a hívő embernek. Emberré lett Fia pedig együtt szenved velünk.

Erre gondolhatunk, ha baj ér bennünket. Így könnyebben imádkozzuk: Legyen meg a Te akaratod!

XI.

A ZSOLTÁROSKÖNYV

A Szentlélek, aki megalkotta a Bibliát – mely utolsó szaváig a hívő ember szava is –, úgy látta jónak, hogy a nagy műhöz még egy imádságos könyvet is mellékeljenek. Isten népének története, hittana, életmódja mellé csokorba gyűjtsék a szükséges imákat is.

Bibliához tartoznak, ezért mint Isten igéje örökre megmaradnak. Átteleksítik minden kor irodalmát és művészetét, de ami a legfontosabb, imádkozni tanítanak bennünket is.

59. Énekeljete zsoltárokat!

1. Könyvünk XI. fejezetének címe: A Zsoltároskönyv. Azonban a zsoltárok akár az első, akár az utolsó fejezetbe is kerülhetek volna. Erre a könyvre ugyanis alig jellemző, hogy mikor írták. A legősibb időktől kezdve Jézus koráig, minden időben születtek ószövetségi zsoltárok. Az istenhívő embereknek, így a választott nép fiainak is minden időben ugyanaz a lelki alaphelyzete: Készségesen válaszolunk Istenünk hívására, aki örömben és bánatban, szabadságban és fogságban, erőben és betegségben szólítja övéit. Szavakban kifejezett válaszunk az imádság. Ha pedig az imából még a költői szépség és a muzsika is kihallik, az már verses ima, zsoltár lesz.

2. Itt a jó alkalom, hogy a Szentírás sok titka közül egyikre felfigyeljünk. Ez a titok ugyanis a zsoltárokból és a próféták szavában rejtezik a legszebben. Ugyanakkor ezek a szövegek nyújtják a legjobb lehetőséget a titok megértésére és szeretetére.

Mi a zsoltárok titka?

A szavak, a beszéd, mellyel embertársaink hozzánk szólnak, két szinten érintenek bennünket.

Először a közlés szintjén. Megtudunk valamit, dolgokról, eseményekről informálódunk. Pl. arról, ami az utcán történt. Tudomásul vesszük, megjegyezzük, számolunk vele.

Van azonban közlés, amely szíven talál. Tán azért, mert rokonszenves, aki mondja, vagy mert tartalma életünkbe vág: közünk van hozzá, szeretjük, esetleg félünk tőle. Amit így kapunk, sokkal több, mint információ, szinte én-te viszony lett belőle. Nem elemezzük, nem méricskéljük, hanem belső kapcsolatba kerülünk vele.

Ez nem csak emberi közlésekre vonatkozik. Elsősorban áll ez Isten beszédére, a Szentírásra. Néha elég belőle percnyi olvasás, és túl az információn, a képen vagy a hasonlaton és a történeten, Istennel vagyunk kettesben.

A zsoltárok szövegét, képeit, hasonlatait ilyen módon „mágnesezte meg” a Szentlélek. Ez a zsoltárok titka.

Előfordulhat, hogy a zsoltárok népének és korának néhány kifejezése és képe az első pillanatra nem nyílik ki számunkra, és titok marad a titok. Azonban ha vesszük a fáradságot, hogy megértsük a szavakat és megállassuk, mit mutat ma a régi kép, biztosan sok örömben lesz részünk.

Egy régebbi biblikus könyv hasonlata csodálatosan szép „préselt virágoknak” mondja a zsoltárokat. Ellenkezője az igaz! Érezni fogjuk, mennyire élnek, szinte megszólalnak ezek a virágok.

3. Sokszor hallottuk már Dávid király nevét. Ő volt az egyik legismertebb zsoltárköltő, az ő nevét írták a zsoltároskönyv címlapjára. Így: Dávid Király Zsoltárai.

Egy szentírási részletet hallunk. Ez arról tudósít, hogy Dávidot, mint hivatalos zsoltárárnekest és olyan zenészt, aki a zsoltárát muzsikával tudja kísélni, Saul király alkalmazza. A végén figyeljünk egy mondatra! A zsoltár, amelyet Dávid énekelt – Isten szava volt ugyanis – előzte a gonoszt, a bűnei miatt szenvedő ember, Saul király lelkéből.

1Sám 16, 14–23.

4. Van egy másik történetünk is a zsoltározó Dávidról, amikor a szövetség szekrényét királyi udvarházába vitette. A Szentírás elmondja, hogy igen nagy átééléssel, lelkesedéssel énekelték a zsoltárokat; a Szentlélek szállta meg a szövetség szekrényének kísérőit, éppen úgy, mint pünkösdkor az apostolokat.

2Sám 6, 12–23.

5. A Szentírás szakértői több szempont szerint szokták a zsoltárokat rendszerezni. Ilyen felosztás pl. amikor tartalmuk, mondanivalójuk szerint osztályozzák őket. Tartalmi szempontból a zsoltárok három csoportját ismerjük meg.

- Egyik csoportot a földi király és Isten király zsoltárainak nevezhetjük.
- Amikor valaki nagyon közel érzi magához Istent és érzéseit zsoltár-imádság formájában fejezi ki. Ilyen zsoltárok vannak a 2. csoportban.
- Talán legszebb a harmadik csoport: a zárándok zsoltárok. A Jeruzsálembe megérkezett zárándokok énekelték, amikor a templomépület lépcsőin fölhaladtak. Ezek a „lépcsők” zsoltárai.

6. Az Újszövetség híveinek első közös és magánimái a zsoltárok voltak.

Ezek tették ki a templomi és a zsinagógai istentisztelet nagy részét. A reggeli és esti imákat.

Az élet szenvedéseit és örömeit ugyancsak zsoltárokkal fejezték ki.

Jézus a Szentírás feljegyzése szerint igen sokszor imádkozott zsoltárt. Még a kereszten is a 21. – et. Halála előtt elmondott szavai: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” ennek a zsoltárnak szép kezdő mondata.

Jézus hívei már keresztény értelmezés szerint, a Szentlélek megvilágosításával Jézusra és egyházra a közösségükre gondolva imádkozták a zsoltárokat. Erről szó lesz a következő leckékben.

Nemcsak a szerzetesek, a papság, hanem a templom éneklő hívei is – főleg a protestánsok számára, imádságos könyv a Zsoltároskönyv. A katolikusok igen sok éneke, népéneke, ugyancsak zsoltár parafrázis: a zsoltár gondolatait mondja el más szavakkal. Zsinat utáni liturgikus szövegeink lényeges részét is a Zsoltároskönyv adja.

7. Zsoltár mindig időszerű. Az ember istenkeresését, rátalálását; azt, ami legbelül van, legegényibb dolgainkat mondja el. Szavaink, ha zsoltárokat imádkozunk már nemcsak a mieink, hanem Isten szavai. Sugalmazott szavakká lesznek.

A zsoltárformát a világi irodalom is szereti. Nagyon sokan írnak zsoltárokat. A magyarok nemzeti érzéseit, az elesettséget, az elhagyatottságot a hitet, kifejező zsoltára a Psalmus Hungaricus. A fiatalság békevágyát Babits: „Zsoltár gyermekhangra” c. műve fejezi ki nagyon szépen.

8. A zsoltárok számozása. Nehány zsoltár két sorszámmal szerepel az új magyar Szentírásban. Pl: Zsolt 51 (50). Az első szám az eredeti héber Biblia, a második a katolikus liturgikus könyvek számozása. A régi vallásos könyvek ezt a számozást alkalmazták. Amikor az idézetet keresünk, jó figyelniünk erre.

60. Királyzsoltárok

1. Emlékezünk, milyen nehezen ment Izrael-népe első királyának megválasztása. A nép mennyire akarta a királyt. Sámuel, az Isten embere pedig minden erejével ellenállt (1Sám 8). Végül is megegyezéses megoldás született: Izrael népének örök királya Isten. Dávid és fiai, vagyis utódai, az Isten-király fiai, azaz helytartói. Éppen ezért Isten népében igen nagy valaki volt a földi király: Istent képviselte, mintegy megisméjlesztette az emberek között. Nagy dolog volt „Dávid fiának” lenni,

mert ez megközelítette az isteni címet. Jézusról tudjuk, hogy öntudattal viselte. Önmagát mint Istent, Dávid Urának tartotta. Az Isten-király meg a földi király imádság és zsoltár-téma lett. A „királyzsoltárok” túlélték a királyokat. Különlegesen szép értelmet kaptak a fogság után, amikor már nem uralkodott Dávid-háza. Lehet mondani, hogy ismét „divatba jött” a királyság. Ez már nem földi ember, hanem Isten Fia dicsősége volt. A királyzsoltárok ennek a kornak, amely már világosan hitt a Messiásban, az értelmezésében maradtak ránk.

2. Egyik legszebb királyzsoltár a 110.

Alapgondolata 2Sám 7. fejezetére épül, melyben Isten örömmel fogadja Dávid szándékát, hogy házat akar Istennek építeni. Viszonzásképpen Isten is tesz ígéretet: Ő maga fog örök házat – családot adni Dávidnak. A király pedig szentlélekadta örömeiben és segítségével prófétai híradásba kezd, jövőndől.

Mi a jövőndőlés? – Isten akaratából a próféta képzeletvilágában megjelent egyik híres jövőndőbeli utód. Esetleg egy tettét is látta lelkében. Majd versbe szedte látomását, dallamot is szerzett hozzá. Az énekes-papok megtanulták és megtanították az embereknek. Amikor az ilyenféle verset bemásolták a Szentírásba, az egész nép érezte, hogy a próféta versoraiban Isten szól hozzájuk.

Minden nagyszülőt és szülőt érdekel gyermeke jövője. Dávidnak nagy öröme telt abban, hogy egyik leszármazottjáról olyan pályafutást jövőndőlhetett, amilyent senki más nem érhet el: Messiás lesz, az emberek megváltója. – Hallgassunk meg egy jövőndőlő zsoltárt:

Zsolt 110, 1–4.

Dávid arról szól, hogy egykor két ura, két parancsolója lesz.

Az egyik igen udvarias a másik iránt. Királyi trónján jobb oldalára ülteti; kedvéért legyőzi ellenségeit: porig alázza őket. – Mi itt a jövőndőlés? – Jézus földi életében csak úgy élt, mint a többi szegény ember. Igaz, módja lett volna, hogy királyi méltóságban pompázzék. Így többen elhítték volna, hogy ő a Messiás. Jézus azonban másként bizonyított. Idézte Dávid zsoltárának róla szóló sorait, és feltette a kérdést: hogyan nevezheti Dávid urának azt, aki a fia? Nyilván azért, mert ez a fiú egyben a Messiás is. A rosszakaratúak erre megszegyenültek, a jószándékúak pedig hittek Jézusnak. (Mt 22, 41–46)

3. Nem veszítették el hitüket a későbbi keresztények sem, amikor a Szentírásból a Messiás király legyőzéséről olvastak. Dávid zsoltára ugyanis nemcsak a Messiás haláláról szól, hanem dicsőséges győzelméről is.

Jövőndőlés arról, hogy Messiásunk nem király ősetől, hanem magasabb helyről örökli dicsőségét. – Dávid utódai idővel elszegényedtek.

Józsefnek és Máriának még a legszegényebb szállás sem jutott ősi városukban, Betlehemben. Az istállóban született Messiás dicsősége tehát nem az emberektől, hanem Isten-Atyjától ered. Dicsősége egyidős vele: örök. A zsoltár költői szavaival így szólítja meg Messiás-Fiát az Úr: „A hajnalcsillag előtt születtek.”

A zsoltározó Dávid nemcsak királyságot, hanem örökké tartó főpapi tisztet is jövendől a Messiásnak. Ezt a papságot nem földi édesapától öröklí, mint Áron utódai örökölték. Istentől magától kapja, mint Melkizedek főpap Ábrahám napjaiban. Áldozatát sem állatokból készíti, hanem kenyeret és bort ajánl Istennek. – Dávid szava igazi jövendülés. Először akkor teljesedett, amikor Jézus az utolsó vacsorán kenyeret és bort vett a kezébe. Igazolódik ma is, amikor mi áldozzuk Jézusunkat a kenyér és bor formájában.

4. Dávid képzeletében előre látta, hogy a Messiás sokat fog szenvedni. Isten Lelke azonban azt is tudtára adta, hogy ez a szenvedés sokaknak hasznára lesz. Akik hisznek benne, megkapják bűneik bocsánatát. Ezért szenved Jézus. Hallgassunk meg egy szenvedést-jövendőlő zsoltárt:

Zsolt 21, 1–25.

Dávid kb. ezer évvel élt előbb, mint Jézus. Bár első személyben szól, mégsem önmagára érti szavait, hanem fiára, Jézusra. Amikor pedig Jézus a kereszten függött, eszébe jutott a szenvedésről írt zsoltár. Soha nem imádkozta még senki akkora átéléssel mint ő, akire vonatkozott. Amikor húsvét előtt a szenvedéstörténetet, a passiót előadjuk, a Jézust alakító szereplő szt. Máté feljegyzése alapján arámul is idézi ezt a zsoltárt. „Éli, Éli, lamma szabaktani?!”, azaz „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?!“

5. Dávid előre tudott a Messiáskirály feltámadásáról és örök dicsőségéről. Hallgassuk meg erről jövendőlő zsoltára néhány szavát:

Zsolt 15, 9–10.

Szt. Péter apostol egy prédikációjában azt kívánta hallgatóitól, hogy bánják meg bűneiket és higgyenek Jézusban. Nevében bocsánatot nyernek. Hogy lehet ez? Bizonyításul a feltámadás-zsoltárt idézte. Jézus dicsőséges – de üres – sírjáról beszélt. Akit Isten így igazol, annak lehet hinni. Hallgatói tényleg hittek és megkeresztelkedtek. (ApCsel 2, 22-kk.)

6. Messiáskirályi zsoltár a 2. is, mely Isten és föl Kent fia ellenségeinek sorsáról szól.

Háborognak, lázadoznak a királyok és a főemberek: nem kell Isten! Az pedig csak mosolyog rajtuk. Hiszen örök terv szerint király a Messiás. Nemcsak Izraelen, hanem a világ minden népén. Egyedüli király, nincs értelme a lázadozásnak.

A keresztények Krisztus feltámadása után azonnal tudták, miről van szó. A feltámadás, a világ feletti hatalom átvétele gyakori témája az Újszövetségnek. Említettük Szent Pétert. (ApCsel 13, 32). De idekíváncsodik Szent Pál gondolata is (Róm 1, 3).

Az apostolok azért beszéltek ilyen biztosan, mert megélték, tanúi voltak a zsolttárban emlegetett „királyok lázadásának”: a nép vezetői elvetették és halálra adták Jézust.

A feltámadás után már örök a királyság. Teljes ünnepélyességgel azonban csak a világ végén nyilvánul meg. Amikor eljön ítélni élőket és holdakat és országának nem lesz vége.

Biztos a reménységünk: ha hozzá tartozunk, részesedünk királyságában. A keresztények ezért lettek „királyi papság és választott nép”. Ennek a népnek és Krisztus-királynak dicsőségéről szól az Újszövetség szép látomása:

Jel 21, 7.

61. Szívünkben lakó Isten

Gyakran hallunk emelkedetten, tudományos nagyokosan beszélni a Jóistenről. Létéről és lényegéről, hogy abszolút, meg hogy végtelen, hogy fenség és erő. Elérhetetlen és megfoghatatlan. — Isten népének érzéseit kifejező zsolttárok nem szeretik, nem ismerik ezeket a nagy szavakat. Inkább annak örülnek, hogy Istenük közöttük van. Jeruzsálemben a templomában. Népével és népében él. „Van-e nép, melyhez olyan közel lennének isteneik, mint a mi Urunk Istenünk van mihozzánk?”

A zsolttárok hangosan hirdetik azok szerencséjét és boldogságát, akiket bensőséges szeretetében, barátságában részesít Isten. Házában, hajlékában lakni, sátrában pihenni, Isten előtt járni, szárnyai alatt élni, mind-mind a zsolttárok kifejezése.

1. A szívünkben lakó Isten egyik legszebb zsolttára a 139. zsolttár.

„Uram, Te megvizsgálasz és ismersz engem.”

A kisgyermek egyik boldogsága, ha már sokan ismerik, tudják a nevét és nevén szólítják. Örömmel sorolgatja, hogy kik tartják őt számon, kik szeretik, adnak neki ajándékot.

A nagyoknál probléma az is, ha ismerik, az is ha nem ismerik az embert. — „Jaj, ha ismernék életem hibáit, hiányosságait, lenne-e valaki, aki szeretne?” Ez a zsolttár így vall Istenről: „Isten, te ismersz és szeretsz engem”

Ha valakit ismer és szeret az Isten, az bensőséges viszonyban él vele. Ez azonban nem jelent biztos nyugalmat és kényelmet. Szent Pál dicsekedett, hogy a harmadik egekbe ragadtatott el, ugyanakkor félt, hogy míg másoknak az evangéliumot hirdeti, ő maga elvetésre méltó lesz.

Lássuk gondolatról-gondolatra:

1–18. vers az isteni szeretet, a gondviselés leírása. Ő az, akiben élünk, mozgunk és vagyunk, aki lépteinkben lép, szavunkban szól, aki kezével véd. Akit a sötét meg a fény egyaránt közvetít. Akinek örök terveiben anyánk méhétől fogva ott voltunk. Már akkor tervezett rólunk és velünk.

19–22. vers. Ekkora jószág miért tűri meg a rosszat a világban? – És a felelet: Még itt a földön vagyunk. Az igazságszolgáltatás legtöbbször elmarad.

23–24. vers. A magasságokig tör fel az ima:

„Istenem, szívem szerint tied akarok lenni, Te vezess!”

Isten szeretetének ezt a mélységét és magasságát a keresztyénység természetesnek tartja. Ő szeretett Fiában, Jézusban gyermekeivé fogadott minket. Lelkét adta, hogy Atyának szólítsuk.

2. Érdemes lenne kívülről tudni, olyan szép a 84. zsoltár. Zarándokének, mellyel a templomot, Isten lakását köszönti a zarándok. • Örömeiben, hogy megérkezett.

Az emberi élet zarándokút. Isten népe is zarándokló, vonuló nép történelme egész folyamán. Ábrahámától kezdve – az Egyiptomból és a fogságból való kivonuláson át – egészen Jézus útjáig. Ő feltámadása után az Olajfák-hegyére vonult ki.

Minden ember életében ismétlődnek az ilyen vonulások. Céljuk: találkozás Istennel.

1–6. vers. Egy találkozás leírása. Az öröm keresi a szavakat és hasonlatokat: Idáig a vágyódás és a sóvárgás voltak útítársaim, most azonban otthonra találtam, mint a fecske. – A házad az, melyre rátaláltam, én Istenem és Királyom!

6–10. vers. Eszébe jutnak az út fáradságai.

11–13. vers. Ezeknek vége! Megérkezett!

Egy nap örömét ezer mással méri, boldog a küszöbön; a bűnös házát nem igényli, mert neki Isten a fény és az árnyék, mindent megkap tőle, csak őbenne bizzék.

A keresztyények ajkán is hallatszik a 84. zsoltár:

A kedves templomnál, ahova örömmel járunk, a zsoltár még sokkal többet juttat eszünkbe! Igazi templomunk Jézusnak a feltámadásban megdicsőült teste.

Órá gondolunk, amikor a zsoltárt mondjuk. A történelem vándorútját járja Jézus Teste, az Egyház. A testvérek, akik ide megtérnek, egymással is találkoznak. Mekkora a szeretet ez iránt a templom iránt! Legyen mindig tiszta és otthonos. Engedje Isten, hogy mi is munkálkodjunk benne.

62. Zarándokzsoltárok

Nemrégiben még úgy látozott, hogy a katolikusok szegényebbek lesznek, mert elhagyják régi vallásos szokásukat, a búcsújárást. – Nagy ünnepeken megtöltötték ugyan ősrégi kegyhelyeiket, de gépkocsikkal, autóbusszokkal érkeztek. – Az idősebbek keserűen jegyezték meg: „taxival nem lehet búcsút járni!” És mondták történeteiket az egy-, két-, háromnapos gyalogos-, mezítlábas-, zarándoklataikról. – A nyugat-magyarországi nagyon öregek pedig azt emlegették, amikor két-, három-hétig tartott a zarándoklatuk Öregcellbe, azaz Máriacellbe ...

Napjainkban – Istennek hála – ismét feltűnnek a gyalogos búcsújárók. Ez világgjelenség lett! Gépkocsira csak a beteg és a csomag kerül.

De felélednek-e még a régi búcsújárások szertartásai? A búcsúvezetőknek, a „szentembereknek” lesznek-e utódai? Elovassák-e legalább a búcsúsénekeket, a népi vallásosság örökség emlékeit? Bálint Sándor után sokan lesznek-e, akik gyűjtögetik és közreadják ezeket?

A plébánia-templomból való indulás, az otthoniaktól való búcsúvétel, az útbaeső templomok köszöntései, a kegytemplom megpillantásakor elhangzó ének. Bevonulás a szenthelyre. Az otthonmaradtaknak és ügyeiknek énekes elmondása, búcsúzás a kegyképtől. Jövőre jöhetünk-e ismét ...?

Aki valaha már volt zarándokúton, csak az érti meg igazán a választott nép zarándoklatait. Törvényüket, hogy évenként háromszor kell a férfiaknak útrakelniük Jeruzsálem felé. Megszereti búcsújáró útjaik énekeit is, a zarándokzsoltárokat.

A Zsoltároskönyvnek 120–134 számozású, 15 nagyon szép vallási énekéről van szó. Azt mondják, hogy a fogság utáni kor vallásos megújódása szülte őket, mint a Szentírásnak olyan sok remekűvét, pl. a Vigasztalások könyvét.

A népnek azt a hitét fejezik ki, hogy Istenük ott lakik övéi között az új jeruzsálemi templomban. Várja gyermekeit, akiknek élete is, történelme is, állandó zarándokút. Istenért, Istenhez. A zarándokzsoltárokból nem jellemző a művészi, költői forma, sem a mesterkelt érzések. Egyszerűek, mint a friss forrásvíz, amit a szomjas zarándok útközben merít.

Istenüket szólítgatják, aki népével él, életét védi, bűneit törölgeti, akihez csak gyermeki bizalommal fordulhat az ember. Formájukat nézve mind rövidék, akár a népdalok. Egy, esetleg két egyszerű gondolat, mint a zarándoklás útr menti vadvirágai. Az igazán szép ének nem csak a költő szívében születik meg, hanem az eljátszó, az előadó muzsikáján is. A zarándok-énekek a vallásos zsidók szívében az érzések világának négy égtáját járták be: mindig kifejezték az akkor járt jeruzsálemi út érzéseit. Emlékükben megjelent Egyiptomból-kivezető zarándok útjuk. Könnyű volt emlékezni a Babilonból hazahozó útra. Végül az állandó reménykedés útja, mely az égi, az örök Jeruzsálembe vezet.

Négy zsoltárt ismerünk meg. Idáig is gyakran hangzottak el vallási közösségünkben, csak nem tudtuk, hogy a zarándokzsoltárok közül valók.

133. zsoltár. Útunk templomunkba visz. Akár a vasárnapi szentmisére, akár a hittantanulásra. Testvéreinkre, barátainkra, a velünk együtt indulókra gondolunk.

„Nézzétek, milyen kedves és jó, ha egyetértésben élnek a testvérek!” Olyan mint a lecsurranó olaj (számunkra idegen illatszert hasonlat) és mint a termékenyítő harmat, mely ha megcsillan a fák levelén vagy a fűszál végén, Istenünk áldását jelenti útonkon.

128. zsoltár, esküvős miséink áldás zsoltára, imádság családunkért.

„Boldog, aki féli az Urat, aki az ő útjain jár. Élvezheted majd, amit kezred szerez. Boldogságban és bőségekben fogsz élni”. –

Amikor Egyiptomból, a rabszolgaság házából a zsidó családok közössége kifelé vonult, joggal reménykedett új hazája, a tejjel-mézzel folyó Kánaán bő termésében.

127. zsoltár.. Számtalanszor halljuk a közmondást: „Mit használ az ember fáradozása, ha nincs rajta az Isten áldása!” – A Babilonból megtérő nép legfőbb gondolata az építkezés volt. „Mekkora, milyen díszes házat építsünk?”

A Zsoltár pedig: „Ha az Úr nem építi a házat, az építők hiába fáradnak, Hogyha az Úr nem őrzi meg a várost, az őt hiába őrökdik fölötte.”

130. zsoltár mindig szomorúságot idéz, mert a temetésekén halljuk, Igazában nem a gyászos elmenés, hanem a boldog megérkezés zsoltára. A legnagyobb zarándokúté, az emberéleté, mely az örök haza, a mennyei Jeruzsálem felé tart (Jel 21, 1–5). Odáig pedig: „A mélységből kiáltok, Uram, hozzád. Uram, halld meg szavam! Füled figyeljen fel könyörgő szavamra!”

Liturgiánkban a zsoltárok nem töltik be azt a szép szerepet, melyet az Egyház szán a zsoltároskönyvnek. Elhagyják, megrövidítik, hadarják igen sok helyen kár!

A mise olvasmánya utáni zsoltár pl. milyen szép feladatot tölt be!

Részesévé tesz az évezredes liturgiának. Majd előkészít, ráhangol bennünket Jézus Krisztus evangéliumára. Imádságos életünknek új szint, új élményt jelent, amikor a reggeli vagy esti imánkat a zsoltároskönyvből választjuk.

XII.

MESSIÁSRA VÁRVA

A Biblia könyvei megírásuk idején gyakran tükrözik a világpolitikát: háborúkat, hódítást, elnyomást, szabadulást.

Néhány háborús dátum:

333. 332, 331, Nagy Sándor sorsdöntő csatái. Megnyílik előtte Kelet, majd Egyiptom, legyőzi Perzsiát és eléri Indiát. 18.000 km. van mögötte.

10 éves uralkodása alatt a városok tucatjait alapítja (legtöbbjét saját nevről nevezi), terjed a görög művészet, épülnek a színházak és stadionok. Közhasználatú lesz a mindennapi görög nyelv.

Minden esemény valamiként tükröződik a Bibliában is. Görögül írják vagy erre fordítják az Ószövetség könyveit, ezen íródik az Újszövetség. A kezdő kereszténységnek még Rómában is görög a nyelve. –

Sándort és utódait, birodalmarak sorsát gyakran hallod emlegetni ebben a fejezetben. Főleg azt, hogy kegyetlen ellensége voltak Isten népének.

Mit tehet az ember, akit bántanak, sőt az életét fenyegetik? A válasz tükröződik a Bibliában.

Többféle reakció lehetséges:

- Az ártatlan, ha bántják, imára kulcsolja kezét és mégjobban bizakodik. Ezt a magatartást vallja Judit és Eszter.
- Kardot ragad, védekezik, sőt visszavág. Mint az 1. Makkabeus-könyvben.
- Hitből és penitenciából tudatosan vállalja a szenvedést, mint a Hét fiú és Eleázár.
- Kilátástalannak lát mindent, csak a jövőtől, Isten irgalmától várja a segítséget, mint Dániel látomásai.
 - Végül – ugyancsak tehetetlenségében – hiúságok hiúságának tekint mindent. Most az üldözésnek van ideje, múltával más idők jönnek. Ez a felfogása a kor bölcseleti irodalmának.

A választott nép körében ebben a korban tűnnek fel azok a társadalmi csoportok, melyekkel az Újszövetségben is találkozunk (farizeusok, esszénusok stb). Ugyanígy most van kialakulóban a Palesztinán kívüli zsidóság szerepe: zsinagógák létesülnek, módosul istentiszteletük. Ezek már újszövetségi témáink lesznek.

63. Judit megmenti népét

Szabad-e harcban megölni az ellenség vezérét? Az ütközet során biztosan szabad. Régen ez volt a legnagyobb dicsőség. Teljes győzelmet és a háború végét jelentette. – Hát mikor nincs ütközet, kilesni pl. hogy alszik és nem védekezhetsz, szabad-e ilyenkor elpusztítani? Ez már nem annyira biztos. Voltak zsidó hittudósok, akik határozottan állították, hogy alvó embert vagy valakit csel segítségével nem szabad megölni.

Van egy híres könyv, melynek főszereplője Judit, álom közben pusztította el az ellenség fővezérét. Bár a könyvben sok szép tanítás van, az említett okból nem engedték, hogy az istentiszteleteken olvassanak belőle.

Egyházunk viszont úgy vélekedik, hogy ennek a könyvnek az emberi íróval együttműködő Isten is szerzője. Nem tartjuk fontosnak, hogy alvó ellenség elpusztításáról is szól. Nálunk Judit könyve is Szentírás. Ma vele ismerkedünk.

Jó néhány száz éve megtörténhetett ez az esemény, mikor a könyvet megírták róla. Bizonyára, mert mindig jó emlékezni a régi hősökre és győzelmekre. Kapós könyv lehetett. A nyomdát akkoriban még nem ismerték, ezért kézzel másolgatták. A másolók pedig – ha úgy gondolták, hogy egy vagy más adatot jobban tudnak, mint a könyv – saját értesüléseik szerint változtatták a szöveget. Így nem csoda, ha a mai történelemtudomány nem tudja megmondani, hogy melyik hadjáratban, milyen szereplőkkel történtek Judit könyvének eseményei. – Tán nem is történelem, regény csupán. Lényeg, hogy nagyon szép és elgondolkodtató olvasmány.

Az irodalomtörténet tud eseteket, amikor egy ország élete válságban van- úgy látszik itt vég-, és ekkor születnek a legderűlátóbb könyvek a jövőről. – A könyv is fegyver a nemzet kezében.

Fegyver volt a Szentírás, Judit könyve is. Amikor a Makkabeus korszak vallás- és népiüldözése tombolt, életveszélyes volt a hűség Istenhez és a hagyományokhoz, akkor buzdított a kitartásra imádságban és hitben.

Példának állított egy asszonyt, aki leckét adott a városi tanács bölcseinek az Istenbe vetett bizalomról. Imája, okossága, lélekjelenléte az ellenség pusztulását jelentette.

A könyv a hatalmas asszír király hódító tervével kezdődik. Birodalmát körülvevő kisebb államoktól teljes megadást és igen sok adót kíván. Zsaroló követeli azonban üres kézzel mennek haza. Erre a fővezért, Holoferneszt küldi hadba, hogy példásan büntesse meg az ellenálló országokat. A jól felszerelt óriás hadsereg megindul nyugatnak. A felvonulás annyira félelmetes, hogy hírére az előbb még büszke országok

jó előre meghódolnak. Békeküldöttségeik azonban már eredménytelenek. Az asszírok mindent pusztítanak, válogatás nélkül.

Hadseregük már Júda földjén áll. Bár az ijedség itt is igen nagy, mégis ellenállásra készülődnek. Ez azonban nemcsak abban áll, hogy élelmiszereket raktároznak, előőrsöket állítanak és megszállják a hágókat. Többet tesznek: sokat imádkoznak. Imádkoztatják a gyermekeket is, hisz az ártatlanok imáját szívesebben hallgatja Isten: talán nem fogja engedni, hogy népéből és vallásából gúnyt űzenek a pogányok. Imádság mellett bűntöket tartanak, hogy megnyerjék Isten segítségét.

Készülődik az ellenfél is. A fővezér első dolga megtudni, miféle fajta nép, mely egyedül mer szembeszállni vele. A felvilágosítás így szólt: Isten népe, mely ha hűséges Istenéhez és vallásához, a történelme folyamán mindig égi védelemben részesült. Ha meg hűtlen, mindig magára maradt. A felvilágosító még tanácsot is ad: csak az esetben kezdjenek támadást, ha meggyőződtek, hogy a nép most is hűtlen. Ellenkező esetben szégyenbe fullad hadjáratuk. – Vakmerő tanács egy gögös hadvezér számára! Előterjesztőjét mégsem büntetik azonnali halállal. Inkább átadják a zsidóknak. Hadd lássa csak jövődölésének kudarcát, és haljon együtt az utolsó szálig kiírtásra ítélt ellenállókkal.

Így jutott emberünk Betúlia várába. Szívesen fogadták és sorsközöséget vállaltak vele. Betúlia volt egyébként az első végvár melyet Holofernesz ostrom alá vett. A jófekvésű, magas sziklavár bizakodva fogadhatná az ostromot, ha vízellátása kielégítő lenne. A bővízű források azonban nagyon távol, a gyérek is a várfalon kívül fakadtak. Holofernesz pedig az összeset elfoglalta és nyugodtan várt.

Húsz nap telt már el. A fejadagra kiszabott víz elfogyott. Erre megtört az ellenállás. A főpap, egyúttal várparancsnok, kétségbeejtő helyzetbe került. Feladja a várat? A nép inkább szeretett volna élni a szolgaságban, mint meghalni hősiezen. A legrosszabb esetben is jobbnak látszott halni a gyors fegyvertől, mint a lassú szomjúságtól. Szorongatott helyzetükben sohasem hagyták abba az imádkozást. Népgyűlést tartottak és meggyeztek, hogy még öt napig kitartanak. Hátha odáig megkönyörül Isten.

Az ötnapi határidőbe, melyet mintegy Istennek szabtak, sehogysem egyezett bele egy Judit nevű igen szép özvegyasszony. Gondolta, ha Isten végtelenül és mindig jó, hogyan kívánhatja az ember, hogy a jóságot öt napon belül kelljen megmutatnia?

Judit mélyen vallásos. Egész életmódja például szolgálhatott mindenkinek. – A vezetőségnek azt a tanácsot adta, hogy ne öt napig, hanem imádsággal és bizalommal mindvégig tartsanak ki. Így fog rajtuk könyörölni Isten.

Juditnak ezen kívül jól meggondolt terve is volt a vár megszabadítására. Az egész nép imáját kérte, hogy sikerüljön.

A következő éjjel nekifogott a megvalósításnak. Szép ruhája, ékszere bőviben volt. Kiöltözködött és nem sajnálta magáról a szépitőszereket sem. „Finom kenettel elrendezte fejének hajfonadékát, felrakta fejdíszét, felöltötte a vigasság köniösét, a saruját lábára csatolta, felrakta a karkötőket, liliomokat, fülönfüggőket, gyűrűket.” Mindezt nem azért, hogy a férfiaknak tessenek. Terve sikeréért az egész éjszakát átmádkozta.

Szolgálója kíséretében elhagyta a várat. Rövidesen elérték az ellenség előőrseit. Mikor azok szándékuk felől érdeklődtek, azt felelte, hogy életét menti. Megadja magát. A vár ugyanis biztosan az asszíroké lesz. Hajlandó elárulni védelmi titkokat is, de csak magának a fővezérnek. Így jutott Holofernesz elé. Szépsége, ruhái, ékszerei azonnal elérték hatásukat. A fővezér egyből beleszeretett. Judit se sajnálta a hízelgő szavakat, főleg ha az ellenség hadi dicsőségét emlegette. Betűliáról meg azt mondta, hogy ott mindennek vége. De ez a helyzet az egész országban. – A beszámoló alapján a vezér most már nemcsak szépnek, hanem okosnak is találta Juditot. Bizalmába fogadta és a táboron belül szabad mozgást engedélyezett neki. – Idáig minden Judit tervei szerint ment. De most jött a neheze, a kettős játék. Magába bolondítani a vezért, úgy hogy maga ne kövessen el bűnt, ne valljon szégyent. Mindez a továbbiak miatt volt fontos.

A negyedik nap a vezér vacsorára hívta Juditot, azzal a szándékkal, hogy szeretőjévé tegye. Volt terve Juditnak is, de egészen más. A vacsora kitűnően sikerült, a folytatólagos mulatás még jobban. Judit szorgalmasan töltögetett, hogy a vezér teljesen elázzék. Könnyen ment. Részegen távoztak a vendégek is. Most jött el Judit nagy órája. Imádkozott majd karddal levágta az alvó Holofernesz fejét. A többi már magától ment. A fejet kézításkájába tette, és mivel szabad járása volt, szolgálójával együtt elhagyták a tábor.

A történet úgy fejeződik be, hogy Judit tanácsára Holofernesz fejét kitűzték a vár falára. Virradatkor pedig kitörtek. A látványra kitört a rémület az ellenséges táborban. „Elhagyta őket az ész meg a jótanács. A félelemtől és rettegéstől úzva, egyedül csak a futásban találtak menedéket.” A vár és az ország kiéhezett és elszegényedett népére hagyták táboruk minden gazdagságát. A megmenekültek hálaimáját így írja le a Biblia:

Jud 13, 18 kk.

64. Eszter, a közbenjáró

Ma ismét egy ószövetségi híres asszonyról hallunk. Nevét sok mai kislány viseli: Eszternek hívták. Története messze keleten a perzsa királyi udvarban és részben a nép körében játszódik.

Amikor Kúrosz kiadta híres rendeletét a zsidók hazatéréséről, nem élt mindenki az engedéllyel. Sokan, akik már jobbmódra jutottak, meg akik megijedtek a hosszú út és újbóli életkezdés kockázatától, jobbnak látták Perzsiában maradni. Úgy gondolták, hogy Palesztinától távol is az Isten népe maradhatnak. –

Az idők folyamán a vagyonoabb zsidók tekintélyre tettek szert, és szavuk lett a közelet irányításában. A legtöbbre talán történetünk hősei vitték. Eszterből, a vallásos, árva zsidólányból királynő lett. Nagybátyja Mardokeus pedig főminisztere a hatalmas perzsa birodalomnak. Kettejüknek és hittársaiknak izgalommal teli életéről szól Eszter könyve.

A könyv megírásának ideje és körülményei azonosak Judit könyvével. A vallásüldözés évtizedeiben azt akarja bemutatni, hogy amikor legnagyobb a veszély, akkor van a legközelebb Isten segítsége.

Idővel a választott nép egyik ősi ünnepének Eszter könyve lett a hivatalos olvasmánya.

A könyvbeli perzsa királyt Xerxésznek hívták. Környezetébe került, előbb mint udvarhölgy, később mint feleség a már említett Eszter. Származását azonban titkolnia kellett. Közelében élt nagybátyja és gyámja Mardokeus is. Ő egyszer összeesküvést fedezett fel a király ellen és ezt Eszteren keresztül jelentette. A király megmenekült, a merénylőket kivégezték, de Mardokeus megjutalmazásáról elfeledkeztek. Érdemét csupán az udvar évkönyvében jegyezték fel.

Közben egy igen hiú és rátarti ember lett a király főminisztere. A törvény szerint neki is kijárt a térdhajtásos köszöntés, akár a királynak. Kényes is volt rá, hogy mindenki ilyen módon köszöntse. – A zsidók szerint az ilyen köszöntés imádatst jelent, ez pedig egyedül Istent illeti meg. Mardokeus ezért megtagadta, hogy térdet hajtson a főminiszter előtt, és megindokolta eljárását. Az viszont nem fogadta el ezt a magyarázatot. Bosszúját nemcsak Mardokeuson, de az országban lakó összes zsidón ki akarta töltöni. Nem akármilyen bosszúra gondolt, tömeges kiirtásukat határozta el. Tervét jóváhagyta a királlyal is. Azt hazudta, hogy a zsidók összeesküvést szőttek ellene. – Mellékesen remélte a zsidók vagyonának megkaparintását is.

A tervből törvény lett. Kihirdették. Elgondolhatjuk, mennyire megijedtek a zsidók. Mardokeus pedig Eszter királynőnek tárta fel a közeledő veszélyt. Felhívta figyelmét felelősségére. Nem tagadhatja meg népét, meg kell mentenie. Isten azért emelte méltóságra, hogy segítsen a veszélyben levő testvéreinek. Megparancsolta Eszternek, hogy népe érdekében beszéljen a királlyal. Eszter látta kötelességét, akart is segíteni, de őt is kötötte a törvény. A királyhoz hívás nélkül senki, még a királyné sem léphet be. Aki ezt megteszi, a halál fia. Képzeltük, mi ment végbe Eszter lelkében! –

Végre megvolt a terv. Mardocheus által arra kérte minden közelben élő hittestvérét, hogy böjtöljenek és imádkozzanak három napon át, így talán sikerül terve. Majd a kockázattal nem törődve, hívás nélkül a király elé lépett.

Isten meghallgatta az imákat, és Eszternek szerencséje volt. A király nem haragudott meg, hanem szívesen fogadta. A nehéz ügy már félig meg volt nyerve. Eszter – igen okosan – nem a nagy kéressel állt elő, hanem csak két egymást követő napra vacsorára hívta a királyt és vele a főminisztert. Ez utóbbit fölötte nagy büszkeséggel töltötte el az előkelő meghívás. Egyetlen bánata volt csak, ami még vacsorai kedvét is elrontotta: Mardocheus. Aki a kitűzött vésznapi ellenére sem hajtott térdet, de még fejet sem előtte. A miniszter ismét bosszún törte a fejét. Másnapra egy hatalmas akasztófát állíttatott fel a palota kertjében. Már csak Mardocheus kivégzési engedélyére volt szükség. Ennek biztos reményében készülődött a vacsorára.

Az események azonban másként alakultak. Azon éjszaka a király nem tudott aludni. Unalmában a történelemtörténetből olvastatott fel magának. Így került elő a régesrég feljegyzett eset, hogy Mardocheus ébersége megmentette a király életét. A király elhatározta, hogy legalább utólag megjutalmazza. –

Új nap virradt. A főminiszter még mindig az akasztófa-állítást körül sűrűsödött. Onnét hívta a király és kérte tanácsát: „Hogyan kell azt megjutalmazni, akit igen meg akar tisztelni a király?” A főminiszter azt hitte, hogy róla van szó, nem sajnálta tehát jó tanácsait. „Akit a király ki akar tüntetni, azt a király lovára kell ültetni, királyi ruhába kell öltöztetni, korona jár a fejére, lovát az ország első embere vezesse a városon végig és hirdesse: ilyen a király kitüntetésé.”

A szépen megfogalmazott jótanácsra és minden reménységre, hideg zuhanyként jött a király parancsa: a főminiszter pontosan így tüntesse ki Mardocheust. Mit volt tennie! Mardocheus lovának kantárszárát tartva, városszerte hirdette annak dicsőségét, akit a legjobban gyűlölt a világon. Így kezdődött a főminiszter bukása. Még tanulságosabb azonban a folytatás.

Lezajlott a második napi vacsora is. A király mindkettőn kitűnően érezte magát. Megkérdezte feleségét, hogyan jutalmazhatná meg felejtetetlen vendéglátásáért. Ez volt Eszter második nagy órája. A király elé borult és úgy kért kegyelmet népe számára. Elmondta, hogy az egész üldözés csak személyes bosszú műve, és telhetetlen harácsolási vágy van mögötte. A király kérdésére, hogy mindez kitől indult, Eszter az ott remegő miniszterre mutatott. A király, hogy hirtelen haragját levezesse, kirohant a teremből. A főminiszter ezt használta ki, hogy Eszter elé borulva most már a pusztá

életéért könyörögjön. Ekkor jött vissza a király és minisztere mozdulatát a királynővel való szemtelenkedésnek tartotta. Ezzel megpecsételődött sorsa is. Kivégzési módján nem sokat kellett a fejet törni. Ott állt a kész akasztófa.

A történet ezután szerencsésen fejeződik be. Mardokeus átvette a főminiszteri hivatalt, a király visszavonta a zsidók ellen hozott rendeletét. Megtiltotta, hogy bárki is kezet emeljen rájuk. Sőt jogot kaptak, hogy szükség esetén fegyverrel védekezhessenek. – Ettől fogva a zsidók évenként megünnepelték megmenekülésük emlékét.

A választott nép nagyon tisztelte Esztert és Juditot, a két nemzetét mentő asszonyt. Egyikük sem kímélte életét, bátran merte azt népéért kockáztatni. Dicsőség illeti őket!

Isten új népének, az Egyháznak, a két hős asszonyon kívül saját Nagyszöke is emlékeztetésében él. Szűz Mária is megmentője népének. Mint Eszter a zsidókért, Mária is közbenjár, imádkozik értünk. Az ég királyát kéri, aki szívesen fogadja kérését. Igazak rá a Juditról mondott dicséret szavak: „Te Isten népének dicsősége, választottainak öröme és az egész emberiség ékessége vagy!”

65. Tóbiás könyve a jóság jutalmáról

Mai történetünk az asszír-fogság idején játszódott le. Az asszírokról tudjuk, hogy ők foglalták el a választott nép északi országát, Izraelt. Lakóit pedig keletre, a Tigris folyó vidékére deportálták. Sok ártatlan és szentéletű ember is szomorú helyzetbe került. Ilyenekkel ismerkedünk ma. – A történet főhőse Tóbiás és Tobit nevű édesapja. Istentől megáldott emberek. Családjuk emberszeretetről és jótetteiről híres familia. Életükben minden sikerült, jóra fordult minden bajuk. Mélyen vallásosak, akik Istennek melléjük adott őrangyalát is tisztelték. Mintha ő vezette volna őket kézenfogva végig az életen. Haláluk után sokáig éltek az emberek emlékeztetésében. Még könyvet is írtak róluk.

Amikor a választott nép maradéka a babiloni fogságból visszatért, egy író embernek – akivel biztosan Isten Lelke volt – igen okos gondolata támadt. Megragadó és szép példát kellene az emberek elé állítani. Olyanokról kellene írni, akik szívvel-lélekkel szerették Istent és törvényét, és akiknek életéből kicseng az igazság: égből küldött angyalok oltalmazták az igazi hívőket. – Amikor az említett író forrásmunkák után kutatott, egy régi írás akadt a kezébe. Az asszír-fogság szent embereiről, főleg Tobitékről szólt. Tudta már, mit írjon! A megragadóan szép és olvasmányos könyv elkészült. Aki csak kézbe veszi, így gondolkodik: „Ez igen, így kell nekem is élnem!”

Rövid tartalma ez. Élt Ninivében egy istenfélő deportált család: Tobiték. A családfő engedélyt kapott az asszír királytól, hogy a birodalom egész területén szabadon mozoghasson. Tobit a lehetőséget a legnemesebb célra használta fel. Vigasztalta és tehetsége szerint segítette honfitársait. Útjai során egyszer Rágesbe jutott. (25 km. délre a mai perzsa fővárostól, Teherántól.) Itt egy ismerősénél – Gabelusnak hívták – elismervény ellenében nagyobb összeget helyezett letétbe.

Közben új király került AsszírIA trónjára, aki ellenségesen viselkedett a zsidókkal. Sokukat megölette. Egyeseket még azzal is megszégyenített, hogy megtiltotta eltemetésüket. Hadd legyenek a vadállatok zsákmányai.

Tobit azonban emberséges ember volt. Alkonyattal összeszedte, házába rejtette és éjfél tájt eltemette a szerencsétleneket. A királyi parancs megszegése természetesen nagy veszéllyel járt. – Egyszer is ilyen munkától elfáradva tért haza. Be sem ment a házba, hanem a fal mellett ülve aludt el. Szerencsétlenségére az eresz alatti fészekből piszok hullott a szemébe, és megvakult. Bajában még felesége állandó szemrehányásait is hallgatnia kellett: „Ez hát jutalma temetéseidnek és jócselekedeteidnek?!“ Tobit az imában talált vigasztalást. – A történet olvasói megérthették, hogy Isten néha kemény próbának teszi ki még a jó emberek hitét is. Ha a próbát jól állják, még nagyobb ajándékaira lesznek méltók.

A vak és emiatt munkaképtelen Tobit egyre szegényedett. A becsületességét azonban így sem veszítette el. – Felesége szövődében dolgozott, és egyszer kiskecskét is kapott fizetésbe, de erről a férj nem tudott. Amikor pedig a mekegést meghallotta, gondolta, hogy a szegénység lopásra vitte az asszonyt. Nem késelt komoly figyelmeztetése: „Nekünk a máséhoz mégcsak nyúlunk sem szabad!“

A könyv írójának az is célja volt, hogy az őrangyalok tiszteletére buzdítson. A történet folytatásában azért fontos szerepe van Ráfaelnek, az ifjú Tóbiás őrangyalának.

A vak Tobit elszánta magát, hogy távoli adósától visszakéri a letétet. Fiát bízta meg az ügy elintézésével. A tapasztalatlan fiú mellé azonban kísérő kellett a hosszú útra. Ekkor lépett láthatóan életükbe az egyébként láthatatlan segítség. – Fiatalférfi jelentkezik, aki éppen Rágesba tart, sőt ismeri a rokont is. Elindulnak. A kísérő szaktanácsa alapján Tóbiás egy óriás halat fog a Tigrisnél. Mint okos patikus, a hal egyes részeiből házi gyógyszereket készít, miket a fiú tarisznyájába tesz. Szükség lesz rájuk.

Közben egy másik deportált családdal ismerkedünk. Kiderül, Tóbiás rokonai. Itt is nagy a baj. Egyetlen lányukkal vannak bajban, mert szerencsétlen a házassága. Ki tudja miért, egymás után halnak meg férjei. – Ehhez a családhoz tér be megpihenni a két vándor. Tóbiásnak megtetszik a lány. A kérő szerepét a kísérő vállalja el. – Ha az őrangyal segítségével

teszünk valamit, biztosan jól sikerül. Tóbiást arra tanítja, hogy szent dolog a házasság és a jegyesek csak Isten segítségével lehetnek boldogok. Az ifjú férj és feleség megértik a tanítást és imádsággal kezdik közös életüket. Boldogok is lettek. – A könyv fiatal olvasói előtt pedig példaképpé vált a boldogságát Istentől kérő házaspár: Tóbiás és Sára.

A médek városáig, Rágesig, még hosszú az út. Ráfael erre is vállalkozott. Természetesen eredménnyel járt. Becsületes emberre talált, kinek közben jobbra fordult az élete sora. Az elismervény ellenében készséggel küldte vissza az összeget. Sőt maga is elindult a lakodalmas házhoz, ahol minden csupa öröm volt és boldogság.

Odahaza azonban annál nagyobb gondban az öreg Tobit és folyton sopánkodó felesége. Mi lehet a fiúkkal? Az apa bizalma töretlen: „Megbízható vezetőre bíztam fiamat!” – Reménykedése nem volt alaptalan. Nemsokára megérkezett a fia és a kísérő. Előre siettek, hogy az édesapát meggyógyítsák. Az angyal utasítására Tóbiás imába kezdett és a halból készült gyógyszerrel megkente apja szemét. És íme, lassanként visszatért látása. Volt mit látnia!

Karaván közeledett. Gazdag hozományával a menyecske érkezett. Az áldás beköszöntött és megmaradt Tóbiásék házában. Már csak egyetlen gondjuk volt, hogyan tudnák megfizetni a kísérő fáradozását. Valóban neki köszönhettek mindent. Nagylelkűen a hozott összeg felét ajánlották fel neki. Az elfogadásra azonban nem került sor. A kísérő megmagyarázta, hogy Isten ajándéka minden, amikben csak részesültek. Együttal jutalom a Tobit példaszerű életéért.

Végül pedig felfedte kilétét. Hallgassuk meg szavait, ahogy a szentíró a szájába adta:

Tób 12, 6–21.

66. A Makkabeusok

Kr. e. a második évszázad telik. A perzsa birodalom rég elpusztult már. A viláгурalmat más nemzetek vették át. A választott nép országát hol egyik, hol másik tartotta megszállva.

Történetünk idején az északi szomszéd, Nagy Sándor világhatalmának egyik örököse, Szíria volt a megszálló. Királyai azt tervezték, hogy egybeolvasztják az uralmuk alá tartozó különféle nemzeteket. A zsidóktól azt kívánták, hogy hagyják el ősi vallásukat és szokásaikat és éljenek mint a pogány görögök. Természetesen igen sokan visszautasították ezt a kívánságot. A megszállók erre fegyvert fogtak ellentük, ezért nekik is védekezniük kellett. Igen nehéz idők következtek. Eseményeit a Szentírás a Makkabeusokról szóló könyvekben örökítette meg.

IV. Antiochus volt a király, akinek idejében elkezdődtek a bajok. Istennek tartotta magát. A zsidóktól is imádást várt. Azokat, akik szombaton imádkoztak, munkaszünetet tartottak, vagy istentiszteletre mentek, halálbüntetéssel sújtotta. A Szentírást nyilvánosan elégette, a templomot kifosztotta és szentélyében a görögök főistenének Zeusznak állított szobrot. Az egész országot istenszobrokkal látta el. Áldozatokról meg úgy gondoskodott, hogy sertéseket tétetett a templom oltáira. Mindez oly megrendítő és vérgigéző gonoszság volt Isten népe szemében, melynél nagyobbat nem tudtak elképzelni.

Szerte az országban egyre nagyobb lett az ellenállók száma.

Az ellenállás partizán-tevékenységekkel kezdődött. A bűdosókból és az üldözöttekből rövidesen egy mindenre elszánt hadsereg gyűlt egybe. Fővezérük Makkabeus Júdás lett. Családjuk adta a 40 évig tartó szabadságharc többi vezérét is. Nevük magyarul nagy kalapácsot, pörölyt jelent. Mint kovács pörölyével a vasat, úgy verték-zúzták ezek a férfiak népük ellenségeit. Az ellenség számához viszonyítva kicsiny seregüknek erőt és harci kedvet adott annak tudata, hogy velük az Isten harcol. Istennek pedig mindegy, hogy sok vagy kevés ember által ad szabadulást népének. Nagy volt a tét. Nemcsak vallásukat, hanem életüket, feleségük, gyermekeik életét védtek. Azokkal álltak szembe, akik Isten népének még az emlékét is ki akarták irtani.

Isten tényleg segítette őket. Sok győzelmet arattak; volt idő, amikor az egész országban Makkabeus serege parancsolt. Győzelmeikért hálások voltak. Antiochus király idejében megrongált és az évek során tönkrement templomot és oltárt újjáépítették. Újra megkezdték a törvényes istentiszteletet.

Mint minden háborúnak, a zsidók szabadságharcának is voltak szomorú napjai. Az ellenség túlereje, a saját soraikból kikerülő árulók sok áldozatot követeltek.

Egy csatamezőn vagyunk, ütközet után. A zsidók Júdás vezetésével összeszedik halottjaikat, hogy végtisztességet adjanak nekik. Sokaknál érmekeket, kis szobrokat, mai néven szerencséhezó kabalákat találtak. Bizony, nem volt szép az igaz ügyért életüket áldozó embereknek bálvány-szerű kis amuletteket rejteni ruhájuk alá és azok védelmező erejében bízni. De tán – ilyen az ember – végig sem gondolt babonáság az egész! És ki nem babonás egy kicsit?!

Nem sokkal nagyobb dolog-e, hogy vérüket ontották hazájukért, hitükért, testvéreikért, fiaikért?!

Így gondolta Júdás is. Esetét a Szentírás feljegyezte:

2Mak 12, 42–45.

A keresztény hívek közül a katolikusok és a keletiek különleges gonddal vannak a halottak iránt. Nem csak a szeretet és hála meg a feltámadás hite miatt. Gondjuk azt a megholt hozzátartozót veszi körül, azt szereti, aki szenved. Szennved, mert talán lehettek nagy bűnei, melyekért még nem vezekelt eléggé, és kisebbek, miket alig kerülhet el halandó. Állapotuk még méltatlan arra, hogy meglássák Istent. – Nehéz sorsukat már a Jézus előtti évszázadokban is átérezték. Imádkoztak és áldozatot mutattak be értük.

Milyen lesz a mi halálunk? Hiszünk a kegyelemben, de félünk bűneink és a büntetés terhétől. – Bárcsak lennének, akik imádkoznak majd értünk – mint hajdan Júdás tette testvéreiért. Bizonyosan lesznek, ha mi is imádkozunk halottainkért!

67. Örökélet hite az ószövetségben

A hívő ember gyakran jut nagy bajba. Pl., amikor hite miatt kell üldözést szenvednie. Mit tehet, ha erőtlén, ha nincs hatalma visszavágni? Még erősebben hisz és imádkozik: hittel keresi a szenvedés értelmét. – Szinte a kereszténység magaslatáig jutottak el a Makkabeus kor hitvallói és vértanúi. – A Szentírás pedig, példaképpen a korabelieknek és minden idők keresztényeinek – megörökítette életüket.

Ebben a tanulásban két szomorúan hangzó történelmi epizód kerül sorra. Maga az Írás így mutatja be azt a kort:

„... figyelmeztetem azokat, akiknek ez a könyv a kezükbe kerül, hogy a megpróbáltatások miatt ne bátoratlanodjanak el, hanem gondolják meg: ezek az üldözések népünknek nem csupán vesztére, hanem nevelésére is szolgálnak.” (2Mak 6, 12)

A vallás- és népiüldöző király megparancsolta, hogy a hívő zsidóknak nyilvánosan kell enniök a pogány isteneknek feláldozott disznó húsából. Az engedelmesség ott és akkor egyértelmű hitehagyás volt. Mindenki ezt értette rajta.

Természetesen sokan voltak, akik megtagadták a parancsot. Közéjük tartozott az a hét fiú édesanyjával együtt, akiről történetünk szól.

A legidősebb fiú volt az első, akit a király kényszeríteni akart: hágja át atyái törvényét. A fiú – bár korbáccsal és szíjjal verték – megtagadta a parancsot. Erre a király haragra gerjedt és a legkegyetlenebb kínzások közepette kivégeztette.

Végig kellett néznie mindezt hat testvérének és édesanyjának. Úgy gondolta a király, hogy a többiek majd bátyjuk szörnyű halála láttán megrettennek és nem merik visszautasítani a pogány áldozati lakomát. Ám, nem így történt.

„Te gonosztevő! Földi életünket elveheted, de a mindenség királya föltámaszt minket az örök életre, mert az ő törvényeiért halunk meg” – kiáltotta a második testvér. A többi is méltó volt bátyjaihoz. Bátorságuk láttán még a király és környezete is elámult. Talán ezért történt, hogy mielőtt a legkisebb fiúra került volna a sor – a király szólította az anyát. Rá akarta beszélni, hogy „okos” tanácsaival mentse meg fiát.

2Mak 7, 20–30.

Gondolhatjuk, a király milyen eszeveszett haragra gerjedt az édesanya szavai hallatán. Még kegyetlenebbül bánt el a fiúval, mint bátyjaival. Végül az anyát is megölette.

A Szentírás a Makkabeus kor vértanúinak történetében úgy beszél Istenről, mint aki a semmiből csodálatosan teremt és a halál után még szebb életre hív. Itt is előfordul, mégpedig határozott egyértelműséggel a halál utáni élet hite.

Valóban! Mi adhatott volna erőt, a fiúknak, anyjuknak és szenvedő ezreknek, ha nem ez a hit.

Mintha magát Jézust hallanánk: „Ne féljete azoktól, akik a testet megölik, a lelket azonban nem tudják megölni. Inkább attól féljete, aki a kárhozatba vetve a testet, a lelket is el tudja pusztítani.” (Mt 10, 28)

A másik szomorú történet egy igen öreg, ősz emberrel esett meg. Eleazárnak hívták. Ő is áldozata lett a vallásellenes törvényeknek.

2Mak 6, 18–31.

Mit gondoljunk, jól tett ez az ember, amikor szinte eldobta magától az életet? Vagy engednie kellett volna barátainak, csak látszólag egyezni bele a bűnbe és megtartani az életet? – Eleazár biztosan jól tett. A lélek ugyanis többet ér, mint a test, és az örökkévalóság értékesebb, mint néhány földi esztendő. Isten és a hit megtagadója a legnagyobb bűnt követi el. Isten helyett a kárhozatot választja, Eleazár azzal, hogy a halált vállalta, örök életét biztosította. Igazmondásával példát adott a utókornak.

68. Dániel próféta az Emberfiáról

Dániel könyve sok biblia-kiadásban nem a negyedik helyen a nagy-próféták között, hanem az ún. „Írások” (Judit, Eszter stb) között, a Makkabeusi-kor irodalmában található. A biblia-tudósok állítják, hogy a választott nép történelmének ebben a legnehezebb korszakában írták.

Az írók félelmükben gyakran „állították vissza az órát”. A jelenről úgy írtak, mintha eseményei a múltban történtek volna. A hatóság nem köthet bele, az olvasók meg amúgy is észreveszik megértik, miről van szó.

Ez áll, úgy látszik, Dániel könyvéről is.

A könyv első részének (1 – 6. fej.) épületes történeteiben a Makkabeus-kori olvasó nehéz problémái kerülnek elő. Lelkierejét, hitét erősítik az egymást követő történetek.

Országos kérdés volt ez idő tájt, hogy az étkezés az ősi törvények szerint vagy parancsszóra, pogányok szokása szerint történjék-e? Nem mindegy? Melyik végül is a jobb? – A válasz: az jár jobban, aki megtartja a törvényt. Tanulságos példa a fiatal Dánielnek és barátainak hűségüküli étrendje. „Ennek a négy ifjúnak az Isten megadta a tudományt és minden írásban és bölcsességben a jártasságot.” „Valahányszor a király olyan ügyet terjesztett eléjük, amely bölcsességet és okosságot kívánt, azt tapasztalta, hogy tízszer különbek egész országa minden tudósánál és varázslójánál.” (Dán 1, 17 és 20)

Aranykolosszust, hatalmas király-szobrot, sokat láthatott akkoriban a választott nép. Dániel könyvében (Dán 2) a királynak tulajdonított álom a jelen valósága. Babilon uralmát a médek, perzsák és a görögök két dinasztíája követte. Egyre hitványabb anyag, egyre rosszabb királyok. Leghitványabb a jelenlegi: IV. Antiochosz Epifánész, fémek mellett a cserép. Nem is maradhat fenn az országa! Nem a Makkabeusok hadserege végez vele. Isten maga zúzza porrá! Hogyan? Egy kis „kövecskével”, akinek titok a személye (Később szó esik róla).

Egyenlőre még pompáz! Istennek tartja és tartatja magát. Igazában állat, aki fűvet eszik. Ezt azonban akkoriban a négyszáz év előtti előd: Nebukadnezár fedőnévvel merték csak leírni. (Dán 4)

Olyan idők járnak, hogy a három fiúnak is színt kellene vallania hite felől. Ők sem tudnának örökké főzeléken élni, mert ugyancsak erősen mással kínálnák őket. Ezt írja róluk a próféta: „Inkább megszegették a király parancsát, veszélynek tették ki testüket, sem hogy Istenükön kívül más istent tiszteljenek és imádjának”.

Ez tehát a tüzes-kemence előzménye. – Szenvedésükben vigasztaló segítők Isten angyalai. Ugyanez a tanítása Dániel oroszánvermes történetének is. De talán nem is a próféta, hanem üldözött népe az, mely megmenekül, hogy az üldözők kerüljenek a helyükre.

Ugyancsak a trónon ülő elnyomóra illik a Baltazár király lakomájáról és a falra írott titokzatos betűkről lejegyzett tudósítás:

Dán 5, 22–6,1.

Dániel könyvének második része már az apokaliptikus, „látomás”-irodalomhoz tartozik. Ezeket a könyveket jövőmondó könyveknek tekintették. Belőlük – úgy gondolták – eléggé részletesen megtudható, ami következik. Így Dániel könyvéből is. Tényleg jövőt olvashatunk belőle vagy csak hittani igazságokat?

Mondottuk, hogy Dániel könyve, az ismert okok miatt, a jelenről úgy beszél, mint régmúlt eseményről. Vajon tud valamit a a jövőről is? Az apokaliptikus könyvek szerzőinek különleges a látásmódja. Leginkább a távolugrók technikájához hasonlítható. A sportoló az ugróvonal előtt már 30–40 méterrel kezdi a nekifutást. A vonalnál elszakad a talajtól és közel 10 métert száll a levegőben.

A prófétánál a „nekifutás” a korát megelőző néhány évtized vagy évszázad eseménysorozata. Tudja, ismeri. — Repülési iránya pedig Isten jósága és irgalma. Ez az, amit biztosan tud és elmondhat a jövőről: Isten megalázza hívő népének gögös ellenségét. Jóság és irgalom a meghatározott időben testet ölt; személy lesz: Az aranszobrot ledöntő kis kővecské sem más, mint Isten megbízottja, az Emberfia.

Ismerkedjünk meg egy ószövetségi látomással: Dán. 7.

Maga a látomás az 1–8, majd a 19–22, végül a 9–14 vers.

Magyarázat pedig a 15–18 és a 23–28. vers.

Nyilvánvaló szembenállást látunk a vadállatok és az ember (ill. Emberfia) között. Az első a gonoszság mérhetetlen hatalma, a másik az Égben tűnik fel. Még nem tudjuk ki a négy vadállat, sem az utolsó vadállat szárvai. Róluk csak a rossz, az Isten oldaláról csak a jó látszik. A történészek a vadállatokon Nagy Sándort és nyomába lépő utódait, a kis szarvon pedig a már emlegetett IV. Antiochosz Epifánészt értik. Ő volt a híres gögösködő és istenkáromló beszédeiről közismert király. Mindezek a „nekifutás” szakasza, amit jól ismert a próféta. — A jövőndőlés, az olvasóknak szánt vigasz pedig a 27. vers.

A Makkabeus-kor könyvei közül Dánielnél csendül ki legerősebben a halottak személy szerinti feltámadásának hite. Kialakulására a hívek élete, jobban mondva szenvedése és halála volt döntő hatással.

Ezidáig nem gondolt senki a halál utáni életre. *Egyetlen élet* volt, a földi. Itt történt minden: a jutalmazás és büntetés is.

Amit ezzel az élettel kapcsolatban nem értettek, kérdés maradt számukra. A Makkabeus-kor vértanúi ezt az *egyetlen* életet adták oda Istenért. Dániel tanítása mintha Isten válaszát mondaná erre a nagy gesztusra. A látható halálnak, amit a vértanúk elszenvednek, van láthatatlan oldala is: Isten fogadja őket saját dicsőségébe, egy egészen új életbe, az örökké tartó boldogságba.

Dán 12, 1–4.

Az idézett résznek érdekes a stílusa. Kettőzötten gondolkodik: A múltban és jövőben, az azelőttben és a következőben. A halálban és az életben. Egyik a másikkal összefügg.

Dániel egészen szokatlan nevét jövendöli meg a Messiásnak: Ő lesz az Emberfia. A legteljesebben tartozik Istenhez, az Ősöreghez, de ember is egy személyben.

Jézus szívesen vallotta magáénak az Emberfia nevet. Rendszerint olyan tanítás kapcsán, amikor örök hatalmáról, ellenfeleit megítélő bírói tisztéről nyilatkozott. (Mt 24, 30)

BÚCSÚZUNK AZ ÓSZÖVETSÉGTŐL?

Bizonyára észrevetted, hogy kérdőjelet tettünk a cím után. Az Ószövetségtől ugyanis nagyon körülményes lenne elbúcsúzni, ha egyáltalán lehetséges.

Elkötelezted magadat Isten és Jézus Krisztus mellett. E fontos döntésedben az Ószövetség segített. Ugyanigy istenképed kialakításában is.

El tudnál-e búcsúzni olyan fogalmaktól, mint a hit, a szeretet, a jóság? Mint a bűntudat, az ígéret és a bocsánat? El tudnád-e felejteni, mit jelentenek a szavak: próféta, messiás-király, Emberfia, szenvedő-szolga?

Aki elbúcsúznék az Ószövetség gondolatvilágától, jelképeitől, nem tudná még saját érzéseit sem kifejezni. Szóhasználat a miénk is lett.

Az a fiatal, aki nem ismeri ezeket –, gimnazista magyar irodalomkönyvből kaphat ízelítőt. Aki pedig semmiképpen nem jut el az Ószövetség némi ismeretére, annak nagyon kérdéses a kulturáltsága.

Az év végén bizonyára senki sem jön ezzel a kérdéssel: „Minek tanultuk a régit, a mi szövetségünk az Újszövetség!” Nem búcsúznak, hanem utánozzuk a történelmet: az Ószövetség egyszerre csak az Újban találta magát. A Jézusra találó apostolok így nyilatkoztak: „Megtaláltuk, akiről Mózes törvénye és a próféták írnak, a Názáreti Jézust”. (Jn 2, 45)

Az apostolok nem hagytak el semmi jót régebbi életükből. Mi sem hagyunk el semmit, amit szépnek értékesnek ismertünk meg a régi törvényből. Minden értéket becsülünk és magunkénak vallunk az újban is. Ide hozzuk át a pátriárkákat, prófétákat, az embert, – magunkat is.

Nem búcsúznak el, mert még várjuk sok ígéretét: az új szívet is, az új Jeruzsálemet is.

Maradjon bennünk az Ószövetségnek minél több kincse. Ezek segítsenek, hogy találkozzunk Jézussal. Ő ugyanis igen nagyra becsülte az értékes ószövetségi embereket, mint Keresztelő Jánost, Natanaelt.

Velük kezdjük majd az Újszövetséget.

TESZTLAPOK

1. ÍRÁSOS ÜZENET ÉRKEZETT

1. Biblia-szó magyar értelme:
 - a) Képes hittankönyv
 - b) Vallásos legendagyűjtemény
 - c) Szentírás
2. A Biblia eredetiben
 - a) Ma is meg van
 - b) Nyomtalanul eltűnt
 - c) Másolatai, fordításai vannak
3. Szentírás Jézus vallásában
 - a) Isten üzenete
 - b) Meg lennénk nélküle is
 - c) Miskönyv
4. Kiemelt helye
 - a) Szekrénypolc
 - b) Felolvasóhely
 - c) Az oltár
5. Tanítása szempontjából
 - a) Ókori és újkori
 - b) Jézusé és prófétáké
 - c) Ószövetség-Újszövetség
6. A Szentírás magáról vallja:
 - a) „Én vagyok az út, igazság, élet”
 - b) „Írás, amit Isten sugalmazott
 - c) „Aki megtalál, életet talál”
7. Jézus és a Szentírás
 - a) Ő maga írta
 - b) Az Ószövetséget olvasta
 - c) Az Újszövetséget magyarázta
8. A Szentírás régebbi és újabb kiadásai
 - a) Betűről betűre egyeznek
 - b) Lényegtelen eltérések vannak
 - c) Lényeges eltérések is vannak
9. A Szentírás „örzése”
 - a) Vigyáznak, hogy ne lopják el
 - b) Hogy ne változtassanak rajta
 - c) Mindenki szabadon változtathatja
10. A teljes Szentírás hivatalos ára
 - a) kb. 50 ft
 - b) kb. 300 ft
 - c) kb. 1000 ft

2. BESZÉLGESSÜNK AZ ÓSZÖVETSÉGI BIBLIÁRÓL!

1. Az Ószövetség teljes kiadása
 - a) Mindenki kezébe való
 - b) Csak a kisgyermek kezébe
 - c) Csak érettebbeknek
2. A Szentírás műfaja
 - a) Csupa történelem
 - b) Csupa költészet
 - c) A legkülönbözőbb műfajok együttese
3. Kisebb hittanosok és az Ószövetség
 - a) „Gyermek-biblia” van számukra
 - b) Nem olvashatják
 - c) Nincs hasznuk belőle
4. Van-e „mese” a Bibliában?
 - a) Nem fordulhat elő
 - b) Néha napján előfordulhat
 - c) Csak, ha vallási tanítást hordoz
5. A Biblia igazsága
 - a) Van, ami igaz, van, ami nem
 - b) A tanítása igaz
 - c) Csak a történetek igazak
6. Keresztények, mint biblia-olvasók
 - a) Csak, mert az Ószövetség érdekes
 - b) Nem érdekelheti őket
 - c) Jézust keresik az Ószöv-ben is
7. Fontos volt-e az Ószövetség az apostoloknak?
 - a) Nem, mivel már lejárt
 - b) Fontos, mert „Jézus élete” volt
 - c) Tetszésükre volt bízva
8. Szt. Pál hasonlata az Ószövetségről:
 - a) Olyan, mint a 10 csapás
 - b) Olyan, mint a nevelő
 - c) Olyan, mint egy atya
9. Olvasott-e Jézus is Bibliát?
 - a) Igen
 - b) Nem volt rá szüksége
 - c) Kívülről is tudta
10. Zsidók és az Újszövetség
 - a) Nem tartják Szentírásnak
 - b) Szerintük el kell égetni
 - c) Szentírásnak tartják, de nem hiszik

3. AZ ÓSZÖVETSÉGRŐL ÉS A RÉGI EMBEREKRŐL

1. Az „Ó” szövetség értelme
 - a) Elavult megegyezés
 - b) Isten szövetsége régi népével
 - c) Jobb mint az új
2. A választott nép
 - a) Az óegyiptomi
 - b) Az ősmagyar
 - c) A zsidó
3. Az „Ószövetség” szó
 - a) Szentírást is jelöl
 - b) Csak a szerződést jelenti
 - c) Csak Szentírást jelent
4. Hogy egy könyv sugalmazott
 - a) Tartalma dönti el
 - b) Isten mondja meg
 - c) Az illetékes ilyennek tekinti
5. A Biblia világszemlélete
 - a) Napközéppontú
 - b) Földközéppontú
 - c) Tudománytalan
6. A Biblia lényege
 - a) Régiek bölcsessége
 - b) Sugalmazott írás
 - c) Szent emberek írása
7. Régiek ismerete a világról
 - a) Tudományos megfigyelés alapján
 - b) Érzékszerveik alapján
 - c) Olvasmányaik alapján
8. A Szentírás igazsága
 - a) Örök és változatlan
 - b) Bizonyos korokra érvényes
 - c) Egyénileg döntendő el
9. A Szentírás megértéséhez
 - a) Elég csak az olvasása
 - b) Csak hit kell hozzá
 - c) Ima és tudás is kell
10. Saját szentírás
 - a) Csak 14 év felettieknek
 - b) Csak engedéllyel tartható
 - c) Ajánlatos mindenkinek

4. MIT JELENT? – 2Tim 3, 16–17–?

1. Az Ószövetség könyveinek száma
 - a) 40
 - b) 45 ill. 46.
 - c) 50
2. Az Újszövetség könyveinek száma
 - a) 20
 - b) 25
 - c) 27
3. Egyes könyvek felosztása ált.
 - a) Énekekre
 - b) Fejezetekre
 - c) Jelenetekre
4. A zsidók Szentírás beosztása
 - a) A reformátusokéval egyezik
 - b) Semmi mással nem egyezik
 - c) Nem használják a beosztást
5. „Vastagságra nézve” Ó és Új
 - a) Az Újszövetség kb. fele
 - b) Az Újszövetség kb. harmadrésze
 - c) Az Újszövetség a több.
6. Melyik a teljes Biblia első könyve?
 - a) A Teremtés könyve
 - b) A Zsoltárok
 - c) A jövődölések
7. Melyik a teljes Biblia utolsó könyve?
 - a) Szt. Pál levelei
 - b) A zsidókhoz írt levél
 - c) A Jelenések könyve
8. Az Újszövetségből melyik a legismertebb?
 - a) Szt. Péter levelei
 - b) Az evangéliumok
 - c) Szt. Pál levelei
9. Aki hittel olvassa a Bibliát
 - a) Beszélő partnere lesz az írónak (pl. Mózes)
 - b) Biztosan üdvözülni fog
 - c) Jézussal kerül kapcsolatba
10. Biblia-olvasás v. tanulás előtt imádkozunk
 - a) Hogy soha el ne felejtünk
 - b) Hogy megértsük az üzenetet
 - c) Hogy aki írta, mennyországba jusson

5. A SZOLGASÁG HÁZA

1. Mi volt az izraeliták feladata Egyiptomban?
 - a) Szuezi-csatorna építése
 - b) Nílus-csatorna építése
 - c) Piramis-építés
2. Mi volt a piramisok rendeltetése?
 - a) Csillagvizsgáló helyek
 - b) Fáraók sírhelyei
 - c) Földrajzi pontok
3. Mi a testi fenyték akkoriban?
 - a) Békaugráztatás
 - b) Kaloda
 - c) Vesszőzés
4. Mi kívánt a nép Egyiptomban?
 - a) Munkát
 - b) Kenyert
 - c) Szabadságot
5. Milyen bűn az igazságos bér visszatartása?
 - a) Súlyos
 - b) Égbekiáltó
 - c) Urak bűne
6. Mi volt az izraeliták kedves csemegéje?
 - a) Datolya
 - b) Hagyma
 - c) Füge
7. Miből ismerték meg őseik történetét?
 - a) Az ékírásokból
 - b) A Szentírásból
 - c) A hagyományokból
8. A Szentírás létrejöttének melyik folyamatával találkozunk?
 - a) Az események lerögzítése
 - b) A hagyományok továbbadása
 - c) Itt még nincs szó Szentírásról
9. Kiket neveztek pátriárkáknak?
 - a) A prófétákat
 - b) A főpapokat
 - c) A nép ősatyjait
10. A pátriárkák kora az egyiptomi idők
 - a) Előtt
 - b) Után
 - c) Alatt volt

6. ÁBRAHÁM, ATYÁNKI

1. Ábrahám kitüntető címe
 - a) Isten embere
 - b) A legvallásosabb férfi
 - c) Isten barátja
2. Az ország, melyből származott
 - a) Egyiptom
 - b) Babilon
 - c) Kánaán
3. Isten első kérése Ábrahámától
 - a) Hagyja el hazáját
 - b) Imádkozzék sokat
 - c) Segítsen másokon
4. Volt-e édes gyermeke, mikor Kánaánba érkezett?
 - a) Volt, de meghalt
 - b) Egy fia volt
 - c) Nem volt édes gyermeke
5. A választott nép és Ábrahám
 - a) A nép ősatya volt
 - b) A nép barátja volt
 - c) A nép fia
6. Ábrahám nevének jelentése:
 - a) Áldott férfi
 - b) Népek sokaságának atya
 - c) Keletről jött ember
7. Isten kívánsága Izsákkal kapcsolatban
 - a) Apja távolítsa el
 - b) Adja áldozatul
 - c) Áldja meg
8. Isten szíve szerint való
 - a) Az engedelmesség
 - b) Az emberáldozat
 - c) Az áldozatok elhagyása
9. A Szentírás jellemző mondata Ábrahámról
 - a) Békesség embere
 - b) Hitt Istennek
 - c) Jó vendéglátó
10. A hit próbája
 - a) A megbizonyosodás
 - b) A kétkedés
 - c) Az engedelmesség

7. ÁBRAHÁM, A BÉKE EMBERE

1. Ábrahám és Lót
 - a) Édestestvérek
 - b) Barátok
 - c) Lót az unokaöccs
2. Vita kerekedett a pásztorok között
 - a) A karámon
 - b) Az itató vizen
 - c) A legelőn
3. Ábrahám igen nagy szeretetet tanúsított Lót iránt, amikor
 - a) Állatállománya felét odaadta
 - b) Életét is kockáztatta érte
 - c) Mint gyermekét szerette
4. Melkizedek a győzelem után
 - a) Közömbösen elvonult
 - b) A legyőzöttek pártjára állt
 - c) Békeáldozatot mutatott be
5. Melkizedek ajándéka
 - a) Bárány
 - b) Kenyér és bor
 - c) Tömjén illat
6. Ábrahám vendéglátása
 - a) Szerény
 - b) Bőséges
 - c) Hivalkodó
7. Szodoma lakóinak bűnét az Isten parancsa is elítéli és pedig
 - a) A 6.
 - b) Az 5.
 - c) A 6. és 9.
8. A bűn súlyossága
 - a) Égbekiáltó
 - b) Igen nagy
 - c) Nem különösebb
9. Kik Ábrahám igazi fiai?
 - a) Akik nem feledkeznek meg erről
 - b) Akik az Ő cselekedeteit végzik
 - c) Ízsák és mostoha testvére
10. Jézus Ábrahám leszármazottja-e?
 - a) Igen
 - b) Semmiképpen, mivel Dávid fia
 - c) Csak átvitt értelemben

8. A BŰNÖS VÁROSOK

1. Végül is hány igaz ember volt Szodomában?
 - a) 20
 - b) 5
 - c) 4
2. Szodoma pusztulása
 - a) Ellenség rombolta le
 - b) Tűzvész és földrengés
 - c) Árvíz
3. A két város jelképezi
 - a) A hazudozást
 - b) Az erkölcstelenséget
 - c) A lopást-csalást
4. A bűnös városok helye
 - a) A Jordán partja
 - b) A Galileai tó partja
 - c) A Holt-tenger partja
5. Miért „holt” ez a tenger?
 - a) A két város miatt
 - b) Sokan fulladnak bele
 - c) Nincs élet benne
6. Miért nem ígért mennyországot Isten Ábrahámnak?
 - a) Mert a föld jobban érdekelte őt
 - b) Mert még nem tudtak a halál utáni életről
 - c) Mert ég is, föld is nem megy együtt
7. Mi a családnak adott fő ígéret?
 - a) A gazdagság
 - b) A Messiás
 - c) A hatalom
8. Jutalom vagy jutalmazó az Isten?
 - a) Mindkettő
 - b) Egyik sem
 - c) Csak jutalmazó
9. Ha büntet, akkor is jó?
 - a) Ez lehetetlen
 - b) Igen
 - c) Egyesekhez
10. Jutalomért vagyunk-e jók?
 - a) Természetesen
 - b) Nem, de jól esik
 - c) Csak félelemből

9. EGY LEÁNYKÉRÉS A BIBLIAI IDŐKBEN

1. A házastárs választás
a) Csak a fiatalok ügye
b) A szülők dolga
c) Fiataloké, de jó hallgatni a szülőkre
2. Ábrahám nem akart fiának pogány feleséget, mert
a) Fél, hogy fia elveszíti a hitét
b) A pogány lányokat csúnyának tartotta
c) Illetve műveletleneknek
3. A segítőkészség
a) Csak a beteg és idősebb szülőket segítsük
b) Csak saját dolgaink elvégzése után
c) Előbb a közösség érdekei, azután a miénk
4. A jövőendő élettárs
a) Nem fontos, milyen vallású, csak rendes legyen
b) Fontos, hogy vallásos is legyen
c) Csak megnyerő legyen
5. Rebekka próbatétele
a) Élelemmel kínálja a vándorokat
b) Vízet ad nekik és állataiknak
c) Megmutatja nekik a további utat
6. A többnejűség
a) Istennek tetsző dolog
b) Nem tetszett, de eltűrte
c) Súlyos bűn volt
7. Jézus törvényében
a) Szabad válni és másodszor házasodni
b) Nem szabad ezt tenni
c) Csak súlyos okból
8. Hol kötik a katolikus házasságot
a) A tanácsnál
b) A templomban
c) A házasságkötő teremben
9. Meddig tart a házasság?
a) Amíg az egyik meg nem hal
b) Örökké
c) Amíg mindketten meg nem halnak
10. A szülőkért
a) Kell imádkoznunk
b) Nem kell, imádkozzanak magukért
c) Tetszés dolga

10. „JÁKOBOT SZERETTEM ...“

1. Az elsőszülött különleges helyzete Ábrahám családjában:
a) Több vagyon
b) Messiási ígéret
c) Vezetés joga
2. „Hasonlók, mint az ikrek“
a) Érvényes Izsák fiaira is
b) Lényegtelen különbség a fiúk között
c) Teljesen különböztek egymástól
3. Az elsőszülöttség ára egy táll
a) Bab
b) Borsó
c) Lencse
4. Az elsőszülöttség gyakorlásához szükséges volt
a) Az apa halála
b) Az anya beleegyezése
c) Az apai áldás
5. Jákob eljárása
a) Csalás volt
b) Isten szándéka szerinti tett
c) Jócselekedet
6. Ézsau ismertető jele
a) Szőrös keze
b) Forradásos arca
c) Szakácművészete
7. Ézsau teljesen áldás nélkül maradt?
a) Igen
b) Nem
c) Másfajta kapott
8. Fontos-e Istennek, kivel köt szövetséget?
a) Nem nagyon válogatja embereit
b) Eléggé megnézi őket
c) Nincs szüksége emberekre
9. A rossz kezdet, jó végződés
a) Lehetetlenség
b) Lehetséges, ha az Isten akarja
c) Gyakori
10. A rossz emberek
a) Mindig akadályozzák Isten terveit
b) Gyakran segíthetik azokat
c) Csak rossz származhat tőlük

11. ISTENNEL VÉGIG AZ ÉLETEN

- Jákob hosszú útra indult, mert
 - Kedve kerekedett világot látni
 - Menekülni kényszerült
 - Elküldték hazulról
- Jákob útiránya
 - Teljes idegenbe
 - Közeleli vidékre
 - Távoli rokonhoz
- Jákob álmában
 - Édesapját látta az édesanyjával
 - Istent látta angyalaival
 - Jövedő sorsát álmodta meg
- Hálából
 - Oltárt épített és fogadalmat tett
 - Állatot áldozott
 - Megígérte, hogy pénzt ad
- A nagybácsi neve
 - Lában
 - Lót
 - Ábrahám
- Jákob első feleségét
 - Nem is szerette
 - Nem is ismerte
 - Nagyon szerette
- Hány évig szolgált az „igaziért”?
 - 7 évig
 - 14 évig
 - 20 évig
- Kibékülése öccsével
 - Bocsánatot kért tőle
 - Legyőzte
 - Nem békültek ki
- Jákob második neve
 - Izrael
 - Júda
 - Zsidó
- Mai Zsidóország neve
 - Palesztina
 - Izrael
 - Szentföld

12. JÓZSEF, A GONDVISELÉS EMBERE

- Jákobnak hányadik fia József?
 - A 12.
 - A 11.
 - A 10.
- Árulkodás-e igen nagy hiba elmondása?
 - Árulkodás
 - Nem, hanem kötelesség
 - Csak pletykaság
- Az álom
 - Isten üzenete
 - Csak zagyaság
 - Rendkívüli esetben lehet Isten üzenete
- József testvérei
 - Vétkeztek a testvéri szeretet ellen
 - Jól tették, hogy elintézték az árulkodót
 - Nem volt bűnük, mert jó származott belőle
- Putifárné beárulta Józsefet
 - Ez megszólás volt
 - Rágalom volt
 - Udvariatlanság volt
- Fáraó álmának megfejtése
 - József saját eszével jött rá
 - Véletlenül találta el
 - Isten segítette a megoldásban
- A Nilusnál legfontosabb
 - Hajózható
 - A termés függ tőle
 - Nádat termel
- József tanácsa
 - Magtárakat építsenek
 - Mindenki magának gyűjtsön
 - Adják el a felesleget
- József rendeltetése
 - Egyiptom megmentése
 - Népének megmentése
 - Alkirályi méltóság
- Az igazi karrier
 - Nem kell a jövővel törődni
 - Könyökölve törtetni
 - Becsülettel és okossággal dolgozni

13. AMIKOR MÉG KEDVES VOLT A VENDÉG

1. Hány testvér kelt útra gabonáért?
 - a) 11
 - b) 10
 - c) 9
2. József kemény beszéde
 - a) Tényleg haragból beszélt
 - b) Csak színészkedett
 - c) Az okosság sugallta
3. Ruben felajánlott biztosítéka
 - a) A felesége
 - b) A fiai
 - c) Teljes vagyona
4. A zsákban levő áruló jel
 - a) Fegyver
 - b) Pohár
 - c) Ékszer
5. Túsznak ajánlkozó testvérek száma
 - a) 9
 - b) 10
 - c) 8
6. Egyiptomba költözésre az engedélyt
 - a) Jákob adta
 - b) A fáraó adta
 - c) József adta
7. Az igazi jövődölés
 - a) A jövő találgatása
 - b) Biztosan felismerhető esemény
 - c) Nem lehetséges
8. Jákob királyságot jövődölt
 - a) Júdának
 - b) Józsefnek
 - c) Rúbennek
9. Történt-e ekkor Jézusról is jövődölés?
 - a) Szó sem volt róla
 - b) Történt
 - c) Nevét sem tudták
10. József végtisztességet ad apjának
 - a) Piramist emeltetett sírja fölé
 - b) Kánaánba vitette
 - c) Gyászistentisztelet

14. MEGCSILLAN A SZABADULÁS REMÉNYE

1. A népnek az egyiptomi tartózkodás
 - a) Kárára volt
 - b) Hasznos volt
 - c) Közömbös volt
2. A legjellemzőbb egyiptomi építmény
 - a) A Nilus-gát
 - b) Az obeliszk
 - c) A piramis
3. A kisbabák kiirtására parancsot kaptak
 - a) Az orvosok
 - b) A szülész nők
 - c) A nagymamák
4. A nép Istentől küldött szabadítója:
 - a) Mózes
 - b) A fáraó
 - c) Áron
5. Volt-e régen Mózes-kosár?
 - a) Volt
 - b) Nem volt
 - c) Volt, de nem olyan, mint ma
6. Mózes megtalálták
 - a) A tóparton
 - b) A folyó szélén
 - c) A sebes vízben
7. Az egyiptomiak műveltsége
 - a) Csupa babonáság volt
 - b) Komoly tudósai voltak
 - c) Csak a műmiákhoz értettek
8. Mi készült a zsidók tégláiból?
 - a) Piramis
 - b) Város
 - c) Erődítmény
9. Jól tett-e Mózes, amikor békített?
 - a) Semmi köze más dolgához
 - b) Szolgálni kell a békét
 - c) De csak ha biztos az eredmény
10. Mózes eltűnése
 - a) Lefogták
 - b) Elbűjtették
 - c) Megszökött

15. MÓZES, A SZABADÍTÓ

- Mózes felesége
 - Sára
 - Cippora
 - Rebekka
- Mózes a láthatatlan Istent
 - Szemmel látta
 - Nem látta
 - Lelkében biztosan átérezte
- Isten igazi mivolta
 - Titok számunkra
 - Világos, mint a nap
 - Névvel kifejezhető
- A csipkebokor égése
 - Igazi csoda
 - Lehetetlenség
 - Isten-jelenés
- Mózes kifogásai
 - Sántít, botra van szüksége
 - Rosszul lát
 - Dadog
- A jelenés igazolása
 - A fáraó hinni fog
 - Ragyogni fog Mózes arca
 - Egy áldozat
- Mózes-küldés célja
 - Szabadság a népnek
 - Fáraó megbüntetése
 - Fizessen Egyiptom
- Fáraó helyett – Isten?
 - Csőbörből – vödörbe
 - Isten szolgálat nem kényszerűség
 - A fáraó kenyeret is ad
- Isten igazi szolgálata
 - Önkéntes
 - A mennyországért van
 - Különb. büntet
- Mózes kísérője
 - Ábrahám
 - Áron
 - Jetró

16. A LEGELSŐ HÚSVÉT

- Mózes csoda-szerszáma
 - Varázsvessző
 - Botja
 - Villám
- Egyiptomi csapások száma
 - 7
 - 9
 - 10
- Az egyiptom ékszerek elvivése
 - Lopás volt
 - Nem volt az
 - Rendes fizetés volt
- A húsvéti vacsora istentisztelet is?
 - Nem, csak rendes étkezés
 - Csak istentisztelet
 - Kettő együtt
- Készítettek-e sült báránybordát?
 - Igen
 - Nem
 - De szabad lett volna
- A kovásztalan kenyérnek a mi istentiszteletünkben:
 - Van emléke
 - Nincs emléke
 - Teljesen jelentéktelen
- A bárány vérével be kellett hinteni
 - Az udvart és a küszöböt
 - A szemöldök-és ajtófélfát
 - Az ablakot és ajtót
- A fán pirosuló bárányvér emlékeztet
 - Az olajfákra
 - Jézus keresztiére
 - A bosszúra
- Mi volt a 10. csapás?
 - Ragályos betegség
 - Sáskajárvány
 - Elsőszerűltek halála
- A húsvét ünnepe
 - Egyiptomiaknál háláünnepe
 - Szabadságünnepe
 - Aratási hála

17. A SZÖVETSÉG ÉS A TÖRVÉNY

1. A szövetségekötés hegye
 - a) Ararát
 - b) Sion
 - c) Sínai
2. A törvény lényege, foglalatja
 - a) Szerződési előírások
 - b) Jogi előírások
 - c) A tízparancs
3. A szövetség maradandó emléke
 - a) A Sínai hegy
 - b) A két tábla
 - c) Az áldozat
4. Az aranyborjú átvitt értelme
 - a) A hatalom
 - b) A gazdagság
 - c) A szépség
5. A szövetségekötésnél közvetített
 - a) Mózes
 - b) Áron
 - c) Az Isten maga
6. Mózes természete
 - a) Nagyon indulatos
 - b) Eléggé nyugodt
 - c) Flegma
7. A világ leghíresebb Mózes-szobrát alkotta
 - a) Ráfael
 - b) Michelangelo
 - c) Munkácsy
8. Az általunk ismert 10 parancs szövege
 - a) Azonos a kötélkével
 - b) Teljesen más
 - c) Tartalmilag egyező
9. Tízparancs és a polgári törvények
 - a) Ellenkezhettek egymással
 - b) Nem ellenkezhettek
 - c) Nincs is közük egymáshoz
10. Minden parancsolat indító oka
 - a) A hűség
 - b) Az engedelmesség
 - c) A szeretet

18. LÁZADÁSOK ÉS BŰNHÖDÉSEK

1. Az Ígéret-földjének költői neve
 - a) A szabadság földje
 - b) Isten országa
 - c) Tejfel-mézzel folyó ország
2. A kének jelentése
 - a) Teljes hazugság
 - b) Színigaz
 - c) Ebből is, abból is
3. A sziklából víz fakadt
 - a) Az első ütésre
 - b) Imádságra
 - c) A harmadik ütés előtt
4. Mózes rézkigója
 - a) Emlékeztet a kísértőre
 - b) Jézus keresztyének előképe
 - c) Műalkotás
5. Bileám számára a közmondás szerint
 - a) Állt
 - b) Üvöltött
 - c) Megnémult
6. Mózes az Ígéret-földjét
 - a) Járt
 - b) Meglátta
 - c) Nem láthatta
7. Mózes a Megváltót
 - a) Meglátta
 - b) Megjövendölte
 - c) Ismerte
8. Mózes látó-hegye
 - a) Sínai
 - b) Tábor
 - c) Nébó
9. Mózes rokonai a lázadásban
 - a) Apósa és felesége
 - b) Bátyja és nővére
 - c) Fiai
10. Mózes életkora
 - a) 200 év
 - b) 120 év
 - c) 100 év

19. A SZENTÍRÁS CSODÁIRÓL

1. Tehet-e az Isten csodát?
 - a) Nem tehet
 - b) Tehet
 - c) Tehetne, de nem tesz
2. Valójában történtek-e rendkívüli események?
 - a) Történtek
 - b) Nem történtek
 - c) Csak az emberek tartották ilyennek
3. A Szentírás minden rendkívüli eseményét csodának kell-e tartanunk?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Tetszésünkre van bízva
4. A zsidók vezetése a sivatagban
 - a) Isten személyes műve
 - b) Mózesnek adott segítség által
 - c) A körülmények szabták meg
5. A vallásos ember és a csodák
 - a) Szereti és kívánja őket
 - b) Ellenkezőleg, nélkülük is hisz
 - c) Hit nincs csodák nélkül
6. A Sínai fésziget régen
 - a) Ugyanolyan homok és kősvatag mint ma
 - b) Sokkal termékenyebb
 - c) Kimondott termőföld
7. Mózes vezető tudása
 - a) Ötletszerű
 - b) Tudatos ismereteken alapult
 - c) Az Isten is segítette (két megoldás!)
8. A nép folyton zúgolódott
 - a) Joguk volt hozzá
 - b) Nem volt joguk
 - c) Ilyen volt a természetük
9. A lázongás okai
 - a) A munkanélküliség miatt
 - b) Az étel és vízhiány miatt
 - c) Az éghajlat miatt
10. Isten gondoskodása népéről
 - a) Rendkívülinek tartandó
 - b) Nem tartható annak
 - c) A Biblia sem annak tartja

20. ISTEN NÉPE HAZÁRA TALÁL

1. Mózes utóda
 - a) A fia
 - b) Áron
 - c) Józsue
2. Jerikó jelentősége
 - a) A pálmák városa
 - b) Kánaán kapuja
 - c) Romjai
3. Jerikó falai
 - a) Véletlenül omlottak le
 - b) A nagy hangzavartól
 - c) A hittől omlottak le
4. Az ország felosztása
 - a) 12 részre
 - b) 11 részre
 - c) 10 részre
5. A menedékhelyek intézménye
 - a) Nem volt igazságos
 - b) Igazságos volt
 - c) Emberbaráti okok miatt kellett
6. Kocsmárosné Jézus ősei között
 - a) Ez káromkodás!
 - b) Ráháb volt ez
 - c) Ki tudja?
7. Jerikó falait megkerülték
 - a) 8-szor
 - b) 3-szor
 - c) Számtalanszor
8. „A mindent elpusztítani” célja
 - a) Nekem se, neked se
 - b) Áldozat Istennek
 - c) A pogányság fertőz
9. Józsue égítestje
 - a) A nap
 - b) A hold
 - c) A csillag
10. Józsue buzdítása
 - a) A további harcra
 - b) Hűségre
 - c) Városépítésre

21. A BÍRÁK KORA

1. Ténylegesen ítéleztek
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Nem jellemző
2. Működésük ideje
 - a) Mózes és Józsue között
 - b) Józsue és a királyok között
 - c) A rossz királyok helyett
3. Az idegen megszállás
 - a) Nem Isten büntetése
 - b) Lehet az is
 - c) Istennek közömbös a nép sorsa
4. A Baál szó
 - a) Szórakozást és táncot jelent
 - b) Szórakozó helyet
 - c) Pogány istennév
5. Az asszony-bíró
 - a) Sára
 - b) Debora
 - c) Judit
6. Harckocsi a bírák korában
 - a) Páncélozott lovaskocsi
 - b) Forgókaszás kocsi
 - c) Illés-szekere
7. Gedeon kiirtotta apja
 - a) Ligetét
 - b) Szőlőjét
 - c) Gyümölcsösét
8. Gedeon próbatétele
 - a) Frigyszekrénnel
 - b) Gyapjával
 - c) Angyallal
9. Gedeon fegyverzete
 - a) Kard és lándzsa
 - b) Korsó és fáklya
 - c) Nyíl
10. Csatakiáltásuk
 - a) Halál az elnyomókra!
 - b) Az Úrért és Gedeonért
 - c) Távozzanak a filiszteusok!

22. A LEGERŐSEBB BÍRÓ

1. Volt-e hadserege Sámsonnak?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Alkalomadtán
2. Mi volt fogadalma?
 - a) Nem dohányzik
 - b) Nem iszik
 - c) Nem kevélykedik
3. Állatok Sámson történetében
 - a) Galambok
 - b) Bárányok
 - c) Rókák
4. Melyik városban akarták elfogni?
 - a) Jeruzsálemben
 - b) Jerikóban
 - c) Gázában
5. Mit szerelt le?
 - a) A víztornyot
 - b) A főkaput
 - c) A szélalmot
6. Utolsó szerelme
 - a) Delila
 - b) Debora
 - c) Ráchel
7. Mi volt oka tragédiájának?
 - a) Saját ostobasága
 - b) Egy nő
 - c) Túljártak az eszén
8. Megkínzása
 - a) Megvakították
 - b) Börtön
 - c) Összeverték
9. Visszatért az ereje?
 - a) Soha
 - b) Részben
 - c) Teljesen
10. Halála
 - a) Szélütés
 - b) Rádólt a ház
 - c) Megölték

23. RUT TÖRTÉNETE

1. A történet palesztinai színhelye
 - a) Jerikó
 - b) Jeruzsálem
 - c) Betlehem
2. Rut származása
 - a) Filiszteus
 - b) Moabita
 - c) Zsidó
3. Történelmi jelentősége
 - a) Zsidóvá lett
 - b) Boász nőül vette
 - c) A Megváltó őse
4. A sógorság-törvény célja
 - a) Egy férfinak több felesége lehessen
 - b) Az özvegyek védelme
 - c) Ne haljon ki a család
5. Az aratók jószívűsége
 - a) Csupán önkéntes volt
 - b) Csak Boász adta parancsba
 - c) A törvény is előírta
6. Rut anyósának neve
 - a) Sára
 - b) Ráchel
 - c) Noémi
7. Miért ment Rut Betlehembe?
 - a) Szerette Noémit
 - b) Szerette volna a várost látni
 - c) Férjet remélt ott
8. Mi volt Rut legnagyobb áldozata?
 - a) Elhagyta szüleit
 - b) Elhagyta isteneit
 - c) Elhagyta hazáját
9. Rut Dávidnak
 - a) Édesanyja
 - b) Dédanyja
 - c) Nagyanyja
10. Betlehem fekvése
 - a) Júdeában
 - b) Galileában
 - c) Moáb földjén

24. ÉLI ÉS SÁMUEL

1. Éli felelőssége
 - a) Nem vette komolyan a szolgálatot
 - b) Elnézte fiait életmódját
 - c) Háborúba engedte a frigszekerényt
2. Fiainak legnagyobb bűne
 - a) Elvették, ami nem az övék
 - b) Nem tartották meg a szertartásokat
 - c) Visszatartották népüket az istentisztelettől
3. Sámuel anyjának fogadalma
 - a) Szép dolog
 - b) Kegyetlenség
 - c) Értelmetlenség
4. Mikor kapott Sámuel új ruhát?
 - a) Húsvétra
 - b) Pünkösdre
 - c) Amikor meglátogatták
5. Az ütközet legnagyobb vesztesége
 - a) A két fiú meghalt
 - b) A szövetség láda elveszett
 - c) Éli halála
6. Hová került a szövetség szekrénye?
 - a) Dágon templomába
 - b) A város főterére
 - c) A főpap házába
7. Mi lett a Dágon-bálvány sorsa?
 - a) Helyén maradt
 - b) Széttörtött
 - c) Áldozatot mutattak be neki
8. Isten segíti a bűnösöket?
 - a) Veszni hagyja őket
 - b) Segítheti őket is
 - c) Csak a jókat segíti
9. Két istent imádni
 - a) Előrelátás
 - b) Lehetetlenség
 - c) Bűn (két megoldás!)
10. Bálványimádok
 - a) Ma is vannak
 - b) Ma már nincsenek
 - c) Attól függ, mit értünk bálvánnyon

25. SAUL KIRÁLY

1. Saul idejének legfejlettebb államformája:
 - a) Törzsfőnök az élen
 - b) Bírák vezetése
 - c) A királyság
2. Fejfel nagyobb mindenkinél – minálunk
 - a) Szt. István
 - b) Szt. László
 - c) Kinizsi
3. Aki az uralkodónak is parancsol:
 - a) Ilyen nincs
 - b) A nép
 - c) Isten és a lelkiismeret
4. Sault elvetette Isten, mert
 - a) Nem volt elég bátor
 - b) Nem mutatott be áldozatot
 - c) Nem engedelmeskedett
5. Fenyegetés az egységbontók ellen
 - a) Széttépés
 - b) Börtön
 - c) Száműzés
6. Mindig hasznos-e a böjt?
 - a) Természetesen
 - b) Soha
 - c) A maga idején
7. Saul fia
 - a) Jonatás
 - b) Joáb
 - c) Dávid
8. Saul engedetlenségét és hazugságát elárulta
 - a) Marhabógés
 - b) Szamárordítás
 - c) Kutyaugatás
9. Saul és a hatalom
 - a) Terhes volt neki
 - b) Közömbös volt
 - c) Élt-halt érte
10. Saul lelkiismerete
 - a) Nyugtalan lett
 - b) Kiegyensúlyozott volt
 - c) Hol így, hol úgy

26. A BIBLIA ORSZÁGA

1. Hol terül el a Biblia országa?
 - a) Európában
 - b) Ázsiában
 - c) Afrikában
2. Központi jellege volt
 - a) Tengerei miatt
 - b) Folyói miatt
 - c) Útjai miatt
3. „Ígéret földje” a neve, mert birtoklását
 - a) Az őslakosság a zsidóknak ígérte
 - b) Isten Ábrahám utódainak ígérte
 - c) Itt ígérték hűséget Istennek
4. A mai Izrael szomszédos államai
 - a) Libanon és Jordánia
 - b) Irak és Irán
 - c) Szíria és Líbia
5. Palesztina főfolyója
 - a) A Nilus
 - b) A Jordán
 - c) Az Indus
6. Legnagyobb állóvíze
 - a) A Nagy Sóstó
 - b) A Holt-tenger
 - c) A Genezáreti tó
7. Az ország területi nagysága
 - a) Kb. mint Magyarország
 - b) Jóval kisebb
 - c) Jóval nagyobb
8. Megvannak-e még ma is a bibliai helyek?
 - a) Már semmi sincs meg
 - b) Romokban vagy újjáépítve
 - c) Teljesen épek
9. Leglényegesebb eltérés a zsidók és az arabok között
 - a) Más népfaj
 - b) Más vallás
 - c) Más műveltség
10. Palesztina jelentősége a keresztények számára
 - a) Régi kultúrája miatt
 - b) Ez a Szentföld
 - c) Idegenforgalma miatt

27. A SZOMSZÉDOS NÉPEK KULTÚRÁJA

1. Régi országok jelentősége függött
 - a) Természeti szépségétől
 - b) Bányáitól
 - c) Úthálózatától
2. A mai műveltség bölcsője
 - a) Amerika földje
 - b) Közel-Kelet
 - c) Távol-Kelet
3. Az egyistenhit
 - a) A sokisten-hitből ered
 - b) Teljesen független tőle
 - c) Istentől, de tartalmazhat idegen elemeket
4. Az Ószövetség főigazsága:
 - a) Az egyisten-hit
 - b) A kultúra hirdetése
 - c) A főisten-hit
5. Kánaán ősi isteneit
 - a) A zsidó templomban
 - b) A magaslatoikon
 - c) A sivatagban imádták
6. Más vallásból származó bibliai kép
 - a) A szerető Isten
 - b) Az éden és kígyó
 - c) A két kőtábla
7. A mítosz lényege
 - a) Istentől indul
 - b) Embertől indul
 - c) Közös
8. A vallás eredete
 - a) Embertől indul
 - b) Istentől indul
 - c) Természeti erőkből indul
9. Igaz vallás Isten nélkül
 - a) Sok okoskodásra
 - b) Lehetetlen
 - c) Esetenként
10. Isten szerepe
 - a) Földi jutalmazás
 - b) Örök büntetés
 - c) Lelke vezet és őriz

28. A VÁLASZTOTT NÉP ÉS SZOMSZÉDAI

1. A szomszéd népek és a Biblia
 - a) Nincs egymáshoz közük
 - b) Sok közülük van hozzá
 - c) De a Biblia hallgat erről
2. A Biblia népével kapcsolatban álltak
 - a) Kína és Japán
 - b) Egyiptom és Mezopotámia
 - c) Törökök és magyarok
3. Rómaiak az Ószövetségben
 - a) Szerepelnek
 - b) Nem
 - c) Még nem állt Róma
4. Egyiptom vallását jellemzi
 - a) Inkább az életöröm
 - b) A pesszimizmus
 - c) A hitetlenség
5. Mezopotámia hite
 - a) A megnyugodott boldogság
 - b) Inkább a pesszimizmus
 - c) Isten jó – ember rossz
6. Mezopotámia egyik folyója állatnév
 - a) Oroszlán
 - b) Gepárd
 - c) Tigris
7. Mi a termékeny félhold?
 - a) A holdtölte előtti állapot
 - b) Egyiptom alakja
 - c) Terület Babilon és a Földközi-t. között
8. Mezopotámia államai
 - a) Asszíria, Babilon, Perzsia
 - b) Egyiptom, Árábia
 - c) India, Kína
9. Egyiptom uralma
 - a) Mindvégig egy dinasztia
 - b) Különféle dinasztiák
 - c) Csak külföldi uralom
10. Ki a „világhódító”?
 - a) Salamon király
 - b) Nagy Sándor
 - c) Attila

29. A VETÉLYTÁRSÁK

1. Hányadik fia Dávid Jesszének (Izájnak)?
 - a) Első
 - b) Harmadik
 - c) Nyolcadik
2. Dávid gyermekkori ereje
 - a) Leggyorsabb futó
 - b) Legjobb dárдавető
 - c) Medvét ölt
3. Dávid tehetsége
 - a) Templomtervező
 - b) Állattartó
 - c) Költő és muzsik
4. Kedvenc hangszere
 - a) Dávid hegedűje
 - b) Hárfa és lant
 - c) Gitár
5. Szerepel-e kard Gólját esetében?
 - a) Nem
 - b) Igen
 - c) Csak tör szerepel
6. Saul betegsége
 - a) Szívbj
 - b) Gyomorbj
 - c) Ideg
7. Jonatán
 - a) Saul fia, Dávid barátja
 - b) Dávid testvére
 - c) Dávid fővezére
8. Hányszor volt Saul „Dávid kezében”?
 - a) Kétszer
 - b) Egyszer
 - c) Háromszor
9. Saul közvetlen halála
 - a) Hősi halál
 - b) Öngyilkosság
 - c) Baleset
10. Költői emlék Saulnak és fiának
 - a) Filiszteus-óda
 - b) Dávid gyászéneke
 - c) Kánaáni eposz

30. DÁVID KIRÁLY

1. Dávid történelmi szerepe:
 - a) Költő és zenész volt
 - b) Legyőzte a Góliátot
 - c) Birtokba vette Kánaánt
2. Az ország új fővárosa:
 - a) Betlehem
 - b) Jeruzsálem
 - c) Jerikó
3. Próféta, aki még Dáviddal is szembeszállt:
 - a) Sámuel
 - b) Nátán
 - c) Saul
4. Dávid legnagyobb bűne:
 - a) Elűzte fiát
 - b) Szándékosan embert öletett
 - c) Házasságot tört
5. Dávid egyik példás bűnhődése:
 - a) Győztek ellenségei
 - b) Meghalt a kisfia
 - c) Elvesztette népszerűségét
6. A lázadó fiú neve:
 - a) Salamon
 - b) Nátán
 - c) Absalom
7. Halálának oka
 - a) Átszúrták a szívét
 - b) Leesett az öszvérről
 - c) Felakasztotta magát
8. Absalom temetése
 - a) Hőshöz méltó
 - b) „Szamarétemetés”
 - c) Temetetlen maradt
9. A haláleset
 - a) Dávid örült neki
 - b) Igen letörte
 - c) Közömbösen viselte
10. Dávid és Jézus
 - a) Olajfák irányában hagyták el a várost
 - b) Mindketten szerették a templomot
 - c) Mindketten Nazáretben születtek

31. BÖLC S SALOMON KIRÁLY

1. Salamon mellékneve
 - a) Igazságos
 - b) Hódító
 - c) Bölcs
2. A salomoni ítélet alapja
 - a) Az emberismeret
 - b) A jogtudás
 - c) A tapasztalat
3. Salamon politikai eszközei
 - a) A háború
 - b) A tárgyalások
 - c) A megfélemlítés
4. Salamon fényűzése megengedett
 - a) Még ha pazarlás is
 - b) Ha senki sem nélkülözött volna
 - c) Ha juttatott a szegényeknek is
5. Gazdagságának emlékei
 - a) Semmi nem maradt belőle
 - b) A régészek sokat megtalálnak
 - c) Csak a Biblia tud róla
6. Salomont meglátogató uralkodó
 - a) A fáraó
 - b) Az északi szomszéd-király
 - c) Sába királynője
7. Híres épületfa Salamon építéseseinél
 - a) A cédrus
 - b) A tölgy
 - c) A kőris
8. Salamon írása a Bibliában
 - a) A Királyok könyve
 - b) Bölcsesség-könyvek
 - c) A Zsoltárok könyve
9. Leghíresebb alkotása
 - a) A királyi palota
 - b) A gázai erődítmény
 - c) A jeruzsálemi templom
10. Bölcs mondásainak száma kb.
 - a) 100
 - b) 1000
 - c) 3000

32. ISTEN PRÓFÉTÁKAT KÜLD

1. A próféta főfeladata
 - a) Az egyisten-hit védelme
 - b) Királyi tanácsadók
 - c) Isten büntetését hirdetik
2. Egyik prófétai módszer
 - a) Templomtoronyból prédikálni
 - b) Hallgatni
 - c) Jelképes cselekedetek
3. A próféták „civilben”
 - a) Mind szegények
 - b) Mind tudósok
 - c) Különféle hivatásuk
4. A próféták és a papok
 - a) Halálos ellenségek
 - b) Mindkettőt Isten rendeli
 - c) Mindig jó barátságban
5. A próféták egyik felosztása
 - a) Pap vagy nem pap
 - b) Király-barát/ellenzéki
 - c) Nagypróféták és kispróféták
6. Próféta lehet
 - a) Aki akar
 - b) Akit az Isten hív
 - c) Akit kineveznek
7. Meddig tart a próféták korszaka?
 - a) Jézus eljöveteleig
 - b) Ma is tart
 - c) Amíg a két országrész fennállott
8. A próféták írásait olvashatjuk
 - a) Csak a keresztény tanítás során
 - b) A szentmise alatt is
 - c) Ők nem írtak, csak róluk írtak
9. A prófétálás azonos
 - a) A jövőmondással
 - b) Nem azonos vele
 - c) Jézus tanításával
10. A harmis próféták bűne
 - a) Gazdagok akartak lenni
 - b) Gyávák voltak
 - c) Hazudoztak

33. A MESSIÁS PRÓFÉTÁI: IZAJÁS ÉS MIKEÁS

1. A „háromszor szent” eredete
 - a) Ismeretlen
 - b) Dávid verséből
 - c) Izajás látomása
2. Isten szavát hirdetni
 - a) Nagy okosság kell
 - b) Tiszta szív és ajak kell
 - c) Jó szónoki adottságok
3. Melyik próféta „tud” Betlehemről?
 - a) Izajás
 - b) Jeremiás
 - c) Mikeás
4. Jövendölés a Megváltó szülőföldjéről
 - a) Jeruzsálem lesz az
 - b) Betlehem
 - c) Názáret
5. „Az ószövetség evangelistája”
 - a) Izajás
 - b) Mikeás
 - c) Amosz
6. Áháb fiát, a trónörökös
 - a) Megölték
 - b) Molochnak áldozták
 - c) Éhen halatták
7. Izajás híres jövendölése
 - a) Csak a Megváltóról szól
 - b) Nem róla, hanem Áháb fiáról
 - c) Kettős jövendölésről van szó
8. A próféták a Megváltóról
 - a) Minden lényegeset elmondtak
 - b) Alig szóltak valamit
 - c) Sok tévedést is mondtak
9. A Megváltó öngazolása
 - a) Hivatkozott a prófétákra
 - b) Nem emlegette őket
 - c) Nem voltak róla jövendöléseik
10. A prófétálás tudománya
 - a) Természetes képesség
 - b) A gonosztól van
 - c) Isteni segítségre kell hozzá

34. A PRÓFÉTÁK SZAVÁBÓL SZENTÍRÁS LESZ

1. Az írásbeliség kezdetei Jeruzsálemben
 - a) Sámuel korában
 - b) Az első királyok korában
 - c) A jebuzeusok korában
2. Az írás zsidó találmany
 - a) Természetesen
 - b) Ők is átvették
 - c) Kínaiaktól vették át
3. Régi íróalkalmazások
 - a) Az első írógépek
 - b) Papirusz, pergamen
 - c) Ceruza
4. Irodalmi központok Jeruzsálemben
 - a) Az egyetem
 - b) Betűmetsző műhelyek
 - c) A kancellária és a templom
5. Zsidók vallása és a történelem
 - a) Történelmi vallás
 - b) Időtlen vallás
 - c) A jövő vallása
6. Közvetlenül melyik kor előzte meg a királyságot?
 - a) A pátriárkáké
 - b) A bíráké
 - c) A köztársaságé
7. Melyik volt előbb, a bírák vagy az ősatyák-kora?
 - a) Egyidőre estek
 - b) A bírák voltak előbb
 - c) Az ősatyák voltak előbb
8. A bírák előtt melyik kor volt?
 - a) Mózes kora
 - b) A kalandozások kora
 - c) Az őstörténet
9. Mit mutat a választott nép történelme?
 - a) Szerencse fel- szerencse le
 - b) Politizálni tudni kell
 - c) Istenük mindig velük van
10. Isten nevének egyik zsidó leírása
 - a) Baál
 - b) Jahve
 - c) Moloch

35. SALAMON BÖLCSESSÉGE A SZENTÍRÁSBAN

1. Miért hivatkoznak a bölcsességi-könyvek Salamonra?
 - a) Ő írta mindegyiket
 - b) Így nagyobb a tekintély
 - c) Félték a cenzurátort
2. Egy látogató királynő
 - a) Az angol
 - b) A dán
 - c) A sábai
3. Mi az a dromedár?
 - a) Fehér oroszlán
 - b) Teve-féle
 - c) Törpe zebra
4. Salamon tudománya
 - a) 3000 mondás + 1500 vers
 - b) 1001 éjszaka meséje
 - c) A 6 főigazság
5. Hol kezdődik a bölcsesség?
 - a) Bölcsesség kezdete az emberismeret
 - b) A kellő idő megválasztása
 - c) Az Úr félelme
6. Salamon bölcsesége és az Írások
 - a) Csak szájról-szájra terjedt
 - b) Könyvekben is terjedt
 - c) Lapokban, folytatásokban
7. Ki számított okosnak?
 - a) A jó politikus
 - b) A pénzügyi ember
 - c) Aki sok közmondást tudott
8. Jézus és Salamon
 - a) Nagyobbnak tartotta magát Salamonnál
 - b) Salamont önmagánál
 - c) Kollegájának tartotta
9. Jézus Salamon bölcsességéről
 - a) Emlegette, mint bölcsét
 - b) Megtagadta vele a közösséget
 - c) Nem is szólt róla
10. Salamon Jézus példabeszédeiben
 - a) Gazdag módon öltözködik
 - b) Templomot épít
 - c) Nagyon szerény ember

36. ELBESZÉLÉS AZ EMBER TEREMTÉSÉRŐL

1. Az emberteremtés témája
 - a) Bibliai eredetű
 - b) Keletről hozták
 - c) Meg sem változtatták
2. Az „emberen” vagy az „első emberen” van a hangsúly?
 - a) Inkább az emberen
 - b) Inkább az első emberen
 - c) Egy Ádám-nevű emberen
3. Hol rögzítették a hagyományokat?
 - a) Az északi országrészben
 - b) Betlehemben
 - c) Jeruzsálemben
4. Az egykori fejlődés hasonlítható
 - a) Teljesen egyedi, hasonló-nélküli
 - b) A most kezdődő élethez
 - c) A fejlődésről szó sem lehet
5. Bizonyított vagy megcáfolt a leszármazás-elmélet?
 - a) Bizonyított
 - b) Cáfolt
 - c) Elméletéről van szó
6. „Majomtól vagy Istentől?” – okos-e ez a kérdésfeltevés?
 - a) Okos
 - b) Nem, mert nincs egyértelmű válasz
 - c) A kérdésnek nincs jelentősége
7. Hogyan teremtett az Isten?
 - a) Kezével a földből
 - b) Állatba emberi lelket lehelt
 - c) Meghozta leszármazásunk törvényét
8. Az élet kialakulása a földön
 - a) A véletlen műve
 - b) Az Isten akarata
 - c) Más ismeretlen erők műve
9. Állatból ember?
 - a) Az lealázó ránk nézve
 - b) Semmi lealázó nincs benne
 - c) Állatból sohase lesz ember
10. Az ember és az állatvilág
 - a) Ember a legfejlettebb állat
 - b) Egészen más valami
 - c) Semmi közük egymáshoz

37. A LEGELSŐ ESKÜVŐ

- Hogy tekinti Biblia a feleséget?
 - Mint szükséges rossz
 - Akit Isten ad
 - Akit a férfi nem kért
- Mi az, hogy „hús az én húsemból”?
 - Mindent meg kell vele osztani
 - Csak a testhez tartozik, lélekhez nem
 - Teljesen egy a férfival
- Ki az „igazabb ember”?
 - A nő
 - A férfi
 - A kettő együtt az ember
- Van-e női egyenjogúság?
 - Helyenként
 - Lehetetlen
 - Attól függ, mit értünk rajta
- Mikor alapította Isten a házasságot?
 - A kánai menyegzőn
 - Az ember teremtetésekor
 - Mózes törvényében
- A férfi és nő
 - A férfi a teremtetés koronája
 - Teljesen egyenlők
 - Lényegében nem „hatalmi” kérdés
- Az „oldalborda”-művelet leírása és értelme
 - Gyerekes mese
 - Az asszony nem teljes ember
 - Lényeges igazság szemléltetése
- Az egynejlőség
 - Csak keresztény tanítás
 - Az Isten akarata
 - Az emberi természet nem követeli meg
- A házasság felbonthatatlan
 - Nincs a Szentírásban
 - Idejátmúlt felfogás
 - A házasság lényegéből következik
- A katolikusok házassága
 - Bárhon köthető
 - Csak a templomban kötik
 - A polgári kötést szentségivé egészítik

38. AZ ÉDEN-KERT

- Nagyon szép kert az ókorban
 - A király függőkertje
 - Jerikó rózsáskertje
 - Az Olajfák hegyének kertje
- Mit jelent:
„kertbe beengedni?”
 - Vihet gyümölcsöt
 - Barátságban lenni
 - Övé a kert
- Az Éden egyik híres fája
 - Az igazmondás fája
 - A gyógy fája
 - Jó és rossz tudás fája
- Ki adta a munka parancsát?
 - A kényszer
 - Isten
 - Állami törvény
- Másik híres édeni fa
 - Az örök szépség fája
 - A folyton-termő fa
 - Az örök élet fája
- Az édenkertről szóló leírás
 - Szórul szóra értendő
 - Jelképes elbeszélés
 - Mese a gyermekeknek
- Az édenkert boldogsága
 - A sok és finom gyümölcs
 - Isten barátsága és békéje
 - A gond nélküli élet
- A bűn története
 - Olyan idős, mint az ember
 - Volt bűn nélküli időszak is
 - Ma nincs igazi bűn
- Annak, aki mindent tud
 - Sokkal jobb
 - Sokkal rosszabb
 - Olyan ember nincs
- Örökre és reménytelenül elveszett-e az Eden?
 - Attól függ, mit értünk rajta
 - Talán nem
 - Egészen biztosan

39. ÍGY KEZDŐDÖTT MINDEN BAJ

1. A Szentírás és az angyalok
 - a) Vannak tisztán szellemi létezők
 - b) De igazi testük van
 - c) Ezért néha láthatók
2. A lázadó angyalok bűne
 - a) A kíváncsiság
 - b) A kevélység
 - c) Az irigység
3. A kísértés
 - a) Kényszer a rosszra
 - b) Rossz példa számunkra
 - c) Bizonyos fokú befolyásolás
4. A kígyó
 - a) Természete szerint is gonosz
 - b) A néphit szerint az
 - c) Olyan, mint a többi állat
5. A bűnbeesés elbeszélése
 - a) Kitalált mese
 - b) Csak az ősszülokre volt érvényes
 - c) Minden bűn tükörképe
6. A gonoszság hatalma
 - a) Mindenek fölötti
 - b) Csak a neve az
 - c) Számolnunk kell vele
7. Az első bűneset leírása
 - a) Mese
 - b) Lélektani folyamat rögzítése
 - c) Történelmi tény
8. A kísértő szó
 - a) Csupa hazugság
 - b) Igazat mond
 - c) Féligazság
9. A kísértő fegyvere
 - a) A jóakarát
 - b) A hazugság
 - c) Az együttérzés
10. Melyik ima említi a kísértést
 - a) A szülőkért
 - b) Az Üdvözlégy
 - c) A Miatyánk

40. BÜNTETÉS ÉS ÍGÉRET

1. A kiűzetés
 - a) Szó szerint értendő
 - b) Mesés elbeszélés
 - c) Jelképes értelme van
2. A bűn következménye
 - a) Főleg körülvevő világunkban látszik
 - b) Főleg természetünkben van
 - c) Más bűnéért nem szenvedhetünk
3. A bűnre-kísértő sorsa
 - a) Isten elpusztította
 - b) Ígérete szerint megsemmisül
 - c) Örökké létezni fog
4. A sátántipró
 - a) Szt. Mihály
 - b) Jézus és édesanyja
 - c) Szt. György vitéz
5. A bűn következményeit érzik
 - a) Egyesek
 - b) Mindenki
 - c) Senki
6. A bűnből annak lett kára
 - a) Aki elkövette
 - b) Mindenkinek kára lett
 - c) Senkinek se lett kára
7. Ki tette jóvá a bűnt?
 - a) Senki
 - b) A Megváltó
 - c) A jó emberek
8. Kik őrizték az eden bejáratát?
 - a) Őrangel
 - b) A sátán
 - c) Kerubok
9. Ki segít a sátán elleni küzdelemben?
 - a) Belzebub
 - b) Az angyalok
 - c) A bűnösök
10. Büntetés alatt áll-e a kígyó is?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Jelentésétől függ

41. AZ IGAZ ÁBEL

- Miért írták a Bibliába?
 - Tudósít az első gyilkosságról
 - A bűn terjedését ábrázolja
 - Részvétet kelt a szenvedő iránt
- Ábel foglalkozása
 - Iparos
 - Földműves
 - Pásztor
- Tanítás az áldozatról
 - Minden jó, csak adják
 - Isten a tiszta szívet nézi
 - Lényeg, hogy értékes legyen
- Nagyon régen volt-e lelkiismeret?
 - Nem, mert úgy fejlődött ki
 - Hozzátartozik az emberhez
 - Kainnak sem volt
- Az ártatlan szenvedőnek
 - Örül Isten
 - Közömbös neki
 - Együttérez vele
- Kain bűne
 - Szentségtörés
 - Égbekiált
 - Legsúlyosabb a világon
- Kain büntetése
 - Bűdosás
 - Lelkiismeret vádja
 - Az emberek megvetése
- A vérbosszú
 - Jogos
 - Csak néha
 - Jogtalan
- Isten és Kain
 - Gyűlöli Kaint
 - Megfelelkezik róla
 - Kaint is szereti
- Ábel előképe
 - Izsáknak
 - Jézusnak
 - A betlehemi kisdedeknek

42. AZ ORSZÁG KÉT RÉSZRE SZAKAD

- Salamon öregkorára értéktelen ember lett
 - Mert rászokott az ivásra
 - Mert elbutult
 - Mert a pogány nők behálózták
- Salamon fia, a trónörökös
 - Jó nevelést kapott
 - Elhibázták a nevelését
 - Senki sem nevelte
- Jó hallgatni
 - A velünk egykorúakra
 - A nálunk idősebbekre
 - Senkire se jó hallgatni
- Az ország két része
 - Kánaán és Izrael
 - Júda és Izrael
 - Júda és Szamaria
- Délén fekszik
 - Júda
 - Izrael
 - Szamaria
- Mi volt a nép választási lehetősége?
 - Tűz és vas
 - Vasvessző vagy skorpió
 - Kígyó vagy béka
- Új, tilos épület Északon
 - Parlament
 - Templom
 - Bíróság
- Az északi királyok
 - Békében éltek
 - Egymást ölték
 - Kisebb nézeteltérések voltak
- Isten jósága Északon
 - Értelmes királyi tanácsosok
 - Proféták küldése
 - Jó papok
- A közösség egységesítő ereje
 - Az értelem
 - Jézus hite
 - A jólét

43. ACHÁB, A LEGGONOSZABB KIRÁLY

- Acháb mellékeve
 - A legkapzsibb király
 - A leggonoszabb király
 - Aki üldözte Illést
- A pogányok istentisztelete rendszerint
 - Imádkozás és ének
 - Részeskedés és kicsapongás
 - Tanitás és meghallgatása
- A próféta-verseny helye
 - Kármel
 - Sínai
 - Libanon
- Helyes volt-e Illés biráskodása?
 - Helyes volt
 - Nem volt az
 - Az Isten parancsolta így
- Isten érkezése
 - A mennydörgésben
 - A pusztító tűzben
 - Az enyhe szellő suttagasában
- A szőlőtulajdonos neve
 - Illés
 - Nábot
 - Acháb
- Jogos volt-e a szőlőfoglalás?
 - Királynak mindent szabad
 - A tulajdonos volt köteles felajánlani
 - Nem volt jogos
- Acháb bánata
 - Nem hatotta meg az Istent
 - Még erre is hallgatott
 - Már kései volt
- Izebel halála
 - Szíven szúrták
 - Ledobták és összezúzódott
 - Jehu lefejezte
- A legmegalázóbb halál
 - Akit lefejeznek
 - Akit megköveznek
 - Akit a kutyák falnak fel

44. ILLÉS UTÓDA, ELIZEUS

- A prófétafiak
 - A próféták fiúgyermekai
 - Tanítványai
 - Utcai énekesek
- Illés szekere
 - Tűzes lovak vágattak vele
 - Sasok repítették
 - Az Istennel való találkozás jelképe
- Elizeus és a medvék
 - Jogos a csüfolódók büntetése
 - Igazságtalan
 - Nem ránk tartozik
- Elizeus híres tette az ételfinomítás
 - Szó sincs ilyesmiről
 - A Biblia tud róla
 - Illés tett ilyesmit
- A bélpoklosság mai neve
 - Gyomorbad
 - Lepra
 - Bélrák
- A csodás erejű víz
 - A Holt tenger
 - A Jordán
 - A Genezáreti tó
- Gechaszi bűne
 - Lopott
 - Kapzsi volt
 - Árulkodott
- Elizeus az ellenségről
 - Meg kell semmisíteni
 - Át kell venni a felfogásukat
 - Szeretettel meg lehet őket is nyerni
- Isten és az emberek
 - Isten őszintén szeret mindenkit
 - Csak a jókat szereti
 - A rosszakkal nem is törődik
- Illés halála a Szentírásban
 - Igazán meghalt
 - Nem halt meg, újra eljön
 - Lángbuzgósága másra szállt

45. ISRAEL ORSZÁGÁNAK PUSZTULÁSA

1. Történelmi emlék a pusztulásról
 - a) A városromok
 - b) A királyi irattár
 - c) A fekete-obeliszk
2. A végpusztulás oka
 - a) Az ellenség túlereje
 - b) Elpusztultak a lelki értékek
 - c) Izrael gyengesége
3. Szamaria új lakossága
 - a) Teljesen pogány
 - b) Egyistenhívő
 - c) Keveréknép
4. Ámosz próféta származási helye
 - a) Júdea
 - b) Izrael
 - c) Egyiptom
5. Ámosz fő-küzdelme
 - a) A király ellen
 - b) A bálványok ellen
 - c) A papok ellen
6. Izrael elpusztítója
 - a) Szíria
 - b) Asszíria
 - c) Babilon
7. A pusztulás mibenléte
 - a) Mindenkit megöltek
 - b) Deportáltak
 - c) Lerombolták házaikat
8. Izrael további sorsa
 - a) Vissatérhettek
 - b) Soha nem térhettek haza
 - c) Kihaltak
9. A szamaritánusok és Jézus
 - a) Ő sem bírta őket
 - b) Becsülte őket
 - c) Közömbösek voltak
10. Szamaria fekvése
 - a) Júdeától északra
 - b) Júdeától keletre
 - c) Júdeától délre

46. JEREMIÁS, A PUSZTULÁS PRÓFÉTÁJA

1. A feltörekvő új világhatalom
 - a) Asszíria
 - b) Babilon
 - c) Egyiptom
2. Jeremiás próféta hatása az emberekre
 - a) Népszerű volt, hallgattak rá
 - b) Gyűlölték
 - c) Nem vették komolyan
3. Az ország megmenekülhet
 - a) Ha ellenáll Babilonnak
 - b) Ha meghódol neki
 - c) Ha semleges lesz
4. Az ország meghódítására induló király
 - a) A fáraó
 - b) Nebukadnezár
 - c) Xerxész
5. Babilon első felszólítása
 - a) Megadás és hadisarc
 - b) Terület-átengedés
 - c) Baráti figyelmeztetés
6. Jeremiás utolsó próbálkozásai
 - a) Önkéntes toborzás
 - b) A cserépkorsó-eset
 - c) Szövetséges keresés
7. Az ostrom
 - a) A város lerombolásával
 - b) Önkéntes megadással
 - c) Megkegyelmezéssel végződött
8. Salamon kincseinek sorsa
 - a) Elrejtették
 - b) Hadizsákmány lett
 - c) Elégették
9. A király és a vezetők sorsa
 - a) Halál
 - b) Fogság
 - c) Megszóktak
10. A város első eleste
 - a) 597-ben
 - b) 450-ben
 - c) 650-ben

47. EZEKIEL ÉS SZÁMÚZOTT NÉPE

1. A fogságban töltött évek száma kb.
 - a) 100
 - b) 70
 - c) 50
2. Babiloni folyó, amely mellett éltek
 - a) A Kobar
 - b) A Tigris
 - c) Az Eufrátesz
3. A száműzöttek prófétája
 - a) Ezekiel
 - b) Jeremiás
 - c) Izajás
4. Isten és száműzött népe
 - a) Elfordult tőlük
 - b) Ott is szerette népét
 - c) Örült pusztulásuknak
5. Ezekiel vigasztaló látomásai
 - a) Az Isten kocsijáról és a csontmezőről
 - b) A terített asztalról a győzelem napján
 - c) A kidőlt fáról
6. Milyen élőlények húzták Isten kocsiját?
 - a) Ló, öszvér, szamár
 - b) Ember, oroszlán, bika, sas
 - c) Magától haladt
7. Babilon királya Isten kezében
 - a) Büntetővessző
 - b) Karmesteri pálca
 - c) A bilincs
8. A hűségesegek megjelölése
 - a) X-szel
 - b) T-vel
 - c) Z-vel
9. Babilonból való szentírási jelkép
 - a) Hal
 - b) Alma
 - c) Kerub szárnyakkal
10. Végeredményben volt-e jó eredménye a fogságnak?
 - a) Csak kára volt
 - b) Hasznos volt
 - c) Jelentéktelen volt

48. JEREMIÁS SIRALMAI

1. Szabad-e esküt szegni?
 - a) Igen, ha kivágjuk magunkat
 - b) Minden további nélkül
 - c) Nem szabad
2. A szövetség-láda sorsa
 - a) Jeremiás elrejt egy hegyen
 - b) Az ellenség szétveri
 - c) Hadiszákmány lesz
3. Jeremiás egyik „börtöne”
 - a) A városi börtön
 - b) A templom-pince
 - c) Iszapos kút
4. Jeremiás siralmi
 - a) Népballada
 - b) Híres festmény
 - c) Szentírási könyv
5. Mit sirat Jeremiás?
 - a) A királyt
 - b) A jövőjét
 - c) Az elpusztult várost
6. Az esküszegők büntetése
 - a) Nyelvkivágás
 - b) Megvakítás
 - c) Halál
7. Jeremiás Egyiptomban
 - a) Nem járt
 - b) Ide menekült
 - c) Ide hurcolták
8. Templom és a város sorsa
 - a) Megszentségtelenítették
 - b) Szobrait összetörték
 - c) Felgyújtották
9. Lesz-e még új templom?
 - a) Soha
 - b) Lesz
 - c) Csak átvitt értelemben
10. Ki jövendölt még a város pusztulásáról?
 - a) Dávid
 - b) Úr Jézus
 - c) Izajás

49. VIGASZTALÁSOK KÖNYVE – II. IZAJÁS

1. Babilon sorsa
 - a) Sokáig fennmaradt
 - b) Rövidesen elveszti világuralmát
 - c) Egyesül Egyiptommal
2. Babilon utódja:
 - a) Szíria
 - b) Perzsia
 - c) Egyiptom
3. Vigasztalások könyve:
 - a) Önálló szentírási könyv
 - b) Ilyen könyv nincs is
 - c) Izaiás könyvének 2. része
4. Ki „az Isten Szolgája”?
 - a) A király
 - b) A megváltó
 - c) A próféta
5. Isten Szolgáját jellemezni:
 - a) Állandóan győz
 - b) Szenved és szeret
 - c) Kedvét veszíti
6. Hasonlat Isten szolgája jóságáról
 - a) Szelid galamb
 - b) Falat kenyér
 - c) Gyertyabél, nádszál
7. Isten szolgája hivatása
 - a) Isten ostora
 - b) Nemzetek világossága
 - c) Szabadsághős
8. Valójában ki a Fájdalmak férfia?
 - a) Jeremiás
 - b) Jézus
 - c) Az egyik próféta
9. Hasonlat türelméről
 - a) A megnémuló bárány
 - b) Mint Jób
 - c) Mint Isten
10. Vigasztalások könyve írója
 - a) Jeremiás
 - b) Ismeretlen
 - c) A fogságba vitt király

50. KÚROSZ ENGEDÉLYEZI A TEMPLOMÉPÍTÉST

1. Babilon világhatalmának megdöntői
 - a) Az egyiptomiak
 - b) A perzsák
 - c) A szírek
2. Kúrosz rendelete a zsidókról
 - a) Birtokokat vásárolhatnak
 - b) Hazatérhetnek
 - c) Babilonban kell maradniuk
3. Az újjáépítés rendje:
 - a) Legfontosabb a szórakozóhelyek
 - b) A falak
 - c) A templom
4. A templom építésénél segíthetett
 - a) Mindenki
 - b) Kivéve a samaritánusokat
 - c) Kivéve a bűnösöket
5. Az építés két jellegzetes eszköze:
 - a) A függőzsínór a símitó
 - b) A vakolókánál és a kalapács
 - c) A vakolókánál és a kard
6. Az új vagy a régi templom jelentősebb?
 - a) A régi, mert Salamon műve
 - b) Az új, mert Jézus is látogatja
 - c) A régi, mert sok az aranya
7. Legfontosabb a templomban
 - a) A persely
 - b) Az oltár
 - c) A szenteltvíz
8. Az új élethez szükséges volt
 - a) Közellátás biztosítása
 - b) Erős városfalak
 - c) A szövetség megújítása
9. A kereszténységben templom
 - a) Csak, ami szilárd anyagból épül
 - b) Csak, amit a püspök fölszentel
 - c) Az ember és az Egyház is
10. Az Egyház-templom kövei
 - a) A hitetlenek
 - b) A hívek
 - c) A szentek

51. AZ ÚJJÁÉPÜLT TEMPLOMBAN

1. Az első századok szent helye
 - a) A templom
 - b) A szentsátor
 - c) Egy magaslat
2. Az első templom neve
 - a) Dávidi
 - b) Sámueli
 - c) Salamoni
3. A második templom neve
 - a) Kúrosz-féle
 - b) Zerubbábel-féle
 - c) Ezeiel-féle
4. A legnagyobb ünnep
 - a) A húsvét
 - b) A pünkösöd
 - c) A sátoros ünnep
5. Pünkösödkor ünnepelték
 - a) A Szentlelket
 - b) A Törvényt és az aratást
 - c) A királyságot
6. Milyen hosszú a hosszúnapi?
 - a) 20 óra
 - b) 24 óra
 - c) Éjféltől éjfélig
7. Az oltár rendeltetése
 - a) Gyertyák égnek rajta
 - b) Virágokkal díszítik
 - c) Az áldozat helye
8. Az oltár szarvainak rendeltetése
 - a) Menedékhely
 - b) Füstölőt akasztanak rá
 - c) Csak dísz volt
9. A papok nemzetsége
 - a) Melkizedek utódai
 - b) Áron utódai
 - c) Mózes utódai
10. Mit jelent az egészen eléggő áldozata?
 - a) A teljes odaadást és megsemmisülést
 - b) A hitvány dolog pusztulását
 - c) Az örök kárhozatot

52. A VÁLASZTOTT NÉP ÜNNEPEI

1. A templom fekvése
 - a) A királyvárosban
 - b) Mória v. Sion hegyén
 - c) A falakon kívül
2. Mi volt a zsidók mécsese?
 - a) Az örökmécses
 - b) A hétágú gyertyatartó
 - c) A szent láng
3. A tömjénillat, mint áldozati ajándék
 - a) Volt ilyen
 - b) Nem volt, mert csak füst
 - c) Nem jellemző
4. A hívek belépése a szentek szentjébe
 - a) Minden nagy ünnepen
 - b) Évenként egyszer
 - c) Soha
5. Mi a bűnbak?
 - a) Az áldozat egyik fajtája
 - b) A legrosszabb ember
 - c) A hibás állat
6. Zsidók a napot számították
 - a) Estétől estélig
 - b) Éjféltől éjfélig
 - c) Délről délig
7. Mi a jubileumi év.
 - a) Minden 50. esztendő
 - b) Egy nagy győzelem emlékéve
 - c) Minden 40. év
8. Mi a szombatév?
 - a) Amikor 2 szombat esik egy hétre
 - b) Amikor a szombatokon nincs munkaszünet
 - c) Minden 7. esztendő
9. Étkezési törvényük szerint volt
 - a) Zsíros és olajos étel
 - b) Húsos és tészta
 - c) Tiszta és tisztátalan
10. Tilos hús
 - a) A hal
 - b) A sertés
 - c) A baromfi

53. ELBESZÉLÉS A TEREMTÉS RŐL

1. A Biblia világképe
 - a) Nap középpontú
 - b) Ember középpontú
 - c) Föld középpontú
2. Mik azok az egek csatornái?
 - a) A felhők
 - b) Képzletbeli zsilipek
 - c) Záporosó
3. A hatnapos tereméstörténet célja
 - a) A hét végén fizetni kell a dolgozót
 - b) A szombat hangsúlyozása
 - c) Szórakozási lehetőség
4. Jó a világ, vagy rossz?
 - a) A legjobb
 - b) Nem jó
 - c) Jó
5. Az égi lámpások
 - a) Emlékeztetnek a templomi mécsesekre
 - b) Isten a sötétben is lát
 - c) Azok is csak teremtmények
6. Mit jelent, hogy az ember a végső teremtmény?
 - a) Ráadás a világra
 - b) Ő a legkiválóbb
 - c) Nincs jelentősége
7. A szombat rendeltetése
 - a) Az istentisztelet
 - b) A pihenés
 - c) Pihenve erőt gyűjt
8. Tudomány a világ eredetéről
 - a) Biztos megállapításokkal bír
 - b) Semmi biztosat nem tud
 - c) Csak elméletei vannak
9. A teremtés
 - a) Csak Isten tud teremteni
 - b) Az anyag örök, nem teremteték
 - c) Nem az Isten műve, mert rossz a világ
10. A Gondviselés
 - a) A megteremtett világ magára maradt
 - b) Isten állandóan beleszól menetébe
 - c) Vigyáz arra, hogy célját elérje

54. AMIRE A SZIVÁRVÁNY EMLÉKEZTET

1. A vízözön árterülete
 - a) Az egész föld
 - b) A Duna medence
 - c) Tigris és Eufrátesz vidéke
2. Az özönvíz leírása
 - a) Csak a Bibliában található
 - b) Más régi könyvekben is
 - c) A Bibliából vették át
3. Az elbeszélés főhőse
 - a) Noé
 - b) Ábrahám
 - c) Kain
4. A szereplő állat és növény
 - a) A holló és a búzakalász
 - b) A bárány és a fenyőfa
 - c) A holló és az olajág
5. A szivárvány
 - a) Először a vízözön után tűnt fel
 - b) Rendes fizikai jelenség
 - c) Hittani jelentést kapott
6. A vízözön igazsága
 - a) Isten jutalmaz és büntet
 - b) A vizeknek Isten parancsol
 - c) Minden rossz elmúlik
7. Összefüggés a teremtés és vízözön között
 - a) Isten elpusztíthatja teremtményeit
 - b) Isten az életet akarja
 - c) Nincs összefüggés
8. Biztosítva vagyunk-e világméretű katasztrófáktól?
 - a) Isten megígérte
 - b) Nem vagyunk biztosítva
 - c) Nem tudjuk
9. A víz jelképe
 - a) Születésnek, halálnak
 - b) Vidámságnak, szépségnek
 - c) Szomjúságnak
10. Vízözön az előképe
 - a) Vízkeresztnek
 - b) A keresztségnek
 - c) Az árvizeknek

55. ISTEN A KEVÉLYEKNEK ELLENÁLL

1. Embertestvériség
 - a) Minden emberfaj egyenlő
 - b) Vannak előkelőbb és alárendeltebb népek
 - c) A saját fajtánk a legelső
2. Felelősségünk
 - a) Minden nép csak magával törődjék
 - b) A szimpatikus népekkel törődhetünk
 - c) A rászorulókon segítenünk kell
3. A toronyépítés – ahogy a Bibliában van
 - a) Történeti tény
 - b) Tanító történet
 - c) Ősrégi mese
4. Láthatók-e mégis torony-romok?
 - a) Igen
 - b) Nincsenek
 - c) A bibliai is látható
5. Az építés
 - a) Bűn volt építeni
 - b) Szabad volt építeni
 - c) A cél döntötte el
6. A toronyépítők hibája
 - a) Nem jól terveztek
 - b) Gögösek voltak
 - c) Nem volt épületanyaguk
7. A sokféle nyelv tényleges oka
 - a) A bábéli nyelvezavar
 - b) Különböző népcsaládok
 - c) Így döntöttek
8. Más hatalmas építmény, „az ellentorony”
 - a) A piramis
 - b) A jeruzsálemi templom
 - c) Az akropolisz
9. Átvitt értelemben épülnek-e ma is bábéli tornyok?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Nem Babilonban
10. Kb. milyen magas tornyok épülnek manapság?
 - a) 100 m
 - b) 200 m
 - c) 300 m

56. ZAKARIÁS ÉS MALAKIÁS A MEGVÁLTÓRÓL

1. Zakariás jövődöleése az Úr Jézusról
 - a) Nagy tudós lesz
 - b) Harcos egyéniség
 - c) Szelíd uralkodó
2. Megjövődölt állata
 - a) A ló
 - b) Az öszvér
 - c) A szamár
3. A júdás-péNZ,
 - a) csak véletlenül lett 30 ezüst
 - b) ennyi volt kéznél
 - c) ennyi volt megjövődölve
4. A pénz sorsa
 - a) Kiosztják
 - b) Telket vesznek rajta
 - c) Elássák
5. Istennek áldozatul
 - a) Mindenfélét lehet adni
 - b) Ami másra nem való
 - c) Csak a hibátlan jó
6. Jövődölés az Újszövetség áldozatáról
 - a) Nincs a Szentírásban
 - b) Van, de csak egyetlen áldozatról
 - c) Ez az áldozat örök
7. Az állatoknál értékeesebb áldozat:
 - a) Hibátlan és tiszta ember
 - b) Az aranypéNZ
 - c) Az élet
8. A próféták érdeme:
 - a) A nemzet függetlenségének megőrzése
 - b) Az egyistenhit megmaradása
 - c) Megrótták a rossz királyokat
9. Jézus és a próféták
 - a) Nem hivatkozott rájuk
 - b) Felhasználta írásaikat
 - c) Nincs közük egymáshoz
10. Ahhoz, hogy ma valaki próféta legyen:
 - a) Jövődölöni kell tudnia
 - b) Nagyon kell szeretnie Isten ügyét
 - c) Fiúnak kell lennie

57. MIRE TANÍT JÓNÁS KÖNYVE?

1. A Jónás-könyv egyik főszereplője
 - a) Egy cápa
 - b) Egy bálna
 - c) Egy delfin
2. A Jónás-legenda híres városa:
 - a) Damaszkusz
 - b) Jeruzsálem
 - c) Ninive
3. Jónás a prófétai küldetést
 - a) Szívesen vállalta
 - b) „Rühelte”
 - c) Egyáltalán nem vállalta
4. A próféta főhibája
 - a) Az irigység
 - b) A bosszúállás
 - c) A kapzsiság
5. A próféta hatása
 - a) Semmi se
 - b) Igen kevés
 - c) Sohasem marad el
6. Hogyan mutatták meg a bűnbánatot Ninivében?
 - a) Imádsággal
 - b) Önostorozással
 - c) Bőjtöl és hamuval
7. Hány napra volt beállítva Jónás naptára?
 - a) 30-ra
 - b) 40-re
 - c) 50-re
8. Milyen epizód szerepel a történetben?
 - a) A töklevel-,
 - b) a szőlővessző-,
 - c) a fügefá epizódja
9. Mi a könyv alapgondolata?
 - a) Ne kövessünk el bűnt
 - b) Fogadjunk szót Istennek
 - c) Isten jósága mindenkié
10. Jónás könyvét magyarul feldolgozta
 - a) Illyés Gyula
 - b) Juhász Gyula
 - c) Babits Mihály

58. JÓB, A BÉKETŰRÉS EMBERE

1. A könyv központi kérdése
 - a) Miért szerencsések egyesek?
 - b) Miért szenvednek oly sokan?
 - c) Miért közös sorsunk a halál?
2. Szabadkezelt kapott Jób sorsa alakításában
 - a) A felesége
 - b) A betegség
 - c) A sátán
3. Jób első híres mondása: „Ha a jót elvettük Isten kezéből stb.”
 - a) Bölcs megnyugvás Isten akaratán
 - b) Kényszerű beletörődés a változtatathatatlanságba
 - c) A végzet ellen lázadó ember szava
4. Feleség a szenvedés idején
 - a) A férje mellett állt
 - b) Értelmetlen volt
 - c) Férje ellen fordult
5. A második híres mondás: „Isten adta, Isten elvette stb.”
 - a) Gyenge emberre vall
 - b) A gondviselésbe vetett hitből fakad
 - c) Akinek már minden mindegy
6. Az elbeszélésben szereplő barátok száma
 - a) Öt
 - b) Három
 - c) Kettő
7. A szenvedés végső oka:
 - a) Teljesen érthető számunkra
 - b) Teljesen érthetetlen
 - c) Mindig titokzatos marad
8. Lehet-e teljes igazság a földön?
 - a) Lehet
 - b) Nem lehet
 - c) Talán
9. Vállalhat-e szenvedést egyikünk a másikkal helyett?
 - a) Teljes mértékben
 - b) Nem vállalhat
 - c) Részben
10. Jób mellékneve:
 - a) A szerencsétlen
 - b) A szenvedő
 - c) A béketűrő

59–62. ÉNEKELJETEK ZSOLTÁROKAT!

1. A zsoltárok is sugalmazottak?
 - a) Nem
 - b) Természetesen azok
 - c) Némelyikük
2. Csak a Zsoltároskönyvben vannak sugalmazott zsoltárok?
 - a) Igen
 - b) A Szentírásen kívül is vannak
 - c) A Szentírásban másutt is
3. A választott nép történelme a zsoltárokbán
 - a) Vannak történelmi eseményt éneklő zsoltárok
 - b) Minden zsoltár történelem
 - c) A történelem itt nem téma
4. A zsoltárok és a költői szépség
 - a) Nem található
 - b) Nem jellemző
 - c) Jellemző rájuk
5. A régi zsoltárok és a mai imádkozó
 - a) Nem illenek össze
 - b) Nagyon is összeillenek
 - c) Ha az imádkozó szereti a múltat
6. A Zsoltárkönyv szerzője
 - a) Mind a 150 Dávidé
 - b) Egyet sem írt Dávid
 - c) Számos az övé
7. Jézus zsoltárt-idéző mondata
 - a) „Adjátok meg Istennek, ami Istené!”
 - b) „Én Istenem, miért hagytál el engem?!”
 - c) „Engedjétek hozzám a kisdedeket!”
8. Mik azok a zárándok-zsoltárok?
 - a) Búcsújáráink énekei
 - b) A mulandóság dalai
 - c) A Jeruzsálemben tartók énekei
9. A királyzsoltárok szereplői
 - a) A tényleges király
 - b) A Messiás-király
 - c) Általában mindkettő
10. A Zsoltároskönyv és mi
 - a) Nekünk már semmit nem mond
 - b) Imádkozzunk belőle
 - c) Csak költészete miatt érdekes

63. JUDIT MEGMENTI NÉPÉT

1. Ki dönti el, hogy sok nagyon régi vallásos könyv közül melyik Szentírás?
 - a) Az olvasó
 - b) Az egyház
 - c) Maga a könyv
2. Előfordul-e viszont, hogy egy vallás valamelyik szent. könyvet ne tartson ilyennek?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) Sokat vitatkoznak
3. Judit könyve bent van a zsidó bibliában is?
 - a) Igen, bent
 - b) Nincs
 - c) Egyes kiadásokban
4. A Kelet felől támadó fővezér:
 - a) Asszurbanipál
 - b) Nebukadnezár
 - c) Holofernesz
5. Az ellenálló hős város
 - a) Szamaria
 - b) Betulia
 - c) Jeruzsálem
6. Judit családi állapota
 - a) Leány
 - b) Asszony
 - c) Özveggy
7. Az ostromlottak kitartanak
 - a) Az utolsó szálig
 - b) Az utolsó csepp vizig
 - c) Az utolsó fegyvesig
8. A segítő Isten az emberi okosságot
 - a) Felhasználhatja
 - b) Nem igényli
 - c) Feltételezi
9. Mi a könyv alap gondolata?
 - a) A fővezérnek a fejét kell venni
 - b) Az asszonyok néha többet érnek a férfiaknál
 - c) Ha már nincs segítség, az imádság segít
10. Judit kinek előképe?
 - a) Eszternek
 - b) A nevét viselő lányoknak
 - c) Szűz Máriának

64. ESZTER, A KÖZBENJÁRÓ

1. A könyvben szereplő király
 - a) Artaxerxesz
 - b) Xerxesz
 - c) Holofernesz
2. Eszter vallása
 - a) Perzsa
 - b) Zsidó
 - c) Babiloni
3. Mit kockáztatott Eszter?
 - a) Vagyonát
 - b) Jó hírnevét
 - c) Életét
4. Milyen miniszter szerepel a történetben?
 - a) Pénzügy
 - b) Belügy
 - c) Főminiszter
5. Milyen esemény emléke a könyv
 - a) Egy háborúé
 - b) Egy üldözésé
 - c) Egy járványé
6. Eszter történetének színhelye
 - a) Perzsia
 - b) Izrael
 - c) Júdea
7. Eszter királynő főerénye
 - a) A jószívűség
 - b) Együtt érzett népével
 - c) Megbocsájtó
8. A népet fenyegető veszély
 - a) A vagyonelkobzás
 - b) A kitelepítés
 - c) A kiirtás
9. A főminiszter esetéből eszünkbe jutó közmondás
 - a) Többet ésszel ...
 - b) Aki másnak ...
 - c) Nyugtával dicséred ...
10. Eszter előképe Szűz Máriának, mert
 - a) Közbenjárt népéért
 - b) Nagyon szép volt
 - c) Egy férfi segítette

65. TÓBIÁS KÖNYVE A JÓSÁG JUTALMÁRÓL

1. Tóbiásék lakhelye
 - a) Ninive
 - b) Ráges
 - c) Bagdad
2. Tobit szokatlan jócselekedete
 - a) Betegszállítás
 - b) Halott temetés
 - c) Gyógyfűves
3. Fia úttrájkolásának célja
 - a) Leánynéző
 - b) Letét visszakerés
 - c) Világlatás
4. Az apa betegsége
 - a) Bénulás
 - b) Vakság
 - c) Szívbjaj
5. Tóbiás felesége lesz
 - a) Anna
 - b) Sára
 - c) Rebekka
6. A történetben szereplő állat
 - a) Rák
 - b) Hal
 - c) Oroszlán
7. A Tóbiás-könyv egyik kiemelt célja
 - a) Az örangyalok tiszteletét terjeszti
 - b) A jótékonykodást dicséri
 - c) A szülőtiszteletet hirdeti
8. A segítő angyal neve:
 - a) Mihály
 - b) Ráfael
 - c) Gábor
9. A hal mája önmagában
 - a) Lehet gyógyszer
 - b) Nem lehet az
 - c) Közömbös anyag
10. Az angyalok teste
 - a) Valóságos test
 - b) Látszólagos test
 - c) Mese

66. A MAKKABEUSOK

1. A Makkabeus név jelentése
 - a) Partizán
 - b) Kalapács
 - c) Kard
2. A Kr.e. 2.sz. új világhatalma, mely a választott népet fenyegeti
 - a) Egyiptom
 - b) Perzsia
 - c) Szíria
3. A népüldöző király neve
 - a) Xerxesz
 - b) Nebukadnezár
 - c) Antiochusz
4. A király vérlázító tette a templomban
 - a) Kirabolta a perselyt
 - b) Sertésáldozat Zeusnak
 - c) Kikergette a gyerekeket
5. Megsértették a hívek lelkiismeretét azzal, hogy
 - a) Péntekre tették a szabadnapot
 - b) Akadályozták a vallást
 - c) Vallásilag közömbösek voltak
6. A Szentírás megsértése
 - a) Görögre fordították
 - b) Elégették
 - c) Köztereken olvastatták
7. A babonáság
 - a) Nagy bűn
 - b) Kis bűn
 - c) A körülményektől függ
8. A jeruzsálemi áldozat igazolja, hogy
 - a) Nincs ember bűn nélkül
 - b) Hittek a tisztítóhely létezésében
 - c) A kárhozat nem örök
9. Melyik vallásos szokásunk elődje Makkabeus Judás áldozata
 - a) A temetésé
 - b) A halottak napjáé
 - c) A gyászmiséé
10. Lehet-e segíteni a kárhozottak lelkén?
 - a) Minden halotton lehet segíteni
 - b) Halottja válogatja
 - c) Nem lehet

67. ÖRÖKÉLET HITE AZ ÓSZÖVETSÉGBEN

1. Minek tartja a Szentírás a Makkabeus kort?
 - a) Boldog korszaknak
 - b) Szerencsétlen időknek
 - c) Megpróbáltatások korának
2. A sertéshús evése egyet jelentett a hívő számára
 - a) A törvényszegéssel
 - b) A király iránti udvariatsággal
 - c) A hitehagyással
3. Az anyai szeretet
 - a) Minden áron gyermekei életét védte
 - b) Minden áron gyermekei hitét védte
 - c) Tehetetlen volt
4. Az anya és fiai
 - a) Kiábrándultak, közömbösek
 - b) Vallási megszállottak
 - c) Vértanúk
5. Az örökélet hite
 - a) Mindig élt a zsidóságban
 - b) Ebben a korban születik
 - c) Még nem alakult ki
6. A semmiből teremő Isten
 - a) Ismeretlen a zsidóknál
 - b) Semmiből semmi sem lesz
 - c) A Makkabeusok kora már hiszi
7. Eleazár szempontjai
 - a) Becsület és jó példaadás
 - b) Okosság és megmaradás
 - c) Csak egy élet van, óvni kell
8. Eleazár halálának-módja
 - a) Kard
 - b) Tűz
 - c) Ütlegelés
9. Az öreg Eleazár vértanúja lett
 - a) A szombat törvényének
 - b) Az ételtörvényeknek
 - c) A felebaráti szeretetnek
10. Jól tett-e, amikor nem színlott
 - a) Jól tett
 - b) Egy kissé engedhetett volna
 - c) Nem tudjuk eldönteni

68. DÁNIEL PRÓFÉTA AZ EMBERFIÁRÓL

1. Dániel és társai az önmegtagadástól
 - a) Egészségileg tönkrementek
 - b) Egészségesek és értelmesek
 - c) Meggazdagodtak
2. A szobor-látomás értelme
 - a) Egyféle anyagból kellett volna készíteni
 - b) A jelenlegi király hitvány alak
 - c) Az agyag gyenge kötőanyag
3. Engedelmeskedni kell
 - a) Annak, aki utoljára parancsol
 - b) A felettesünknek
 - c) Inkább az Istennek, mint embereknek
4. Kivel kapcsolatban hangzott el: „Még-mérettél és könnyűnek találtattál?”
 - a) Nebukadnezzáral
 - b) Baltazárral
 - c) Kúrosszal
5. Milyen kivégzési módok szerepelnek a könyvben?
 - a) Lefejezés, vízbefojtás
 - b) Akasztás, élve temetés
 - c) Tüzes kemence, oroszláverem
6. Biztosan a jövő látszik-e a látomásokban?
 - a) A jövő Isten titka, nem látható
 - b) Igen, a jövő látszik
 - c) Teljes részletességgel
7. Teljes részletességgel látszik-e?
 - a) Igen
 - b) Nem
 - c) A lényegét illetően
8. Az örökélet-hite keresztény eredetű-e?
 - a) Sok keresztény nem hisz benne
 - b) Jézus hirdette először
 - c) Az őszövetségtől örököltük
9. Kicsoda az az Emberfia?
 - a) A király fia
 - b) Mindenegyres férfi
 - c) A Messiás
10. Jézus és az Emberfia
 - a) Sohasem mondta magáról
 - b) Gyakran nevezte így magát
 - c) Csak egyszer említette

MEGOLDÁSOK

1. Írásos üzenet érkezett: c c a/b c b/b b b/b – 2. Beszélgessünk az ószövetségi Bibliáról: c c a/c b c/b b a/a – 3. Az ószövetségről: b c a/c b b/b a c/c – 4. Mit jelent? - 2Tim 3,16-17 - ?: b c b/a b a/c b c/b – 5. A szolgaság háza: c b c/c b b/c b c/c – 6. Ábrahám, Atyánkt!: c b a/c a b/b a b/c – 7. Ábrahám, a béke embere: c c b/c b b/c a b/a – 8. A bűnös városok: c b b/c c b/b a b/b – 9. Egy leánykérés a bibliai időkben: c a c/b b b/b b a/a – 10. „Jákobot szerettem”: b c c/c a a/c a b/b – 11. Istennel végig az életben: b c b/a a a/b a a/b – 12. József, a Gondviselés embere: b b c/a b c/b a b/c – 13. Amikor még kedves volt a vendég: b c b/b b b/b a b/b – 14. Megcsillan a szabadulás reménye: b c b/a c b/b a b/c – 15. Mózes, a szabadító: b c a/c c c/a b a/b – 16. A legelső húsvét: b c b/c b a/b b c/b – 17. A szövetség és a törvény: c c b/b a a/b c b/c – 18. Lázadások és bűnhődések: c c c/b a b/b c b/b – 19. A Szentírás csodáiról: b a b/b b b/b+c c b/a – 20. Isten népe hazára talál: c b c/a c b/a c a/b – 21. A bírák kora: c b b/c b b/a b b/b – 22. A legerősebb bíró: b b c/c b a/a a c/b – 23. Rut története: c b c/c c c/a b c/a – 24. Éli és Sámuel: b c a/c b a/b b b+c/c – 25. Saul király: c b c/c a c/a a c/a – 26. A Biblia országa: b c b/a b b/b b b/b – 27. A szomszédos népek kultúrája: c b c/a b b/b b b/c – 28. A választott nép és szomszédai: b b a/a b c/c a b/b – 29. A vetélytársak: c c c/b b c/a a b/b – 30. Dávid király: c b b/b b c/a b b/a – 31. Bölcs Salamon király: c a b/b b c/a b c/c – 32. Isten prófétákat küld: a c c/b c b/a b b/c – 33. A Messiás próféta: Izajás és Mikeás: c b c/b a b/c a a/c – 34. A próféták szavából Szentírás lesz: b b b/c a b/c a c/b – 35. Salamon bölcsessége a Szentírásban: b c b/a c b/c a a/a – 36. Elbeszélés az ember teremtéséről: b a c/b c b/c b b/b – 37. A legelső esküvő: b c c/c b c/c b c/c – 38. Az Éden-kert: a b c/b c b/b b c/a – 39. Így kezdődött minden baj: a b c/b c c/b c b/c – 40. Büntetés és ígért: c b b/b b b/b c b/c – 41. Az igaz Ábel: b c b/b c b/b c b/b – 42. Az ország két részre szakad: c b b/b a b/b b b/b – 43. Acháb, a leggonoszabb király: b b a/b c b/c b b/c – 44. Illés utóda, Elizeus: b c a/b b b/b c a/c – 45. Izrael országának pusztulása: c b c/a b b/b b b/a – 46. Jeremiás, a pusztulás próféta: b c b/b a b/b b b/a – 47. Ezekiel és száműzött népe: b a a/b a b/a b c/b – 48. Jeremiás siralmai: c a c/c c b/c c b/b – 39. Vigasztalások könyve - II. Izajás: b b c/b b c/b b a/b – 50. Kúrosz engedélyezi a templomépítést: b b c/b c b/b c c/b – 51. Az újjáépült templomban: b c b/a b c/a b/a – 52. A választott nép ünnepei: b b a/b a a/a c b/b – 53. Elbeszélés a teremtésről: c b b/c a b/c a/c – 54. Amire a szivárvány emlékeztet: c b a/c c a/b b a/b – 55. Isten a kevélyeknek ellenáll: a c b/a c b/b b a/c – 56. Zakariás és Malakiás a Megváltóról: c c c/b c c/a b b/b – 57. Mire tanít Jónás könyve?: b c b/a c c/b a c/c – 58. Jób, a béketűrő embere: b c a/c b b/c b c/c – 59-62. Énekeljétek zsoltárokat!: b c a/c b c/b c c/b – 63. Judit megmenti népét: b a b/c b c/a a c/c – 64. Eszter, a közbenjáró: b b c/c b a/b c b/a – 65. Tóbiás könyve a jóság jutalmáról: a b b/b b b/a b a/b – 66. A Makkabeusok: b c c/b b b/c b c/c – 67. Örök élet hite az Ószövetségben: c c b/c b c/a c b/a – 68. Dániel próféta az Emberfiáról: b b c/b c b/c c c/b

